వాల్మీకి రామాయణము

పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు

సుందర కాండము

వాల్మీకి రామాయణము

యథామూలానువాదము

సుందరకాండము

పద్మశ్రీ పురస్కృత, మహామహోపాధ్యాయ

ఆచార్య డా. పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు

వాల్మీకి రామాయణము

యథామూలానువాదము

ప్రథమముద్రణ 2013

ప్రతులు 10,000

మూల్యం

(ఏడు కాండల సెట్)రూ. 495/- (US $ 15)

రచన : **ఆచార్య పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు**

చిత్రకారుడు : బాపు

9 788192 771519

ప్రకాశకులు:

T.L.P Publishers
A Division of Excellent Enterprises

క్వీన్‌హౌస్, సాగర్‌సొసైటీ రోడ్,

బంజారాహిల్స్, రోడ్ నెం. 2, హైదరాబాదు - **500034.**

ఫోన్: +91 040 23542515

ముద్రణ:

కళాజ్యోతి ప్రాసెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

హైదరాబాద్.

సుందరకాండ విషయసూచిక

శ్రీః

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణము

సుందరకాండము

మొదటి సర్గము

హనుమంతుడు సముద్రమును లంఘించుట. మైనాకుడు అతనిని గౌరవించుట. సురసను హనుమంతుడు ఓడించుట. సింహికను వధించుట. దక్షిణతటము చేరి అచట లంక శోభను చూచుట.

జాంబవదాదులు ప్రేరేపించగా శత్రుసంహారకుడైన హనుమంతుడు, రావణుడపహరించిన సీతను వెదకుటకై, చారణులు మొదలైన దేవతలు సంచరించు ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము చేయవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. (1)

మరెవ్వరూ చేయలేని పని చేయ సంకల్పించిన హనుమంతుడు మెడను చాచి, శిరస్సు పైకి ఎత్తి ఆబోతు వలె ఉండెను. మహాబలవంతుడూ, ధీరుడు అయిన హనుమంతుడు వైడూర్యమణులవలె ఆకుపచ్చని వర్ణముతో దూరమునుండి చూచుటకు జలము వలె ఉన్న పచ్చికబీళ్ళపై సుఖముగా కొంత సేపు ఇటు అటు పచారుచేసెను. అతడు ఇటు నటు వేగముగా సంచరించినపుడు పక్షులన్నీ భయపడినవి. అతని వక్షఃస్థలము ఆఘాతమునకు చెట్లు కూలిపోయినవి. సింహము విజృంభించినట్లు అతడు విజృంభించుటతో అనేక మృగములు కూడా మరణించినవి. (2-4)

ఆ మహేంద్రపర్వతప్రాంతమంతా నలుపు, ఎరుపు, పసుపు, ఆకుపచ్చన మొదలైన చిత్రవర్ణములు గల సహజములైన ధాతువులతో అందముగా ఉండెను. అక్కడ కోరిన రూపములు ధరించగల యక్షులు, కింనరులు, గంధర్వులు, దేవతాతుల్యులైన పన్నగులు సపరివారముగా నివసించుచుండిరి. (5-6)

ఆ శ్రేష్ఠమైన పర్వతము క్రింది ప్రాంతమునందు అనేక ఉత్తమ గజములు నివసించుచున్నవి. అక్కడ ఉన్న హనుమంతుడు మహాహ్రదములో ఉన్న ఏనుగు

వలె ప్రకాశించెను.(7)

అతడు సూర్యునకు, మహేంద్రునకు, వాయుదేవునకు, బ్రహ్మదేవునకు, భూతములకు నమస్కరించి బయలుదేరుటకు నిశ్చయించుకొనెను. తూర్పుగా తిరిగి తన తండ్రి యైన వాయుదేవునకు నమస్కరించి దక్షిణము దిక్కు వైపు వెళ్ళుటకై శరీరమును పెంచెను.(8, 9)

అక్కడ ఉన్న వానరు లందరు హనుమంతుని వైపే చూచుచుండిరి. సముద్రము దాటుటకు నిశ్చయించుకొని అతడు, పూర్ణిమాపర్వమునందు సముద్రము పెరిగినట్లు, రామునికి సాహాయ్యము చేయుటకై పెరిగెను. దేహమును కొలుచుటకు శక్యము కానంతగా పెద్దగా పెంచి, చేతులతోను, పాదములతోను పర్వతమును నొక్కిపెట్టెను.(10, 11)

ఈ విధముగా పీడింపగా ఆ పర్వతము ఒక్కక్షణము ఊగిపోయెను. పూసిన చెట్ల చివర ఉన్న పుష్పము లన్నీ రాలిపోయెను. చెట్లనుండి రాలిన పరిమళించుచున్న ఆ పుష్పము లన్నీ అంతటా కప్పివేయుటచే ఆ మహేంద్రపర్వతము పుష్పముల కొండ వలె ప్రకాశించెను.(12, 13)

మహావీర్యవంతుడైన ఆ హనుమంతుడు పీడించుటచే ఆ పర్వతము మదించిన ఏనుగు మదోదకమును కార్చినట్లు, జలమును స్రవించెను. బలవంతుడైన హనుమంతుడు పీడించుటచే, మహేంద్రపర్వతము పైన ఉన్న బంగారు శిలలు, నీలవర్ణము గల శిలలు, వెండి శిలలు నలిగి దానిపై అక్కడక్కడ, బంగారు గీతలు, నీలిరంగు గీతలు, వెండిరంగు గీతలు ఏర్పడినవి.(14, 15)

మధ్యమజ్వాలతో కూడిన అగ్ని నుండి ధూమము బయలుదేరినట్లు, ఆ పర్వతమునుండి, మణిశిలతో కూడిన రాళ్ళు బయల్వెడలెను.(16)

పర్వతము పీడింపబడినపుడు ఆ పర్వతము గుహలలో నివసించు ప్రాణులు అన్ని వైపులా నలిగిపోవుచు, వికృతమైన స్వరములతో అరచినవి. పెద్ద పెద్ద ప్రాణులు పర్వతము నలిగిపోవుటచే చేసిన ఆ ధ్వని భూమిని, దిక్కులనూ, సమీపమునందున్న అడవులనూ ప్రతిధ్వనింపచేసెను.(17, 18)

మహాసర్పములు, పడగలు విప్పుటచే వాటిపై స్వస్తికాకారములో ఉన్న నల్లని చిహ్నములు స్పష్టముగా కనబడుచున్న పెద్ద పెద్ద తలలనుండి భయంకరమైన విషము కక్కుచు, దంతములతో శిలలను కరచెను. తీవ్రమైన విషము గల ఆ

మహాసర్పములు కరచుటచే, పెద్ద పెద్ద శిలలు అగ్నిజ్వాలలచే దగ్ధములై, వేయి ముక్కలుగా బ్రద్దలై పోయినవి. ఆ పర్వతముమీద విషసంహారకములైన ఓషధు లెన్ని ఉన్నను అవి ఆ సర్పముల విషమును శాంతింపచేయలేకపోయెను. (19-21)

ఏవో భూతాలు ఈ పర్వతము బ్రద్దలుకొట్టి వేయుచున్న వని అనుకొని మును లందరు పైకి ఎగిరి వెళ్ళిపోయిరి. అంతవరకు అక్కడ పానగోష్ఠులలో ఉన్న విద్యాధరులు భయపడి, మద్యముతో నిండిన బంగారు పెద్ద పాత్రలనూ, అమూల్యమైన(మద్యము వడ్డించు) పాత్రలను,(మద్యము త్రాగు) పొడవైన బంగారు చిన్న పాత్రలను, అనేకవిధము లైన లేహ్యములను, భక్ష్యములను, అనేకవిధములైన మాంసములను, నేలపై పరచుకొనిన ఎద్దుల చర్మలను, బంగారు ఒరలలో ఉన్న ఖడ్గములను అక్కడనే విడిచివేసి, తమ తమ ప్రేయసులతో కూడ ఆ పర్వతమును విడచి, పైకి ఎగిరిపోయిరి. (22-24)

కంఠములలో బంగారు త్రాళ్ళూ, శిరస్సులపై ఎఱ్ఱని పుష్పమాలలూ ధరించి, శరీరములకు ఎఱ్ఱని అనులేపనములను పూసుకొని, మద్యపానముచే మత్తెక్కి ఉన్న ఆ విద్యాధరులలో కొందరి కళ్ళు చాలా ఎఱ్ఱగా ఉండెను. కొందరి కళ్లు పద్మముల (రేకుల) వలె ఉండెను. హారములు, నూపురములు, బాహుపురులు, కంకణములు ధరించిన విద్యాధరస్త్రీలు, ఆశ్చర్యపడుచు, తమ ప్రియులతో కూడ, చిరునవ్వు నవ్వుచు, ఆకాశములలో నిలిచిరి. అణిమాద్యష్టసిద్ధులు గల విద్యాధరులు, మహర్షులు, ఆధారము లేకుండా ఆకాశమునందు నిలువగల తమ మహావిద్యను ప్రదర్శించుచు, గుమిగూడి ఆకాశములో నిలిచి, పర్వతమును చూచిరి. (25-27)

ఇంతలో వారికి, నిర్మలమైన ఆకాశమునందు నిలిచి ఉన్న చారణులు, సిద్ధులు, పవిత్రమైన మనస్సుగల ఋషులు పలికిన మాటలు వినబడినవి. (28)

"పర్వతముతో సమానమైనవాడు, మహావేగవంతుడు వాయుపుత్రుడు అయిన ఈ హనుమంతుడు మకరములకు నివాసమైన సముద్రమును దాటదలచుచున్నాడు. ఇతడు రామునికొరకూ, వానరులకొరకూ, ఇతరులెవ్వరూ చేయజాలని పని చేయ సంకల్పించి, చేరుటకు శక్యము కాని సముద్రము ఆవలిఒడ్డు చేరవలెనని కోరుచున్నాడు."(29, 30)

అని మహాత్ములైన వారందరు పలుకుచున్న ఈ మాటలు విని, విద్యాధరులు, ఆ పర్వతము మీద నిలిచియున్న, సాటిలేని ఆకారము గల వానరశ్రేష్ఠుడైన ఆ హనుమంతుని చూచిరి. (31)

పర్వతము వంటి శరీరము గల హనుమంతుడు, ఒక్కమారు కదలి రోమములను దులుపుకొనెను. మహామేఘము వలె గర్జించెను. ఇంక పైకి ఎగురబోవుచున్న ఆ హనుమంతుడు, మొదట్లో లావుగాను, చివరికి పోయిన కొలది సన్నముగాను ఉన్న, రోమములతో నిండిన తోకను, గరుత్మంతుడు సర్పమును పట్టి జాడించి నట్లు జాడించెను. (32, 33)

వేగము పుంజుకొననున్న ఆ హనుమంతుని వీపుమీద నిట్టనిలువుగా నిలచి ఉన్న తోక, గరుత్మంతుడు పట్టి తీసికొనిపోవుచున్న సర్పము వలె కనబడెను. అతడు పెద్ద పరిఘ వలె ఉన్న బాహువులు బిగియపట్టి, నడుము సన్నము చేసి, పాదములను ఎగురుటకు సిద్ధముగా మడిచెను. అద్భుతమైన శోభ, పరాక్రమము గల హనుమంతుడు, భుజములను, కంఠమును వంచి, తేజస్సును, బలమును, వీర్యమును పెంచుకొనెను. నేత్రములను పైకి ఎత్తి దూరముగా నున్న, తాను వెళ్ళవలసిన మార్గము చూచుచు ఆకాశము వైపుకూడా చూచుచు, ఊపిరి బిగపట్టెను. (34-37)

మహాబలశాలి, వానరశ్రేష్ఠుడు అయిన ఆ హనుమంతుడు పాదములు గట్టిగా అనుకొని నిలిచి, చెవులు వంచి పైకి ఎగురుటకు సిద్ధముగా ఉండి, వానరులతో ఇట్లనెను. (38)

"రాముడు విడచిన బాణము వలె, నేను వాయువేగముతో రావణుడు పాలించుచున్న లంకకు వెళ్ళెదను. లంకలో సీత కనబడకపోయినచో, ఈ వేగముతోనే స్వర్గలోకమునకు కూడా వెళ్ళెదను. స్వర్గలోకములో కూడ నాకు సీత కనబడకపోయినచో ఏ మాత్రము శ్రమ చెందక, రావణుని బంధించి తీసికొని వచ్చెదను. నేను అన్ని విధములా కార్యము సాధించి, సీతతో తిరిగి వచ్చెదను. లేదా రావణునితో సహా లంకను పెకలించుకొని వచ్చెదను."(39-42)

అతడు, ఇతరమైన ఆలోచన లన్నీ విడచి, వేగముతో పైకి ఎగిరెను. ఆ సమయమునందు ఆ వానరశ్రేష్ఠుడు తాను సాక్షాత్తు గరుత్మంతుని వంటివాడ నని భావించెను. (43,44)

హనుమంతుడు ఎగురగానే, ఆ వేగమునకు అక్కడ ఉన్న వృక్షము లన్నీ కొమ్మలు ముడిచిపెట్టుకొని, నలువైపుల పైకి ఎగిరి పోయినవి. మదించిన చీకుకొక్కెర లను పక్షులు నివసించుచున్న, పుష్పములతో నిండిన వృక్షములను తన తొడల వేగముచేత పెకలించి తనతో ఎగురునట్లు చేయుచు, అతడు నిర్మలమైన ఆకాశములో ఎగిరెను. తొడల వేగానికి లేచిపోయిన చెట్లు, దూరదేశప్రయాణమునకై బయలు

దేరి వెళ్ళుచున్న తమ బంధువును, బంధువు లందరూ వెంబడించి వెళ్లినట్లు, ఆ హనుమంతుని, కొంచెము సేపు వెంబడించి వెళ్ళినవి. తొడల వేగముచేత పెకలించివేయబడిన సాలవృక్షములూ, ఇతర మహావృక్షములూ, సైన్యములు రాజువెనుక వెళ్ళినట్లు హనుమంతుని వెనుక వెళ్ళినవి.(45-48)

పర్వతము వంటి ఆకారము గల హనుమంతుని చుట్టూ, బాగుగా పుష్పించిన అనేక వృక్షములు చేరుటచే అతడు చూచువారికి చాలా ఆశ్చర్యము కలిగించెను. మహేంద్రునికి భయపడి పర్వతములు సముద్రములో మునిగినట్లుగా, బలమైన వృక్షములు లవణ సముద్రములో మునిగిపోయినవి. మేఘము వలె ఉన్న ఆ హనుమంతుని మీద అనేక విధములైన పుష్పములు, అంకురములు, మొగ్గలు పడుటచే అతడు అంతట మినుగురు పురుగులు కప్పివేసిన పర్వతము వలె ప్రకాశించెను.(49-51)

క్రమముగా హనుమంతుడు దూరమగుటచే, అతని వేగముతో సంబంధము తగ్గిన చెట్లు, అతని పై పుష్పములు విడచి, ప్రవాసమునకు పోవు చున్న మిత్రుని సాగనంపుటకై కొంత దూరము వెళ్ళిన స్నేహితులు వెనుకకు మరలినట్లు, నీటిలో పడిపోయినవి.(52)

హనుమంతుని వేగముచే కలిగిన వాయువు ఎగురగొట్టగా, తేలిక గాను, విచిత్రవర్ణములతోను ఉన్న అనేకవిధములైన పుష్పముల సముదాయము చెట్లనుండి రాలి సముద్రములో పడెను. అప్పుడా సముద్రము నక్షత్రములతో నిండిన ఆకాశము వలె ప్రకాశించెను. అనేక విధములైన రంగుల పుష్పసముదాయము శరీరముపై

కప్పివేయుటచే, ఆ హనుమంతుడు, ఆకాశమునందు, మెరుపుల పంక్తులచే అలంకరింపబడిన మేఘమువలె ప్రకాశించెను. అతని వేగముచే ఎగిరి పడిన పుష్పములతో, సముద్రజలము, ఉదయించిన, అందమైన నక్షత్రములతో ఆకాశము వలె ప్రకాశించెను.(53-55)

ఆకాశము వైపు చాపిన హనుమంతుని బాహువులు, పర్వతాగ్రభాగము నుండి బైటకు వచ్చుచున్న ఐదు తలల సర్పముల వలె కనబడెను.(56)

హనుమంతుడు తరంగపంక్తులతో కూడిన మహాసముద్రమును త్రాగివేయుచున్నాడా అన్నట్లు, ఆకాశమును కూడా త్రాగివేయ దలచుచున్నాడా అన్నట్లు కనబడెను.(57)

ఆకాశమార్గమునందు వెళ్లుచున్న అతని నేత్రములు, మెరుపుల వలె మెరయుచు, పర్వతము మీద రెండు నిప్పునెగళ్ళ వలె ఉండెను. పచ్చగాను, గుండ్రముగాను ఉన్న అతని పెద్ద పెద్ద కళ్ళు, ఉదయించిన చంద్రసూర్యులవలె ఉండెను. ఎఱ్ఱగా నున్న ముక్కుతో, హనుమంతుని ఎఱ్ఱనైన ఆ ముఖము సంధ్యారాగము సంక్రమించిన సూర్యబింబము వలె ప్రకాశించెను. ఆకాశములో తేలిపోవుచున్న అతని లాంగూలము పైకి ఎత్తబడినదై, నిలబెట్టబడిన ఇంద్రధ్వజము వలె(ఇంద్రుని పూజించుటకై చేయు ఉత్సవములో నిలబెట్టబడిన అతిదీర్ఘమైన స్తంభము వలె) ప్రకాశించెను. పెద్ద దేహము, తెల్లని కోరలూ గల, మహాబుద్ధిశాలి యైన ఆ హనుమంతుడు, తోక చక్రాకారముగా ఏర్పడగా, గూడు కట్టిన సూర్యుడు వలె ప్రకాశించెను. ఎఱ్ఱగా ఉన్న పిరుదులతో అతడు విశాలమైన గైరిక ధాతువు ఉన్న ప్రదేశమును బ్రద్దలు కొట్టగా ఆ ఎరుపుతో కూడిన పర్వతము వలె ప్రకాశించెను.(58-63)

సముద్రమును దాటుచున్న ఆతని చంకల సందునుండి ప్రసరించుచున్న గాలిధ్వని మేఘగర్జితము వలె ఉండెను. (64)

ఉత్తరదిక్ప్రాంతమునుండి మహావేగముతో బయలుదేరి, దక్షిణము వైపు పోవుచున్న ఉల్క, వేగాతిశయముచే అతిదీర్ఘముగా, నిరంతరముగా ఉన్నట్లు ఆకాశము మీద ఎట్లు కనబడునో, హనుమంతుడు ఆకాశముపై అట్లే కనబడుచుండెను. మహావేగముతో ప్రయాణము చేయుచున్న సూర్యుడు వలె ఉన్న అతడు, నడుముకు కట్టిన బంగారు గొలుసుచే పొడవైనట్లున్న గజము వలె కనబడెను. హనుమంతుని శరీరము సముద్రము పైన ఆకాశములో ఉండెను. శరీరచ్ఛాయ(నీడ) సముద్రముపై బడెను. ఆ విధముగా ఉన్న హనుమంతుడు గాలికి నడచుచున్న ఓడవలె

కనబడెను.(65-67)

హనుమంతుడు సముద్రము మీద ఏ యే ప్రదేశము వైపు వెళ్లెనో ఆ యా ప్రదేశము, ఉన్మాదము చెందినదివలె కలత చెందెను. మహావేగముగ అతడు, కొండంత ఎత్తుగా లేచుచున్న సముద్రతరంగములను వక్షఃస్థలముతో ఢీకొనుచు, ఎగిరెను. మంచి బలముతో బయలుదేరిన హనుమంతుని గాలి, మేఘముల గాలి ఈ రెండు భయంకరమైన ధ్వని కలుగు నట్లు సముద్రమును కంపింపచేసినవి. (68-70)

హనుమంతుడు, లవణసముద్రములోని పెద్ద పెద్ద తరంగములను తనతో లాగికొనిపోవుచు, వాటిని భూమ్యాకాశముల మధ్య అంతటా చిమ్ముచున్నట్లుగా ఉండెను. అతడు, మహాసముద్రములో లేచుచున్న మేరుమందరపర్వతములతో సమానములైన తరంగములను లెక్క పెట్టుచున్నాడా అన్నట్లు, వాటిని దాటుచు వెళ్ళెను. అప్పుడు, అతని వేగముచేత పైకి ఎగిరి, మేఘములతో కూడిన జలము, ఆకాశముపై వ్యాపించిన శరత్కాలపు మేఘము వలె ప్రకాశించెను. సముద్రజలము పైకి ఎగిరిపోవుటచే సముద్రములో ఉన్న తిములూ, మొసళ్లూ, చేపలూ, తాబేళ్లూ, వస్త్రమును లాగివేసినచో మానవుల అవయవము లన్నీ స్పష్టంగా కనబడినట్లు కనబడినవి. సముద్రములో నివసించు సర్పములు, ఆకాశము మీద ఎగురుచున్న ఆ హనుమంతుని చూచి, గరుత్మంతుడేమో అని అనుకొనెను.(71-75)

జలముమీద అతని, పది యోజనముల వెడల్పు, ముప్పది యోజనముల

పొడవు అయిన నీడ, చక్కగా ఉండెను. సముద్రము మీద విస్తరించి హనుమంతుని అనుసరించి ప్రయాణము చేయుచున్న అతని నీడ దట్టమైన తెల్లని మేఘాల పంక్తి వలె ప్రకాశించెను.(76, 77)

గొప్ప తేజస్సు, పెద్ద శరీరము గల అతడు, ఆధారమేదియు లేని వాయుమార్గమునందు, రెక్కలు గల పర్వతము వలె ప్రకాశించెను. మహాబలశాలి యైన ఆ హనుమంతుడు ఏ మార్గమున ఎగురుచుండెనో ఆ మార్గమునందు సముద్రము తొట్టి వలె ఏర్పడుచుండెను.(78, 79)

అతడు వాయువు వలె మేఘపంక్తులను తనతో లాగికొనిపోవుచు, పక్షిమార్గమునందు వెళ్ళుచు, గరుత్మంతుడు వలె ప్రకాశించెను. తెల్లరంగు, ఎఱ్ఱరంగు, నల్లరంగు, పచ్చరంగు గల పెద్ద పెద్ద మేఘములను హనుమంతుడు తన వెంట లాగికొని పోవుచుండగా చూచుటకు ముచ్చటగా ఉండెను. మాటి మాటికి మేఘాల వెనుకకు వెళ్ళుచూ, బైటకు వచ్చుచూ ప్రయాణం చేయుచున్న అతడు, మేఘాల వెనుక దాగుచూ, పైకి కనబడుచూ ఉన్న చంద్రుడు వలె ప్రకాశించెను.(80-82)

అప్పుడు శీఘ్రముగా ఎగిరి వెళ్ళుచున్న హనుమంతుని చూచి దేవతలూ, గంధర్వులూ, దానవులూ అతనిపై పుష్పవర్షము కురిపించిరి. ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము చేయుచున్న ఆ హనుమంతునకు సూర్యుడు వేడి కలుగకుండునట్లు చూచెను. వాయువుకూడా సుఖకరముగా వీచెను. రాముని కార్యము సిద్ధింపవలెనను ఉద్దేశ్యముతో వారు అట్లు చేసిరి. ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము చేయుచున్న ఆ మహాతేజశ్శాలియైన హనుమంతుని చూచి ఋషీశ్వరులు స్తుతించిరి. దేవతలూ, గంధర్వులూ, అతని పరాక్రమమును ప్రశంసించుచు గానము చేసిరి. ఏమాత్రము శ్రమ లేకుండా ఆకాశమునందు ప్రయాణము చేయుచున్న హనుమంతుని చూచిన వెంటనే, ఆశ్చర్యముతో నాగులు, యక్షులు, రాక్షసులు, దేవతలు, పక్షులూ అందరూ కొనియాడిరి.(83-86)

హనుమంతు డా విధంగా ఆకాశమార్గమున ప్రయాణము చేయుచుండగా చూసిన సముద్రుడు ఇక్ష్వాకువంశమునకు సత్కారము చేయవలెనను ఉద్దేశ్యముతో ఇట్లు తలచెను-(87)

"వానరశ్రేష్ఠుడైన ఈ హనుమంతున కిపుడు సాహాయ్యము చేయనిచో నన్ను తప్పు పట్టదలచినవారికి అన్ని విధాలా అవకాశము కల్పించినవాడను అగుదును. ఇక్ష్వాకువంశమునకు చెందిన సగర చక్రవర్తి నన్ను వృద్ధి పొందించినాడు కదా?

ఆ ఇక్ష్వాకువంశమునకే చెందిన రామునకు సాహాయ్యము చేయుచున్న ఈ హనుమంతుడు అలసటచే క్షీణించుట యుక్తము కాదు. ఈ హనుమంతుడు నా మీద కొంత సేపు విశ్రమించునట్లు నేను చేయవలెను. కొంచెము విశ్రమించిన తరువాత మిగిలిన దూరమును సుఖముగా దాటగలడు."(88-90)

సముద్రు డీ విధముగా మంచి ఆలోచన చేసి, తన జలములో మునిగియున్న, మధ్యప్రదేశమునందు అంతటా బంగారముతో నిండిన, మైనాకమను పర్వతశ్రేష్ఠముతో ఇట్లు పలికెను-(91)

"ఓ పర్వతశ్రేష్ఠమా! పాతాళములో నివసించు అసురులు పైకి రాకుండా అడ్డుకొనుటకై నిన్ను దేవేంద్రుడు ఇక్కడ, ఒక పెద్ద అడ్డగడియగా ఉంచినాడు. ఈ అసురులు పరాక్రమము పెంపొందించుకొని మరల పైకి రావలెనని ప్రయత్నించినపుడు, నీవు అతివిశాలమైన పాతాళలోకము ద్వారమును మూసివేసి నిలచుచున్నావు. అడ్డముగానూ, పైకీ, క్రిందికీ పెరిగే శక్తి నీకున్నది. అందుచేతనే నిన్ను ప్రేరేపించుచున్నాను. లెమ్ము.(92-94)

భయంకరమైన పని చేయగలవాడు, పరాక్రమశాలీ అయిన ఈ హనుమంతుడు, రాముని పనిమీద, ఆకాశములో ఎగురుచు, నీ మీదుగా వచ్చుచున్నాడు. ఇప్పుడు, ఇక్ష్వాకువంశమునకు చెందిన రాముని పనిమీద వెళ్ళుచున్న ఇతనికి, నేను సాహాయ్యము చేయవలెను. ఎందుచేత ననగా నాకు ఇక్ష్వాకువంశీయులు పూజ్యులు. నీకు అంతకంటెను పూజ్యులు. మాకు సాహాయ్యము చేయుము. మా పని దాటిపోకుండునట్లు చూడుము. చేయవలసిన పని చేయకున్నచో సత్పురుషులకు కోపము కలిగించును.(95-97)

మన పూజ్యుడైన అతిథీ, ఎగరగలిగినవారిలో శ్రేష్ఠుడూ అయిన ఈ హనుమంతుడు నీమీద నిలచుటకు వీలగు నట్లు ఉదకమునుండి పైకి లెమ్ము. ఇతడు నీ పై కొంతసేపు విశ్రమించి, పిమ్మట మిగిలిన దూరము ప్రయాణము చేయగలడు. రాముని సాధుత్వమును, సీత కష్టములలో ఉన్నదను విషయమును, హనుమంతుని అలసటను దృష్టిలో నుంచుకొని పైకి లెమ్ము."(98-100)

బంగారు మధ్యభాగము గల మైనాకము, సముద్రుని మాటలు విని, మహావృక్షలతాదులతో కూడ, వెంటనే, పైకి లేచెను. అప్పుడా మైనాకపర్వతము, ప్రకాశించుచున్న కిరణములు గల సూర్యుడు మేఘమండలమును ఛేదించుకొని పైకి వచ్చినట్లు సముద్రజలమును ఛేదించుకొని పైకి వచ్చెను. గొప్ప బుద్ధి కల ఆ

మైనాకపర్వతము సముద్రుని కోరికను అనుసరించి, వెంటనే తన శిఖరములను జలము పైకి వచ్చునట్లు చేసెను. ఆ పర్వతము అన్ని ప్రక్కలా సముద్రజలముతో నిండి యుండెను. ఆకాశమును ఒరయుచున్నట్లు ఉన్న ఆ బంగారు శిఖరములు ఉదయించుచున్న సూర్యుడు వలె ప్రకాశించుచుండెను. వాటిపై కింనరులు, మహోరగులు మొదలైనవారు నివసించుచుండిరి.(101–104)

పైకి లేచిన ఆ పర్వతశిఖరములు కరిగించిన బంగారము వలె మెరయుచుండుటచే ఇనుమువలె నీలవర్ణముగా ఉన్న ఆకాశము బంగారు కాంతితో ప్రకాశించెను. సహజమైన కాంతితో ప్రకాశించుచున్న బంగారు శిఖరములతో ఆ పర్వతము వందలకొలది సూర్యులతో సమానముగా ఉండెను.(105, 106)

హఠాత్తుగా లవణసముద్రమునుండి లేచి తన ఎదుట నిలిచిన ఆ పర్వతము తనకు విఘ్నము కలిగించుటకు వచ్చినదని హనుమంతుడు నిశ్చయించుకొనెను. మహావేగము గల అతడు, చాలా ఉన్నతమైన ఆ పర్వతమును, వాయువు మేఘమును పడగొట్టినట్లు, వక్షఃస్థలముతో డీకొని క్రిందికి పడగొట్టెను.(107, 108)

హనుమంతుడా విధముగా క్రిందికి పడద్రోయగా, ఆ పర్వతము హనుమంతునకున్న వేగమును గుర్తించి చాలా సంతోషించెను. ఆ పర్వతము మనుష్యరూపముతో తన శిఖరముమీద నిలచి, ఆకాశమునందున్న వీరుడైన ఆ హనుమంతుని దగ్గరకు వెళ్ళి ఇట్లు పలికెను-(109–111)

"వానరోత్తమా! నీవు ఎవ్వరూ చేయజాలని పని చేసినావు. నా శిఖరములపై సుఖముగా విశ్రమించుము. రాముని వంశములో పుట్టినవారు సముద్రమును వృద్ధిపొందించినారు. అందుచే ఈ సముద్రము, రామునికి హితము చేయుటకై ప్రయాణము చేయుచున్న నీకు, ప్రతిపూజ చేయవలె నని కోరుచున్నది. ఎవరైన ఉపకారము చేసినపుడు, వారికి ప్రత్యుపకారము చేయవలెను. ఇది అతి ప్రాచీనమైన ధర్మము. నీకు సాహాయ్యము చేయుట ద్వారా రఘువంశరాజులకు ప్రత్యుపకారము చేయదలచుచున్న ఈ సముద్రుని నీవు గౌరవించవలెను.(112–114)

నూరు యోజనములదూరము దాటుటకై ఎగురుచున్న ఈ హనుమంతుడు కొంతసేపు నీ చరియలపై విశ్రమించి, మిగిలిన దూరము తరువాత ప్రయాణము చేయుగాక." అని ఈ సముద్రుడు నీపై ఉన్న గౌరవభావముచే నన్ను ప్రేరేపించినాడు. అందుచే ఓ వానరోత్తమా! ఆగి, నాపై విశ్రమించి, వెళ్ళుము. ఇదిగో ఇక్కడ మధురమూ, మంచి వాసన గలదీ అయిన కందమూలఫలాదికము అత్యధికముగా ఉన్నది. దీనిని తిని విశ్రమించి, పిదప వెళ్ళుము. (115-117)

మాకు కూడా, గొప్ప గుణములచే ఏర్పడిన సంబంధమొకటి నీతో ఉన్నది. అది మూడు లోకములలోను ప్రసిద్ధమైనది. మహావేగముగా ఆకాశసంచారము చేయగల వానరులలో నీవు సర్వాధికుడ వని నా అభిప్రాయము. ధర్మము తెలియగోరువారూ, తెలిసినవారు కూడా ఇంటికి వచ్చిన అతిథిని, అతడు సామాన్యవ్యక్తియే యైనను, పూజించవలెను. ఇంక నీవంటి మహాపురుషుడు అతిథిగా వచ్చినప్పుడు వేరే చెప్పవలెనా? నీవు దేవతలలో శ్రేష్ఠుడైన, మహాత్ముడైన వాయుదేవుని కుమారుడవు. వేగములో అతనితో సమానుడవు. నిన్ను పూజించినచో వాయుదేవుని పూజించినట్లే అగును. అందుచేత నేను నిన్ను పూజించవలసి ఉన్నది. ఇందుకు కారణము చెప్పెదను. వినుము.(118-122)

నాయనా! పూర్వము కృతయుగములో పర్వతాలకు రెక్కలు ఉండెడివి. అవి గరుత్మంతుని వేగముతోను, వాయుదేవుని వేగముతోను సమానమైన వేగముతో దిక్కులకు వెళ్ళుచుండెడివి. అవి ఆ విధముగా ఎగురుచుండుట చూచి, దేవసంఘములు, ఋషులు, ఇతరప్రాణులు, అవి ఎక్కడ మీదపడునో అను శంకచేత భయపడుచుండెను. అప్పుడు నూరు యజ్ఞములాచరించిన దేవేంద్రుడు కోపించి, వేలకొలది అక్కడక్కడ ఉన్న పర్వతముల రెక్కలను వజ్రాయుధముతో ఖండించెను. దేవేంద్రుడు కోపించి వజ్రమును ఎత్తి, నా పక్షములను ఛేదించుటకై వచ్చెను. అప్పుడు వెంటనే, వాయువు నన్ను దూరముగా తీసికొనిపోయెను. (123-126)

ఈ విధముగా నీ తండ్రి నన్ను లవణసముద్రములో పడవేసి నా రెక్కలు ఛిన్నములు కాకుండ నా శరీరము పరిపూర్ణముగా ఉండునట్లు చేసి నన్ను రక్షించినాడు. నాకు సహాయము చేసి ఉండుటచేత వాయుదేవుడు నాకు మాననీయుడు. అందుచేత నిన్ను గౌరవించుచున్నాను. నీకును నాకును గల ఈ సంబంధము ఉత్తమగుణములను పట్టి ఏర్పడినది. ఇట్టి పరిస్థితులలో నీవు,(మా ఆతిథ్యముచేత) సంతోషించిన

మనస్సుతో, నాకు, సముద్రునికీ సంతోషము కలిగించుము. మా పూజను అందుకొనుము. కొంతసేపు విశ్రమించుము. మా స్నేహమును గౌరవింపుము. నీ దర్శనము నాకెంతో ఆనందము కలిగించినది.(127-130)

హనుమంతుడు ఆ పర్వతోత్తముని మాటలు విని- "నీవు ఆతిథ్యము చేసినట్లే సంతోషించుచున్నాను. ఈ ఆతిథ్యమును స్వీకరించలేదని కోపగించకుము. నా కార్యసమయము మించిపోవుచున్నది. పగలు గడచి పోవుచున్నది. నేను నా మిత్రుల ఎదుట ప్రతిజ్ఞ చేసి ఉన్నాను. అందుచేత కూడా నేను మార్గమధ్యమునందు ఆగుటకు వీలుకాదు." అని మైనాకునితో చెప్పి, తన హస్తముతో సస్నేహముగా స్పృశించి, సంతోషించుచు, ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము చేసెను.(131-133)

ఆ హనుమంతుని మైనాకుడు, సముద్రుడూ గౌరవభావముతో చూచుచు తగిన ఆశీర్వాదవాక్యములతో అభినందించిరి. హనుమంతుడు మైనాక పర్వతమును, సముద్రమును విడచి, బాగా పైకి ఎగిరి, నిర్మలమైన ఆకాశమునందు, వాయుమార్గమున ప్రయాణము చేసెను. ఆ వాయునందనుడు, ఇంకా పైకి వెళ్ళి, ఎట్టి ఆధారము లేని, నిర్మలమైన ఆకాశమునందు ప్రయాణము చేసెను.(134-136)

చేయుటకు చాలా కష్టమైన ఆ రెండవ కార్యమును హనుమంతుడు చేయగా చూచి, దేవతలు, సిద్ధులు, మహర్షులు, అందరూ ప్రశంసించిరి.(137)

బంగారు వికారమైన ఆ సునాభ(మైనాక) పర్వతము చేసిన పనికి అక్కడ ఉన్న దేవతలు, దేవేంద్రుడు కూడా చాలా సంతోషించిరి. బుద్ధిశాలియైన దేవేంద్రుడు సంతోషముతో డగ్గుత్తిక కలిగిన కంఠస్వరముతో, పర్వతశ్రేష్ఠుడైన ఆ సునాభునితో స్వయముగా-(138, 139)

"ఓ మైనాకుడా! నీ విషయమున చాలా సంతోషించినాను. నీకు అభయ మిచ్చుచున్నాను. ఇటుపై నీకు ఇష్టము వచ్చిన చోట సుఖముగా ఉండుము. ఎంతో భయపడవలసిన సమయమునందు కూడా ఏ మాత్రము భయము లేక, పరాక్రమము చూపి నూరు యోజనముల దూరము దాటుచున్న హనుమంతునకు చాల గొప్ప సాహాయ్యము చేసినావు. ఈ హనుమంతుడు, దశరథకుమారుడైన రామునకు హితము చేయుటకే వెళ్ళుచున్నాడు. అట్టివానికి నీవు సత్కారము చేసినందుకు నేను చాలా సంతోషించుచున్నాను." అని పలికెను.(140-142)

ఇంద్రుడు తన విషయమున సంతోషించినా డను విషయమును తెలిసికొని,

ఆ పర్వతశ్రేష్ఠము చాలా ఆనందించెను. దేవేంద్రునినుండి వరము పొందిన మైనాకము అక్కడ నిలచి ఉండగా, హనుమంతుడు అనతికాలములో సముద్రములోని చాల దూరము దాటి వెళ్ళెను.(143, 144)

అప్పుడు, దేవతలు, గంధర్వులు, సిద్ధులు, మహర్షులు, సూర్యునితో సమానమైన ప్రకాశముగల నాగమాతయైన సురసతో ఇట్లు పలికిరి - "హనుమంతుడను పేరు గల శ్రీమంతుడైన ఈ వాయుపుత్రుడు సముద్రముపై ఎగురుచున్నాడు. నీవు భయంకరమూ, పర్వతసమానమూ అయిన రాక్షసరూపము ధరించి కోరలతో భయంకరముగా ఉన్న, పచ్చని కళ్ళు గల ఆకాశమంత నోరు చేసుకొని ముహూర్తకాలము ఇతనికి విఘ్నము చేయుము.(145-147)

ఇతని బలపరాక్రమములను, నిన్ను ఉపాయమేదైన చేసి జయించగలడా లేదా దిగులుపాటు చెందునా అను విషయమును తెలుసుకొనవలె నని కోరుచున్నాము."(148)

దేవతలు గౌరవపూర్వకముగా ఈ విధముగా కోరగా, ఆ సురసాదేవి అందరికీ భయము కలిగించు, చాలా వికారముగా ఉన్న రాక్షస శరీరము ధరించినదై ఎగిరి వెళ్ళుచున్న హనుమంతుని సముద్రమధ్యమునందు అడ్డుకొని - "ఓ వానరశ్రేష్ఠుడా! దేవతలు నిన్ను నాకాహారముగా ఇచ్చినారు. నిన్ను భక్షించెదను. నా ముఖములోనికి ప్రవేశించుము." అని పలికెను.(149-151)

శ్రీమంతుడైన ఆ వానరోత్తముడు, సురస మాటలు విని, ఏమాత్రము దిగులు చెందక, చేతులు జోడించి నమస్కరించుచు ఇట్లనెను.(152)

"దశరథకుమారుడైన రాముడు సోదరుడైన లక్ష్మణునితోను, భార్యయైన సీతతోను దండకారణ్యములో ప్రవేశించినాడు. ఆ రామునకు రాక్షసులతో వైరమేర్పడినది. ఒకనా దాతడు మరి యొక పనిలో ఉండగా అతని భార్యయైన, కీర్తిమంతురాలైన సీతను రావణుడు అపహరించెను. నేను రాముని ఆజ్ఞచే అతని దూతగా సీత దగ్గరకు వెళ్ళుచున్నాను. నీవు రాముని రాజ్యమునందే నివసించుచున్నావు గాన నీవు కూడ రామునకు సాహాయ్యము చేయవలెను. అట్లు నీకు అంగీకారము కాని పక్షమున నేను సీతను చూచి, ఆ విషయము రామునకు తెలిపి, నీ నోటిలోనికి వచ్చెదను. సత్యముగా ప్రతిజ్ఞ చేయుచున్నాను."(153-156)

ఇచ్ఛానుసారము రూపము ధరించే శక్తిగల ఆ సురస హనుమంతుని మాటలు

విని, "నన్నెవ్వరును అతిక్రమించి పోజాలరు. ఇది నాకున్న వరము." అని పలికెను.(157)

నాగమాతయైన సురస హనుమంతునికి ఎంత బలమున్నదో తెలుసుకొనవలె నను ఉద్దేశ్యముతో, వెళ్ళిపోవుచున్న అతనిని చూచి ఇట్లు పలికెను. "ఓ వానరశ్రేష్ఠుడా! నా నోటిలో ప్రవేశించిన పిదపనే నీవు వెళ్ళవలసి ఉన్నది. ఇది నాకు పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు ఇచ్చిన వరము". ఇట్లు పలుకుచు ఆమె తొందరగా విశాలమైన నోరు తెరచి హనుమంతుని ఎదుట నిలచెను.(158, 159)

సురస మాటలు విన్న హనుమంతుడు కోపముతో– "నీవు ఎంత పెద్దగా నీ నోరు చాపెదవో చాపుము, నన్నెట్లు సహించెదవో చూచెదను." అని పలికి, కోపించినవాడై, పదియోజనముల పొడవు, పది యోజనముల వైశాల్యము ఉండునట్లు దేహమును పెంచెను.(160, 161)

పది యోజనముల పొడవుగా, మేఘము వలె ఉన్న ఆ హనుమంతుని చూచి, సురస కూడ, తన నోరును ఇరువది యోజనముల పొడ వగునట్లు పెంచెను. పిమ్మట హనుమంతుడు, కుపితుడై, ముప్పది యోజనముల పొడవాయెను. సురస తన నోరును నలుబది యోజనముల ఎత్తు పెంచెను. వీరుడైన హనుమంతుడు ఏబది యోజనములు ఎత్తు పెరిగెను. సురస తన ముఖము అరువది యోజనముల పొడవు పెంచెను. వీరుడైన హనుమంతుడు కూడా డెబ్బది యోజనముల పొడవయ్యెను. సురస తన నోరు ఎనుబది యోజనముల పొడవుండునట్లు చేయగా పర్వతాకారుడైన హనుమంతుడు తొంబది యోజనముల ఎత్తు పెరిగెను.(162-166)

మహాబుద్ధిశాలియైన హనుమంతుడు, దీర్ఘమైన జిహ్వా కల, చాల భయంకరముగా ఉన్న, నరకముతో సమానమైన, సురస చాపిన నోరు చూచి, తన దేహమును చాలా చిన్నదిగా చేసి, బొటనవ్రేలు వంటి ప్రమాణము కలవాడై మహావేగముతో ఆమె నోటిలోనికి, ప్రవేశించి, మరల బైటకువచ్చి ఆకాశమునందు నిలచి–(167,168)

"దక్షప్రజాపతి కుమార్తె వైన ఓ సురసా! నీ నోటిలోనికి ప్రవేశించినాను కదా. నీకు నమస్కారము. ఇంక సీత ఉన్న చోటికి వెళ్ళెదను. నీ వరము కూడా సత్యమైనది కదా." అని పలికెను.(169)

రాహుముఖమునుండి చంద్రుడు వలె, తన నోటినుండి బైటకు వచ్చిన ఆ హనుమంతుని చూచి, ఆ సురస తన రూపమును ధరించి, "సౌమ్యుడవైన ఓ! వానరశ్రేష్ఠుడా! కార్యసిద్ధికై సుఖముగా వెళ్ళుము. సీతను మహాత్ముడైన రామునితో చేర్చుము." అనెను.(170, 171)

హనుమంతుడు చేసిన, ఇతరు లెవ్వరూ చేయజాలని ఆ మూడవ పని చూచి, అందరును "చాలా బాగున్నది" అని ప్రశంసించిరి.(172)

గరుత్మంతునితో సమానమైన వేగము గల ఆ హనుమంతుడు ఎవ్వరును ఎదిరింప శక్యము కాని, వరుణనివాసమైన సముద్రమును సమీపించి ఆకాశమార్గమునందు గరుత్మంతుడు వలె ఎగురుచు ప్రయాణము చేసెను. ఆ ఆకాశమునందు మేఘములు, పక్షులు, కైశికాచార్యులు, ఐరావతము సంచరించుచుండెను. సింహములు, ఏనుగులు, పెద్దపులులు, పక్షులు, సర్పములు లాగగా, నిర్మలమైన ఎన్నో విమానములు మహావేగముతో సంచరించుచుండెను. (లేదా సింహాద్యాకారములలో ఉన్న అనేక విమానములు సంచరించుటచే చూడ ముచ్చటగా ఉండెను.) అక్కడక్కడ అగ్నిపిండములు ఢీకొని, పిడుగులవంటి ధ్వనిని కలిగించుచుండెను. పుణ్యకర్మ లాచరించి స్వర్గము జయించిన ఎందరో మహాభాగ్యవంతులను ఆయా ప్రదేశములకు మోసికొనిపోవుచు అగ్ని కనబడుచుండెను. చంద్రుడు, సూర్యుడు, ఇతర గ్రహములు, అశ్విన్యాదినక్షత్రములు, తారాగణములు, అందముగా ప్రకాశించుచుండెను. అది అక్కడక్కడ మహర్షిగణములతోను, గంధర్వులతోను, నాగులతోను, యక్షులతోను నిండి ఉండెను. కొన్నిచోట్ల నిర్జనముగా ఉండెను. అతినిర్మలమైన ఆ ఆకాశము అంతటా వ్యాపించి ఉండెను. విశ్వావసు వను గంధర్వరాజు అక్కడనే నివసించుచుండెను. మంగళప్రదమూ, సూర్యచంద్రుల గమనమార్గమూ అయిన ఆకాశమునందు దేవేంద్రుని గజములు సంచరించుచుండెను. వీరులూ, ఉత్తములూ అయిన విద్యాధరులు అచట అధికముగా విహరించుచుండిరి. ఆ ఆకాశము జీవలోకము పై భాగమున అందముగా ఉండుటకై బ్రహ్మదేవుడు కట్టిన వితానము(చాందినీ) వలె ఉండెను. (173-180)

హనుమంతుడు దీర్ఘమైన రెక్కలు గల మహాపర్వతము వలె, ఎట్టి ఆధారము

లేని ఆకాశమార్గమున ప్రయాణము చేయుచు చాలా ఎత్తుగా ఎగురుటచేత అన్ని ప్రదేశముల నుండి కనబడుచుండెను.(181)

స్వేచ్ఛానుసారముగా రూపములను ధరించగలిగిన సింహిక అను ఒక రాక్షసి, ఆకాశమార్గమున వెళ్లుచున్న హనుమంతుని చూచి, దేహమును పెంచుచు, ఇట్లు ఆలోచించెను- "ఇంత కాలానికి ఇంత పెద్ద జంతువేదో నాకు చిక్కినది. చాల కాలము తరువాత నేడు, మంచి భోజనము చేసెదను."(182, 183)

ఆ రాక్షసి ఈ విధముగా ఆలోచించి, హనుమంతుని నీడను ఆకర్షించెను. ఈ విధముగా నీడ ఆకర్షింపబడినప్పుడు హనుమంతుడు- "మహాసముద్రమధ్యమునందు ఎదురుగాలిచే ఓడ నడక వలె హటాత్తుగా నా పరాక్రమము తగ్గిపోయినది! నన్నెవరో ఈడ్చి వేయుచున్నట్లున్నది" అనుకొనుచు- అడ్డముగాను, పైకి, క్రిందకి చూచుచు లవణసముద్రమునందు లేచిన ఒక మహా జంతువును చూచెను.(184-186)

హనుమంతుడు, నోరు తెరచియున్న ఆ జంతువును చూచి ఇట్లు ఆలోచించెను- "చూచుటకు ఆశ్చర్యకరమూ, నీడను ఆకర్షించే మహావీర్యము కలదీ అయిన, సుగ్రీవుడు చెప్పిన, ఆ జంతువు ఇదే; సందేహము లేదు." బుద్ధిమంతుడైన హనుమంతుడు ఆమె సింహికయే అను యథార్థమును తెలుసుకొని, వర్షాకాలమునందు మేఘము వలె, దేహము పెంచెను. హనుమంతుని శరీరము పెరుగుట చూచిన ఆ సింహిక పాతాళమధ్యము వంటి తన నోరు తెరచెను.(187-189)

ఆమె మేఘపంక్తి వలె గర్జించుచు, హనుమంతుని వైపు పరుగెత్తెను. అప్పుడు, బుద్ధిశాలియైన అతడు, తన దేహమంత ప్రమాణములో ఉన్న, తెరవబడిన, ఆమె నోటిని, మర్మస్థానములనూ చూచెను. వజ్రము వంటి దేహము గల, మహాబలశాలియైన హనుమంతుడు తన శరీరము చాలా చిన్నదిగా చేసి, తెరచిన ఆమె నోటిలో పడెను. పూర్ణిమయందు రాహువుచేత మ్రింగివేయబడుచున్న పూర్ణచంద్రుడువలె, హనుమంతుడు ఆమె నోటిలో మునిగిపోవుచుండగా సిద్ధులూ, చారణులూ చూచిరి. పిమ్మట హనుమంతుడు వాడియైన గోళ్ళతో ఆమె శరీరములో ఉన్న గుండె మొదలైన మర్మస్థానములను పెకలించివేసి, మనోవేగముతో సమానమైన వేగముతో పైకి వచ్చెను.(190-194)

హనుమంతుడు తగు ఉపాయమును ఆలోచించి, ధైర్యముతోను, నేర్పుతోను

ఆ సింహికను సంహరించి, మరల వేగముతో పెరిగెను.(195)

హనుమంతుడు హృదయమును త్రుంచివేయగా ఆ సింహిక మరణించి క్రింద పడిపోయెను. హనుమంతుడు శీఘ్రముగా చంపివేసిన ఆ సింహికను చూచి ఆకాశమునందు సంచరించు సిద్ధగంధర్వాదులు హనుమంతునితో ఇట్లు పలికిరి. "ఓ వానరోత్తమా! ఈ గొప్ప జంతువును చంపి నీవు, ఇప్పుడు భయంకరమైన కార్యము చేసినావు. నీకిష్టమైన పనిని, మంగళ ప్రదమగునట్లు సాధించుము. నీకు ఉన్నట్లు, ఎవనికి, ధైర్యము, సూక్ష్మదృష్టి, బుద్ధి, నేర్పు అను నాలుగు లక్షణములుండునో అతడు ఏ కార్యము చేయవలసివచ్చినను వైఫల్యము పొందదు."(196-198)

హనుమంతుడు, వారిచే ఇట్లు స్తుతింపబడుచు, తాను చేయవలసిన కార్యమును గూర్చి నిశ్చయించుకొని, గరుత్మంతుడు వలె, ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము సాగించెను. హనుమంతుడు ఇంచుమించు ఆవలి ఒడ్డు సమీపించి, నలుమూలల పరికించుచు, నూరు యోజనముల తరువాత ఒక వృక్షపంక్తిని చూచెను. అతడు క్రిందికి దిగగానే, అనేక వృక్షములచేత అలంకరింపబడిన ద్వీపమును, మలయపర్వత ప్రాంతములందలి వనములను చూచెను.(199-201)

సముద్రమునూ, సముద్రతీరమునందలి జల ప్రాయ(నీటిలో నిండిన) ప్రదేశములనూ, ఆ ప్రదేశములలో పెరిగిన వృక్షములనూ, నదీముఖములను చూచుచు, అతడు ఆకాశమును అడ్డగించుచున్నట్లున్న, మహామేఘము వలె ఉన్న తన శరీరమును చూచుకొని "నా పెద్ద శరీరమును, వేగమును చూడగానే రాక్షసులు నా విషయమున "ఇతడెవరా!" అని కుతూహలము చూపుదురు అని తలచెను.(202-204)

ఆ కారణముచేత హనుమంతుడు పర్వతముతో సమానమైన శరీరమును చిన్నదిగా చేసి, అజ్ఞానము తొలగిపోయిన ఆత్మజ్ఞాని తన యథార్థస్వరూపమును పొందినట్లు, సహజరూపమును పొందెను. బలిచక్రవర్తి ఐశ్వర్యమును హరించుటకై త్రివిక్రముడైన విష్ణువు(వామనుడు) మూడు అడుగులు వేసిన పిమ్మట తన స్వాభావికమైన వామనరూపమును పొందినట్లు హనుమంతుడు తన పెద్ద రూపమును ఉపసంహరించుకొని స్వాభావికరూపము ధరించెను. అందమైన అనేక రూపములు ధరింప సమర్థుడూ, శత్రువులకు జయింప శక్యము కానివాడూ అయిన హనుమంతుడు, సముద్రము ఆవలి ఒడ్డు చేరి, తన మహాప్రమాణమైన శరీరమును చూచుకొని, ఇంక తానేమి చేయవలెనో నిర్ణయించుకొని, చిన్నరూపము ధరించి

ఉండెను. (205-207)

మహాత్ముడైన హనుమంతుడు, సర్వవస్తుసమృద్ధమూ, విచిత్రమైన రంగులు చిన్న చిన్న శిఖరములు కలదీ, మొగలి డొంకలు, విరిగిచెట్లు, కొబ్బరిచెట్లు మొదలైన వాటితో నిండినదీ అయిన, లంబపర్వతముపై దిగెను.(208)

సముద్రతీరము చేరి, ఆ మహాపర్వతము పైభాగమునందున్న లంకాపట్టణమును చూచి, తన పూర్వశరీరమును విడచి, ఆ పర్వతముపై దిగెను. అతడు హటాత్తుగా దిగుటచే అక్కడనున్న మృగములు, పక్షులు భయపడినవి. హనుమంతుడు పెద్ద పెద్ద తరంగముల పంక్తులతో నిండిన, దానవులకూ, పన్నగులకూ నివాసస్థానమైన సముద్రమును బలముచేత దాటి, సముద్రతీరముపై దిగి, అక్కడ అమరావతి వలె ఉన్న లంకాపట్టణమును చూచెను.(209,210)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

రెండవ సర్గము

లంకావర్ణనము, లంకలో ప్రవేశించుటను గూర్చి హనుమంతుడు ఆలోచించుట, చిన్న రూపముతో అతడు లంకలో ప్రవేశించుట, చంద్రోదయశోభావర్ణనము.

మహాబలశాలియైన హనుమంతుడు, ఎవ్వరూ ఎదిరింప శక్యము కాని సముద్రమును దాటి, ఏమాత్రము అలసట లేని వాడై త్రికూటపర్వతశిఖరమునందున్న లంకను చూచెను.(1)

అక్కడ నిలిచిన హనుమంతునిపై వృక్షములనుండి పుష్పములు వర్షమువలె కురిసెను. వాటిచే కప్పబడి అతడు పుష్పాలతో నిర్మించిన విగ్రహము వలె కనబడెను. మహాపరాక్రమశాలీ, శోభాసంపన్నుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు నూరు యోజనముల దూరము దాటినను, ఏ మాత్రము అలసట పొందలేదు.(2, 3)

"నేను ఎన్నో వందల యోజనములు కూడ దాటగలను. నూరు యోజనములు అను పరిమిత సంఖ్య గల సముద్రదూరము మాట చెప్పవలెనా?" అని అనుకొనుచు(4)

పరాక్రమవంతులలో శ్రేష్ఠుడు, ఎగురగలవారిలో ఉత్తముడు అయిన

హనుమంతుడు, వేగముగా మహాసముద్రమును దాటి లంక చేరెను. నల్లని పచ్చికబీళ్లయందు, మధ్య మధ్య పెద్ద శిలలూ, పర్వతములూ ఉన్న అరణ్యములందూ వృక్షములతో నిండి యున్న పర్వతముల మీదా, పుష్పించిన వృక్షపంక్తుల మీదా సంచరించెను.(5-7)

అతడు ఆ పర్వతముపై నిలిచి, వనములను, ఉద్యానములను పర్వతాగ్రమునందున్న లంకాపట్టణమును చూచెను.(8)

హనుమంతుడు అక్కడ, సరళవృక్షములూ, కొండగోగుచెట్లూ, బాగుగా పూసిన ఖర్జూరవృక్షములూ, మోరటి, నిమ్మ, కొండమల్లె, మొగలి చెట్లూ, సువాసనగల పిప్పలిచెట్లూ, మంకెన, ఏడాకుల అరటి, వేగిస, కాంచనం చెట్లూ, పుష్పించిన గన్నేరుచెట్లు, పుష్పముల బరువుతో నిండినవి, మొగ్గతొడిగినవి, పక్షులతో వ్యాకులముగా నున్నవి, గాలికి కదలుచున్న అగ్రభాగములు గలవి అయిన ఇతర వృక్షములూ, హంసలతోను, కారండవము లను జలపక్షులతోనూ నిండినవి, అధికముగా పద్మములూ, కలువలూ ఉన్న దిగుడుబావులూ, అందమైన అనేకవిధములైన పౌరులు విహరించు ప్రదేశములూ, అన్ని ఋతువులందు లభించు ఫలములతో నిండిన, పుష్పించిన అనేక విధములైన చెట్లు తీరములమీద దట్టముగా ఉన్న చెరువులూ, రమ్యమైన ఉద్యానవనములూ చూచెను.(9-13)

హనుమంతుడు లంకాపట్టణమును సమీపించి రావణుడు పాలించుచున్న, సుందరమైన మహానగరమైన ఆ లంకను చూచెను. ఆ నగరము చుట్టును పద్మములతోను, కలవలతోను ప్రకాశించుచున్న పరిఖ (అగడ్త) ఉండెను. రావణుడు సీతను అపహరించి ఉండుటచే, రాముడు ఎప్పుడు యుద్ధానికి వచ్చునో అను భయముతో, భయంకరములైన ధనుస్సులు ధరించి అంతట తిరుగుచున్న రాక్షసులచే ఆ నగరమునకు కాపలా కాపించుచుండెను. ఆ నగరము చుట్టు బంగారు ప్రాకారముండెను. పర్వతముల వలె ఎత్తుగాను, శరత్కాలమేఘముల వలె తెల్లగాను ఉన్న భవనములతో ఆ నగరములోని ప్రధాన మైన వీథులు తెల్లగాను, ఎత్తుగాను కనబడుచుండెను. వందలకొలది బురుజులతోనూ, వరుసగా కట్టిన పతాకలతోను ధ్వజములతోను ప్రకాశించుచుండెను. అది స్వర్గలోకములోని అమరావతి వలె ఉండెను. (14-18)

తెల్లని అందమైన భవనములతో, పర్వతాగ్రమునందు ఉండుటచే ఆ లంక ఆకాశములో నిర్మించిన పురము వలె ఉండెను. రావణుడు పాలించుచున్న ఆ

లంకాపురమును పూర్వము విశ్వకర్మ నిర్మించెను. హనుమంతునకు ఆ నగరము ఆకాశములో తేలిపోవుచున్నట్లు కనబడెను.(19, 20)

మట్టి గోడల ప్రాకారము, శిలలతో నిర్మించిన ప్రాకారము దానికి జఘనముగాను, అగడ్తలలో ప్రవహించుచున్న అధికమైన ఉదకము వస్త్రముగాను, శతఘ్నులు శూలములు అను ఆయుధములు కేశపాశముగాను, కోటబురుజులు కుండలములుగాను ఉండుటచే లంక స్త్రీ వలె ఉండెను. దాని ఉత్తరద్వారము దగ్గరకు వెళ్ళి అతడు ఆలోచనలో పడెను.(21,22)

కైలాసశిఖరము వలె ఉన్నతముగా ఉన్న ఆ లంకాపట్టణము ఆకాశమును ఒరయుచున్న ట్లున్నది. భవనములు అత్యున్నతములుగా ఉన్నవి. భయంకరు లైన రాక్షసులతో, నాగములతో భోగవతీపట్టణము వలె, నిండి ఉన్నది. దాని శోభ ఊహకు కూడ అందుటలేదు. అతిస్పష్టముగా ప్రకాశించుచున్న ఆ నగరములో పూర్వము కుబేరుడు నివసించుచుండెడివాడు. కోరలు కలవారూ, శూలములు, పట్టసములు అను ఆయుధములు ధరించినవారూ, భయంకరులూ, శూరులు అయిన ఎందరో రాక్షసులు, సర్పములు గుహను రక్షించుచున్నట్లు, ఆ లంకాపట్టణమును రక్షించుచుండిరి. అట్టి ఆ లంకాపట్టణమునకు ఏర్పరచిన గొప్ప రక్షణవిధానమును, దాని చుట్టును సముద్రమును, చూచి, రావణుడు భయంకరుడైన శత్రు వను విషయమును కూడ గుర్తించి, హనుమంతు డీ విధముగా తలచెను.(23-26)

"వానరులు ఇక్కడికి వచ్చినా ఏమీ ప్రయోజనము ఉండదు. దేవతలు కూడా, యుద్ధము చేసి ఈ లంకను జయించజాలరు. రావణుడు పాలించుచున్న, లోనికి ప్రవేశింప శక్యము కాని, ఈ కష్టమైన లంకాపట్టణమునకు వచ్చి కూడ, మహాబాహువైన రాముడు ఏమి చేయగలడు? రాక్షసుల విషయములో సామమునకు గాని, దానమునకు గాని, భేదానికి గాని అవకాశము లేదు. యుద్ధమునకు ఏమాత్రమూ అవకాశము లేదు.(27-29)

అంగదుడూ, నీలుడూ, ధీమంతుడైన సుగ్రీవుడూ, నేనూ- ఈ నలుగురు వానరులము మాత్రమే ఈ లంకలోనికి రాగలుగుదుము. సీత జీవించి ఉన్నదా లేదా అను విషయము ముందుగా తెలుసుకొనవలెను. ఆమె కనబడిన తరువాత ఈ ఆలోచన లన్నీ చేయవచ్చును. ఇప్పుడెందుకు?"(30, 31)

రాముని అభివృద్ధిని కోరుచున్న హనుమంతుడు ఆ పర్వత శిఖరముపై నిలచి

కొంచెముసేపు ఇట్లు ఆలోచించెను.(32)

"క్రూరులూ, బలవంతులూ అయిన రాక్షసులు రక్షించుచున్న ఈ లంకాపట్టణమును, నేనీ రూపముతో ప్రవేశించుటకు శక్యము కాదు. ఉగ్రమైన తేజస్సూ, గొప్ప పరాక్రమమూ, గొప్ప బలమూ గల ఈ రాక్షసుల నందరినీ మోసగించినగాని నేను సీతను వెదకజాలను. నే నీ మహాకార్యమును సాధించవలె నన్నచో, కనబడీ కనబడకుండా ఉండే చిన్న రూపము ధరించి, రాత్రి ఈ లంకలో ప్రవేశించుటయే ఈ సమయమున చేయవలసిన పని."(33-35)

దేవతలు గాని అసురులు గాని ఎదిరింప శక్యము కాని అట్టి ఆ లంకాపట్టణము చూచి, హనుమంతుడు తన కర్తవ్యమేదో నిశ్చయించుకొని, దానినెట్లు సాధించవలెనా అని మాటిమాటికీ ఆలోచించెను.(36)

"దుర్బుద్ధియైన ఆ రాక్షసరాజు రావణుని కంట పడకుండా సీతను చూచుటకు ఉపాయమేమి? మహాబుద్ధిమంతుడుగా ప్రసిద్ధుడైన రాముని కార్యము నేను ఎట్లు ప్రవర్తించినచో చెడిపోకుండా ఉండును? సీత నిర్జనమైన ప్రదేశములో ఒంటరిగా ఉండగా, నేను ఒంటరిగా ఆమెను చూచుటకు ఉపాయ మేమి?(37, 38)

స్థిరచిత్తము లేని దూతలు దేశకాలములకు విరోధము కల్పించుటచే, సిద్ధముగా ఉన్న పనులు కూడ, సూర్యోదయసమయమునందు అంధకారము నశించి నట్లు చెడిపోవును. ఈ కార్యము చేయవలెను అని నిశ్చయము చేసిన పిమ్మట కూడ లాభనష్టాల ఆలోచనలో పడిన బుద్ధి ప్రకాశించదు. దూతలు బుద్ధిమంతుల మను అహంకారముతో కార్యములను చెడగొట్టుచుందురు. వచ్చిన కార్యము ఎట్లు చెడిపోకుండును? బుద్ధి వ్యాకులము కాకుండా చక్కగా పనిచేయు ఉపాయ మేమి? సముద్రలంఘనము సఫల మెట్లు అగును?(39-41)

నన్ను రాక్షసులు చూచినచో, రావణుని సంహరింపవలె నని కోరుచున్న, ప్రసిద్ధబుద్ధిశాలియైన రాముని కార్యము చెడిపోవును. రాక్షసరూపము ధరించి కూడ, రాక్షసులకు తెలియకుండగా ఈ లంకలో ఎక్కడను ఉండుటకు శక్యము కాదు; ఇంక ఇతర రూపముతో మాట చెప్పవలెనా! ఈ పట్టణములో రాక్షసులకు తెలియకుండా గాలి కూడ ఎక్కడా సంచరించజాలదని నా అభిప్రాయము. బలవంతులైన రాక్షసులకు తెలియని ప్రదేశ మేదీ లేదు కదా!(42-44)

నేను ఈ(పెద్ద) రూపముతోనే ఇక్కడ ఉన్నచో పట్టుబడి చంపబడుదును. ప్రభువైన సుగ్రీవుని కార్యము చెడిపోవును. అందుచేత, నేను నా రూపము చిన్నదిగా

చేసికొని, రాముని కార్యము సాధించుటకై, రాత్రివేళ లంకలో ప్రవేశించెదను. దగ్గరకు పోవుటకు కూడ శక్యము కాని ఈ లంకాపట్టణములోనికి రాత్రి ప్రవేశించి, రావణుని గృహము నంతను వెదకి, సీతను చూచెదను."(45-47)

వానరవీరుడైన హనుమంతుడు ఈ విధముగా ఆలోచించి, సీతను చూడవలె నను అభిలాషతో సూర్యాస్తసమయమునకై వేచి ఉండెను. సూర్యుడు అస్తమించగానే, రాత్రియందు హనుమంతుడు, శరీరమును చాలా చిన్నది చేసి, పిల్లియంత ప్రమాణముతో చూచుటకు ఆశ్చర్యము కలుగు నట్లు మారెను. పరాక్రమవంతుడైన హనుమంతుడు సాయంకాల సమయమునందు శీఘ్రముగా ఎగిరి, చక్కగా అమర్చిన విశాలమైన ప్రధానమార్గములు గల, సుందరమైన లంకాపట్టణములోనికి ప్రవేశించెను.(48-50)

ఆ లంకానగరము ప్రసాదముల పంక్తులతో నిండి ఉండెను. బంగారపు స్తంభములతోను, వెండి స్తంభములతోను, బంగారు కిటికీలతోను, అది గంధర్వనగరము వలె అద్భుతముగా ఉండెను. ఏడంతస్తుల మేడలు, ఎనిమిదంతస్తుల మేడలు ప్రకాశించుచుండెను. బంగారముతో అలంకరించిన పై భాగములపై స్ఫటికమాణిక్యములు పరచబడి ఉండెను. ఆ లంకాపట్టణములో రాక్షసుల భవనముల పై భాగములు వైడూర్యమాణిక్యములచే చిత్రవర్ణములై ముత్యాల సముదాయములచే అలంకృతములై, ప్రకాశించుచుండెను. బంగారముతో నిర్మింపబడిన, విచిత్రవర్ణములు గల రాక్షసగృహద్వారములు చక్కగా అలంకరింపబడిన ఆ లంకాపట్టణమును, నలుమూలలా ప్రకాశింపచేయుచుండెను.(51-54)

ఊహకు కూడా అందని విధముగా ఉండి, ఆశ్చర్యమును కలిగించు ఆ లంకాపట్టణమును చూచి హనుమంతుడు, వైదేహిని చూడవలె నని కుతూహలము చెందుచు, ఈ లంకను జయించుట ఎట్లా అని దిగులును, సీతను చూడగలము గదా అని ఆనందమును కూడ పొందెను. ఆ లంకానగరములో తెల్లని గృహములు దగ్గర దగ్గరగా ఉండెను. ఆ గృహములలోని కిటికీలు, ముఖద్వారములు బంగారముతో నిర్మింపబడెను. రావణుని బహుబలముచే రక్షింపబడుచున్న కీర్తిమంతమైన ఆ నగరము, భయంకరమైన బలము గల నిశాచరులతో నిండి ఉండెను.(55, 56)

ఆ సమయమున, అనేకసహస్రముల కిరణములు గల చంద్రుడు కూడ, నక్షత్రములతో కూడి వాటి మధ్య ప్రకాశించుచు, వెన్నెల అను చాందినీతో లోకమునంతను కప్పివేయుచు, హనుమంతునకు సాహాయ్యము చేయుటకా అన్నట్లు

పైకి వచ్చెను. ఉదయించి పైకి వచ్చుచు, ప్రకాశించుచున్న ఆ చంద్రుని కాంతి శంఖకాంతి వలె ఉండెను. అతని వర్ణము పాలవర్ణమువలె, తామరతూడు వర్ణమువలె ఉండెను. ఆ చంద్రుడు సరస్సులో ఈదుచున్న హంసవలె మనోహరముగా ఉండెను. అట్టి చంద్రుని ఆ హనుమంతుడు చూచెను.(57, 58)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని రెండవ సర్గము సమాప్తము.

మూడవ సర్గము

లోనికి ప్రవేశించుచున్న హనుమంతుని లంక స్త్రీరూపమున వచ్చి అడ్డుకొనుట. అతని ప్రహారముచే పీడితురాలై ఆమె హనుమంతునకు లోనికి ప్రవేశించుటకు అనుమతి ఇచ్చుట.

హనుమంతుడు, ఉన్నతమైన శిఖరములతో ఎత్తైన మేఘమువలె కనబడుచున్న లంబపర్వతముపై ఉన్నదీ, సుందరమైన అరణ్యములతోను ఉదకస్థానములతోను నిండినదీ, రావణునిచే పాలింపబడినదీ అయిన లంకాపురమును, ధైర్యమవలంబించి ప్రవేశించెను.(1,2)

సముద్రము పై నుండి వచ్చుచున్న మందమారుతముచే చల్లగా ఉన్న ఆ లంకానగరము సముద్రఘోషవంటి ధ్వనితో నిండి ఉండెను. శరత్కాలమేఘముల వలె ఉన్న భవనములతో ప్రకాశించుచుండెను. బాగుగా బలిసిన సైనికులతో నిండి అలకాపట్టణము వలె ఉండెను. ముఖద్వారములవద్ద నిలిచిన ఏనుగుల సముదాయము అందముగా కనబడుచుండెను. తెల్లని ద్వారములతోను, ముఖద్వారములతోను అది, సర్పములు సంచరించుచున్న, వాటి రక్షణలో ఉన్న మంగళకరమైన భోగవతీనగరము వలె ఉండెను. మెరుపులతో కూడిన మేఘములతో వ్యాప్తమై, నక్షత్రమార్గమును అంటుచు, మందమారుతము సంచరించుచున్న ఆ లంక ఇంద్రుని అమరావతి వలె ప్రకాశించుచుండెను. దాని చుట్టూ చాల పెద్దదైన బంగారుప్రాకార ముండెను. అది చిరుమువ్వలతో సవ్వడులు చేయుచున్న పతాకలతో అలంకరింపబడెను. అట్టి ఆ లంకను హనుమంతుడు శీఘ్రముగా సమీపించి, ప్రాకారమువద్దకు వెళ్లెను.(3-7)

హనుమంతుడు ఆ నగరమును నలుమూలల చూచి మనస్సులో చాలా ఆశ్చర్యము చెందెను. ఆ నగరమునందలి గృహముల ద్వారములు బంగారముతో

నిర్మింపబడెను. వాటి ఎదుట వైడూర్యమాణిక్యములతో నిర్మించిన అరుగు ఉండెను. ఆ గృహములన్నియు వజ్రములతోను, స్ఫటికములతోను, ముత్యములతోను, మాణిక్యములు పరచిన చపటాచేసిన చదునైన ప్రదేశములతోను, అక్కడక్కడ నిలబెట్టిన బంగారు మదపుటేనుగులతోను ప్రకాశించుచుండెను. వెండితో నిర్మించినవి వలె స్వచ్ఛముగా తెల్లగా ఉన్న ఆ గృహములలో మెట్లు వైడూర్యమాణిక్యములతో నిర్మింపబడెను. ప్రాకారాదులలోపల స్ఫటికమాణిక్యముల పరాగము ఉండెను. క్రౌంచపక్షులు, నెమళ్ళు, రాజహంసలు అక్కడ నివసించుచుండెను. మంగళప్రదములైన ఆ భవనములు ఆకాశములో ఎగిరిపోవుచున్నట్లు కనబడుచుండెను. ఆ నగరమంతటను వాద్యముల ధ్వని, ఆభరణముల ధ్వని ప్రతిధ్వనించుచుండెను. ఈ విధముగ వస్వౌకసార అను దేవేంద్రనగరమువలె ఆకాశములోనికి ఎగిరిపోవుచున్నదా అన్నట్లు ఉన్న ఆ లంకాపట్టణమును చూచి హనుమంతుడు సంతోషించెను. (8-12)

పరాక్రమవంతుడైన హనుమంతుడు, అత్యుత్తమమూ, ఐశ్వర్యసంపన్నమూ, అతిసుందరమూ, మంగళప్రదమూ అయిన ఆ రావణనగరిని చూచి ఇట్లు ఆలోచించెను. (13)

"ఆయుధములు ధరించి ఎల్లప్పుడు సర్వసన్నద్ధులై ఉన్న రావణసైన్యములు రక్షించుచున్న ఈ నగరమును ఎవ్వరూ బలప్రయోగము చేసి ఎదిరించజాలరు. ఈ ప్రదేశమును కుముదుడు, అంగదుడు, మహాకపియైన సుషేణుడు, మైందుడు, ద్వివిదుడు-వీరిలో ఎవరైన సాధించ కలుగుదురేమో! సుగ్రీవుడు, కుశపర్వుడు, వానరశ్రేష్ఠుడైన ఋక్షుడు, నేను ఇక్కడికి రాగలుగుదుము." (14-16)

లంక ఎంత గొప్ప బలము కలదైనను రామలక్ష్మణుల మహా పరాక్రమము ముందు నిలువజాలదు అనే విషయమును గుర్తించి హనుమంతుడు సంతోషించెను. (17)

ఆ లంకాపట్టణము రత్నకాంతు లను వస్త్రమును, కోష్ఠాగారములను కర్ణభూషణములను ధరించి, యంత్రగృహములు స్తనములుగా ప్రకాశించుచుండగా సర్వసంపత్సమృద్ధమై, చక్కగా అలంకరించుకొనిన స్త్రీ వలె ఉండెను. గృహములలోని దీపములు వెలిగించుటచే ఆ గృహము లన్నియు ప్రకాశించుచుండగా నగరములోని చీకటి అంతా తొలగిపోయెను. అట్టి లంకాపట్టణమును హనుమంతుడు చూచెను. (18,19)

మహాబలశాలీ, వానరశ్రేష్ఠుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు లోనికి ప్రవేశించుచుండగా, రాక్షసస్వరూపముతో ఉన్న ఆ లంకానగరి అతనిని చూచెను. రావణునిచేత పరిపాలింపబడిన ఆ లంకానగరి హనుమంతుని చూచి, భయంకరమైన ముఖముతోను, నేత్రములతోను స్వయముగా లేచి వానరశ్రేష్ఠుడైన హనుమంతుని ఎదుట నిలచి, బిగ్గరగా ధ్వని చేయుచు, అతనితో-(20-22)

"ఓ వానరుడా! నువ్వు ఎవ్వడవు? ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చినావు? నేను నీ ప్రాణాలు తీసివేసే లోపల యథార్థమేమో చెప్పుము. అన్ని విధములా రహస్యముగా ఉంచి రావణసైన్యములు రక్షించుచున్న ఈ లంకలోనికి నీవు ప్రవేశింపజాలవు." అనెను.(23,24)

హనుమంతుడు తన ఎదుట నిలచిన ఆ లంకను- "నీవు అడిగిన విధముగ యథార్థవిషయ మంతా చెప్పెదను. లంకాద్వారమునందు ఉన్నావు; నీవెవ్వరవు? వికృతమైన ఆకారముతో, నేత్రములతో భయంకరముగా ఉన్న నీవు నన్ను అడ్డుకొని ఎందుకు బెదిరించుచున్నావు?" అని అడిగెను.(25, 26)

కోరిన రూపము ధరించగల ఆ లంక హనుమంతుని వాక్యము విని కోపించి, అతనితో నిట్లు కఠినముగా పలికెను- "నేను మహాబుద్ధిశాలీ, రాక్షసరాజూ అయిన రావణుని ఆజ్ఞను పాలించుదానను. నన్నెవరును ఎదిరించజాలరు. నే నీ నగరమును రక్షించుచున్నాను. నన్ను కాదని నీవు ఈ నగరములో ప్రవేశించజాలవు. ఇప్పుడు నిన్ను నేను చంపనున్నాను. నీవు ప్రాణములు విడిచి దీర్ఘనిద్ర పొందగలవు. నేను

సాక్షాత్తు లంకానగరమును; ఈ పురమును అన్ని వైపులా రక్షించుచుందును. నా విషయము అడిగినావు గాన నీకు చెప్పినాను."(27-30)

వానరశ్రేష్ఠుడు, వాయుకుమారుడు అయిన హనుమంతుడు లంక మాటలు విని, అవసరమైనచో ఆమెను ఎదిరించుటకు సిద్ధమగుచు రెండవ పర్వతమువలె నిలచెను. అనంతరము, బుద్ధిమంతుడు, బలవంతుడు, వానరశ్రేష్ఠుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు భయంకరమైన స్త్రీరూపములో ఉన్న ఆ లంకతో- "బురుజులతోను, ప్రాకారములతోను, ముఖద్వారములతోను మనోహరముగా ఉన్న ఈ లంకానగరమును చూడవలె నను కోరికతో ఇక్కడికి వచ్చినాను. నాకు ఎంతో కుతూహలముగా ఉన్నది. లంకలో ఉన్న తోటలను, ఉద్యానములను, అడవులను నగరములో అంతటా ఉన్న అందమైన భవనములను చూచుటకే నేనిక్కడకు వచ్చినాను." అని పలికెను.(31-34)

ఇచ్ఛానుసారముగా వివిధరూపములు ధరించగలిగిన ఆ లంక హనుమంతుని మాటలు విని, మరల ఇంకను పరుషముగా- "ఓరీ! దుర్బుద్ధీ! వానరాధమా! నన్ను జయించి కాని నీవు రావణునిచే రక్షింపబడుచున్న ఈ పట్టణములోనికి ప్రవేశింపజాలవు." అనెను.(35, 36)

హనుమంతుడు, రాక్షసితో "ఓ! మంగళప్రదురాలా! ఈ పట్టణము ఒక సారి చూచి, వచ్చిన దారినే తిరిగి వెళ్ళిపోయెదను." అని చెప్పెను.(37)

అప్పుడా లంక భయంకరముగా అరచుచు, వేగముగా ఆ హనుమంతునిపై అరచేతితో ఒక్క దెబ్బ చరచెను. లంక ఆ విధముగా గట్టిగా కొట్టగానే పరాక్రమవంతుడూ, వాయుపుత్రుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు చాల బిగ్గరగా అరచెను. హనుమంతుడు క్రోధావిష్టుడై ఎడమచేతి వ్రేళ్లు మడిచి, పిడికిలితో ఆమెను కొట్టెను. స్త్రీ కదా అను భావముతో అతడు తానుగా ఎక్కువ కోపమును ప్రదర్శించలేదు.(38-40)

ఆ రాక్షసి ఆ దెబ్బతో ఒళ్లు తిరిగి పోగా వికృతమైన ముఖముతోను, తేలిపోయిన నేత్రములతోను, వెంటనే నేలపై పడెను. బుద్ధిమంతుడు, తేజఃశాలీ అయిన హనుమంతుడు ఆమె నేలపై పడిపోవుట చూచి, పాపము! స్త్రీని కొట్టినానే అని అనుకొనుచు, ఆమె పై దయ చూపెను.(41, 42)

అప్పుడా లంక చాల భయపడి, హనుమంతునితో ఏమాత్రము గర్వము లేని

మాటలు, గద్గదస్వరముతో - "మహాబాహువైన ఓ వానరశ్రేష్ఠుడా! అనుగ్రహించి రక్షింపుము. నీవంటి ధైర్యశాలులైన మహాబలవంతులు "స్త్రీని చంపకూడదు" ఇత్యాది నియమములను దాటరు కదా!(43, 44)

నేను సాక్షాత్తు లంకానగరమును. మహాబలశాలి వైన ఓ వీరుడా! నీవు నన్ను పరాక్రమముచేత జయించినావు. పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు నా కిచ్చిన వరమును గూర్చి యథార్థముగా చెప్పుచున్నాను. వినుము. "ఏనాడు నిన్ను ఒక వానరుడు తన పరాక్రమముచేత జయించునో ఆనాడే రాక్షసులకు భయము ప్రాప్తించినట్లు(రానున్నట్లు) తెలుసుకొనుము." అని బ్రహ్మదేవుడు చెప్పెను. (45-47)

ఇప్పుడు నీ దర్శనము కలుగుటవలన ఆ సమయము వచ్చినదని అనుకొనుచున్నాను. బ్రహ్మ విధించిన ఆ సమయము సత్యమైతీరును. దానికి తిరుగు ఉండదు. సీతమూలమున, దురాత్ముడైన రావణునకూ, అందరు రాక్షసులకూ వినాశకాలము సంప్రాప్తించినది. రావణునిచేత పాలింపబడుచున్న ఈ లంకలో ప్రవేశించి, నీవు ఏ యే పనులు చేయవలెనని కోరుచున్నావో అవి అన్నీ చేయుము. ఈ శుభమైన లంకాపట్టణమునకు(నందికేశ్వరుని) శాపము తగిలిఉన్నది. అట్టి ఈ పట్టణములోనికి స్వేచ్ఛగా ప్రవేశించి, సుఖముగా అంతటను సంచరించి, పతివ్రతయైన సీతను అన్వేషించుము." అని పలికెను. (48-51)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని మూడవ సర్గము సమాప్తము.

నాల్గవ సర్గము

హనుమంతుడు లంకలో రావణాంతఃపురమును ప్రవేశించుట.

మహాతేజఃశాలి అయిన హనుమంతుడు కామరూపము గల లంకను ఆ విధముగ తన పరాక్రమముచేత జయించి, శత్రువుల నగరములోనికి ప్రవేశించునపుడు అనుసరించవలసిన ఆచారము ప్రకారము ద్వారము లేని ప్రదేశమునందు ప్రాకారము పైకి దుమికి దానిని దాటెను. సుగ్రీవునకు హితము చేయనున్న హనుమంతుడు లంకానగరములో ప్రవేశించి శత్రువుల శిరస్సుపై ఎడమకాలు ఉంచెను.(1, 2)

రాత్రియందు, ముత్యములతోను, పుష్పములతోను ప్రకాశింపచేయబడిన రాజమార్గము ద్వారా, ప్రవేశించి, రమ్యమైన ఆ లంకాపురము వైపు వెళ్లెను.(3, 4)

అధికమైన నవ్వుల ధ్వనులతో నిండిన లంకాపురములోని గృహములలో అనేక వాద్యములు వినబడుచుండెను. ఆ గృహములు వజ్రములు పొదిగిన కిటికీలతో అలంకరింపబడి ఉన్నవి. కొన్ని వజ్రముల ఆకారములోను, కొన్ని అంకుశముల ఆకారములోను నిర్మింపబడి ఉన్నవి. మేఘముల వలె ఉన్నతములైన అట్టి గృహములతో లంకానగరము, మేఘములతో ఆకాశము వలె ప్రకాశించుచుండెను. ఆ పట్టణము తెల్లని మేఘముల వంటి ఉన్నతమైన భవనములతో దేదీప్యమానముగా కనబడుచుండెను. కొన్ని రాక్షసగృహములు పద్మాకారములోను కొన్ని స్వస్తికాకారములోను ఉండెను. కొన్ని వర్ధమానక గృహములుండెను. ఆశ్చర్యకరములు, మంగళప్రదములు అయిన ఈ భవనములు లంకాపట్టణమునం దంతటను వ్యాపించి ఆ నగరశోభను ఇనుమడింప చేయుచుండెను.(5-7)

సుగ్రీవునికి హితమును చేయు శ్రీమంతుడైన ఆ హనుమంతుడు, రాముని కార్యము సాధించుటకై సంచరించుచు, విచిత్రమైన పుష్పమాలలతోను, ఆభరణములతోను ప్రకాశించుచున్న ఆ లంకను చూచి చాల సంతోషించెను. ఒక ఇంటినుండి మరి యొక ఇంటి వైపు వెళ్లుచు హనుమంతుడు ముందుముందుకు వెళ్లిన కొలది, అనేకవిధములైన ఆకారములు, రూపములు గల భవనములను చూచెను. స్వర్గలోకములో అప్సరఃస్త్రీల వలె పాడుచున్న, మదముతో నిండిన స్త్రీల మధురగానమును వినెను. ఆ గానము ఆ యా స్థానములందు పుట్టు మంద్ర-మధ్యమ-తారస్వరము లను స్వరభేదములతో ఒప్పారుచుండెను.(8-10)

మహైశ్వర్యవంతులైన రాక్షసుల భవనములలో వనితలు నడచునప్పుడు జనించు వడ్డాణముల చప్పుళ్ళను, అందెల సవ్వడులను, వారు మేడలపై ఎక్కునపుడు, దిగునపుడు కలుగు ధ్వనులను వినెను. కొన్ని ప్రదేశములతో మల్లయుద్ధాలలో వీరులు తమ జబ్బలు చరచుకొనునప్పుడు కలుగు ధ్వనులను, వారు చేయు సింహనాదములను వినెను. హనుమంతుడు, అక్కడ, రాక్షసగృహములందు, జపము చేయుచున్నవారి మంత్రములను వినెను. వేదాధ్యయననిరతులైన రాక్షసులను చూచెను. రావణుని స్తుతించుటకై వచ్చిన రాక్షసులనూ, గర్జించుచున్న రాక్షసులనూ చూచెను. మధ్యమసేనానివేశమునకు సంబంధించిన గొప్ప రాక్షససైన్యము రాజమార్గమును ఆవరించి ఉండగా చూచెను. ఎందరో రావణుని గూఢచారులను కూడా చూచెను.(11-14)

లంకాపురములో అతడు అనేకవిధములుగా ఉన్న రాక్షసులను చూచెను. యజ్ఞాదిదీక్ష వహించిన కొందరు జటలు ధరించిరి; కొందరు ముండనము చేయించుకొనిరి; కొందరు ఎద్దుచర్మలను, మరికొందరు ఇతరవస్త్రములను ధరించి ఉండిరి. కొందరు పిడికెడు దర్భలు అభిమంత్రించి శత్రువినాశాదులకు ఉపయోగించుటచే అవే వారికి అయుధములుగా ఉండెను. మరికొందరు మారణహోమాదులు చేయుచుండుటచే ఆ హోమకుండములే వారికి ఆయుధములుగ ఉపయోగపడుచుండెను. కొందరు కూటములు, ముద్గరములు, దండములు అను ఆయుధములను ధరించి ఉండిరి. ఒంటికంటివాళ్ళు, ఒంటిచెవివాళ్ళు, వ్రేలాడుతున్న పొట్ట, చన్నులూ కలవాళ్ళు, భయంకరమైన ఆకారము కలవాళ్ళు, వంకరమూతుల వాళ్ళు, వికృతరూపము కలవాళ్ళు, పొట్టివాళ్ళు - ఈ విధముగ అక్కడ అనేక విధముల రాక్షసు లుండిరి. కొందరు విచిత్రములైన కవచములతో ప్రకాశించుచు ధనుస్సులు, ఖడ్గములు, శతఘ్నులు(నూరుగురిని ఒక్కమారు చంపగల ఆయుధవిశేషములు), ముసలములు, ఉత్తమమైన పరిఘలు మొదలైన ఆయుధములు ధరించి ఉండిరి. కొందరు అంతగా లావుగా గాని, సన్నముగా గాని కాక సమముగా ఉండిరి. కొందరు అంతగా పొడవుగా గాని, పొట్టిగా గాని కాక చామనచాయలో ఉండిరి. కొందరికి కొంచెము గూనుండెను. కొందరు పొట్టిగా ఉండిరి కాని అంతగా పొట్టిగా లేరు. కొందరు వికృతరూపములతోను, కొందరు అనేకవిధములైన రూపములతోను ఉండిరి. కొందరు మంచి అందమైన ఆకారములతో, తేజస్సుతో ప్రకాశించుచుండిరి. కొందరు ధ్వజములు, కొందరు పతాకలు, కొందరు అనేకవిధము లైన ఆయుధములు ధరించి యుండిరి.(15-19)

అక్కడ హనుమంతుడు చూచిన రాక్షసులలో మహాబలవంతులైన కొందరు శక్తులు, వృక్షములు, పట్టిసములు, అశనులు, క్షేపణులు, పాశములు, తీక్ష్ణమైన శూలములు, వజ్రాయుధములు మొదలైన అనేక ఆయుధములు ధరించి ఉండిరి. కొందరు పుష్పమాలలు ధరించి, సుగంధద్రవ్యములు శరీరమునకు అలముకొని, అనేకవిధము లైన ఆభరణములతో అలంకరించుకొని, అనేకవిధములైన వేషములు ధరించి ఉండిరి. వారిలో చాలామంది ఇష్టము వచ్చిన చోటులకు వెళ్ళ సమర్థులై ఉండిరి. నూరువేల మంది సైనికులున్న ఒక సేనానివేశము పురమధ్యమునందు సర్వసన్నద్ధముగా, సావధానముగా ఉండెను. ఆ సేనానివేశము రావణుని ఆజ్ఞప్రకారము, అతని అంతఃపురము ఎదుట నిలుపబడి ఉండెను. హనుమంతుడు దానిని కూడ చూచెను. (20-23)

అతడు, పెద్ద బంగారు ముఖద్వారము గల రావణుని గృహమును చూచి, మరల దానినే శ్రద్ధగా చూచెను. ప్రసిద్ధమైన ఆ గృహము పర్వతశిఖరముపై ఉండెను. పద్మములతో నిండిన పరిఖలు దానికి అలంకారముగా ఉండెను. దాని చుట్టును పెద్ద ప్రాకారము ఉండెను. (24,25)

ఆ గృహము స్వర్గము వలె ప్రకాశించుచుండెను. ఆ గృహమునం దంతటను మధురమైన ధ్వనులు, అశ్వముల సకిలింపులు, భూషణధ్వనులు వినవచ్చుచుండెను. రథములు, వాహనములు, విమానములు, ఉత్తమమైన అశ్వములు, రథములు, తెల్లని మేఘముల సముదాయము వంటి నాలుగేసి దంతములు గల మహాగజములు, ఆ గృహమునకు అలంకారముగా ఉండెను. మదించిన లేళ్లతోను, పక్షులతోను, ద్వారములు ఒప్పుచుండెను. మహాపరాక్రమవంతులైన వేలకొలది రాక్షసులు ఆ గృహమును రక్షించుచుండిరి. అట్టి రావణుని గృహమును హనుమంతుడు రహస్యముగా ప్రవేశించెను. బంగారముతో నిండి ఉన్న ఆ రావణాంతఃపురము చుట్టూ బంగారు ప్రాకారము ఉండెను. మధ్యభాగము చాలా విలువైన అగరువు, చందనము కలిపిన జలముతో తడుపబడెను. అట్టి రావణాంతఃపురములోనికి హనుమంతుడు ప్రవేశించెను. (26-29)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నాల్గవ సర్గము సమాప్తము.

ఐదవ సర్గము

రావణుని అంతఃపురములో అన్ని ప్రదేశములందు సీతను అన్వేషించి, ఆమె కానరాకపోవుటచే హనుమంతుడు విషాదము చెందుట.

ఇంతలో ధీశాలియైన ఆ హనుమంతుడు ఆకాశమధ్యలో ప్రవేశించిన చంద్రుని చూచెను. తెల్లని కిరణములు గల ఆ చంద్రుడు దట్టమైన వెన్నెలను వ్యాపింపచేయుచుండెను. గోశాలలలో తిరుగుచున్న ఆబోతు వలె ఆ చంద్రుడు ఆకాశమునందు చూచుటకు చాల ముచ్చటగా ఉండెను.(1)

పైకి వచ్చుచున్న, చల్లని కిరణములు గల ఆ చంద్రుడు లోకముల పాపాల నన్నింటిని నశింపచేయుచు, అన్ని ప్రాణులను ప్రకాశింపచేయుచు, సముద్రము ఉప్పొంగునట్లు చేయుచుండెను. ఈ భూతలమునందు, ఏ లక్ష్మి మందరపర్వతముమీద ఉండునో, సాయంసమయములందు ఏ లక్ష్మి సాగరముపై కనబడునో, ఉదకములలో, పద్మములలో ఏ లక్ష్మి కనబడునో ఆ లక్ష్మియే అపుడు చక్కగా చంద్రుని ఆశ్రయించి ఉండెను.(2, 3)

వెండి పంజరములో ఉన్న హంస ఎట్లు ప్రకాశించునో, మందరపర్వతగుహలో ఉన్న సింహము ఎట్లు ప్రకాశించునో, గర్వించిన ఏనుగుపై కూర్చున్న వీరుడు ఎట్లు ప్రకాశించునో, ఆకాశమునం దున్న చంద్రుడు ఆ విధముగా ప్రకాశించెను. పరిపూర్ణమైన కళలతో కూడిన ఆ చంద్రుడు, తీక్ష్ణమైన కొమ్ములు గల వృషభము వలె, ఉన్నతమైన శిఖరము గల తెల్లని మహాపర్వతము వలె, దంతములకు బంగారపు తొడుగు తొడిగిన ఏనుగు వలె ప్రకాశించెను. చంద్రబింబము ఉదయించి, క్రమముగా మీదిమీదికి రాగా అంతవరకు ఆ చంద్రబింబమును ఆవరించి ఉన్న మంచుతుంపర లను పంకము మెల్లమెల్లగా తొలగిపోయెను. సూర్యకిరణములు ప్రతిబింబించుటచేత మాలిన్య మంతా పోయి, ఆ చంద్రబింబములో ఉన్న అంకము (మచ్చ) కూడా నిర్మలమై ప్రకాశలక్ష్మికి ఆశ్రయమయ్యెను. చెవులపిల్లి అను చిహ్నముతో కూడిన, పూజ్యమైన అట్టి చంద్రబింబము చాలా ప్రకాశించుచుండెను. (4-6)

ఆకాశముపైకి వచ్చుచున్న ఆ చంద్రుడు శిలాతలము పైకి ఎక్కి నిలచిన సింహము వలె, యుద్ధరంగములో ప్రవేశించిన మహాగజము వలె, రాజ్యమును పొందిన రాజు వలె ప్రకాశించెను.(7)

స్వర్గము వలె ప్రకాశించుచున్న, పవిత్రమైన ఆ సాయంకాలసమయమునందు

చంద్రుడు ఉదయించి ప్రకాశించుచుండుటచే చీకటి నశించెను. రాక్షసులు మాంసభక్షణము ప్రారంభించిరి. వనితలు వారి ప్రియులు తమ మనస్సులలోని కోపములను విడచి కలియుచుండిరి. ఆ సమయముందు, చెవులకు ఇంపైన వీణాధ్వనులు వినవచ్చుచుండెను. పతివ్రతలైన స్త్రీలు భర్తలతో కలసి శయనించుచుండిరి. అత్యాశ్చర్యమును కలిగించు భయంకరమైన పనులు చేయు నిశాచరులు కూడా సంచరించుచుండిరి. (8,9)

వీరుడూ, బుద్ధిమంతుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు అనేకవిధములైన గృహములను చూచెను. కొన్ని గృహములు, మదించి ఏమరుపాటుతో ఉన్న జనులతో నిండి ఉండెను. కొన్ని, రథములతోను, అశ్వములతోను, భద్రజాతికి చెందిన గజములతోను, ఉత్తమము లైన ఆసనములతోను, నిండియుండెను. ఆ గృహములన్నీ లక్ష్మితో కళకళలాడుచుండెను. ఆ గృహములలోని రాక్షసులు ఒకరి నొకరు పరిహసించుకొనుచు బలసిన బాహువులు ఇటు అటు ఆడించుచుండిరి. కొందరు మద్యపానమత్తులై అధికముగా ప్రేలాపనలు చేయుచుండిరి. కొందరు పరస్పరము అధిక్షేపించుకొనుచుండిరి. అట్టి రాక్షసులను హనుమంతుడు చూచెను. కొందరు రాక్షసులు రొమ్ములు విరచుకొనుచుండిరి. కొందరు తమ ప్రియురాండ్రపై పడుచుండిరి. కొందరు విచిత్రములైన రూపములు ప్రదర్శించుచుండిరి. మరి కొందరు దృఢములైన ధనుస్సులు లాగుచుండిరి. (10-12)

ఆ గృహములో కొందరు సుందరాంగులు శరీరములకు చందనాదులను పూసుకొనుచుండిరి. కొందరు నిద్రపోవుచుండిరి. మంచి రూపము, అందమైన ముఖములూ గల మరికొందరు నవ్వుచుండిరి. కొందరు స్త్రీలు ప్రియులపై కోపించి నిట్టూర్పులు విడచుచుండిరి. (13)

ఆ నగరము ధ్వని చేయుచున్న మహాగజములతోను, సంమానార్హులైన సత్పురుషులతోను నిండి యుండెను. దీర్ఘనిఃశ్వాసములు విడచుచున్న వీరులతో ఆ నగరము బుసలు కొట్టుచున్న సర్పములతో నిండిన మడుగువలె ప్రకాశించెను. హనుమంతుడు ఆ నగరములో ఎందరో బుద్ధిజీవులైన, అనగా వివిధవిద్యలలో ప్రవీణులైన, రాక్షసులను చూచెను. వారందరును మనోహరముగా మాటలాడుచు తమ విద్యాకర్తవ్యాదులందు మంచి శ్రద్ధతో అనేక విధములైన కార్యములు చేయుచు జగత్తులో ప్రధానులై ఉండిరి. వారి పేర్లు కూడా మనోహరముగా ఉండెను. మంచి రూపములు గల ఆ బుద్ధిజీవు లందరూ అనేకసద్గుణములతో ఒప్పుచుండిరి. తమ

తమ విద్యాదులకు అనుగుణముగా ప్రవర్తించుచు ప్రకాశించుచుండిరి. వారిని చూచి హనుమంతుడు సంతోషించెను. అక్కడ వికృతరూపములు గల మరి కొందరు రాక్షసులు కూడా కనబడిరి. వారి ప్రవృత్తులు వారి రూపములకు అనుగుణముగ ఉండెను. (14-16)

పిమ్మట ఆ హనుమంతుడు ఆ గృహములో అత్యుత్తమమైన గుణసంపద గలవారూ, గొప్ప ప్రభావము కలవారూ అయిన స్త్రీలను చూచెను. రాక్షసుల భార్యలైన ఆ స్త్రీలు తమ తమ ప్రియులపై ప్రేమాతిశయము కలవారై, మద్యపానాసక్తలై ఉండిరి. మంచి కాంతి గల నక్షత్రముల వలె ప్రకాశించుచుండిరి. కాంతితో ప్రకాశించుచున్న కొందరు స్త్రీలు అర్ధరాత్రమునందు తమ ప్రియుల కౌగిలింతలలో చిక్కి సిగ్గుపడుచు, అత్యానందభరితలై ఉండిరి. వారు పుష్పములు కప్పిన పక్షుల వలె ఉండిరి. మరి కొందరు స్త్రీలు మేడల పైభాగములపై, భర్తల ఒడులలో సుఖముగా కూర్చుండిరి. మన్మథావేశముతో కూడిన వారందరు భర్తల ప్రేమకు పాత్రలై వారితో రతికేళులు సలుపుచుండిరి. వారందరు ధర్మమార్గమును అనుసరించుచుండిరి. అక్కడ హనుమంతునకు కనబడిన స్త్రీలలో కొందరు వస్త్రవిహీనలై బంగారు తీగలవలె ఉండిరి. అత్యధిక సంభోగానందము నివ్వగలిగిన మరి కొందరు పుటము పెట్టిన బంగారము రంగులో ఉండిరి. కొందరి శరీరవర్ణము చంద్రునిలోని మచ్చ రంగు వలె ఉండెను. అందమైన అవయవములు, వర్ణము గల మరి కొందరు ప్రియవియోగముతో బాధపడుచుండిరి. (17-20)

అక్కడ స్త్రీలందరును అతి సౌందర్యవతులై పుష్పముల వలె మనస్సును ఆకర్షించుచు, తమ మనస్సులకు ఇష్టులైన ప్రియులను చేరి ఆనందించుచుండిరి. ఈ విధముగ తమ తమ గృహములలో సుఖముగా ఉన్న స్త్రీలను హనుమంతుడు చూచెను. అక్కడ హనుమంతునకు చంద్రునివలె ప్రకాశించుచున్న ముఖముల పంక్తులు, రెప్పలు వంకరగా ఉన్న అందమైన నేత్రముల పంక్తులు, మెరపుల పంక్తుల వలె ఉన్న అలంకారముల పంక్తులు కనబడెను. (21, 22)

హనుమంతునకు ఇందరు స్త్రీలు కనబడినారు కాని, ఉత్తమ సౌందర్యవంతురాలూ, ధార్మికమైన రాజవంశమునందు జనించినదీ, చక్కగా పెరిగిన, పుష్పించిన లతవలె ఉండునదీ, సన్నని శరీరము గలదీ, మనస్సుచేత నిర్మింపబడినదా అన్నట్లు అతిసౌకుమార్యము కలదీ అయిన సీత మాత్రము కనబడలేదు. ఆ సీత అతిపురాతనకాలమునుంచి వచ్చుచున్న ధర్మమార్గమునందు స్థిరముగా నిలచినది.

రాముని మనస్సులో స్థిరముగా నిలచి ఉన్నది. ఆమె అన్ని కాలములందును, శ్రేష్ఠమైన స్త్రీలు అందరికంటె కూడ చాలా ఉత్తమురాలు. అట్టి సీత మాత్రము కనబడలేదు.(23, 24)

విరహతాపముతో బాధపడుచున్న ఆ సీత కంఠము నిరంతరము బాష్పముతో నిండి ఉన్నది. ఆమె పూర్వము కంఠమునందు సువర్ణనిష్కమును ధరించెడిది కాని ఇప్పుడు దానిని ధరించుటలేదు. ఆమె కంటిరెప్పలు దట్టముగా అందముగా ఉండును. కంఠస్వరము స్నేహభరితమై ఉండును. నాట్యము మాని అడవిలో నివసించు ఆడనెమలి వలె ఉన్న ఆ సీత మాత్రము హనుమంతునకు కనబడలేదు. సీత అస్పష్టమైన ఆకారము గల చంద్రకళ వలె, పరాగము కప్పిన బంగారు రేఖ వలె, గాయము తగిలి, అది మానిపోయినను ఆనవాలుగా నిలచిన బాణము దెబ్బవలన కలిగిన రేఖవలె, గాలిచేత చెదరగొట్టబడిన మేఘరేఖ వలె ఉండెను. అట్టి సీత మాత్రము హనుమంతునకు కనబడలేదు.(25, 26)

హనుమంతుడు ఇంత సేపు వెదకిన పిమ్మట కూడ, రాముని భార్య అయిన సీత కనబడకపోవుటచే చాల దుఃఖాక్రాంతుడై, కొన్ని క్షణముల పాటు ఉత్సాహశూన్యుడు అయ్యెను.(27)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఐదవ సర్గము సమాప్తము.

ఆరవ సర్గము

హనుమంతుడు సీతకై రావణుని అంతఃపురములో అన్వేషించుట.

స్వేచ్ఛానుసారముగా రూపములను ధరింప సమర్థుడైన హనుమంతుడు ఆ యా భవనములలో అన్వేషించిన పిదప కూడ సీత కనబడకపోవుటచే దిగులు చెంది మరల ఆ లంకాపట్టణమును నేర్పుతో పరిశీలించుచు సంచరించెను.(1)

శోభాశాలియైన ఆ హనుమంతుడు, చుట్టూ బాలసూర్యుని వర్ణము వంటి వర్ణముతో, ప్రకాశించుచున్న ప్రాకారము గల రావణుని గృహమును సమీపించెను. సింహముచేత మహారణ్యము రక్షింపబడుచున్నట్లు భయంకరులైన రాక్షసులచేత రక్షింపబడుచున్న రావణుని గృహమును హనుమంతుడు పరిశీలనపూర్వకముగా చూచెను.(2, 3)

రావణుని గృహములోని ముఖద్వారములన్నీ వెండితోను, బంగారముతోను, అలంకరింపబడెను. వాకిళ్లు సుందరములై ఆశ్చర్యకరములుగా ఉండెను. ద్వారములన్నీ చాలా అందముగా ఉండెను. రావణభవనమునందు, శూరులు, ఏమాత్రము శ్రమ నెరుగనివారు అయిన గజపాలకులు గజములను అధిష్ఠించి ఉపస్థితులై ఉండిరి. ఎవ్వరికిని సంహరింప శక్యము కాని ఆశ్వికులు, రథముల నధిష్ఠించి సంచరించు వీరులు కూడ అక్కడ ఉండిరి. దంతపునగిషీలతో బంగారు వెండి అలంకారములతో విచిత్రముగా ఉన్న రథములు అధికమగు ధ్వని చేయుచు సర్వదా ఆ భవనప్రాంతమునందు సంచరించుచుండెను. ఆ రథములలో సింహవ్యాఘ్రచర్మములతో నిర్మించిన కవచములు అమర్చి ఉండెను. (4-6)

ఆ రావణగృహము అనేకరత్నములతో అలంకృతమై అమూల్యములైన ఆసనములతోను, పాత్రలతోను నిండియుండెను. మహారథులు, ఒకే సమయమున పదకొండు వేల ధనుర్ధరులతో యుద్ధము చేయగలవారు అక్కడ నివసించుచుండిరి. ఆ భవనములో పెద్ద పెద్ద రథములు, ఆసనములు ఉండెను. (7)

ఆ రావణభవనమునందు ఎటు చూచినను అనేకవిధములైన ఆ యా మృగములు, పక్షులు వేల కొలది ఉండెను. అందమైన ఆ మృగపక్ష్యాదులు చూచుటకు చాలా ముచ్చట గొల్పునవై ఉండెను. (8)

రక్షణాదికార్యములందు మంచి శిక్షణ పొందిన రాక్షసులు ఆ భవనప్రాంతమును అంతనూ రక్షించుచుండిరి. ఆ భవనము ముఖ్యులైన ఎందరో ఉత్తమస్త్రీలతో నిండి యుండెను. ఆ గృహములో ఎందరో ఉత్తమ స్త్రీలు ఆనందముతో నివసించుచుండిరి. సముద్రధ్వని వంటి ఉత్తమాలంకారముల ధ్వని ఆ భవనమునుండి వినవచ్చుచుండెను. (9, 10)

ఆ భవనములో అక్కడక్కడ ఛత్రచామరాదిరాజచిహ్నాములు కనబడుచుండెను. అది అతిశ్రేష్ఠములైన అగరుచందనాదుల సువాసనతో నిండియుండెను. మహాజనులతో (మాననీయులైన వారితో) నిండిన ఆ భవనము సింహములతో మహారణ్యము వలె శోభిల్లుచుండెను. ఆ భవనము భేరీమృదంగధ్వనులతోను, శంఖనాదములతోను ప్రతిధ్వనించుచుండెను. ఆ భవనమునందు నిత్యార్చనలే కాక పూర్ణిమ, అమావాస్య మొదలైన పర్వములందు వివిధహోమములు కూడ జరుగుచుండును. రాక్షసులందరూ నిత్యమూ, దానిని పూజించుచుందురు. (11,12)

భవనమధ్యభాగము సముద్రమధ్యము వలె గంభీరమై నిశ్శబ్దముగా ఉండెను. దాని పైకప్పునకు అనేక మహారత్నములు పొదిగి యుండెను. ఆ భవనము ఎక్కడ చూచినను మహారత్నములతో నిండి ఉండెను. ఆకారమునందు అత్యద్భుతముగా ప్రకాశించుచు, గజాశ్వరథములతో కిక్కిరిసి ఉన్న ఆ రావణప్రాసాదము లంకకే అలంకార మని భావించుచు ఆ హనుమంతుడు రావణుని సమీపమున సంచరించెను.(13-15)

ఒక గృహమునుండి మరియొక గృహమునకు వెళ్లుచు రాక్షసుల గృహములన్నీ చూచుచు, ఉద్యానములను కూడ నలువైపుల చూచుచు ఏమాత్రము భయము లేని వాడై, ప్రాసాదములను(ధనికుల మహాభవనములను) కూడ చూచుచు సంచరించెను. హనుమంతుడు మహావేగవంతుడై ముందుగా ప్రహస్తుని గృహముమీదికి దుమికి, అక్కడి నుండి మహాపార్శ్వుని ప్రాసాదము మీదికి దుమికెను. పిమ్మట, మేఘముతో సమానమైన కుంభకర్ణుని గృహముమీదకు, విభీషణుని గృహముమీదకు దుమికెను.(16-18)

క్రమముగా మహోదరుడు, విరూపాక్షుడు, విద్యుజ్జిహ్వుడు, విద్యున్మాలి, వజ్రదంష్ట్రుడు అను రాక్షసుల భవనములమీదకు దుమికెను. అతడు శుకుని గృహమునకు, బుద్ధిమంతుడైన సారణుని గృహమునకు, ఇంద్రజిత్తు గృహమునకు కూడ వెళ్లెను. జంబుమాలి, సుమాలి, రశ్మికేతువు, సూర్యకేతువు, వజ్రకాయుడు అను రాక్షసుల గృహముల మీదకి కూడ దుమికి అక్కడ అన్వేషించెను. ధూమ్రాక్షుడు, సంపాతి, విద్యుద్రూపుడు, భీముడు, ఘనుడు, విఘనుడు, శుకనాసుడు, వక్రుడు, శరుడు, వికటుడు, బ్రహ్మకర్ణుడు, దంష్ట్రుడు, రోమశుడు, యుద్ధోన్మత్తుడు, మత్తుడు, ధ్వజగ్రీవుడు, నాది, విద్యుజ్జిహ్వుడు, ఇంద్రజిహ్వుడు, హస్తిముఖుడు, కరాళుడు, పిశాచుడు, శోణితాక్షుడు అను రాక్షసుల గృహముల పైకి గూడ హనుమంతుడు దుమికెను.(19-25)

అతడు ఆ యా భవనములను అన్నింటినీ వరుసగా వెదకుచు, ఐశ్వర్యవంతులైన ఆ యా రాక్షసుల సమృద్ధిని చూచుచు రావణుని భవనమునకు నలుప్రక్కలా ఉన్న ప్రహస్తాదుల గృహములను దాటి, పిమ్మట రావణుని భవనము చేరెను.(26-28)

అచట సంచరించుచు అతడు రావణుని సమీపమున శయనించి ఉన్న, భయంకరమైన నేత్రములు గల రాక్షసస్త్రీలను చూచెను. అతని అంగరక్షికలైన ఆ రాక్షసస్త్రీలు, శూలములు, ముద్గరములు, శక్తులు, తోమరములు మొదలైన

ఆయుధములను ధరించి ఉండిరి. హనుమంతుడు రావణుని భవనమునందు అనేక విధములైన సైనికుల గుల్మములను(సేనా విభాగములను), అనేక విధములైన ఆయుధములను ప్రయోగించుటకు సిద్ధముగా ఉంచుకొనిన, పెద్ద పెద్ద దేహములు గల రాక్షసులను చూచెను. (29, 30)

హనుమంతుడు ఆ గృహమునందు మహావేగము గల గుఱ్ఱములను చూచెను. వాటిలో కొన్ని ఎఱ్ఱగాను, కొన్ని చాలా తెల్లగాను, కొన్ని కొంచెము తెల్లగాను ఉండెను. అట్లే అతడక్కడ మంచి శిక్షణ పొందిన ఐరావతము వంటి గజములను కూడ చూచెను. ఉత్తమజాతికి చెందిన ఆ గజములు మంచి ఆకారములతో శత్రుగజములకు పీడ కలిగించునవిగా ఉండెను. పరుల సైన్యములను సంహరింపగల సామర్థ్యము గల, నిరంతరము మదోదకము స్రవించు ఆ గజములు వర్షించు మేఘములు వలె, జలపాతములతో గూడిన పర్వతముల వలె ఉండెను. మేఘముల ఉరుములవంటి ఘీంకారము గల వాటిని యుద్ధరంగములో శత్రువు లెవ్వరూ ఎదిరింపజాలరు. (31-33)

హనుమంతుడు అక్కడ రావణగృహమునందు, ముదిరిన సూర్యుని వలె ప్రకాశించుచున్న వెయ్యి సేనావిభాగములను చూచెను. అవన్నియు బంగారముతో కప్పి అలంకరింపబడి ఉండెను. (34, 35)

అనేక విధములైన ఆకారములు గల పల్లకీలను, విచిత్రములైన లతాగృహములను, చిత్రశాలలను, ఇతరమైన క్రీడాగృహములను, కఱ్ఱతో నిర్మించిన చిన్న పర్వతములను, కామోపభోగములు అనుభవించు గృహమును, పగటి భాగమును గడపు సుందరమైన గృహమును చూచెను. (36-37)

మందర పర్వతము వలె, కుబేరభవనము వలె ఉన్న రావణ భవనము నెమళ్లు నివసించు ప్రదేశములతో వ్యాకులమై ధ్వజముల దండములతో నిండి ఉండెను. ఆ భవనమునందు, ఎక్కడ చూచినను అనేక రత్నములతో నిండిన అనేక నిధులుండెను. సమర్థులైన పురుషులు ఆ యా కార్యముల నిర్వహణమును పర్యవేక్షించుచుండిరి. (38,39)

ఆ భవనము రత్నముల కిరణముల చేతను, రావణుని తేజస్సు చేతను, కిరణములతో సూర్యుడు ప్రకాశించునట్లు ప్రకాశించెను. (40)

అక్కడ హనుమంతుడు చూచిన శయనములు, ఆసనములు ప్రధానమైన

పాత్రలూ కూడ బంగారముతోనే చేయబడినవి.(41)

రావణుని మహాభవనములో నిరంతరము తేనెతో చేసిన ఆసవము పానము జరుగుచుండెను. ఎక్కడ చూచిననూ మాణిక్యములు పొదిగిన పాత్రలు కనబడుచుండెను. విశాలమై మనోహరముగా ఉన్న ఆ భవనము కుబేరభవనము వలె ఉండెను. అందెల్ల మ్రోతలతోను, వడ్డాణముల చిరుచప్పుళ్ళతోను, మృదంగములను అరచేతులతో ఒరయగా పుట్టిన గంభీరమైన నాదములతోను ప్రతిధ్వనించుచుండెను. వందలకొలది స్త్రీలు నివసించుచున్న ఆ మహాభవనము చుట్టును ఎన్నో ప్రాసాదములు ఉండెను. దానిలోని వేరువేరు శాలలు, గదులు వాకిళ్లు చక్కగా అమర్చబడిఉండెను. అట్టి మహాగృహములోనికి హనుమంతుడు ప్రవేశించెను.(42-44)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

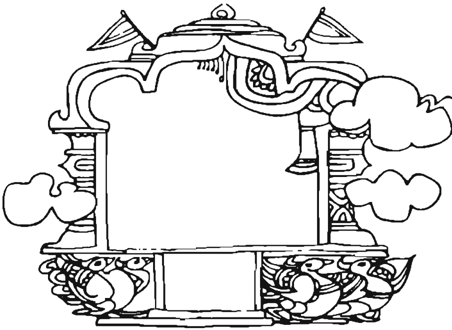
ఏడవ సర్గము

రావణభవన-పుష్పకవిమానముల వర్ణనము

ఆ మహాభవనములోని గృహము లన్నింటికి వైడూర్యమణులు పొదిగిన బంగారు కిటికీలు అమర్చి ఉండుటచే, అవి వర్షాకాలములో మెరుపులతో నిండి, క్రింద పక్షులు ఎగురుచున్న మేఘముల వలె ఉండెను.(1)

హనుమంతుడు ఆ గృహములలో అనేకవిధములైన శాలలను, ప్రధానములైన శంఖశాలలను, ఆయుధశాలలను, పర్వతములవలె ఉన్నతములైన గృహములపైన మనోహరములు, విశాలములు అయిన శాలలను చూచెను. అక్కడ హనుమంతుడు చూచిన గృహము లన్నీ రాక్షసులు స్వబలముచే సంపాదించినవి. అవి బహువిధములైన ధనములతో ప్రకాశించుచుండెను. దేవతలు, అసురులు కూడ పూజించుటకు తగినవి. ఆ గృహములలో దోషము లేవియు లేవు. ఆ రావణుని గృహములు, ప్రయత్నపూర్వకముగా నిర్మించబడుటచే సాక్షాత్తు మయునిచే నిర్మింపబడినవా అన్నట్లు, భూలోకములో సకలగుణములతో శ్రేష్ఠములుగా ఉండెను.(2-4)

పిమ్మట, హనుమంతుడు, రావణుని ఉత్తమగృహమును చూచెను. అది అతని బలమునకు తగు విధముగ సాటి లేనిదిగా ఉండెను. ఉన్నతమైన మేఘము

వలె కనబడుచుండెను. బంగారపు నగిషీలు మొదలైనవాటితో చాల మనోహరముగా ఉండెను. (5)

అతడక్కడ ఒక్క శ్రేష్ఠమైన విమానమును చూచెను. అది భూలోకములోనికి జారిపడిన స్వర్గము వలె ఉండెను. అనేక రత్నములతో నిండి శోభతో ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. అనేకవిధములైన వృక్షముల పుష్పములు దానిపై చల్లబడి యుండుటచే అది పరాగముచేత కప్పబడిన పర్వతశిఖరము వలె ప్రకాశించుచుండెను. ఉత్తమస్త్రీలతో ప్రకాశించుచున్న ఆ విమానరత్నము, మెరుపులచే అలంకరించబడిన మేఘము వలె ఉండెను. హంసలు మోయుచున్నాయా అన్నట్లు ఆకాశము మీద తేలియాడుచు ఆకాశముపై ఉన్న పుణ్యాత్ముల విమానము వలె శోభించుచుండెను. చిత్రముల వలె ఉన్న మేఘములు ఆ విమానరత్నము దగ్గర ప్రోగులు పడుటచే అది గ్రహములతోను, చంద్రునితోను చిత్రమైన ఆకాశము వలె ఉండెను. అనేక రత్నములతో చిత్రవర్ణముగా ఉండుటచేత అది, అనేకములైన గైరికాదిధాతువులతో చిత్రవిచిత్రవర్ణములు గల పర్వతాగ్రము వలె ఉండెను. (6-8)

అక్కడ భూమి పర్వతపంక్తులతో నిండి ఉండెను. పర్వతపంక్తులు వృక్షసముదాయముతో నిండి యుండెను. వృక్షములు పుష్పసంపదతో నిండియుండెను. పుష్పములు కింజల్కములతోను, రేకులతోను నిండియుండెను. అక్కడ తెల్లని భవనములు నిర్మించిరి. మంచి పుష్పములతో నిండిన సరస్సులు ఏర్పరచిరి. ఆ సరస్సులలో కింజల్కములతో నిండిన పద్మములు పెంచుచుండిరి. చిత్రములు, ఉత్తమములూ అయిన వనములను పెంచిరి. (9, 10)

హనుమంతుడు అక్కడ పుష్పకమను పేరు గల ఒక మహావిమానమును చూచెను. అది పేరుకు తగినట్లుగా మనోహరముగా ప్రకాశించుచుండెను. దాని చుట్టూ రత్నముల కాంతులు వ్యాపించుటచేత ఆ కాంతుల మధ్య తిరిగిపోవుచున్నట్లు, ఉండెను. అక్కడ ఉన్న ఉత్తమగృహము లన్నింటిలో అది అత్యున్నతముగా ఉండెను. ఆ విమానమునందు, అలంకారార్థమై, వైడూర్యమణులతోను, బంగారముతోను, పగడములతోను నిర్మించిన పక్షులనూ, మాణిక్యములతో విచిత్రవర్ణముగా ఉన్న సర్పములనూ, మంగళకరమైన శరీరములు గల, ఉత్తమజాతికి చెందిన గుఱ్ఱములను అమర్చిరి. ఆ విమానముపై మంచి ముఖములు, రెక్కలూ ఉన్న పక్షులను కూడా నిర్మించిరి. విలాసపూర్వకముగా వంచబడిన వంకరగా ఉన్న వాటి రెక్కలమీద పగడముల పువ్వులు, బంగారు పువ్వులు చెక్కబడి ఉండెను. అట్టి పక్షులు మన్మథుని పక్షమునకు చెందిన అతని సహాయకుల వలె ఉండెను. (11-13)

ఆ పుష్పకవిమానముతో, గజలక్ష్మి ఉండెను. అందమైన తొండములతో తామరపూవులను తామరాకులను పైకెత్తి, బంగారు కలశలతో లక్ష్మీదేవికి స్నానము చేయించుచున్న గజములు పద్మసరస్సులో నిలచి ఉండెను. వాటి శరీరమునిండా పద్మకింజల్కములు పడి ఉండెను. లక్ష్మీదేవి మనోహరములైన హస్తములతో పద్మములు ధరించి ఉండెను. (14)

హనుమంతుడు, అందమైన పర్వతము వలె మనోహరముగా ఉన్న ఆ గృహమును చూచి ఆశ్చర్యపడుచు, వసంత ఋతువునందు, మంచి సువాసనలతో నిండి అందమైన గుహలతో మనోహరముగా ఉన్న పర్వతము వలె ఉన్న ఆ గృహమును మరల ఒకమారు ప్రవేశించి అన్వేషించెను. (15)

పిమ్మట ఆ హనుమంతుడు రావణుని బాహుబలముచేత రక్షింపబడినదీ, గౌరవింపబడినదీ, అయిన ఆ లంకానగరము ప్రవేశించి సంచరించుచు, భర్త సద్గుణములచే అధికముగా ఆకర్షింపబడి అతనిమీదనే మనస్సు నిలిపి ఉన్న పూజనీయురాలైన సీతను గానక చాల విషణ్ణుడయ్యెను. ధర్మమార్గమును అనుసరించు మహాత్ముడైన హనుమంతుడు దృఢనిశ్చయముతో, నిశితదృష్టితో ఎంత వెదకినను సీత కనబడలేదు. అప్పుడు అతని మనస్సులో ఎన్నో భావములు చెలరేగెను. ఆ విధముగా సంచరించుచు అతడు విషాదము పొందెను. (16, 17)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

ఎనిమిదవ సర్గము

హనుమంతుడు మరల పుష్పకమును అన్వేషించుట.

వీరుడైన ఆ మారుతి, ఆ భవనము మధ్యయందు ఉన్న గొప్ప విమానమును చూచెను. అది మాణిక్యములు, వజ్రములు పొదుగుటచే చిత్రవర్ణముగా ఉండెను. కాల్చి పరిశుద్ధము చేసిన బంగారముతో ఆ విమానమునకు అంతటను, నగిషీలు చెక్కి ఉండెను. ఆ విమానమునకు చేసిన అలంకరణము సాటి గాని, బదులు(పోటీ) గాని లేనిదై ఉండెను. సాక్షాత్తు విశ్వకర్మయే దీనిని నిర్మించి చాల బాగున్నదని మెచ్చుకొనెను. అది ఆకాశమునందు వాయుమార్గమునందు నిలచినదై, సూర్యమార్గమునకు చిహ్నము వలె ప్రకాశించుచుండెను.(1, 2)

ఆ విమానమునందు ప్రయత్నపూర్వకముగా నిర్మింపబడనిది ఏదీ లేదు. దానిపై శ్రేష్ఠములైన రత్నములు లేనిది ఏదీ లేదు. దానిలో ఉన్న విశేషములు దేవతల గృహములలో కూడ నిశ్చితముగా ఉన్నవని చెప్ప వీలులేదు. దానిలో గొప్ప విశేషము లేనిది ఏదీ లేదు. ఆ విమానము గొప్ప తపస్సు చేయుటచేతను, పరాక్రమముచేతను సంపాదింపబడినది. దానిలో కూర్చున్నవారి అభిప్రాయమును అనుసరించి అది సంచరించును. వివిధ భాగములలో అనేకములైన ఆకారవిశేషములతో నిర్మింపబడినది. అన్ని ప్రదేశములలోను నిర్మాణవైశిష్ట్యము తుల్యముగా ఉండెను. ఆ విమానము విశిష్టములైన రీతులలో నిర్మింపబడుటచే దాని రూపము విశిష్టముగా ఉండెను. అనేకములైన శిఖరములతో విచిత్రముగా ఉండెను. మనోహరమై, శరత్కాలచంద్రుని వలె నిర్మలమై, చిన్న చిన్న శిఖరములు గల పర్వతశిఖరము వలె ఉండెను.(3-5)

విమానమును కుండలములతో శోభించుచున్న ముఖములు కలవారూ, అధికమైన ఆహారము భుజించువారూ, ఆకాశసంచారులూ అయిన రాక్షసులూ, గుండ్రనికండ్లు, వంకరకండ్లు, విశాలము లైన కండ్లు గల మహావేగవంతములైన వేలకొలది పిశాచములూ మోయుచుండెను. వానరవీరులలో శ్రేష్ఠుడైన ఆ హనుమంతుడు, అక్కడ వసంతర్తువులోని పుష్పముల సముదాయము వలె చూచుటకు చాలా అందముగా ఉన్న, వసంతమాసముకంటె కూడ మనోహరమైన, పుష్పక మను విమానశ్రేష్ఠమును చూచెను.(6, 7)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

తొమ్మిదవ సర్గము

హనుమంతుడు రావణుని భవనమును, అక్కడ ఉన్న పుష్పకవిమానమును చూచిన పిమ్మట అక్కడ నిద్రించుచున్న వేలకొలది స్త్రీలను చూచుట.

వాయుపుత్రుడైన హనుమంతుడు, ఉత్తమమైన ఆ భవనసముదాయము మధ్యయందు, విశాలమూ, దీర్ఘమూ అయిన ఒక శ్రేష్ఠమైన భవనము చూచెను. (1)

చుట్టూ అనేకప్రాసాదములున్న ఆ రావణభవనము ఎనిమిది లేదా తొమ్మిది మైళ్లు (యోజనము), పొడవు, నాలుగు లేదా నాలుగున్నర మైళ్లు వెడల్పు ఉండెను. శత్రువినాశకుడైన హనుమంతుడు, విశాలనేత్రయైన జనక రాజకుమారి కొరకై అన్వేషించుచు, అంతట తిరిగెను. (2, 3)

అతడు అనేక రాక్షసులకు నివాసస్థానమైన ఆ రావణభవనమును పరిశీలనపూర్వకముగా చూచుచు దానిని సమీపించెను. ఆ భవనములో అన్ని ప్రాంతముల యందు రెండు దంతముల ఏనుగులు, మూడు దంతముల ఏనుగులు, నాలుగు దంతముల ఏనుగులు తిరుగుచుండెను. ఏ మాత్రము ఇరుకు లేక విశాలముగా ఉన్న, ఆ భవనమును ఆయుధములు ధరించి సర్వదా యుద్ధసన్నద్ధులైన రాక్షసులు రక్షించుచుండిరి. (4,5)

ఆ భవనము రావణుని భార్యలైన రాక్షసస్త్రీలతోను, అతడు పరాక్రమము చూపి బలాత్కారముగా ఎత్తికొని వచ్చిన రాజకన్యలతోను నిండియుండెను. ఏనుగులతోను, రక్షకభటులతోను వ్యాప్తమైయున్న ఆ భవనము మొసళ్ళూ, పెద్ద చేపలూ, తిమింగిలములూ, ఝషము లను చేపలూ, సర్పములూ తిరుగుచున్న, వాయువేగముచే కదలుచున్న సముద్రము వలె భయంకరముగా ఉండెను. (6,7)

కుబేరునికి ఎట్టి ఐశ్వర్యమున్నదో, ఆకుపచ్చ గుఱ్ఱములు కట్టిన రథము వాహనముగా గల ఇంద్రునికి ఎట్టి ఐశ్వర్యమున్నదో అట్టి ఐశ్వర్యము అంతా రావణుని గృహములో, ఎన్నడును తొలగిపోక, నిత్యము స్థిరముగా ఉన్నది. ఇక్కడ రావణుని భవనములో ఉన్న సమృద్ధి యక్షాధిపతియైన కుబేరుని సమృద్ధితోను, యముని సమృద్ధితోను, వరుణుని సమృద్ధితోను సమానమని గాని, దానికంటే కూడ అధికమైనదని కాని చెప్పవలెను. (8, 9)

హనుమంతుడు ఆ భవనము మధ్య మరియొక భవనమును(పుష్పకమును) చూచెను. అది చక్కగా నిర్మింపబడినదై, మత్తగజముల ఆకారములో ఉన్న

అనేకశిఖరములతో నిండియుండెను. అనేకములైన రత్నములచే అలంకరించబడిన పుష్పకమను దివ్యమైన విమానమును విశ్వకర్మ బ్రహ్మదేవునికొరకై పూర్వము స్వర్గములో నిర్మించెను. కుబేరుడు గొప్ప తపస్సు చేసి దానిని బ్రహ్మనుండి పొందెను. రావణుడు బలముచేత ఆ కుబేరుని ఓడించి ఆ విమానమును అతని నుండి బలాత్కారముగా హరించెను. (10-12)

ఆ విమానము నందు తోడేళ్ళ బొమ్మలు చెక్కిన వెండి స్తంభములు, బంగారు స్తంభములు అంతటా ఉండెను. కాంతితో ఆ విమానము ప్రజ్వలించుచున్నట్లుండెను. దాని పైభాగమునందు మేరుపర్వతముతోను, మందర పర్వతముతోను సమానములైన, ఆకాశమును ఒరయుచున్నవా అన్నట్లున్న ఎన్నో అందమైన గదులుండెను. విశ్వకర్మ ప్రయత్నపూర్వకముగా నిర్మించిన ఆ విమానము అగ్నివలె, సూర్యునివలె ప్రకాశించుచుండెను. దానిలో బంగారు మెట్లు, అందమైన మంచి అరుగులూ ఏర్పరుపబడి ఉండెను. ఆ విమానములో బంగారముతోను, స్ఫటికమాణిక్యములతోను చిన్న చిన్న రంధ్రములు గల అలంకారప్రధానములైన కిటికీలు, గాలి వచ్చు పెద్ద కిటికీలు అమర్చబడి ఉండెను. ఇంద్రనీలమణులు, మహానీలమణులు పరచిన అరుగులు అందముగా ఏర్పరచబడెను. (పాలలో వేయగా పాలు నీలవర్ణముగా ఉన్నట్లు కనబడునది ఇంద్రనీలము. ఆ జాతికే చెందినది తద్భిన్నము మహానీలము). (13-16)

ఆ విమానము అడుగుభాగమునందు విచిత్రములైన పగడములు, అమూల్యమైన మణులు, సాటిలేని ముత్యములు అతుకుటచే అది అద్భుతముగా ప్రకాశించుచుండెను. ఆ విమానమునం దంతటను మంచి సువాసన గల ఎఱ్ఱని చందనము, బంగారు రంగు గల చందనము పూయుటచే అది మధ్యాహ్నము నందలి సూర్యుని వలె ఉండెను. హనుమంతుడు అందమైన ఆకారము గల మేడ గదులచే అలంకరింపబడిన దివ్యమైన అట్టి పుష్పకవిమానము మీదికి ఎక్కెను. (17-19)

అతడు అక్కడికి చేరగానే ఆ ప్రాంతమునందు అంతటను వ్యాపించి, మద్యాదిపానీయములు, తినదగిన పిండివంటలు, అన్నములు మొదలైన వాటి అద్భుతమైన సుగంధము వచ్చెను. అది మూర్తీభవించిన వాయువువలె తీవ్రతరమై ఉండెను. ఆ సువాసన "ఒక ఉత్తముడైన బంధువు తన బంధువును పిలిచినట్లు మహాబలశాలియైన ఆ హనుమంతుని "ఇటు రమ్ము" అని పిలుచుచున్నదా అన్నట్లు

రావణుడున్న ప్రదేశమునకు తీసికొనివెళ్ళెను.(20, 21)

హనుమంతుడు అటువైపు వెళ్ళి, అక్కడ మనోహరురాలైన ఉత్తమస్త్రీ వలె రావణుని మనస్సునకు చాల ఇష్టమైన, అందమైన ఒక పెద్ద శాలను చూచెను. ఆ శాలలో మాణిక్యములు అతికిన మెట్లు చక్కగా అమర్చబడెను. అది బంగారు కిటికీలతో అలంకరింపబడెను. దాని క్రింది ప్రదేశమంతా స్ఫటికమాణిక్యములు పరచి ఉండెను. మధ్యమధ్య దంతపు నగిషీలు చెక్కబడెను. అనేకమైన ఆధారస్తంభములపై నిలచి ఉన్న ఆ శాలలో అలంకరణార్థమై, ముత్యములు, పగడములు, వెండి, బంగారము మొదలైనవాటితో నిర్మించిన మణిస్తంభములు అక్కడక్కడ అమర్చబడియుండెను.(22-24)

ఆ శాలలో కొంచెము వంగిన కొన్ని స్తంభములు, వంకర లేని చాల ఎత్తైన కొన్ని స్తంభములు ఉండెను. అవి అన్నియు చక్కగా అలంకరించబడెను. అట్టి స్తంభములతో ఆ శాల చూచువారికి, ఎత్తైన రెక్కలు చాచుచు, పైకి ఆకాశము మీదికి ఎగురుటకు సిద్ధమగుచున్నదా అన్నట్లు కనబడుచుండెను. అచట ఒక పెద్ద చిత్రకంబళము పరవబడి ఉండెను. ఆ కంబళముమీద సముద్రములు, నదులు, వనములు, గృహములు మొదలైన భూమిమీద ఉండు లక్షణములన్నీ చిత్రింపబడి ఉండుటచే ఆ శాల, రాష్ట్రములతోను, గృహపంక్తులతోను కూడిన విశాలభూతలము వలె ఉండెను. ఆ శాల మదించిన పక్షుల ధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించుచుండెను. దివ్యములైన సుగంధములచేత పరిమళింప చేయబడుచుండెను.దాని నేలమీద అత్యుత్తమములైన అస్తరణములు పరవబడెను. అక్కడ రావణుడు సుఖముగా భోగము లనుభవించుచుండెను.(25-27)

ఆ శాల హంస వలె తెల్లగా స్వచ్ఛముగా ఉండెను. అగరుధూపము వేయుటచే ఆ ధూపము అంతటనూ వ్యాపించి ధూమ్రవర్ణముగా ఉండెను. అంతటను వివిధ పుష్పములు చల్లి అలంకరించుటచే చిత్రవర్ణముగా ఉండెను. మంచి కాంతి గల కామధేనువు వలె ఉండెను. ఆ శాల మనస్సునకు ఆనందము కలిగించుటే కాక, దానిలో ఉన్న వారి శరీరకాంతిని, వృద్ధిచేయును. అది లక్ష్మికి పుట్టినిల్లువలె నున్నదై శోకమును నశింపచేయును. అత్యాశ్చర్యకరముగా ఉండెను.(అట్టి శాలను హనుమంతుడు చూచెను). రావణునిచే పాలింపబడిన ఆ శాల తల్లివలె ఐదు ఇంద్రియములచే అనుభవింపదగిన ఉత్తమపదార్థములను సమకూర్చుట ద్వారా ఇంద్రియములకు తృప్తి కలిగించెను.(28-30)

ఇది స్వర్గలోకమా! దేవతల నివాసస్థానమా! ఇంద్రుని పట్టణమైన అమరావతియా! ఉత్తమమైన తపఃసిద్ధియా! అని హనుమంతుడు తలచెను.(31)

జూదములో మంచి నేర్పుగల పెద్ద జూదరులు, జూదములో ఓడించివేయగా ఏమి చేయుటకు తోచని జూదరుల వలె, నిశ్చలములై, ఆలోచించుచున్నవా అన్నట్లున్న బంగారు దీపములు, అక్కడ హనుమంతునకు కనబడెను. దీపముల ప్రకాశము, రావణుని తేజస్సూ, అలంకారాల కిరణాలూ ఇవన్నీ కలియుటచే హనుమంతునకు, ఆ భవనము ప్రజ్వలించుచున్నట్లుగా కనబడెను.(32, 33)

అనేకవిధములైన రంగులు గల వస్త్రములూ, మాలికలూ ధరించి, అనేక విధములైన అలంకారములతో అలంకరించుకొని చాల మంది ఉత్తమస్త్రీలు చిత్రకంబళముపై కూర్చుండి(శయనించి) ఉండగా చూచెను. ఆ స్త్రీసహస్రము రాత్రి అంతా క్రీడించి, క్రీడనుండి విరమించి పిదప మద్యపానమువలన కలిగిన నిద్రకు వశమై, అర్ధరాత్రము తిరగగానే గాఢముగా నిద్రించెను. శరీరమునందలి ఆయా నడుము మొదలైన అవయవముల అలంకారములు నిఃశబ్దములుగా ఉండగా నిద్రించుచున్న ఆ నారీసహస్రము, నిశ్శబ్దముగా ఉన్న హంసలు, తుమ్మెదలూ గల గొప్ప పద్మవనము వలె ప్రకాశించెను.(34-36)

ఆ ఉత్తమస్త్రీల పద్మముల సువాసన వంటి సువాసన గల ముఖములు, నేత్రములు మూసికొని, దంతములు కనబడక ఉండెను. ఆ స్త్రీల ముఖములు, వారు మేల్కొని ఉన్నంతసేపు సూర్యోదయసమయమునందు వికసించిన పద్మములవలె ఉండి, వారి నిద్రాసమయమునందు ముకుళీభవించిన పత్రములు కల పద్మములవలె అయినవి. "మదించిన తుమ్మెదలు, ఈ ముఖపద్మములను, వికసించిన పద్మములను వలె మాటిమాటికి ఆస్వాదించుటకై కోరుచుండును; నిశ్చయము" అని హనుమంతుడు ఆ ముఖములను గూర్చి, యుక్తియుక్తముగా భావించెను. ఎందుచేతననగా - సౌందర్యసుగంధాదిగుణములచే ఆ ముఖములు పద్మముల వలె ఉన్న వని అనుకొనెను.(37-40)

ఆ స్త్రీలచేత ప్రకాశింపచేయబడిన, రావణుని శాల, శరత్కాలమునందు నక్షత్రములచేత ప్రకాశింపచేయబడిన, నిర్మలమైన ఆకాశమువలె శోభించెను. ఆ స్త్రీలు తన చుట్టును ఉండుటచే, రావణుడు, నక్షత్రముల మధ్యనున్న, ప్రకాశయుక్తుడైన చంద్రుని వలె శోభించెను. (41, 42)

"నక్షత్రములు కొంచెము శేషించిన పుణ్యముతో ఆకాశమునుండి జారి

భూమిపై పడిపోవుచుండును గదా. ఆ నక్షత్రములే ఈ స్త్రీల రూపముతో ఇక్కడ చేరినవి." అని హనుమంతుడు భావించెను. అక్కడనున్న ఆ స్త్రీల కాంతి, వర్ణమూ, నైర్మల్యమూ కూడ శుభమైన కాంతి గల పెద్దవైన నక్షత్రముల కాంతి వర్ణ నైర్మల్యముల వలె ఉండెను. (43,44)

మద్యపానమూ రతికేళులూ చేసే సమయమునందు ఆ స్త్రీలు ధరించిన పెద్దగా లావుగా ఉన్న పుష్పమాలలు తారుమారైపోయినవి. శ్రేష్ఠములైన అలంకారము లన్నీ చెల్లాచెదరైపోయెను. అట్టి ఆ స్త్రీలు ఆ సమయమునందు నిద్రాపరవశత్వము పొంది ఉండిరి. ఆ ఉత్తమస్త్రీలలో కొందరి నుదుటిమీద తిలకము రేగిపోయెను. కొందరి అందెలు చోటు తప్పెను. కొందరి హారములు ప్రక్కకు వ్రేలాడుచుండెను. కొందరి ముత్యాల హారములు తొలిగి వారి శరీరము చుట్టూ వ్రేలాడుచుండెను. కొందరి వస్త్రములు జారిపోయెను. కొందరి వడ్డాణములు చిక్కులుపడి ఉండగా, వారు చాల దూరము నడిపించిన ఆడగుఱ్ఱముల వలె ఉండిరి. నలిగి తెగిపోయిన పుష్పమాలలు ధరించిన కొందరు స్త్రీలు మంచి కుండలములు ధరించి ఉండిరి. ఆ స్త్రీలు, మహావనములో ఏనుగులు నలగగొట్టిన, పుష్పించిన లతలవలె ఉండిరి. (45-48)

చంద్రకిరణముల వలె తెల్లగా ఉన్న పెద్ద పెద్ద ముత్యాల హారములు, కొందరి స్తనమధ్యములందు నిశ్చలముగా పడియుండుటచే అవి నిద్రించుచున్న హంసలవలె ప్రకాశించుచుండెను. కొందరు స్త్రీలు ధరించిన వైడూర్యమణిహారములు కాదంబపక్షులవలె, మరి కొందరు ధరించిన బంగారు సూత్రములు చక్రవాకముల వలె ఉండెను. ఇసుక తిన్నెల వంటి విశాలములైన జఘనప్రదేశములతో ఆ స్త్రీలు హంస-కారండవ-చక్రవాకపక్షులతో శోభించుచున్న నదుల వలె ప్రకాశించిరి. (49-51)

అక్కడ నిద్రించుచున్న స్త్రీలు నదుల వలె ప్రకాశించుచుండిరి. వారు ధరించిన చిరుమువ్వలే మొగ్గలు; బంగారు ఆభరణములే పెద్ద పద్మములు; వారి ప్రేమాదిభావములే మొసళ్ళు. కీర్తులే తీరములు. అలంకారముల ఒత్తిడికి కొందరి మెత్తని అవయవములమీదా, కుచాగ్రముల మీదా రేఖలు ఆనవాలు పడెను. అవి ఆయా అవయములపై ధరించిన అలంకారములు వలె ఉండెను. (52, 53)

కొందరి స్త్రీల శ్వాసనిఃశ్వాసములచే వస్త్రాంతములు ఎగురుచు, మాటిమాటికి వారి ముఖములపై కొట్టుకొనుచుండెను. అనేకవిధములైన మంచి రంగులు గల

ఆ రావణభార్యల కంఠముల సమీపమునందు, ఆ వస్త్రాంతములు,మంచి కాంతిగల, ఎగురవేసిన పతాకముల వలె ప్రకాశించెను. ఉత్తమ సౌందర్యవతులైన కొందరు స్త్రీల కుండలములు, ముఖవాయుసంబంధము చేత, మెల్లమెల్లగా కదలుచుండెను. (54-56)

స్వభావసిద్ధముగానే కాకుండా, చక్కెరతో తయారు చేసిన మద్యము గంధముచేత కూడ పరిమళించుచున్న, ఆ స్త్రీల నిట్టూర్పుల వాయువు అప్పుడు రావణునకు సుఖమును కూర్చి ఆనందము కలిగించెను.(57)

రావణుని భార్యలలో కొందరు, రావణుని ముఖమే అను భ్రాంతిచేత, తమ ప్రక్కనున్న సవతుల ముఖములను ముద్దు పెట్టకొనుచుండిరి. రావణునిపై మిక్కిలి లగ్నమైన మనస్సు గల ఆ స్త్రీలు, నిద్రామద్యమదములచేత ఒడలు తెలియని స్థితిలో, తమ ప్రక్కనున్న సవతులను రావణుడే అను భ్రాంతిచే ముద్దు పెట్టుకొని, వారికి ప్రియమునే చేసిరి. ఎందు చేతననగా తమను రావణుడే చుంబించుచున్నా డని వాళ్ళు భ్రాంతిపడుచుండిరి.(58, 59)

కొందరు స్త్రీలు కంకణములచేత అలంకరించబడిన బాహువులను, మరి కొందరు మంచి వస్త్రములను, తలగడలుగా చేసికొని నిద్రించిరి. ఒక స్త్రీ మరియొక స్త్రీ వక్షఃస్థలముపై తలపెట్టి నిద్రించెను. ఆమె భుజమును తలగడగా చేసికొని మరియొకతె శయనించెను. ఒక స్త్రీ మరియొక స్త్రీ తొడపై శయనించగా, ఆమె కుచములను తలగడగా చేసికొని మరియొకతె శయనించెను.(60, 61)

ఆ స్త్రీలందరు మదమునకు, స్నేహమునకూ లొంగిపోయి ఒండొరులపై అవయవములు పడవేసి, ఒండొరుల తొడలను, పార్శ్వములను, కటిప్రదేశమును, వీపును ఆశ్రయించుకొని పండుకొని యుండిరి. ఒండొరుల భుజము లనే దారముతో గ్రుచ్చబడిన ఆ స్త్రీమాల(స్త్రీ లనే మాల) దారముతో గుచ్చినదీ,మదించిన తుమ్మెదలతో కూడినదీ అయిన పుష్పమాల వలె ప్రకాశించెను.(62, 63)

రావణుని స్త్రీల సముదాయ మనే ఆ వనము వసంతర్తువునందు గాలి సోకుటచేత వికసించిన పుష్పములు గల లతల వనమువలె ఉండెను. ఆ స్త్రీవనము పరస్పరము మాల వలె కట్టబడియుండెను. ఒకరు ధరించిన పుష్పములు మరియొకరి పుష్పములతో కలిసిపోయెను. ఒకరి భుజములతో మరొకరి భుజములు చుట్టుకొని ఉండగా ఒండొరుల ముంగురులు కలిసిపోయెను. లతావనము నందు కూడా లతలన్నీ మాలగా అల్లుకొనిపోయి, వాటి పుష్పములు కలసి పోవును. లతలు

చెట్లమాను (స్కంధము)లకు చుట్టుకొనును. తుమ్మెదలు ఒక లత నుండి మరొకదానిమీదికి తిరుగుచుండును. అందుచే స్త్రీవనము లతావనము వలె ఉండెను. (64,65)

ఆ సమయమునందు ఆ స్త్రీల భూషణములు గాని, అవయవములుగాని, వస్త్రములు గాని, మాలలు కాని, ఏవి ఎవరివో స్పష్టముగా చెప్పుటకు వారితో పరిచయము కలవారికి కూడ శక్యము కాకుండెను.(66)

రావణుడు మేల్కొని ఉండగా ఎవ్వరును ఆస్త్రీల వైపు కన్నెత్తి చూడజాలరు. అందుచేత ప్రజ్వలించుచున్న బంగారు దీపములు, రావణుడు సుఖముగా నిద్రించుచున్న సమయమునందు, అనేకవిధములైన కాంతులు గల ఆ స్త్రీలను, రెప్పపాటు కూడ వేయకుండ చూచుచున్నవా అన్నట్లుండెను.(67)

రాజర్షుల స్త్రీలు, పితృదేవతల స్త్రీలు, దైత్యుల స్త్రీలు, గంధర్వుల స్త్రీలు, రాక్షసకన్యలు కామముచేతనే రావణునకు వశమైరి. రావణుడు అనేక యుద్ధములు చేసి ఆ స్త్రీలనందరిని జయించి తెచ్చెను. యౌవనోన్మాదములు గల కొందరు స్త్రీలు మాత్రము మన్మథప్రేరణచేతనే రావణుని చేరిరి.(68, 69)

అత్యుత్తమురాలైన జానకి తప్ప, పరాక్రమవంతుడైన ఆ రావణుడు బలాత్కారముగా తీసికొని తెచ్చిన స్త్రీ ఒక్కతె కూడ అక్కడ లేదు. అందరు స్త్రీలును అతని గుణములను పట్టి వచ్చినవారే. మరొక పురుషునియందు ప్రేమగల స్త్రీగాని, పూర్వము ఒక పురుషునికి ప్రియురాలుగా ఉన్న స్త్రీగాని అక్కడ లేదు. ఆ రావణుని భార్యలలో, సత్కులమునందు జనించనిదిగాని, సౌందర్యహీనురాలుగాని, నేర్పు లేనిదికాని, ఉపచారములు పొందనిదికాని, బుద్ధిహీనురాలుగాని, ప్రియుని మనస్సు ఆకర్షించనిదిగాని ఒక్కతెకూడ లేకుండెను.(70, 71)

రావణుని భార్యలైన ఈ స్త్రీలందరును ఏ విధముగా ఈతనిపై ప్రేమానురాగములతో ఉన్నారో రాముని భార్యయైన సీతకూడ ఆ విధముగానే ఈతని వశమై పోయినచో వీనికి మంచిది అని ఆ అంతఃపురకాంతలను చూచిన వెంటనే మొట్టమొదట హనుమంతునకు ఆలోచన కలిగెను. సీత గుణములచేత చాలా ఉత్తమురాలు. సందేహములేదు. అయినను మహాత్ముడైన ఈ రావణుడు ఈమె విషయమున చేయకూడని పని చేసినాడు. ఎంత కష్టము! అని హనుమంతుడు చాల దుఃఖించుచు, మరల మనస్సులో అనుకొనెను.(72, 73)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని తొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

పదవ సర్గము

అంతఃపురములో మండోదరిని చూచి సీత అని భ్రాంతి చెంది సీత కనబడినది కదా అని అతడు సంతోషించుట.

హనుమంతుడు అంతఃపురమునంతను పరిశీలించుచు, అక్కడ ఒక ప్రక్క స్వర్గములోని దేవేంద్రుని శయనాగారము వలె ఉన్న, శ్రేష్ఠమైన శయ్యాసనాగారమును చూచెను. స్ఫటికమాణిక్యములతో చపటాచేసిన ఆ గృహము రత్నములచే అలంకృతమై ఉండెను. ఆ గృహములో అమూల్యములైన మంచి ఆసనములు అమర్చబడి ఉండెను. ఆ ఆసనముల అవయవములు దంతపు నగిషీలతోను, బంగారముతోను, వైడూర్యమాణిక్యములతోను విచిత్రముగా ఉండెను. అత్యుత్తమములైన ఆసనములపై మంచి విలువగల ఆస్తరణములు పరచి ఉండెను. (1,2)

హనుమంతుడు ఆ శయనగృహమునందు ఒక ప్రక్క ఉత్తమమైన మాలలచే అలంకరింపబడినదీ, చంద్రునితో సమానమూ అయిన శ్వేతచ్ఛత్రమును, బంగారముతో నిర్మించిన, అగ్నివంటి కాంతి గల ఉత్తమమైన ఆసనమును చూచెను. అశోకపుష్పమాలలతో వ్యాప్తమై ఉన్న దాని చుట్టును నిలచి వింజామరలు చేత ధరించిన స్త్రీలు వీచుచుండిరి. అనేక విధములైన సుగంధద్రవ్యములతో నిండియున్న దానికి మంచి ధూపమువేసి అధికమైన సుగంధమును కల్పించిరి. దానిపై గొఱ్ఱెల చర్మములు ఇతరములైన మంచి అచ్ఛాదనములు పరచి ఉండెను. దాని చుట్టు శ్రేష్ఠములైన పుష్పమాలలు కట్టి ఉండెను. (3-6)

ప్రకాశించుచున్న ఆ శయనముమీద వీరుడైన రావణుడు నిద్రించుచుండెను. అతడు మేఘము వలె ఉండెను. అతని ఉత్తమములైన కుండలములు మెరయుచుండెను. ఎఱ్ఱని నేత్రములు, మహాబాహువులు గల అతడు బంగారు వస్త్రములు ధరించెను. మంచి సువాసన గల ఎఱ్ఱని చందనము శరీరమంతా పూసికొని, అత్యద్భుతములైన ఆభరణములు ధరించి ఉన్న అతడు సంధ్యారాగము ప్రసరించి, మెరపులు మెరయుచున్న ఆకాశముపై ఉన్న మేఘమువలె ఉండెను. స్వేచ్ఛానుసారముగా రూపమును ధరించగలిగిన అతని రూపము చాల చక్కగా ఉండెను. శ్రేష్ఠములైన ఆభరణములు ధరించిన అతడు రాత్రి అంతయు రతికేళులు సలిపి విశ్రమించుచుండెను. అందుచే అతడు వృక్షసమూహములతోను, పొదలతోను నిండిన నిద్రించుచున్న మందరపర్వతమువలె ఉండెను. రాక్షసస్త్రీలకు ప్రియుడు, రాక్షసులకు సుఖమును కలిగించువాడూ అయిన అతడు మద్యపానము

చేసి ఆ మత్తుతో నిద్రించుచుండెను. అట్టి రాక్షసరాజైన రావణుని హనుమంతుడు చూచెను. (7-11)

దీర్ఘనిఃశ్వాసములతో, బుసలు కొట్టుచున్న మహాసర్పము వలె ఉన్న ఆ రావణునికి దగ్గరగా వెళ్ళిన ఆ హనుమంతుడు, మిక్కిలి దిగులు చెంది చాల భయపడి దూరముగా వెళ్ళిపోయెను. పిమ్మట, హనుమంతుడు మెట్లమీదుగా మరియొక వేదిక ఎక్కి, అక్కడి నుండి, నిద్రించుచున్న రావణుని పరీక్షగా చూచెను. (12, 13)

రావణుడు పండుకొని నిద్రించుచున్న ఆ శ్రేష్ఠమైన శయనము మదపుటేనుగ కూర్చున్న పెద్ద సెలయూటవలె ప్రకాశించెను. (14)

హనుమంతుడు, శుభ్రమైన శయనముమీద అటు ఇటు జారవిడచి ఉన్న, మహాత్ముడైన ఆ రాక్షసేంద్రుని రెండు బాహువులను చూచెను. బంగారపు బాహుపురులు ధరించి ఇంద్రధ్వజము వలె ఉన్న ఆ బాహువుల మీద ఐరావతము దంతములతో పొడుచుటచే ఏర్పడిన గాయములు కనబడుచుండెను. బలిసిన అతని భుజములు ఆయా యుద్ధములలో దేవేంద్రుడు ప్రయోగించిన వజ్రాయుధపు రాపిడిని, విష్ణుచక్రప్రహారములను పొంది ఉండెను. బలిసి, దేహప్రమాణమునకు అనుగుణముగా ఉన్న ఆ బాహువులు చక్కని భుజములతో చాలబలము కలవిగా కనబడుచుండెను. వాటి గోళ్లు, బొటనవ్రేళ్లు, ఇతరములైన వ్రేళ్లు, అరచేతులు ఉత్తమలక్షణములతో ప్రకాశించుచుండెను. అవి దృఢమైన సంధులతో పరిఘల (కోట ఘడియల) వలె ఉండెను. ఏనుగు తొండమువలె గుండ్రముగా ఉండెను. బాగుగ అలంకరించిన ఆ బాహువులకు కుందేటి రక్తము వలె ఎఱ్ఱనైన, చల్లని, సుగంధము గల మంచి గంధము పూయబడెను. ఉత్తమ స్త్రీలచే మర్దింపబడుచుండు ఆ బాహువులకు అత్యుత్తమములైన ఇతర సుగంధ ద్రవ్యములు కూడ పూయబడి ఉండెను. ఆ బాహువులు ఎన్నో పర్యాయములు యక్షులను, పన్నగులను, గంధర్వులను, దేవతలను, దానవులను ఏడ్పించినవి. (15-20)

హనుమంతుడు అక్కడ మందరపర్వతమునందు నిద్రించుచున్న, కోపస్వభావము గల మహాసర్పముల వలె ఉన్న ఆ రావణుని రెండు బాహువులను చూచెను. పర్వతముతో సమానుడైన ఆ రావణుడు, చక్కగా బలిసి ఉన్న రెండు భుజములతో, మందరపర్వతము రెండు శిఖరములతో వలె ప్రకాశించెను. (21,22)

నిద్రించుచున్న ఆ రాక్షసశ్రేష్ఠుని విశాలమైన ముఖమునుండి, నిశ్శ్వాసవాయువు, ఆ గృహము నంతను నింపివేయుచున్నట్లు బయలు వెడలుచుండెను. చూతపుష్ప

– పున్నాగపుష్పములవలె, ఉత్తమమైన బొగడపూవులవలె పరిమళించుచున్న ఆ నిశ్వాసవాయువు మధురములైన అన్నముల రసముల సువాసనలతోను, మద్యగంధముతోను కూడ నిండియుండెను.(23,24)

రావణుని శయనాగారములో, హనుమంతుడు నిద్రించుచున్న రావణునీ, భార్యలపై అధికానురాగవంతుడైన ఆ మహాత్ముని పాదముల చెంత నిద్రించుచున్న అతని భార్యలనూ చూచెను. ఆ రావణుడు, ముత్యములు, మణులు పొదుగుటచేత విచిత్రవర్ణములతో ఉన్న, కొంచెము ప్రక్కకు ఒరిగిన బంగారు కిరీటముతో ప్రకాశించుచుండెను. అతని ముఖము కుండలములతో ప్రకాశించుచుండెను. పొడవుగా, విశాలముగా, బలిసి ఉన్న అతని వక్షఃస్థలము పూసికొనిన ఎఱ్ఱని చందనముతోను, అందమైన హారములతోను అలరారుచుండెను. అతడు తెల్లని పట్టువస్త్రమును ఉత్తరీయముగాను, అత్యుత్తమమైన పీతాంబరమును పరిధానీయముగాను (కట్టువస్త్రముగాను) ధరించెను. కండ్లు రక్తమువలె ఎఱ్ఱగా ఉండెను. మహాసర్పము వలె బుసలుకొట్టుచు, మినుముల రాసివలె ఉన్న అతడు విశాలమైన గంగాజలమధ్యమున నిద్రించుచున్న గజమువలె ఉండెను. నాలుగు దిక్కులను ప్రకాశింపచేయుచున్న నాలుగు దీపములు అతని చుట్టూ ఉండుటచే అతడు మెరపుల సముదాయముచేత అంతటా ప్రకాశించుచున్న మేఘమువలె ఉండెను.(25-30)

ఆ రావణుని భార్యల ముఖములు చంద్రుని వలె ప్రకాశించుచుండెను. వారు అందమైన కుండలములు ధరించిరి. వారు ధరించిన పుష్పమాలలు వాడిపోలేదు. అలంకారములు మాయలేదు. రావణుని భుజముల దగ్గర, తొడల దగ్గర పడియుండి నిద్రించుచున్న ఆ స్త్రీలు నృత్తమునందు, వివిధ వాద్యవాదనమునందు నేర్పుగలవారు. వారందరూ ఉత్తమములైన అలంకారములు ధరించి ఉండిరి. హనుమంతుడు ఆ స్త్రీల చెవులకు ధరించిన, వజ్రవైడూర్యములు పొదిగిన బంగారు కుండలములను, అట్టివే అయిన బాహుపురులనూ చూచెను.(31-33)

సుందరము లైన కుండలములు గల చంద్రుని వంటి వారి ముఖములతో ఆ విమానము, నక్షత్రసముదాయముతో ఆకాశము ప్రకాశించినట్లు ప్రకాశించెను. సన్నని నడుములు గల ఆ రావణభార్య లందరు, మదముచేతను, రతికేళులచేతను అలసిపోయినవారై, ఎక్కడ అవకాశము దొరికిన అక్కడ శయనించిరి.(34, 35)

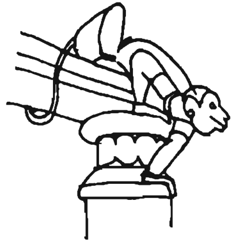
నృత్తమునందు నేర్పుగల ఒక స్త్రీ, నృత్తము చేయుచున్నపుడు ఎట్టి

అంగభంగిమలుండునో అట్టి అంగభంగిమలనే శయనించినపుడు కూడ చేయుచు నిద్రించెను. వీణను కౌగిలించుకొని నిద్రించుచున్న ఒక వైణికురాలు, మహానదీ ప్రవాహమునకు బైటకు కొట్టుకొని వచ్చిన చిన్న నావకు తగుల్కొన్న పద్మలతవలె ప్రకాశించుచుండెను. మడ్డుకమను వాద్యము చంకలో ఉండగానే నిద్రించుచున్న మరియొక యువతి, బాలుడైన పుత్రుని చంకలో ఎత్తికొన్న పుత్రవాత్సల్యవంతురాలగు స్త్రీవలె ఉండెను.(36-38)

అందమైన సర్వావయవములూ, మనోహరములైన స్తనములూ గల మరియొక యువతి, పటహ మను వాద్యమును, చాలకాలానికి లభించిన ప్రియుని కౌగిలించుకొన్నట్లు గట్టిగా కౌగిలించుకొని నిద్రించుచుండెను. కమలముల వంటి లోచనముల గల మరియొక యువతి వేణువును కౌగిలించుకొని, కామవంతురాలగు కామిని ప్రియతముని ఏకాంతప్రదేశమునందు గ్రహించి శయనించినట్లు శయనించెను. నృత్తమునందు నేర్పుగల మరియొక వనిత, ఏడు తీగల వీణను గ్రహించి, దానిని దగ్గరగా హృదయమునకు హత్తుకొని, కాంతునితో కూడిన యువతివలె నిద్రావశురా లయ్యెను.(39-41)

మదముతో నిండిన నేత్రములు గల మరియొక యువతి, బంగారు రంగుగలవై, మృదువులై, బలిసిఉన్న మనోహరములైన అవయవములతో మృదంగమును కౌగిలించుకొని నిద్రించెను. మదముచేత అలసియున్న మరియొక కృశోదరి, రెండుభుజముల మధ్య చంకవరకు చేరియున్న పణవముతో కూడ నిద్రించెను. మరియొక వనిత తన దగ్గరనున్న డిండిమమను వాద్యమును గ్రహించి, అది ఆ విధముగానే ఒడిలో ఉండగా, వయస్సు ముదిరిన కుమారుని కౌగిలించుకొని శయనించిన భామిని వలె, శయనించెను. కమలపత్రముల వంటి నేత్రములు గల ఒకానొక స్త్రీ ఆడంబరమను వాద్యమును భుజములతో గట్టిగా నొక్కి పట్టి, మదమోహితురాలై నిద్రించెను.(42-45)

నిద్రలో, ప్రక్కనున్న కలశను తన్నివేసి ఆ నీటితో తడియుచు నిద్రించిన ఒక యువతి, వసంతర్తువులో , విచిత్రవర్ణములు గల పూవులతో నిర్మించి, నీరు చల్లి శుభ్రము చేయబడిన మాల వలె ప్రకాశించుచుండెను. మరియొక అబల, బంగారు కలశల వలె ఉన్న కుచముల పైననే హస్తములుంచుకొని నిద్రకు పూర్తిగా వశురాలై పండుకొనెను. పద్మపత్రముల వంటి నేత్రములు, పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖముగల మరియొక యువతి, మదముచేత ఒళ్లు తెలియనిదై, అందమైన కటిప్రదేశము గల

మరియొక స్త్రీని కౌగిలించుకొని నిద్రించుచుండెను.(46-48)

కొందరు ఉత్తమస్త్రీలు అనేక విధములైన వాద్యములను కౌగిలించుకొని, కామినులు కాముకులను వలె ఆ వాద్యములను కుచములతో గట్టిగా అదిమిపట్టి, నిద్రించుచుండిరి.(49)

ఆ స్త్రీలమధ్యలో ఒక వైపు అమర్చిన మంగళకరమైన శయనముపై శయనించియున్న ఒక అత్యధికసౌందర్యసంపన్నురాలైన అంగన ఆ హనుమంతునకు కనబడెను. హనుమంతుడు అక్కడ, ఆ శయనముపై శయనించిన, అత్యద్భుత సౌందర్యవతియైన మండోదరిని చూచెను. ఆమె, ముత్యములూ, రత్నములూ పొదిగిన అలంకారములు ధరించెను. తన కాంతిచే ఆ భవనమునంతను అలంకరించుచున్నదా అన్నట్లు ఉండెను. బంగారు చాయ గల ఆమె రావణునకు అత్యంతము ప్రియురాలు. అతని అంతఃపురమునకు అధిపతి.(50-52)

అధికముగా అలంకరించుకొని ఉన్న ఆమెను చూడగానే, అతడు ఆమె రూపసంపదను, యౌవనమును పట్టి, ఆమె సీతయై ఉండు నని ఊహించుకొని, అత్యధికముగా సంతోషించెను. అప్పుడు ఆ హనుమంతుడు, సీత కనబడినది గదా అను ఆనందపారవశ్యముతో జబ్బలు చరచుకొనెను; తోక ముద్దుపెట్టుకొనెను; ఆనందించెను; ఆడెను; పాడెను; ఇటు అటు పచారులు చేసెను. సహజమైన వానరస్వభావమును చూపుచు గబగబా స్తంభములపై కెక్కి క్రిందికి దుమికెను. (53,54)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదవ సర్గము సమాప్తము.

పదకొండవ సర్గము

పరస్త్రీదర్శనముచేత తనకు ధర్మలోపము కలిగినది కదా అని శంకించుకొని "నా మనసు నిష్కల్మషముగా ఉన్నది కదా" అని హనుమంతుడు సమాధానపడుట.

హనుమంతుడు మండోదరిని చూడగానే, ఈవిధముగా మొదట కలిగిన ఆలోచనను విడచి, స్వస్థచిత్తుడై, సీత విషయమున మరియొక ఆలోచన చేసెను.(1)

"ఆ సీత రాముడు లేకుండగా నిద్రింపజాలదు. భోజనము కాని, అలంకారధారణము గాని, పానసేవనము కాని చేయజాలదు. రాముని తప్ప పరపురుషుని ఎవ్వరినీ, అతడు సాక్షాత్తు దేవతాధిపతియే అయినను, చేరదు. రామునితో సమానుడు ఎవ్వడూ దేవతలలోకూడ లేదు కదా! అందుచేత ఈమె మరెవ్వరో అయి ఉండును" అని నిశ్చయించుకొని హనుమంతుడు మరల ఆ పానగృహములో సంచరించుట ప్రారంభించెను.(2,3)

ఆ పానగృహములో కొందరు స్త్రీలు రతిచేత అలసిపోయిరి. కొందరు పాటలు పాడి అలసిరి. మరికొందరు నృత్యముచేత అలసిపోయిరి. మరికొందరు మద్యపానముచే స్మృతి తప్పి పడి ఉండిరి. కొందరు స్త్రీలు మురజములపైన, మద్దెళ్లపైన, చిన్న పీఠములపైన ఆనుకొని నిద్రించుచుండిరి. మరి కొందరు మంచి తివాచీలపై శయనించిరి.(4, 5)

అక్కడ నున్న వేలకొలది స్త్రీలు వివిధాలంకారములతో ప్రకాశించుచుండిరి. వారికి సౌందర్యాదివిషయములను గూర్చి ముచ్చటించుకొనుట అలవాటు. వారు ఎవరైన పాడుచున్న గీతములలోని అర్థమును గూర్చి మాటలాడు కొనుచుందురు. వారందరూ దేశకాలములు తెలిసినవారు. తగు విధముగా మాటలాడువారు. అట్టి స్త్రీలందరూ రతమునందు అభిరతలై(ఆసక్తలై) పిదప నిద్రించి యుండగా హనుమంతుడు చూచెను.(6-7)

మహాబాహుడైన ఆ రావణుడు, ఆ స్త్రీల మధ్య, విశాలమైన గోశాలలో గోవుల మధ్య వృషభమువలె ప్రకాశించెను. చుట్టూ ఆ స్త్రీలందరూ ఉండగా మధ్యలో ఉన్న ఆ రావణుడు మహారణ్యములో ఆడ ఏనుగుల మధ్య ఉన్న మహాగజము వలె ప్రకాశించెను.(8, 9)

హనుమంతుడు, ఆ రాక్షసరాజు గృహమునందు, సమస్తభోగ్యవస్తువులతో

నిండియున్న పానభూమిని చూచెను. పానభూమిలో వేరువేరుగా ఉంచిన లేళ్ల మాంసములను అడవిదున్నపోతుల మాంసములను, అడవిపందుల మాంసములను,(10, 11)

విశాలములైన, బంగారు పాత్రలలో సగము తినగా మిగిలిన నెమళ్లను, కోళ్ళను చూచెను.(12)

పెరుగు, సౌవర్చలలవణము కలిపి వండిన వరాహములు, వార్ధాణసకములను పక్షులు(లేదా ఒక విధమైన మేకపోతులు) ఏదుబందులు, లేళ్లు, నెమళ్లు, మొదలైన వాటి మాంసములను చూచెను. అక్కడ తినుటకు సిద్ధముగా కొక్కెరపక్షులను, దున్నపోతులను, ఏకశల్యములను, మత్స్యములను, తయారుచేసి సిద్ధముగా ఉంచిన మేకలను, అనేక విధములైన లేహ్యములను, పేయములను, వివిధములైన భోజ్యములను చూచెను.(13-15)

ప్రధానముగా పులుపు, ఉప్పు వేసిన వివిధ పదార్థములతోను, రాగములతోను, షాడబములతోను, ఇటునటు చిమ్మబడి ఉన్న అమూల్యములైన హారములతోను, నూపురములతోను, కేయూరములతోను, పానపాత్రలందు పడవేయబడిన వివిధ ఫలములతోను, పుష్పములు చల్లి అలంకరింపబడిన ఆ నేల ఎక్కువ శోభను పోషించుచుండెను. శయనములు, ఆసనములు అక్కడక్కడ ఉంచి, చక్కగా అలంకరించుటచే, ఆ పానశాల అగ్ని లేకుండగనే మండిపోవునట్లు ఉండెను.(16-18)

ఆ పానభూమిలో అనేకవిధములైన మాంసములను మంచి పాకాదిసంస్కారములచే సంస్కరించి, వాటితో అనేకపద్ధతులలో భక్ష్యములను తయారుచేసి, నేర్పుగా, చూచుటకు ఇంపుగా ఉండునట్లు అమర్చిరి. అట్టి మాంసములతో పాటు మద్యములు కూడ అచట ఉండెను. శ్రేష్ఠములూ, నిర్మలములూ అయిన సహజముగా లభ్యములయే మద్యములు, చక్కెర, తేనె, పుష్పములు, ఫలములు మొదలగువాటితో తయారుచేసిన కృత్రిమ మద్యములు, సువాసన కలిగించు వివిధములైన చూర్ణములతో సంస్కరించి వేరువేరుగా అచట ఉంచబడెను.(19,20)

ఆ పానభూమియందు అంతటను అనేక ఆకారములలో కట్టిన పుష్పమాలలు,

బంగారు వికారమైన పెద్ద పాత్రలు, స్ఫటిక వికారములైన పాత్రలు, బంగారు చిన్న పాత్రలు ఉండుటచే అది చాల అందముగా ఉండెను. హనుమంతుడు బంగారు కడవలలోను, వెండి కడవలలోను అత్యధిక ప్రమాణములో ఉన్న శ్రేష్ఠమైన మద్యమును, మద్యముతో నింపిన బంగారు పాత్రలను, మణులు పొదిగిన పాత్రలను, వెండి పాత్రలను చూచెను.(21-24)

అక్కడ కొన్ని చోట్ల ఉన్న పాత్రలలోని మద్యము సగము మిగిలి ఉండెను. కొన్నిచోట్ల పూర్తిగా త్రాగివేసిరి. కొన్నిచోట్ల అసలే త్రాగలేదు. హనుమంతుడు కొన్నిచోట్ల అనేకవిధములైన భక్ష్యములను, కొన్నిచోట్ల వేరువేరుగా మద్యములను, కొన్నిచోట్ల తినగా మిగిలిన అన్నములను కొన్నిచోట్ల బ్రద్దలైపోయిన పాత్రలను, కొన్నిచోట్ల కలచివేయబడిన ఘటములను, కొన్నిచోట్ల పుష్పమాలలతో కూడిన జలములను, ఫలములను చూచుచు సంచరించెను.(25-27)

అక్కడనున్న స్త్రీల శయనములు అనేక ఆకారములలో శుభ్రముగా ఉండెను. కొందరు స్త్రీలు ఒండొరులను కౌగిలించుకొని నిద్రించుచుండిరి. కొందరు స్త్రీలు నిద్రకు పూర్తిగా ఒడలు తెలియక ప్రక్కనున్న స్త్రీలవస్త్రములను లాగికొని, వాటిని కప్పుకొని నిద్రించుచుండిరి. ఆ స్త్రీల నిఃశ్వాసవాయువులచేత, వారి శరీరములపై ఉన్న వస్త్రములు, పుష్పమాలలు, మందమారుతముచేత కదలినట్లు, మెల్లగా, చూచుటకు ముచ్చట గొల్పునట్లుగా కదలుచుండెను.(28-30)

చల్లని చందనము, మద్యము, తేనె, రసము, అనేకవిధములైన పుష్పమాలలు, అనేక విధములైన ధూపములు వీటి అన్నిటి వివిధసుగంధములను వ్యాపింపచేయుచు వాయువు నలుమూలల వీచుచుండెను. అప్పుడు, స్నానసమయమునందు ఉపయోగించు సుగంధద్రవ్యములు, చందనములు, ధూపములు వీటి సుగంధము అంతట వ్యాపించి ఆ పుష్పకవిమానమునందు ప్రసరించుచుండెను. (31, 32)

రావణాంతఃపురములోని స్త్రీలలో కొందరు చామనచాయగలవాళ్లు, కొందరు తెల్లనివాళ్లు, కొందరు నల్లవాళ్లు, కొందరు బంగారపు వన్నె కలవాళ్లు ఉండిరి. నిద్రాపారవశ్యముచేతను, రతికేళులు సలిపి ఉండుటచేతను అలసిపోయిన ఆ స్త్రీల రూపము, ముకుళీభవించిన పద్మలతల రూపము వలె ఉండెను.(33, 34)

హనుమంతుడు ఈ విధముగా, ఆ రావణాంతఃపురమునంతను పూర్తిగా చూచెను గాని జానకి మాత్రము అతనికి కనబడలేదు. అప్పుడు ఆ స్త్రీల నందరిని చూచుచున్న ఆ హనుమంతునకు, ధర్మలోపము చేసినానా అను శంకచే, ఎక్కువ విచారము కలిగెను.(35, 36)

"నేను ఈ విధముగా, నిద్రించుచున్న పరభార్య లున్న అంతఃపురమును చూచినాను. ఇది నాకు చాలా ధర్మలోపమును కలిగించును కదా! నేను పరభార్యలను నాదృష్టికి విషయముగా చేసుకొనను కదా! కాని ఈనాడు ఇక్కడ, నేను ఈ పరభార్యలను పరీక్షగా చూడవలసి వచ్చినది!"(37, 38)

హనుమంతుడు ఏదైన ఒక కార్యమును నిశ్చయించి దానిపై మనస్సును స్థిరముగా నిలపగలవాడు. ఉత్తమమైన ఆలోచనలు కలవాడు. అట్టి ఆ హనుమంతునకు మొదట ఇట్టి ఆలోచనలు కలిగినను, మరల కార్య నిశ్చయమును చూపెడు మరియొక ఆలోచన కలిగెను.(39)

"పరపురుషు లెవ్వరూ లేరు కదా అను విశ్వాసముతో ఇష్టమువచ్చినట్లు పరుండి నిద్రించుచున్న రావణుని భార్యలను నేను చూచిన మాట వాస్తవమే యైనను నా మనస్సులో ఎట్టి వికారము కలుగలేదు కదా! మంచి పరిస్థితులలోగాని, చెడ్డ పరిస్థితులలోగాని(పుణ్యకార్యములందుగాని, పాపకార్యములందుగాని), ఇంద్రియములు ప్రవర్తించుటకు మనస్సే కారణము. ఈ స్త్రీలను చూచిననూ, నా మనస్సు ఎట్టి వికారము చెందక స్థిరముగా ఉన్నది.(40, 41)

సీతకోసము నేను మరొక చోట ఎక్కడా వెదకజాలను కదా! స్త్రీలను వెదకవలసి వచ్చినప్పుడు, స్త్రీల మధ్యకే వెళ్ళి వెదకవలసి యుండును కదా! ఏ జంతువు ఏ జాతికి చెందినదో ఆ జంతువును ఆ జాతియందే వెదకవలసి ఉండును. తప్పిపోయిన స్త్రీని ఆడలేళ్ళ మధ్యకు వెళ్ళి వెదికినచో దొరకదు కదా! అందుచేత, నేను నిష్కల్మషమైన మనస్సుతో ఈ రావణాంతఃపురమునంతను వెదికినాను; జానకి మాత్రము కనబడుటలేదు.(42-44)

వీర్యవంతుడైన ఆ హనుమంతునకు రావణాంతఃపురములో దేవ-గంధర్వ-నాగకన్యలు కనబడిరి గాని సీత మాత్రము కనబడలేదు. మహావీరుడైన హనుమంతునకు అక్కడ ఎందరో ఉత్తమస్త్రీలు కనబడినారుగాని, సీత మాత్రము కనబడలేదు. అపుడు అతడు అక్కడనుండి కొంచెము దూరము వెళ్ళి దీర్ఘాలోచన చేయ ప్రారంభించెను.(45, 46)

శ్రీమంతుడైన ఆ హనుమంతుడు ఆ పానభూమిని విడచి, ఇంకనూ ఎక్కువ ప్రయత్నముతో ఆ అంతఃపురమును వెదకుటకు ప్రారంభించెను.(47)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదకొండవ సర్గము సమాప్తము.

పన్నెండవ సర్గము

సీత మరణించినదేమో అని శంకించి హనుమంతుడు ఉత్సాహవిహీనుడగుట; మరల ఉత్సాహము తెచ్చుకొని స్థానాంతరములలో వెదకుట, ఎక్కడా సీత కనబడకపోవుటచే మరల అతడు నిరుత్సాహము చెందుట.

హనుమంతుడు సీతను చూడవలెనను ఔత్సుక్యముతో ఆ భవనమధ్యమునందున్న లతాగృహములకు, చిత్రగృహములకు, రాత్రిగృహములకు వెళ్ళెను గాని, చూచుటకు చాల అందమైన ఆ సీతను మాత్రము చూడజాలక పోయెను.(1)

ఆ రఘునందనుని భార్యయైన సీత కనబడకపోవుటచే హనుమంతుడు ఈ విధముగా తలచెను. "సీత తప్పక మరణించి యుండును. పూజ్యమైన ధర్మమార్గమునందు స్థిరురాలుగా ఉండి, తన శీలమును రక్షించుకొనుటకై ప్రయత్నించిన సీతను ఈ రాక్షసరాజు, తప్పక చంపివేసి ఉండును.(2, 3)

భయంకరములైన ఆకారములు, పెద్దముఖములు, పొడవైన వికృతమైన నేత్రములుగల, వికృతస్వభావలూ, కాంతివిహీనలూ అయిన రావణుని స్త్రీలను చూడగానే సీత భయపడి మరణించి ఉండును.(4)

చాలకాలము వానరులతో కాలక్షేపము చేసి, నా కర్తవ్యమును పూర్తి చేయజాలనివాడనై, సీతను చూడకుండా నేను సుగ్రీవుని వద్దకు తిరిగి వెళ్ళే ఉపాయ మేదీ కనబడుటలేదు. అతడు తన ఆజ్ఞను పాటించనివారికి అతితీవ్రమైన దండనము విధించును. అతడు మహాబలవంతుడు కూడ.(5)

అంతఃపురమునంతను చూచితిని. రావణుని భార్యలనందరిని చూచితిని. సీత మాత్రము కనబడలేదు. నా శ్రమ అంతా వృథా అయినది కదా!(6)

ఉత్తరతీరమునందు నాకోసమై ఎదురుచూచుచున్న వానరు లందరు తిరిగి వెళ్ళిన నన్ను చూచి ఏ మందురో గదా! "ఓ వీరుడా! లంకకు వెళ్ళి నీవు అక్కడ ఏమి చేసినావు? చెప్పుము" అని అడిగెదరు. జనకాత్మజను చూడజాలని నేను వారి ప్రశ్నలకు ఏమి సమాధానము చెప్పగలను? నేను తిరిగి వెళ్ళుటలో ఆలస్యము చేసినచో వారు తప్పక ప్రాయోపవేశము చేయుదురు.(7,8)

నేను సముద్రము ఆవలి ఒడ్డు చేరగానే వృద్ధుడైన జాంబవంతుడు, అంగదుడు, వానరులు, అందరూ కలసి ఏమందురో!(9)

అనిర్వేదము(దిగులు చెందకుండుట) అభివృద్ధికి మూలము. అనిర్వేదమే గొప్ప సుఖహేతువు. ఎల్లప్పుడును అనిర్వేదమే మానవుని సర్వకార్యములందును ప్రవర్తింపచేయుచుండును కదా. అనిర్వేదమే మానవుడు తలబెట్టిన పని సఫలమగునట్లు చేయును. అందుచేత నేను నిర్వేదము చెందక ఉత్తమమైన ప్రయత్నము చేసెదను. ఇంతవరకు చూడని రావణుడు పాలించుచున్న ప్రదేశము లన్నీ మరల వెదకెదను.(10, 11)

నేనింతవరకు పానశాలలు, పుష్పగృహములు, చిత్రశాలలు, క్రీడాగృహములు, ఉద్యానమధ్యవీథులు, విమానములు (భవనములు) పూర్తిగా వెదకితిని."(12,13)

హనుమంతు డీ విధముగా ఆలోచించి, భూగృహములను, చైత్యగృహములను, ప్రధానగృహములకు దూరముగా నిర్మించిన చిన్న గృహములను మాటిమాటికిని వెదకుటకు ప్రారంభించెను. మాటిమాటికి పైకి ఎగురుచు, క్రిందికి దుముకుచు, ద్వారములు తెరచుచు, తలుపులు త్రోయుచు, లోనికి ప్రవేశించుచు, బైటకు వచ్చుచు, దిగుచు, ఎక్కుచు, ఆ ప్రదేశము లన్నింటిలోను సంచరించెను. హనుమంతుడు రావణాంతఃపురములో నాలుగు అంగుళముల ప్రదేశము కూడ మిగలకుండగా

వెదకెను.(14-17)

ప్రాకారములలో ఉన్న వీథులూ, చైత్యములకు ఆనుకొని ఉన్న వేదికలు, దిగుడుబావులు, పద్మసరస్సులూ, వీటినన్నింటినీ చూచెను.(18)

అనేక విధములైన ఆకారములతో, వికృతములైన రూపములతో, వికృతములైన అవయవములతో ఉన్న రాక్షసస్త్రీలు, హనుమంతునకు అక్కడ కనబడిరి. కాని సీత మాత్రము కనబడలేదు. సౌందర్యవిషయమునందు లోకములో సాటిలేని విద్యాధరస్త్రీలు, అక్కడ హనుమంతునకు కనబడినారు కాని సీత మాత్రము కనబడలేదు. అందమైన పిరుదులు, పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖములు గల నాగకన్యలు అక్కడ హనుమంతునకు కనబడినారు కాని అందమైన నడుము గల సీత మాత్రము కనబడలేదు. రావణుడు జయించి బలాత్కారముగా తీసికొని వచ్చిన నాగకన్యలు అక్కడ హనుమంతునికి కనబడిరి. కాని సీత మాత్రము కనబడలేదు.(19-22)

మహాబాహువు, ధీమంతుడు, వాయుపుత్రుడు అయిన హనుమంతుడు అక్కడ ఎందరో ఇతరస్త్రీలు కనబడినను, సీత మాత్రము కనబడకపోవుటచే చాల నిరుత్సాహవంతు డయ్యెను. వానరులు చేసిన ప్రయత్నము తాను చేసిన సముద్రలంఘనమూ కూడ వ్యర్థమైపోయినవి కదా అని తలచుచు ఆ వాయునందనుడు మరల దుఃఖితుడయ్యెను. వాయుపుత్రుడైన హనుమంతుడు ఆ పుష్పకవిమానమునుండి క్రిందికి దిగి, దుఃఖముచే కలత చెందిన మనస్సుతో "ఏమి చేయవలెనా" అను ఆలోచనలో పడెను.(23-25)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పన్నెండవ సర్గము సమాప్తము.

పదమూడవ సర్గము

సీత మరణించి ఉండునని భావించి హనుమంతుడు విచారించుట. మరల వెదకెదమని అనుకొని అశోకవనములో అన్వేషణమును గూర్చి పరిపరి విధముల ఆలోచించుట.

హనుమంతుడు విమానమునుండి ప్రాకారము మీదకు దుమికి, మేఘమధ్యమునుండి మెరుపు సంచరించినట్లు మహావేగముగా సంచరించెను. రావణుని గృహమునుండి దూరముగా వెళ్ళి, సీత కనబడకపోవుటచే మనస్సులో ఇట్లు అనుకొనెను–(1, 2)

"రామునకు ప్రియము చేయుటకై నేను సంచరించుచు, లంకాపట్టణము నంతను పూర్తిగా కలచివేసితిని. సర్వాంగసుందరియైన సీత మాత్రము కనబడలేదు. నీళ్ళతో నిండిన చిన్న పల్లములు, చెరువులు, పెద్ద చెరువులు, చిన్ననదులు, పెద్దనదులు, జలప్రాయభూప్రాంతములు, ప్రవేశింపశక్యముకాని పర్వతములు మొత్తము ఇక్కడి భూమి అంతా కలచివేసినాను. కాని సీత కనబడలేదు.(3, 4)

సీత ఇక్కడనే రావణుని గృహములో ఉన్నదని గృధ్రరాజైన సంపాతి చెప్పినాడు. కాని ఆమె కనబడుటలేదు! సీత చేయునది లేక, దుష్టప్రవృత్తి గల రావణుని చేరి యుండునా!(5,6)

రాముడు ఎక్కడ వచ్చునో అని రామబాణాలకు భయపడుచు రావణుడు సీతను గ్రహించి అతిశీఘ్రముగా ఎగిరిపోవుచున్నప్పుడు, ఆమె మధ్యలో క్రింద పడిపోయి ఉండునేమో! లేదా, సిద్ధులు సంచరించు ఆకాశమార్గమునందు అపహరింపబడుచున్నప్పుడు క్రిందనున్న మహాసముద్రమును చూడగానే పూజ్యురాలైన సీత గుండె జారిపోయి ఉండును.(7, 8)

ఎక్కడ జారిపోవునో అని రావణుడు భుజములతో గట్టిగా అదిమిపట్టి మహావేగముగా తీసికొని పోవుచున్నపుడు, విశాలాక్షియైన ఆ పూజ్యురాలు ప్రాణములు విడచియుండు నని తలచెదను.(9)

రావణు డప్పుడు సముద్రమునకు పై పైన ఎగురుచు వెళ్లుచున్నప్పుడు అతని చేతులలో ఇటు అటు పెనగులాడుచున్న సీత, సముద్రములో పడిపోయి ఉండును. లేదా, బంధువు లెవ్వరూ దగ్గర లేక దీనురాలైన సీత తన శీలమును సంరక్షించుకొనుచు రావణునికి లొంగక పోవుటచే ఆ నీచు డామెను భక్షించెనేమో! నల్లని నేత్రములు

గలదీ, సద్బుద్ధిమంతురాలూ అయిన ఆ సీతను, ఆమె సౌందర్యమునకు అసూయ చెందిన రావణభార్యలు దుష్టభావముతో భక్షించినారేమో!(10-12)

దీనురాలైన ఆ సీత, పూర్ణచంద్రునితో సమానమూ, పద్మపత్రముల వంటి నేత్రములు కలదీ అయిన రాముని ముఖమునే ధ్యానించుచు, విరహబాధచే మరణించినదేమో! ఆ జనకరాజకుమారి, అయ్యో! రామా! అయ్యో! లక్ష్మణా! అయ్యో! అయోధ్యానగరమా! అని ఎంతగానో విలపించి దేహము విడచి ఉండును. (13, 14)

లేదా, రావణుని గృహములో బద్ధురాలై, సీత, పంజరములో బంధించిన గోరింకవలె విలపించుచుండును.(15)

జనకమహారాజు కూతురూ, రాముని భార్యా అయిన సీత రావణునకు ఎట్లు లొంగిపోవును?(16)

సీత తప్పిపోయినా, పూర్తిగా కనబడకుండా పోయినా, మరణించినా, ఏమైనా, భార్యపై అత్యధికప్రేమగల రామునకు చెప్పుట మాత్రము యుక్తము కాదు. రామునకు చెప్పినా దోషమే, చెప్పకపోయినా దోషమే. ఇప్పుడు నేను ఏమి చేయవలెను? ఈ పరిస్థితి అంతా విషమముగా కనబడుచున్నది.(17, 18)

తలపెట్టిన పని ఈ విధముగా అయినది కదా; ఇప్పుడేమి చేసిన కాలానుగుణముగాను, యుక్తముగాను ఉండును! అని హనుమంతుడు చాల సేపు ఆలోచించెను.(19)

"నేను సీతను చూడకుండగనే ఇక్కడనుండి కిష్కింధకు తిరిగి వెళ్ళినచో ఏమి సాధించినట్లు? నేను సముద్రమును లంఘించుట, లంకలో ప్రవేశించుట, రాక్షసులను చూచుట ఇవన్నీ వ్యర్థమైపోవును గదా!(20, 21)

కిష్కింధకు తిరిగి వెళ్ళిన నన్ను చూచి, సుగ్రీవుడు, అక్కడ కలసి ఉన్న వానరులందరూ, ఆ రామలక్ష్మణులూ ఏమందురో! నేను రాముని దగ్గరకు వెళ్ళి "సీత కనబడలేదు" అని, చాల అప్రియమైన మాట చెప్పినచో అది వినగానే అతడు ప్రాణములు విడచును. "సీత కనబడలేదు" అను దుర్వాక్యము రామునకు చాల పరుషమైనది. భయంకరము; క్రూరము; తీక్ష్ణమైనది; ఇంద్రియములను తపింపచేయునది. అట్టి వాక్యమును వినగానే అతడింక జీవించలేదు.(22-24)

కష్టాలలో చిక్కుకొన్న రాముడు మరణోన్ముఖుడై ఉండుట చూడగానే,

అతనియందు చాలా ప్రేమగలవాడు, మేధావీ అయిన లక్ష్మణుడు కూడ జీవించడు. రామలక్ష్మణుల మరణవార్త వినగానే భరతుడు మరణించును. భరతుడు మరణించుట చూచి శత్రుఘ్నుడు కూడ మరణించును. పుత్రు లందరు మరణించుట చూచి తల్లులైన కౌసల్యా-సుమిత్రా-కైకేయిలు కూడ ప్రాణములు విడచెదరు. (25-27)

కృతజ్ఞుడూ, సత్యసంధుడూ అయిన వానరరాజు సుగ్రీవుడు, ఆ విధముగా రాముడు మరణించుట చూచి, తాను కూడ ప్రాణాలు విడచును. భర్తయైన సుగ్రీవుడు మరణించగానే రుమ, దుఃఖపీడితురాలై కలత చెందిన మనస్సుతో, వ్యథ చెంది, దీనురాలై, ఆనందము లేక జాలిపడవలసిన స్థితిలో ప్రాణములు విడచును. ముందుగానే వాలి మరణమువలన కలిగిన దుఃఖము పీడించుచుండగా శోకముచేత కృశింపచేయబడిన తార, సుగ్రీవుడు కూడ మరణించినచో, తాను కూడ మరణించును. తల్లిదండ్రులు మరణించి, సుగ్రీవునకు కూడ అంత ఆపద వచ్చిన పిదప కుమారుడైన అంగదుడు మాత్రము ఎట్లు జీవించును? (28-31)

వానరు లందరు తమ ప్రభువునకు కలిగిన దుఃఖమును భరింపజాలక, అరచేతులతోను, పిడికిళ్లతోను తమ తలలు బాదుకొనెదరు. మంచి మాటలు చెప్పుచు, పారితోషికములు ఇచ్చి గౌరవించుచు సుగ్రీవునిచే లాలన చేయబడిన వానరులు, అతడు మరణించగానే ప్రాణములు విడువగలరు. (32, 33)

ఇటుపైన వానరులందరు కలసి, వెనుకటి వలె వనములందు గాని, పర్వతములమీద గాని, గృహాదులందు గాని క్రీడాసుఖమును అనుభవించరు. వానరులందరు ప్రభువునకు కలిగిన దుఃఖముచేత పీడింపబడినవారై భార్యాపుత్రులతోను, ఇతరసహచరులతోను కలసి, పర్వతశిఖరముపైనుండి సమప్రదేశములందును, విషమప్రదేశములందును దుమికి మరణించగలరు. వానరులు విషము తిని గాని, ఉరిపోసికొని గాని, అగ్నిలో ప్రవేశించి గాని, ఉపవాసము చేసి గాని, ఆయుధములతో పొడుచుకొని గాని ప్రాణములు విడువగలరు. (34-36)

నేను తిరిగి వెళ్ళినచో ఇక్ష్వాకుకులము నశించును. వానరు లందరు నశించెదరు. ఈవిధముగా భయంకరమైన ఏడ్పు సంభవించును. నే నిక్కడనుండి కిష్కింధకు వెళ్ళనే వెళ్ళను. సీత వార్త తెలియకుండగ నేను సుగ్రీవుని చూచుట కూడ శక్యము కాదు. (37, 38)

నేను వెళ్లకుండా ఇక్కడనే ఉండిపోయినచో, ధర్మాత్ములూ మహారథులూ

అయిన ఆ రామలక్ష్మణులూ, మానవంతులైన వానరులూ 'హనుమంతుడు వచ్చును; శుభవార్త తెచ్చును' అను ఆశతో జీవించి ఉందురు.(39)

సీత కనబడకున్నచో నేను నియమము పాటించుచు, వృక్షమూలమునందు నివసించుచు, చేతిలో పడినదానిని గ్రహించుచు, నోటికి అందిన దానిని తినుచు, దుంపలు, ఫలములు, ఉదకము సమృద్ధిగా ఉన్న జలప్రాయప్రదేశమునందు వానప్రస్థజీవనము గడపెదను. లేదా చితిని ఏర్పరచుకొని ప్రజ్వలించుచున్న అగ్నిలో ప్రవేశించెదను లేదా అనశనవ్రతమును అవలంబించి కూర్చున్న నా శరీరమును కాకులు, క్రూరజంతువులు తినివేయగలవు. ఇట్టి పరిస్థితులలో మహర్షులు చెప్పిన ప్రాణత్యాగోపాయము ఇదే అని నా అభిప్రాయము. అందుచే జానకి కనబడకపోయినచో తిన్నగా పోయి జలములో దుమికెదను.(40-43)

నేను సీతను చూడజాలనిచో నేను చాలాకాలం నుండి సంపాదించిన యశస్సుతో కూడిన కీర్తి, అనగా యశస్సూ, కీర్తీ రెండూ నశించినట్లే. నియమములు అవలంబించి, వృక్షమూలమునందు కూర్చుండి మునిజీవితమును గడపెదను. ఆ సీతను చూడకుండా ఇక్కడి నుండి వెనుకకు మాత్రము వెళ్ళను.(44, 45)

నేను సీత జాడ తెలుసుకొనకుండగా ఇక్కడనుండి తిరిగి వెళ్ళినచో, అంగదుడు, వానరు లందరూ కూడ జీవించరు. మరణించుట అనేక దోషములకు హేతువు. మానవుడు బ్రతికి ఉన్నచో మంగళములను చూడవచ్చును. అందువలన నేను ప్రాణములను విడువను. జీవించి ఉన్నవాళ్ళు ఏనాటికైన తప్పక కలుసుకొందురు."(46, 47)

హనుమంతు డీ విధముగా కలిగిన, అనేకవిధములైన, దుఃఖమును మనస్సులోనే అణచుకొనుచుండెను. ఆ శోకమునకు అంతము కనబడకుండెను.(48)

"హరించబడిన సీత విషయ మేమైనను, దశకంఠుడు, మహాబలుడూ అయిన రావణుని చంపివేసెదను. దీనితో అతడు చేసినదానికి ప్రతిక్రియ చేసినట్లు అగును. లేదా ఈ రావణుని సముద్రము పైన ఎత్తికొని పోయి పశువుల యజమానికి వాని పశువును అప్పగించినట్లు రామునకు అప్పగించెదను."(49, 50)

హనుమంతుడు, సీత కనబడకపోవుటచే ఈ విధముగా చింతించుచు అనేకవిధములైన ఆలోచనలు, శోకము మనస్సును బాధించుచుండగా, మరల ఇట్లు అనుకొనెను.(51)

"రాముని భార్యా, యశఃశాలినీ అయిన సీత కనబడునంతవరకు నే నీ లంకాపట్టణమును మాటిమాటికిని వెదకెదను. సంపాతి చెప్పినాడు కదా యని, సీత లంకలో ఉన్నదని తెలిపి నేను రాముని ఇక్కడికి తీసికొనివచ్చినచో, ఇక్కడ అతని భార్య కనబడకపోయిన పక్షాన, ఆ రాముడు వానరు లందరినీ కాల్చివేయగలడు.(52, 53)

ఆహారనియమము పాటించుచు, ఇంద్రియములను నిగ్రహించుకొని ఇక్కడనే వసించెదను. రామాదినరులు, అంగదసుగ్రీవాదివానరులు నామూలాన నశించకుందురుగాక. (54)

పెద్ద పెద్ద వృక్షములతో అశోకవనము ఎదుట కనబడుచున్నది. నేను ఈ వనములో వెదకలేదు. అందుచేత దానిలోనికి వెళ్ళెదను. వసువులకు, రుద్రులకు, ఆదిత్యులకు, అశ్వినీదేవతలకు, మరుత్తులకు సమస్కరించి, రాక్షసుల దుఃఖమును వృద్ధిపొందించుటకై ఈ వనములో ప్రవేశించెదను. రాక్షసుల నందరినీ జయించి, తపోధనునకు సిద్ధిని అందించినట్లు ఇక్ష్వాకుకులానందవర్ధనియైన సీతను రాముని వద్దకు చేర్చెదను."(55-57)

మహాతేజఃశాలీ, వాయునందనుడూ అయిన హనుమంతుడు, చింతచేత దుర్బలములై పోయిన ఇంద్రియములు కలవాడై, క్షణకాలము పాటు ఆలోచించి అశోకవనప్రవేశోద్యుక్తుడై లేచెను.(58)

"లక్ష్మణసమేతుడైన రామునకు జనకుని పుత్రియైన సీతాదేవికిని నమస్కారము. రుద్రునకు, ఇంద్రునకు, యమునకు, వాయుదేవునకు నమస్కారము. చంద్రునకు, సూర్యునకు మరుద్గణములకు నమస్కారము." ఈ విధముగా హనుమంతుడు రామాదులకు, సుగ్రీవునకూ నమస్కరించి, ఒక్కసారి అన్ని దిక్కులవైపు చూచి అశోకవనము వైపు వెళ్ళెను.(59, 60)

వాయుపుత్రుడైన హనుమంతుడు ముందుగానే మనసా ఆ అశోకవనమును ప్రవేశించి, తరువాత చేయవలసిన పనిని గూర్చి ఆలోచించెను.(61)

అశోకవనము రాక్షసులతో నిండినదై, వృక్షములతో వ్యాకులమై, అన్ని విధములైన సంస్కారములచేత సంస్కృతమై పుణ్యప్రదముగా ఉండియుండును. ఈ ఉద్యానవనమునందు రక్షకభటులు నియమితులై తప్పక వృక్షములను రక్షించుచుందురు. సర్వాంతర్యామి, పూజ్యుడు అయిన వాయుదేవుడు కూడ తీవ్రత్వము

లేకుండా వీచుచున్నాడు. రాముని కార్యము సిద్ధించుటకు, రావణుని కంటబడకుండా ఉండుటకు నేను నా శరీరమును చాలా చిన్నదిగా చేసికొన్నాను.(62, 63)

ఋషిగణములు, దేవతలు నాకు ఇక్కడ కార్యసిద్ధిని ఇచ్చెదరుగాక. స్వయముగా జన్మించినవాడు, మహామహిమశాలీ అయిన బ్రహ్మదేవుడు, దేవతలు, అగ్ని, వాయువు, వజ్రధారియైన దేవేంద్రుడు, పాశమును ధరించిన వరుణుడు, చంద్రసూర్యులు, మహాత్ములైన అశ్వినీదేవతలు, మరుత్తులు, శివుడు నాకు కార్యసిద్ధిని ఇచ్చెదరుగాక. సకలభూతములు, భూతముల అధిపతియైన సర్వేశ్వరుడు, కనబడకుండా మార్గములో ఉండు ఇతర దేవతలు నాకు కార్యసిద్ధిని ఇవ్వగలరు.(64-67)

ఎత్తైన నాసిక, తెల్లని దంతములు, తెల్లని చిరునవ్వు, తామరరేకుల వంటి నేత్రములు గలదీ, ఎట్టి దోషములూ లేనిదీ, చంద్రబింబమువలె కనబడునదీ అయిన ఆ పూజ్యురాలైన సీత ముఖమును ఎప్పుడు చూచెదనో గదా! నీచుడు, పాపాత్ముడూ, క్రూరమైన పనులు చేయువాడూ, చాల భయమును కలిగించునట్లు అలంకరించుకొనిన వేషమును ధరించినవాడూ అయిన రావణుడు, దీనురాలూ, అబల అయిన ఆ సీతను బలాత్కారముగా అపహరించినాడు. అట్టి సీత ఎప్పుడు నాకంటికి కనబడునో కదా!"(68, 69)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదమూడవ సర్గము సమాప్తము.

పదునాలుగవ సర్గము

హనుమంతుడు అశోకవనములో ప్రవేశించి దాని శోభను చూచుట.

మహాతేజఃశాలియైన హనుమంతుడు క్షణకాలము ఆలోచించి, మనసా ఆ అశోకవనిలోనికి ప్రవేశించి ఆ భవనము ప్రాకారమునుండి క్రిందికి దుమికెను.(1)

హనుమంతుడు ప్రాకారముపై ఉండగానే, సంతోషముచేత ఉప్పొంగిన శరీరము కలవాడై, వసంతప్రారంభమునందు పుష్పించిన అగ్రభాగములు గల అనేక విధములైన వృక్షములను చూచెను. మద్దిచెట్లు, అందమైన అశోకవృక్షములు, చక్కగా పూసిన సంపెంగచెట్లు, విరిగిచెట్లు, పొన్నచెట్లు, మామిడిచెట్లు, తీగకానుగచెట్లు మొదలైన వాటిని చూచెను.(2,3)

వింటి నారినుండి విడువబడిన నారాచబాణము వలె మహావేగముతో, అక్కడ ఉన్న వృక్షవాటికలోనికి ప్రవేశించెను. ఆ వృక్షవాటిక అనేకమైన మామిడిచెట్లతోను, వందలకొలది లతలతోను నిండియుండెను.(4)

మనుష్యులూ, మృగపక్ష్యాదులూ ఆనందముతో విహరించుచుండు ఆ వసంత ప్రారంభసమయమునందు, వివిధవర్ణములు గల పుష్పములతో ఆ వృక్షవాటిక చిత్రవర్ణముగా ఉండెను. పక్షుల ధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించుచున్న ఆ వృక్షవాటిక చుట్టూ వెండి చెట్లూ, బంగారపు చెట్లూ ఉండెను. అనేక విధములైన పక్షులు, మృగములు విహరించుచుండుటచే విచిత్రముగా ఉండెను. వృక్షముల గుంపులు కూడా అనేక వర్ణములతో విచిత్రములుగా ఉండెను. ఆ వాటిక ఉదయించుచున్న సూర్యుడువలె ప్రకాశించుచుండెను. దాని చుట్టూ అనేక పుష్పములతో నిండిన వృక్షములూ, ఫలములతో నిండిన వృక్షములూ ఉండెను. మదించిన కోకిలలు, తుమ్మెదలు నిత్యము నివసించు ఆ వాటిక మదించిన నెమళ్ల ధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించుచుండెను. అది వివిధపక్షిగణములతో నిండిఉండెను. అట్టి వృక్షవాటికను చూచి హనుమంతుడు లోనికి ప్రవేశించెను.(5-8)

సీత కొరకై అన్వేషించుచు ఆ వనములో హనుమంతుడు ప్రవేశించగానే చెట్లపై నిద్రించుచున్న పక్షు లన్నీ నిద్రనుండి లేచి ఎగిరిపోయెను. ఎగురుచున్న పక్షుల రెక్కలు తగిలి వృక్షములు, అనేకవర్ణములు గల అనేక విధములైన పుష్పములను వర్షించినవి. పుష్పములచే కప్పబడిన వాయుపుత్రుడైన హనుమంతుడు, ఆ అశోకవనమధ్యమునందు, పుష్పమయ మైన పర్వతమువలె ప్రకాశించెను.(9-11)

ఆ చెట్లతోపుల మధ్య అన్నివైపులా పరుగెత్తుచున్న ఆ హనుమంతుని చూచిన వారందరూ సాక్షాత్తు వసంతుడే తిరుగుచున్నాడా అని అనుకొనిరి. అక్కడ, వేరు వేరు రకముల పూవులు రాలి వాటిచే కప్పబడిన నేల చక్కగా అలంకరించుకొన్న స్త్రీవలె ప్రకాశించెను.(12, 13)

బలవంతుడైన ఆ హనుమంతుని బలానికి ఊగిపోయిన ఆ వృక్షములు రంగురంగుల పువ్వులను రాల్చినవి. అతడు, వేగముగా ఇటునటు సంచరించుటచే చెట్ల కొమ్మల చివర్లనుండి ఆకులు ఎగిరిపోయినవి. పుష్పములు, ఫలములు రాలిపోయినవి. అందుచే ఆ వృక్షములు, జూదములో ఓడిపోయి, నెగ్గినవారి కిచ్చివేయుటకై తమ వస్త్రములూ, అలంకారములూ తీసి క్రిందబెట్టిన జూదరుల వలె ఉండెను. పుష్పములతో నిండి యున్న వృక్షములు, హనుమంతుని వేగమునకు

ఊగిపోయి, వెంటనే పుష్పములను , పత్రములను, ఫలములను రాల్చినవి.(14-16)

పక్షులన్నీ ఎగిరిపోయి, పెద్ద పెద్ద కొమ్మలు మాత్రమే మిగిలిన ఆ వృక్షములు, పెనుగాలి తాకిన వృక్షముల వలె అయినవి.(17)

హనుమంతుని హస్తములచేత, పాదములచేత నలగగొట్టబడి మంచి వృక్షములన్నీ విరిగిపోవుటచే ఆ అశోకవనము, ప్రియునిచే గాఢముగా చుంబింపబడినదై, నఖక్షతదంతక్షతములతో కూడిన శరీరముచే, చెదిరిపోయిన జుట్టుతో, నగిలిపోయిన రంగుతో ఉన్న యువతివలె ఉండెను. వర్షాకాలమునందు వాయువు వింధ్యపర్వతముమీద నున్న మేఘపంక్తిని చెదరగొట్టినట్లు, హనుమంతుడు బలముచే పెద్ద పెద్ద తీగల పొదలను ఛేదించెను.(18-20)

అతడు అక్కడ సంచరించుచు, అతిసుందరములైన మాణిక్యములు పొదిగిన చపటాలను, వెండిచపటాలను, బంగారు చపటాలను చూచెను.(21)

ఆ అశోకవనమునందు గుండ్రని, కోలని, చతురశ్రము, దీర్ఘచతురశ్రము మొదలైన వివిధాకారములలో ఉన్న, ఉత్తమమైన జలముతో నిండిన దిగుడుబావులను కూడ చూచెను. వాటికి అక్కడక్కడ శ్రేష్ఠములైన మాణిక్యముల మెట్లు ఉండెను. వాటిలో ఇసుకకు బదులు ముత్యములు, పొగడములు ఉండెను. వాటి మధ్య కూర్చుండుటకై స్ఫటిక మాణిక్యముల చపటాలు ఉండెను. వాటి తీరములపై బంగారు మెట్లు, చిత్రవర్ణములు గల చెట్లు కృత్రిమముగా నిర్మితములై ప్రకాశించుచుండెను. పద్మములు, కలువలు గుంపుగుంపులుగా వికసించి ఉండెను. చక్రవాకపక్షులు, నీటికోళ్ళు, హంసలు, సారసపక్షులు మొదలైన జలపక్షుల కూతలు మధురముగా వినవచ్చుచుండెను. ఆ దిగుడుబావులకు నలువైపులా, అమృతము వంటి ఉదకముతో నిండినవి, పొడవైనవి, మంగళకరములు, చెట్లచే ఆవరింపబడినవి అయిన కాలువలు ఒప్పుచుండెను. వందల కొలది తీగలు వ్యాపించి ఉండెను. సంతానక వృక్షముల పుష్పములు వాటిపై రాలిఉండెను. అనేకవిధములైన పొదలు, చిన్నమొక్కలు వాటి చుట్టూ దట్టముగా వ్యాపించి ఉండెను. మధ్యమధ్య కరవీరవృక్షములుండెను.(22-26)

పిమ్మట హనుమంతుడు, జగత్తులోని అందమైన పర్వతములలో ఒకటైన, మేఘము వంటి ఎత్తైన శిఖరములు గల పర్వతమును చూచెను. దాని చుట్టును ఉన్న శిఖరములు (చిన్న కొండలు), దానిపైనున్న శిఖరములు విచిత్ర వర్ణములై ఉండెను. అనేకవృక్షములతో నిండిన ఆ పర్వతమునందు అక్కడక్కడ

నివాసయోగ్యములైన గుహలు ఉండెను. (27,28)

అశోకవనములో ఒక కృత్రిమపర్వతమున్నది. దానిపై నుండి ఒక నది(కాలువ) క్రిందికి కొంత దూరము ప్రవహించి, మళ్ళీ వెనుకకు తిరిగి పర్వతమువైపునకే ప్రవహించునట్లు ఏర్పరచబడినది. దాని తీరములపై ఉన్న వృక్షముల కొమ్మల అగ్రభాగములు ఆ కాలువ నీటికి తగులుచుండెను. ఆ పర్వతమునుండి క్రిందికి జారి దూరముగా ప్రవహించిపోతున్న ఆ నది మగనిమీద అలిగి వానిని విడిచి, పుట్టినింటికి పయనమైపోవుచున్న భామవలె ఉండెను. దాని నీటిలో పడిన కొమ్మలు "నీవు భర్తను వదలి వెళ్ళుట యుక్తము కాదు." అని చెప్పుచు ఆమెను అడ్డగించుచున్న బంధువుల చేతులవలె ఉండెను. కొంత దూరముపోయి మరల పర్వతము వైపే ప్రవహించుచున్న ఆ నది బంధువు మాటలు విని, అలకతీరి మరల భర్త దరి జేరిన యువతి వలె ఉండెను. హనుమంతుడు అట్టినదిని చూచెను. (29-31)

వానరశ్రేష్ఠుడూ, వాయుపుత్రుడూ అయిన ఆ హనుమంతునకు ఆ పర్వతము సమీపమునందే అనేకపక్షిగణములతో కూడిన పద్మసరస్సులు కనబడెను. అతడు చల్లని నీటితో నిండిన ఒక పెద్ద దిగుడు బావిని కూడ చూచెను. మణులతో కట్టిన మెట్లతో, ముత్యాల ఇసుకతో ప్రకాశించుచున్న ఆ దిగుడుబావి దగ్గర అనేకవిధములైన మృగముల గుంపులు, విచిత్రములైన చెట్ల తోపులు ఉండెను. దాని చుట్టును ఉన్న విశ్వకర్మ నిర్మించిన పెద్ద పెద్ద ప్రాసాదములు, కృత్రిమములైన వృక్షముల సముదాయములు ముచ్చట గొల్పుచుండెను. (32-34)

అక్కడ ఉన్న పుష్పవృక్షముల దగ్గర, ఫలవృక్షముల దగ్గర కూడ ఛత్రములు, పెద్ద అరుగులు, చిన్న చిన్న బంగారు తిన్నెలు అమర్చబడి ఉండెను. (35)

అక్కడ హనుమంతున కొక బంగారు శింశుపావృక్షము కనబడెను. దానిచుట్టూ అనేకములైన లతలు అల్లుకొని ఉండెను. అది ఆకులతో దట్టముగా ఉండెను. దానిచుట్టూ బంగారు వేదికలు ఏర్పరుపబడి ఉండెను. హనుమంతుడు అక్కడ మరికొన్ని భూభాగములనూ, పల్లపు ప్రాంతములను, సెలయూటలనూ, అగ్నివలె ప్రకాశించుచున్న బంగారు వృక్షములనూ చూచెను. (36-38)

"మేరుపర్వతము కాంతి సంక్రమించుటచే సూర్యుడువలె, ఈ వృక్షముల కాంతి నాపై ప్రసరించుటచేత నేను బంగారు రంగుగలవాడనైనాను" అని వీరుడైన హనుమంతుడు తలచెను. (39)

ఆ శింశుపావృక్షము చుట్టూ అనేక బంగారు వృక్షము లుండెను. గాలికి కదలి

దానికి కట్టిన అనేకములైన చిరుగంటలు చప్పుడు చేయుచుండెను. అట్టి ఆ శింశుపావృక్షమును చూచి హనుమంతుడు ఆశ్చర్యము పొందెను. మహాబాహువైన ఆ హనుమంతుడు పుష్పించిన శాఖాగ్రములతోను మనోహరమైన ముదిరిన అంకురములతోను, చిగుళ్ళతోను నిండియుండి, ఆకులతో దట్టముగా ఉన్న ఆ శింశుపావృక్షము నెక్కి ఇట్లు ఆలోచించెను.(40, 41)

"రాముని చూచుటకై అత్యాసక్తితో ఉన్న సీత ఈ ప్రక్క కనబడవచ్చునేమో! దుఃఖపీడితురాలైన ఆ సీత ఇటు నటు తిరుగుచు దైవవశముచేత నాకు కనబడవచ్చునేమో! (42)

దురాత్ముడైన రావణుని ఈ అశోకవనము, చంపకవృక్షములతోను, చందనవృక్షములతోను, వకుళవృక్షములతోను ఒప్పుచున్నది. చాల అందముగా నున్నది. పక్షిసమూహములచేత సేవింపబడుచున్న ఈ పద్మసరస్సు చాలా రమ్యముగా ఉన్నది. రాముని పట్టపురాణియైన ఆ సీత, తప్పక దీనివద్దకు వచ్చును.(43, 44)

రామునకు అత్యంత ప్రియురాలైన భార్యా, మనోహరురాలూ, పతివ్రతా, వనములో సంచరించుట యందు నేర్పు(ఆసక్తి) కలదీ అయిన జానకి తప్పక ఈ సరస్సు దగ్గరికి రాగలదు. రాముని గూర్చిన ఆలోచనలచే కృశించిపోయినది, లేడిపిల్ల కళ్ళవంటి కళ్లు కలదీ అయిన ఆ పూజ్యురాలు, ఈ ఉద్యానవనముతో పరిచయముగల దగుటచే, ఈ ఉద్యానవనమునకు రాగలదు.(45,46)

నిత్యము వనవాసమునందు ఆసక్తిగల సుందరనేత్రియైన ఆ దేవి, రాముని గూర్చిన శోకముతో బాధపడుచు, ఉద్యానమునందు సంచరించుటకు ఇక్కడికి రాగలదు. రామునకు అత్యంతప్రియురాలైన భార్యా, జనకుని కూతురూ అయిన ఆ సీత, పూర్వము అరణ్యవాససమయమునందు, వనములో సంచరించు పక్షిమృగాదుల విషయమున, సర్వదా, ప్రేమాసక్తులు కలదై ఉండెడిదను విషయము సత్యము. అందుచే ఆమె ఇక్కడకి రావచ్చును.(47, 48)

యౌవనమధ్యస్థురాలూ, మంచి శరీరవర్ణము గలదీ అయిన జానకి, సంధ్యాకాల మను విషయము గుర్తించి, సంధ్యోపాసననిమిత్తము తప్పక పవిత్రజలములు గల ఈ నదికి రాగలదు. మంగళకరమైన ఈ అశోకవనము రాజాధిరాజైన రామునికి అత్యంత ప్రేమాస్పదురాలైన భార్యా, శుభగుణసంపన్నురాలూ అయిన సీత నివసించుటకు తగినది. చంద్రబింబము వంటి ముఖము గల ఆ సీతాదేవి జీవించి ఉన్నట్లయితే పవిత్రజలము గల ఈ నదికి తప్పక రాగలదు."(49-51)

మహాత్ముడైన హనుమంతు డీ విధముగా ఆలోచించి, సీత వచ్చునేమో అని ఎదురుచూచుచు, చాలా పుష్పములతో నిండిన దట్టమైన ఆకులు గల కొమ్మలపై అణగి ఉన్నవాడై, నలుదిక్కులను పరిశీలించుచు, ఆ ప్రదేశమునంతను చూచెను.(52)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదునాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

పదిహేనవ సర్గము

అశోకవనశోభను చూచుచు హనుమంతుడు చైత్యప్రాసాదము దగ్గర దయనీయస్థితిలో ఉన్న సీతను చూచుట.

హనుమంతుడు అక్కడనే ఉండి చూచుచు, సీతకై వెదకుచు ఇటు నటు పరిశీలించుచు, ఆ ప్రదేశమునంతను పరీక్షించెను.(1)

అక్కడనే ఉండి ఆ అశోకవనమునంతను పరిశీలనాపూర్వకముగా చూచెను. అది సంతానకలతలతోను, సంతానకవృక్షములతోను ప్రకాశించుచుండెను. శ్రేష్ఠమైన సువాసనలు, రసములూ వ్యాపించి ఉండెను. ఆ ఉద్యానము అలంకరింపబడిన నందనమువలె ఒప్పుచుండెను. పెంపుడు మృగములు, పక్షులు సంచరించుచుండెను. మేడలతోను, ధనికుల భవనములతోను ఇరుకుగా ఉండెను. కోకిలధ్వనులతో వ్యాప్తమై బంగారు కలువలు, పద్మములూ ఉన్న దిగుడుబావులతో ప్రకాశించుచుండెను. అక్కడక్కడ అనేకవిధములైన ఆసనములు, కంబళ్లు అమర్చి ఉండెను. కొన్నిచోట్ల భూగృహము లుండెను. అన్ని ఋతువులందు లభించు పుష్పములతోను, ఫలవృక్షములతోను రమ్యమైన ఆ అశోకవనిక, అశోకవృక్షములన్నీ పుష్పించి ఉండుటచే సూర్యోదయసమయమునందలి కాంతి వంటి కాంతితో ఒప్పుచుండెను. మంటలతో నిండినట్లుండెను. వందలకొలది పక్షులు మాటిమాటికి వ్రాలుచుండుటచే

కొమ్మలు ఆకులన్నీ రాల్చివేయుచున్నట్లుండెను. శాఖాగ్రముల నుంచి మొదళ్ళవరకు పుష్పములతో నిండిన, శోకనాశకములైన అశోకవృక్షములతోను, బాగుగా పుష్పించిన కింశుకవృక్షములతోను నిండియుండెను. (2-8)

ఆ వృక్షముల కాంతిచేత ఆ ప్రదేశమంతా ప్రజ్వలించుచున్నట్లు ఉండెను. బాగా లావైన మొదళ్లతో, పుష్పసముదాయములతో, ఆ అశోకవనమునందు, పున్నాగవృక్షములు, ఏడాకుల అరటిచెట్లు, సంపెంగచెట్లు, విరిగిచెట్లు ప్రకాశించుచుండెను. అక్కడ ఉన్న వేలకొలది అశోకవృక్షములలో కొన్ని బంగారు వర్ణముతోను, కొన్ని అగ్నిజ్వాలవలెను, కొన్ని ఇంద్రనీలములవలెను, కాటుకవలెను ఉండెను.(9, 10)

దేవేంద్రుని నందనమువలె, కుబేరుని విచిత్రమైన చైత్రరథమువలె, అన్ని ఉద్యానములనూ మించినట్టి శ్రేష్ఠమైన ఆ అశోకవన మను ఉద్యానమును హనుమంతుడు జూచెను. ఆ ఉద్యానము ఊహించుటకు కూడా శక్యము కాని విధమున సుందరముగా శోభించుచుండెను. నక్షత్రగణములవంటి పుష్పములతో రెండవ ఆకాశము వలె, రత్నముల వంటి వందలాది పుష్పములతో రెండవ సముద్రము వలె కనబడుచుండెను. అన్ని ఋతువులందును లభించు పుష్పములతోను, తేనెల సువాసనలతో కూడిన వృక్షములతోను నిండి ఉండెను. అక్కడ, మృగములు పక్షులు అనేక విధములైన ధ్వనులు చేయుచుండెను. సుగంధముతో నిండి, మనోహరముగానున్న ఆ ఉద్యానములో అనేక విధములగు గంధములు ప్రవహించుచున్నట్లు ఉండెను.(11-14)

హనుమంతుడు ఆ అశోకవనమధ్యమునందు, తానున్న వృక్షమునకు దగ్గరగా, సుగంధభరితమై రెండవ గంధమాదన పర్వతము వలె ఉన్న, ఉన్నతమైన చైత్యప్రాసాదమును చూచెను. కైలాసమువలె తెల్లగా ఉన్న ఆ ప్రాసాదము వేయిస్తంభములపై నిలచి ఉండెను. దానియందు పగడములతో మెట్లూ, శుద్ధమైన బంగారముతో తిన్నెలు ఏర్పరుపబడి ఉండెను. కాంతితో ప్రజ్వలించుచున్న ఆ ప్రాసాదము కనులకు మిరుమిట్లు కొలుపుచుండెను. నిర్మలమైన ఆ ప్రాసాదము అత్యున్నతమగుటచే ఆకాశమును ఒరయుచున్నట్లు ఉండెను. (15-17)

ఇంతలో హనుమంతునకు, మలినమైన వస్త్రములు చుట్టబెట్టుకొని, రాక్షసస్త్రీల మధ్య ఒక యువతి కనబడెను. ఆహారము తినకపోవుటచే కృశించి,దీనురాలై ఆమె మాటిమాటికి నిట్టూర్చుచుండెను. శుక్లపక్షప్రారంభమునందలి చంద్రరేఖవలె

నిర్మలముగా, సన్నగా ఉండెను.(18,19)

ఆమె రూపవతియే యైనను ఆ రూపము స్పష్టముగా కనబడుటలేదు. అందుచేత ఆమె, పొగలో కప్పబడిపోయిన అందమైన కాంతి గల అగ్నిజ్వాలవలె ఉండెను. ఏ అలంకారములూ లేని ఆమె నలిగిపోయిన ఒక పచ్చని ఉత్తమవస్త్రమును శరీరమునకు చుట్టబెట్టుకొని, పద్మములు లేనిదీ, బురదతో కూడినదీ అయిన పద్మలత వలె ఉండెను. దుఃఖపీడితురాలై, వాడిపోయిన శరీరచ్ఛాయతో దయనీయస్థితిలో ఉన్న ఆమె సిగ్గుతో తలవంచుకొని కూర్చుండెను. అంగారకగ్రహముచేత పీడింపబడిన రోహిణీనక్షత్రము వలె కాంతిశూన్యురాలై ఉండెను.(20-22)

ఆమె కన్నీళ్లు కారుచున్న ముఖముతో దీనురాలై, ఆహారము భుజించకపోవుటచేత కృశించి ఉండెను. తొలగని దైన్యముతో, శోకముచేత ఏమేమో ఆలోచనలలో మునిగి దుఃఖాక్రాంతురాలై ఉండెను. తనకు కావలసిన బంధుజన మెవ్వరూ కనబడక, రాక్షసీగణమునే నిరంతరమూ చూచుచు వాళ్ళ మధ్య నున్న ఆమె స్వజాతీయములైన లేళ్ళకు దూరమై, కుక్కలగుంపు చుట్టుముట్టిన ఆడలేడివలె ఉండెను. కటిప్రదేశమువరకు వ్రేలాడుచున్న, నల్లత్రాచు వంటి ఒక్క జడతో, ఆమె వర్షాకాలాంతమునందు నల్లని వృక్షపంక్తితో కూడిన భూమివలె ఉండెను. ఎన్నడూ ఇట్టి కష్టము లనుభవించి ఎరుగక, సుఖము లనుభవించుటకే తగిన ఆమె దుఃఖముచే పీడితురాలై ఉండెను.(23-25)

పూర్తిగా మాసిపోయి, కృశించియున్న ఆ విశాలాక్షియైన యువతిని చూచి హనుమంతుడు యుక్తియుక్తములైన హేతువులచే ఆమె సీతయై ఉండునని ఊహించెను.(26)

ఆనాడు కామరూపియైన ఆ రాక్షసునిచే అపహరింపబడుచున్న స్త్రీ ఎట్టి రూపముతో ఉండెనో, అట్టి రూపముతోనే ఈ స్త్రీ ఉన్నది.(27)

హనుమంతుడు అక్కడ పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖము, అందమైన కనుబొమ్మలు, సుందరములూ వర్తులాకారములూ అయిన పయోధరములూ గల సీతను చూచెను. దేదీప్యమానముగా ఉన్న ఆమె తన కాంతిచేత అన్ని దిక్కులనుండీ

చీకటిని పోగొట్టుచుండెను. నల్లని కేశములు, దొండపండు వంటి పెదవులు, అందమైన నడుము, పద్మపత్రముల వంటి నేత్రములు గల ఆ సీత మన్మథుని భార్యయైన రతి వలె ఉండెను. ఆమె పాతివ్రత్యధర్మమునందు స్థిరముగా నిలచి ఉండెను. (28,29)

పూర్ణచంద్రుని కాంతివలె ఆమె సకల ప్రాణులకును ఇష్టురాలైనది. మంచి శరీరము గల ఆమె నియమము పాటించుచున్న ఒక తాపసివలె నేలపై కూర్చుండెను. (30)

ఆమె భయపడుచున్న ఆడసర్పము వలె అధికముగా నిట్టూర్చుచుండెను. అత్యధికమైన దుఃఖసముదాయములో చిక్కుకొనియుండుటచే ప్రకాశవిహీనురాలై ఉండెను. ఆమె ధూమముతో కలిసిపోయిన అగ్నిజ్వాలవలె, సందేహముతో నిండిన స్మరణశక్తివలె, నశించిన సమృద్ధివలె, దెబ్బతిన్న శ్రద్ధవలె, అడ్డు తగిలిన ఆశవలె, విఘ్నము కలిగిన కార్యసిద్ధివలె, కాలుష్యముతో కూడిన(నిర్మలముగా లేని) బుద్ధివలె ఉండెను. రామునకు కలిగిన కష్టములకు వ్యథ చెందుచు, రావణునిచే అపహరింపబడుటచే కృశించిపోయిన ఆమె అసత్యములైన దోషములు ఆరోపించుటచే దెబ్బతిన్న కీర్తి వలె ఉండెను. (31-34)

లేడి కళ్ళవంటి కళ్ళు గల ఆమె కన్నీళ్లతో నిండిన, నల్లని వంకరయైన కనురెప్పలుగల, కలతచెందిన ముఖముతో ఇటునటు చూచుచుండెను. మాటిమాటికి నిట్టూర్పులు విడచుచుండెను. స్నానాదిసంస్కారములు లేకపోవుటచే ఆమె శరీరము మాలిన్యముతోను, పంకముతోను నిండియుండెను. అలంకరించుకొనుటకు తగిన ఆమె ఎట్టి అలంకారములూ లేక, దీనురాలై, నల్లని మేఘములచే కప్పివేయబడిన చంద్రుని కాంతివలె ఉండెను. (35-37)

సరియైన అవృత్తులు చేయకపోవుటచే గట్టిపడని విద్యవలె ఉన్న ఆమెను చూచిన ఆ హనుమంతుని మనస్సులో, ఈమె సీతయా కాదా అను సందేహము మాటిమాటికి ఉదయించెను. సంస్కారము(వర్ణోచ్చారణవ్యాకరణాదిసౌష్ఠవము) లేకపోవుటచే చెప్పదలచిన అర్థమునకు భిన్నముగా మరొక అర్థము బోధించు వాక్కును శ్రమపడి అర్థము చేసికొన్నట్లు, హనుమంతుడు, అలంకారహీనయై ఉన్న ఆ సీతను అతికష్టము మీద గుర్తించెను. (38,39)

విశాలములైన నేత్రములు గల, దోషరహితురాలైన ఆ రాజకుమారిని చూచి, హనుమంతుడు, యుక్తియుక్తములైన హేతువులచే, ఆమె సీతయే అని ఊహించెను.

ఆనాడు రాముడు, సీత శరీరముమీద ఏ యే అలంకారము లున్నవని చెప్పెనో ఆ అలంకారములు ఆమె అవయవములమీద ప్రకాశించుచుండెను. చక్కగా తయారుచేసిన కుండలములు, బాగుగా అమరి ఉన్న శ్వదంష్ట్రము లను కర్ణాభరణములూ, హస్తములపై ధరించు మణులతోను, పొగడములతోను, విచిత్రములైన ఆభరణములూ, వీటినన్నింటినీ హనుమంతుడు చూచెను. చాల కాలము పాటు తీయకుండగా సీత శరీరముమీదనే ఉండుటచే అవి కొంచెము మాసిపోయెను. వాటి ముద్రలు కూడ ఆమె అవయవములపై పడెను.(40-42)

రాముడు చెప్పిన అలంకారములు ఇవే అని తలచెదను. రావణుడు తనను అపహరించునప్పుడు సీత కొన్ని అలంకారములను తీసి క్రిందపడవేయుటచే తరిగిపోయిన అలంకారములు ఇక్కడలేవు. తరగనివి(ఆమె క్రింద పడవేయనివి) ఇవే. సంశయము లేదు.(43,44)

బంగారు పట్టీ వలె పచ్చగా ఉన్న మంగళప్రదమైన, ఆ ఉత్తరీయాంశుకము సీత జారవిడువగా పర్వతము మీద పడినపుడు దానిని ఆనాడు వానరులు చూచినారు. ఈమెయే పడవేయగా చప్పుడుచేయుచూ నేలపై పడిన , అమూల్యములైన ప్రధానభూషణములను కూడ వానరులు చూచినారు. ఈమె ధరించిన ఈ వస్త్రము చాలా కాలమునుంచి కట్టుకొనుటచే చాలా నలిగిపోయినది. అయినను దాని(ఆ ఉత్తరీయము) రంగు దీని రంగూ ఒక్కటే. అది ఎంత శోభాయుక్తమైనదో ఇది కూడ అంత శోభాయుక్తమై ఉన్నది.(45-47)

బంగారువన్నె శరీరము గల ఈమె రాముని ప్రియురాలైన సీతయే. రావణుడు అపహరించుటచే ఈమె కనబడకపోయినా రాముని మనస్సులో మాత్రము ఈమె స్థిరముగా నిలచి ఉన్నది.(48)

ఎవ్వతెకోసమై రాముడు జాలి, దయ, శోకము, కామము అను నాల్గింటితో బాధపడుచున్నాడో ఆమె ఈమెయే. కనబడకుండ పోయినది స్త్రీ కదా అని జాలి, ఆమెకు నేను తప్ప మరెవ్వరూ రక్షకులు లేరు కదా అని దయ, కనబడకుండ పోయినది భార్య అగుటచే శోకము, ఆమె ప్రియురా లగుటచే కామము ఈ నాల్గింటితో బాధపడుచున్నాడు. (49,50)

ఈ దేవి రూపము, దేహ-దేహావయవముల చక్కదనము ఎట్లున్నవో రాముని రూపము, అతని అంగప్రత్యంగముల చక్కదనము కూడా అట్లే ఉన్నవి. నల్లని నేత్రములు గల సీత రూపము ఆ రాముని రూపమునకు తగి ఉన్నది. ఈ సీతాదేవి

మనస్సు రామునిపై స్థిరముగా లగ్నమై ఉన్నది. ఆ రాముని మనస్సు కూడా ఈమెపై స్థిరముగా లగ్నమై ఉన్నది. అందుచేతనే ఈ సీతాదేవి, ధర్మాత్ముడైన రాముడూ, ఒకరిపై ఒకరు ఆశ పెట్టుకొని క్షణకాలమైనా జీవించ కలుగుచున్నారు.(51, 52)

ఈ సీతనుండి దూరమైన పిమ్మటకూడ రాముడు ప్రాణములతో ఉండగలిగి నాడు,మరణించలేదు, అనగా ఆ ప్రభువు నిజముగా చేయ శక్యము కాని పని చేయుచున్నాడు కదా! యౌవనమదము ఉప్పొంగుచున్న ఈ సీతను విడచి మహాబాహువైన రాముడు క్షణకాలమైనను జీవించ కలుగుతున్నాడనగా, ఈతడు చేయశక్యము కాని పని చేయుచున్నాడు!" (53, 54)

అప్పుడు ఆ పవనతనయుడు సీత కనబడుటచే ఈ విధముగా సంతోషించుచు, ఒక్కమారు మనసారా రాముని స్మరించి, ఆ రామప్రభువును కొనియాడెను.(55)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదిహేనవ సర్గము సమాప్తము.

పదహారవ సర్గము

హనుమంతుడు సీత శీలమును, సౌందర్యమును ప్రశంసించుచు దుఃఖమగ్నురాలైన ఆమెను గూర్చి దుఃఖించుట.

ఆ హనుమంతుడు, ప్రశంసింపదగిన ఆ సీతను, సద్గుణాభిరాముడైన రాముణ్ణి మనస్సులో ప్రశంసించి,మరల ఆలోచనలో మునిగిపోయెను. ఒక్కక్షణము మనస్సులో ఏమేమో ఆలోచించుకొని కన్నీళ్లు కార్చుచు సీతను గూర్చి ఈ విధముగా విలపించెను.(1,2)

"గురువుల వద్ద మంచి వినయము నేర్చుకొన్న లక్ష్మణునికి పూజ్యురాలూ, పెద్దల స్నేహమునకు పాత్రురాలూ అయిన సీతకూడ దుఃఖముతో బాధపడుచున్న దనగా కాలమును ఎవ్వరూ దాటజాలరు కదా!(3)

రాముడూ, బుద్ధిశాలియైన లక్ష్మణుడు కూడ పట్టిన పట్టు విడువక ప్రయత్నాలు చేయు స్వభావము కలవారు అనే విషయము తెలిసిన దగుటచే ఈ దేవి వర్షాకాలములో గూడ గంగానది అంతగా క్షోభించ నట్లు, ఎక్కువగా క్షోభించుట లేదు.(కంగారుపడిపోవుట లేదు).(4)

తనతో సమానమైన శీలము, వయస్సు, ప్రవర్తన, సద్వంశము, ఉత్తమలక్షణములు ఉన్న ఈ సీతకు రాముడే తగిన భర్త. అట్టి రామునకు సీతయే తగిన భార్య."(5)

క్రొత్తబంగారము కాంతి వంటి కాంతితో లక్ష్మివలె లోకమునకు అంతకూ మనోహరురాలైన ఆ సీతను చూచి, హనుమంతుడు మనసా రాముని దగ్గరకు వెళ్ళి(రాముని స్మరించుచు) ఇట్లు అనుకొనెను.(6)

"విశాలాక్షియైన ఈ సీతకొరకే కదా రాముడు మహాబలశాలియైన వాలిని, పరాక్రమముచేత రావణునితో సమానుడైన కబంధుని సంహరించినాడు! ఈమెకొరకే కదా రాముడు, అరణ్యములో యుద్ధమునందు, మహేంద్రుడు శంబరాసురుని చంపినట్లు, భయంకరమైన పరాక్రమము గల విరాధుడనే రాక్షసుని చంపినాడు! ఈమె కొరకే కదా రాముడు, జనస్థానములో, అగ్నిజ్వాలలవంటి బాణములతో భయంకరమైన కర్మగల పదునాలుగు వేలమంది రాక్షసులను చంపినాడు! ఈ సీతకొరకే కదా మహాబుద్ధిశాలిగా ప్రసిద్ధుడైన రాముడు యుద్ధములో ఖరుని, త్రిశిరస్సును, మహాబలశాలియైన దూషణుని చంపినాడు!(7-10)

వాలి పాలనలో ఉండుటచేత తేలికగా పొందశక్యము కాని, లోకములో గౌరవింపబడిన వానరరాజ్యమును, సుగ్రీవుడు ఈమె మూలముననే కదా పొందగలిగినాడు! నేను ఈమెకోసమే కదా నదములకు, నదులకు ప్రభువైన సాగరమును దాటి వచ్చి ఈ లంకాపురమును చూచినాను!(11,12)

రాముడు ఈ సీతకోసమై సముద్రము వరకు వ్యాపించిన భూమినే కాదు జగత్తునంతనూ తలక్రిందులుగా చేసినా యుక్తమే అని నా అభిప్రాయము. మూడు లోకముల పైన అధికారము గొప్పదా జనకుని కూతురైన సీత గొప్పదా అని చూచినచో, మూడు లోకములపై రాజ్యాధికారము సీతలో పదహారవ పాలుకు కూడా సరిరాదు.(13, 14)

యజ్ఞభూమిని నాగలితో దున్నుచున్నప్పుడు, పద్మపరాగము వంటి మంగళకరములైన పరాగములచే కప్పబడిన శరీరముతో ఆ భూమిని భేదించుకొని బైటకువచ్చినదీ, ధార్మికుడూ, మిథిలాధిపతీ, మహాత్ముడూ అయిన జనక మహారాజు పుత్రికా, దృఢమైన పాతివ్రత్యధర్మము కలదీ అయిన ఆ సీత ఈమెయే. పరాక్రమవంతుడు, పూజించదగిన శీలము కలవాడు, యుద్ధములందు వెనుకకు తిరగనివాడు అయిన దశరథమహారాజునకు కీర్తిమంతురాలైన పెద్దకోడలు ఈమెయే.(15-17)

ధర్మములు తెలిసినవాడు, కృతజ్ఞుడూ, బుద్ధిమంతుడుగా ప్రసిద్ధి పొందినవాడూ అయిన రామునకు ఇష్టురాలైన భార్యయైన ఈ సీత రాక్షసస్త్రీలకు వశమైనది కదా! భర్తపై ఉన్న అసాధారణమైన ప్రేమచేత ఈమె సమస్తభోగములను విడచి, కష్టములకు లెక్కచేయక నిర్జనవనములో ప్రవేశించినది. భర్తకు సేవ చేయుటయందు మాత్రమే ఆసక్తి కలదై, ఫలములతోను, దుంపలతోను సంతుష్టి చెందుచు, వనములో కూడా భవనములోవలె గొప్ప సంతోషమును పొందుచున్నది. ఇట్టి ఆపదలు ఈమెకు రావలసినవి కాదు. బంగారు వన్నె శరీరము గలదీ, ఎల్లప్పుడూ చిరునవ్వుతో మాటలాడునదీ అయిన అట్టి ఈ సీత ఇట్టి బాధలు అనుభవించుచున్నది!(18-21)

రావణుడు ఇంత బాధ పెట్టినా తన ఉత్తమశీలమును విడువని ఈ సీతను రాముడు చూచినచో, దప్పికొన్నవాడు చలివెందలి కనబడినచో పరమానందభరితుడైనట్లు, పరమానందభరితు డగును. ఈమె మరల లభించుటచేత రాముడు రాజ్యభ్రష్టుడైన రాజు మరల తన రాజ్యమును పొందినపుడు సంతోషించినట్లు తప్పక సంతోషించును.(22, 23)

ఈమెకు ఎట్టి కోరికల భోగములు కూడ లేవు. ఒక్క బంధువు కూడా దగ్గర లేదు. అయినను ఎప్పటికైన రాముని సమాగమము కలుగునను ఆశతో ప్రాణములు విడువకుండ ఉన్నది. ఈమె ప్రక్కనే ఉన్న రాక్షసస్త్రీలను కాని, పుష్పవృక్షములను కాని, ఫలవృక్షములను కాని చూచుటలేదు. ఏకాగ్రమైన చిత్తముతో రాముణ్ణి

మాత్రమే ధ్యానించుచున్నది. సందేహము లేదు.(24, 25)

స్త్రీకి భర్త అనగా సువర్ణరత్నాద్యలంకారముకంటె కూడ శ్రేష్ఠమైన అలంకారము. అలంకారములు ధరింపదగిన ఈ సీత భర్త అను అలంకారము లేకపోవుటచేత శోభించుట లేదు.(26)

ఈమె అపహరింపబడిన తరువాత కూడ రాముడు దుఃఖముతో నశించకుండా జీవించి ఉన్నాడనగా నిజముగా ఆ రామప్రభువు ఎవ్వరూ చేయలేని పని చేయుచున్నాడు.(27)

నల్లని కేశములు, పద్మపత్రముల వంటి నేత్రములు గల ఈమె సుఖములను అనుభవించుటయే యుక్తము. అట్టి ఈమెకు కూడ కలిగిన ఈ కష్టము చూచి, ఈమెతో ఎట్టి సంబంధమూ లేని మధ్యస్థుడనైన నా మనస్సు కూడా బాధ పడుచున్నది.(28)

భూమి వలె ఓర్పుగలదీ, పద్మములతో సమానములైన నేత్రములు కలదీ అయిన ఏ సీతను రామలక్ష్మణులు రక్షించుచుండెడివారో ఆమెనే ఇప్పుడు రాక్షసస్త్రీలు వృక్షము మూలమునందు కూర్చుండబెట్టి కాపలా కాయుచున్నారు. కష్టములు ఒకదాని తరువాత ఒకటిగా వచ్చి పడి పీడించుచుండగా, ఈ సీత మంచు దెబ్బ తిన్న తామరపూల తీగవలె కాంతి కోల్పోయినదై, మగచక్రవాకము ప్రక్క లేని ఆడచక్రవాకపక్షివలె చాలా శోచనీయమైన అవస్థను పొంది ఉన్నది. పువ్వులతో శాఖాగ్రములు వంగిన అశోకవృక్షములు, మంచు తొలగిపోవుటచే స్పష్టముగా అనేక సహస్ర కిరణములతో ప్రకాశించుచున్న చంద్రుడు భర్తృవిరహముతో బాధపడుచున్న ఈమెకు అధికముగా శోకమును కలిగించుచున్నవి."(29-31)

బలవంతుడు, వానరశ్రేష్ఠుడు, వేగవంతుడూ అయిన హనుమంతుడు అక్కడనున్న పరిస్థితులను జాగర్తగా పరిశీలించి "ఈమె సీతయే" అని నిశ్చయించుకొని, ఆ వృక్షమునే ఆశ్రయించి దానిపై కూర్చుండెను.(32)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదహారవ సర్గము సమాప్తము.

పదిహేడవ సర్గము

సీత కనబడినది కదా అని హనుమంతుడు సంతోషించుట.

ఇంతలో కలువల సముదాయము వంటి కాంతి గల ఉదయసమయమునందే నిర్మలముగా నున్న చంద్రుడు, హంస నీలవర్ణమైన జలములో ప్రవేశించునట్లు, నిర్మలమైన ఆకాశములో ప్రవేశించెను. నిర్మలమైన కాంతి గల చంద్రుడు, తన కాంతితో హనుమంతునకు సాహాయ్యము చేయుచున్నాడా అన్నట్లు, చల్లని కిరణములచే అతనిని సేవించెను.(1, 2)

హనుమంతుడపుడు బరువుచే నీటిలో క్రుంగిపోవుచున్న ఓడవలె శోకభారముచేత క్రుంగిపోవుచున్న, పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖము గల, సీతను స్పష్టముగా చూచెను.(3)

వాయుపుత్రుడైన ఆ హనుమంతుడు సీతను చూచుటకై పరిశీలనాదృష్టి అటు వైపు ప్రసరింపచేసెను. అప్పుడాతనికి సీత సమీపమునందు, చూచువారికి భయము కలిగించు రాక్షసస్త్రీలు కనబడిరి. ఒకే కన్ను ఉన్నదీ, ఒకే చెవి ఉన్నదీ, గొడుగులు వంటి చెవులున్నదీ, చెవులు లేనిదీ, మొనలు దేరిన చెవులున్నదీ, తలవరకు వ్యాపించిన ముక్కుఉన్నదీ, దేహమునకు మించిన తల ఉన్నదీ, సన్నగా పొడవుగా ఉన్న కంఠము కలదీ, జుట్టు చెల్లాచెదురుగా ఉన్నదీ, జుట్టు లేనిదీ, కంబళీవలె అల్లుకొనిపోయిన జుట్టు ఉన్నదీ, వ్రేలాడుచున్న చెవులూ, నుదురు ఉన్నదీ, వ్రేలాడుచున్న పొట్ట, స్తనములు గలదీ, వ్రేలాడుచున్న పెదవులు కలదీ, గడ్డముమీద పెదవులు కలదీ, వ్రేలాడుచున్న మూతి కలదీ, వ్రేలాడుచున్న మోకాళ్ళు గలదీ, చాల పొట్టిదీ, చాలా పొడవైనదీ, గూనుదీ, వంకరటింకరగా ఉన్నదీ, మరుగుజ్జూ, ఎత్తుపళ్లదీ, మూతి వంకరగా ఉన్నదీ, పచ్చని కళ్లు కలదీ, వికారముగా ఉన్న ముఖముకలదీ కనబడిరి.(4–8)

హనుమంతుడు వికృతములైన ఆకారములతో పచ్చగాను, నల్లగాను ఉన్న, కోపస్వభావము కలవారూ, కలహించే స్వభావము కలవారూ అయిన రాక్షసస్త్రీలను చూచెను. వాళ్లు ఇనుముతో చేసిన పెద్ద శూలములు, గూటములు, ముద్గరములు ధరించి ఉండిరి. వాళ్ల ముఖములు, పందులు, లేళ్లు, పులులు, దున్నపోతులు, మేకపోతులు, ఆడనక్కలు–వీటి ముఖముల వలె ఉండెను. వాళ్ల పాదములు, ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుఱ్ఱములు – వీటి పాదముల వలె ఉండెను. కొందరి తలలు

గుండెలలోనికి దించుకొనిపోయి ఉండెను. ఒంటి చేతులవాళ్ళూ, ఒంటి కాళ్ళవాళ్ళూ, గాడిద చెవులవాళ్ళూ, గుఱ్ఱపు చెవులవాళ్ళూ, ఆవు చెవులవాళ్ళూ, ఏనుగు చెవులవాళ్ళూ, కోతి చెవులవాళ్ళూ, ముక్కులేనివాళ్ళూ, పెద్ద ముక్కువాళ్ళూ, అడ్డంముక్కువాళ్ళు, వంకరముక్కువాళ్ళూ, ఏనుగుముక్కువాళ్ళూ, నుదుటివరకు వ్యాపించిన ముక్కువాళ్ళూ, ఏనుగుపాదాలవాళ్ళూ, పెద్దపాదాలవాళ్ళూ, ఎద్దు పాదాలవాళ్ళూ, పాదాలమీద జుట్టు ఉన్నవాళ్ళూ, గూనకడుపువాళ్ళూ, పెద్దమూతులవాళ్ళూ, పెద్ద కళ్ళవాళ్ళూ, పొడవు నాలుకవాళ్ళూ, పొడవు గోళ్ళవాళ్ళూ ఉండిరి. ఆ రాక్షసస్త్రీలు ఆడమేకలు, ఏనుగులు, ఎద్దులు, ఆడపందులు, గుఱ్ఱములు, ఒంటెలు, గాడిదలు – వీటి ముఖములవంటి ముఖములతో చూచేవారికి భయము కలుగునట్లు ఉండిరి. కోపస్వభావము కలవాళ్ళు, కలహప్రియులు అయిన ఆ రాక్షసస్త్రీలు కోరలతో వికారముగా ఉన్న ముఖాలతో, పొగరంగు జుట్టులతో భయము కలిగించుచు; చేతులలో శూలములు, ముద్గరములు ధరించి ఉండిరి. వాళ్ళకు మాంసముతో కూడిన కల్లు చాలా ఇష్టము. నిరంతరము మద్యపానము చేయుచుండిరి. మాంసము, రక్తము వాళ్ళకు ఆహారమగుటచే వాళ్ళ శరీరముపై మాంసరక్తములు జారిపడి పూసినట్లుండెను. చూచేవారికి గగుర్పాటు కలిగించే ఆ రాక్షసస్త్రీలు విశాలమైన మాను గల ఆ మహావృక్షము చుట్టూ కూర్చుండిరి. (9–17)

హనుమంతుడు, ఆ వృక్షముక్రింద, రాజపుత్రి, జనకుని కూతురు, దోషములు లేనిది అయిన ఆ సీతాదేవిని చూచెను. దుఃఖపీడితురాలై, కాంతి కోల్పోయి, మురికితో నిండిన కేశములు గల ఆ సీతాదేవి పుణ్యము క్షీణించగా, స్వర్గభ్రష్టమై భూమిపై పడిపోయిన నక్షత్రము వలె ఉండెను. (18, 19)

"ఈమె ఉత్తమశీలము కలది" అను ప్రసిద్ధి అనే గొప్ప ఐశ్వర్యముతో ఒప్పుచున్న ఆ సీత భర్తృదర్శనము విషయమున దరిద్రురాలై (భర్త దర్శనములేనిదై) ఉండెను. ఉత్తమభూషణము లేవీ లేని ఆమెకు భర్తృప్రేమ ఒక్కటే భూషణముగా ఉండెను. (20)

రావణునిచే బద్ధురాలై బంధువులకు దూరము చేయబడిన ఆ సీత సింహముచేత అడ్డగింపబడినదై గుంపు నుండి విడిపోయి, బంధింపబడిన ఆడ ఏనుగువలె ఉండెను. ఆమె వర్షాకాలము గడచిన క్రొత్త దివసములలో శరత్కాలమేఘములు ఆవరించిన చంద్రరేఖవలె ఉండెను. స్నానాది శరీరసంస్కారములు లేకపోవుటచే ఆమె రూపము కాంతి తగ్గి ఉండెను. ఆమె తీగలు సారించని వీణ వలె ఉండెను. (21, 22)

భర్త దగ్గర ఉండవలసిన సీత ఆ విధముగా రాక్షసస్త్రీల వశమునం దుండదగినది కాదు. అశోకవనమధ్యములో శోకసాగరములో మునిగియున్నది. ఆ రాక్షసస్త్రీలందరూ చుట్టూ ఉండుటచే ఆమె గ్రహముల మధ్యనున్న రోహిణివలె ఉండెను. పుష్పములు లేని లతవలె ఉండెను. అట్టి సీతను హనుమంతుడు చూచెను.(23-24)

శరీరమంతా మాలిన్యముతో నిండియున్నను ఆమె సహజ శరీర సౌందర్యము కనబడుచునే ఉండెను. అందుచేత ఆమె బురదపూసిన తామరతూడు వలె ప్రకాశించుచు, ప్రకాశింపక ఉండెను. లోకోత్తరసౌందర్యవతియైన ఆ సీత నలిగి, మాసిపోయిన వస్త్రమును చుట్టబెట్టుకొని ఉండెను. లేడిపిల్ల కళ్ళవంటి కళ్ళు గల ఆమె ముఖము దీనముగా ఉండెను. కాని నల్లని నేత్రములు గల ఆమె, భర్త పరాక్రమము ఎరిగిన దగుటచే అంతగా దైన్యము పొందుటలేదు. తన పాతివ్రత్యమే ఆమెను రక్షించుచుండెను. అట్టి సీతను హనుమంతుడు చూచెను.(25-27)

లేడిపిల్ల కళ్ళ వంటి కళ్ళుగల ఆ సీత, భయపడిన ఆడ లేడిపిల్లవలె ఇటు అటు చూచుచుండెను. వేడిగా ఉన్న నిట్టూర్పులతో, చిగిర్చిన వృక్షములను కాల్చివేయుచున్నట్లుండెను. ఆమె శోకముల ప్రోగువలె, పైకిలేచిన దుఃఖతరంగము వలె ఉండెను. అలంకారములు లేకపోయినా శోభించుచున్న ఆ సీత అవయవము లన్నీ వేటి కవి ఉండవలసిన విధములో ఉండెను. ఓర్పుచేత ఆమె సాక్షాత్తు భూదేవివలె ఉండెను. అట్టి సీతను చూచి హనుమంతుడు చాలా సంతోషించెను.(28-30)

మత్తు కలిగించు నేత్రములు గల ఆ సీతాదేవిని చూచిన సంతోషముతో హనుమంతుడు ఆనందాశ్రువులు రాల్చి, రాముని స్మరించి నమస్కరించెను. సీత కనబడుటచే ఆనందభరితుడైన పరాక్రమశాలియైన ఆ హనుమంతుడు, రామునకు, లక్ష్మణునకు నమస్కరించి, చెట్టు ఆకులలో అణగి ఉండెను.(31, 32)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదిహేడవ సర్గము సమాప్తము.

పదునెనిమిదవ సర్గము

రావణుడు అంతఃపురస్త్రీలతో కలసి అశోకవనమునకు వచ్చుట. హనుమంతుడు అతనిని చూచుట.

హనుమంతుడు ఆ విధముగా పుష్పించిన వృక్షములతో నిండిన ఆ వనమును చూచుచు, సీతాదేవిని వెదకుచుండగా రాత్రి కొంచెమే మిగిలెను. (తెల్లవారజొచ్చెను)(1)

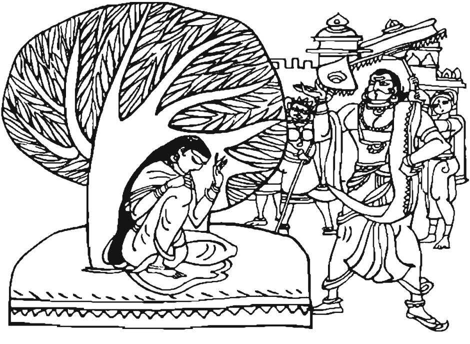
షడంగవేదములందు నిష్ణాతులు, అనేక మహాయజ్ఞములు ఆచరించినవారూ అయిన బ్రహ్మరాక్షసులు తెల్లవారుజామునందే లేచి, వేదములు చదువుచుండగా ఆ వేదఘోషను హనుమంతుడు వినెను.(2)

ఇంతలో, మహాబాహువూ, మహాబలశాలీ అయిన దశకంఠుణ్ణి, అతని అనుచరులు, చెవులకు ఇంపైన మంగళవాద్యశబ్దములతో మేల్కొలిపిరి. ప్రతాపవంతుడైన ఆ రావణుడు తగు సమయమందు లేచెను. అప్పుడే నిద్రనుండి మేల్కొని లేచుటచే అతని మాలికలు, వస్త్రములు జారిపోవుచుండెను. అప్పుడాతనికి సీత విషయము స్మృతికి వచ్చెను.(3,4)

అత్యుత్కటమైన మదము గల ఆ రావణుడు ఆ సీత విషయమునందు మన్మథుడు ప్రేరేపించగా కలిగిన కామమును తనలో అణచుకొనలేకపోయెను. సమస్తమైన ఆభరణములు అలంకరించుకొని, అత్యుత్తమమైన శోభతో కూడిన ఆ రావణుడు సకలవిధములైన పుష్పములతోను, ఫలములతోను నిండిన వృక్షములు గల అశోకవనిలో ప్రవేశించెను.(5,6)

అనేకవిధములైన పుష్పములతో శోభించుచున్న ఆ అశోకవనములో అక్కడక్కడ సరస్సులుండెను. ఎల్లప్పుడూ మదించి ఉన్న పక్షులతో విచిత్రముగా ఉన్న వనము అత్యద్భుతముగా ఉండెను. ఆ వనమునందు చూచుటకు చాలా అందముగా ఉన్న ఈహామృగములు, అనేకవిధములైన ఇతరమృగములూ ఉండెను. అనేకఫలములు చెట్లనుండి రాలి ఉండెను. చెట్లు దట్టముగా ఉండెను. అట్టి అశోకవనములోనికి, రావణుడు, మాణిక్యములు పొదిగిన బంగారు ముఖద్వారములున్న వీథులను చూచుచు ప్రవేశించెను.(7-9)

మహేంద్రుని వెనుక దేవతాస్త్రీలు, గంధర్వస్త్రీలు వెళ్ళినట్లు, అతని వెనుక పదిమంది కన్యలు వెళ్ళిరి. కొందరు స్త్రీలు బంగారు దీపములను, కొందరు వింజామరలను, మరికొందరు విసనకఱ్ఱలను ధరించి అతని వెనుక వచ్చిరి.

కొందరు స్త్రీలు బంగారు పాత్రలలో నీళ్లు తీసికొని ముందు నడచుచుండిరి. మరికొందరు ఖడ్గములు, ఆస్తరణలూ పట్టుకొని వెనుక వచ్చుచుండిరి. మరొక వనిత మద్యము నింపిన రత్నఖచితపాత్రను కుడి చేతితో పట్టుకొని రావణునికి కుడిప్రక్కనే నడచుచు అతనిని అనుసరించి వెళ్ళెను. మరియొక స్త్రీ రాజహంసతో సమానమూ, పూర్ణచంద్రుని కాంతి వంటి కాంతి కలదీ అయిన బంగారు దండము గల శ్వేతచ్ఛత్రము పట్టుకొని అతని వెనుకనే వెళ్లెను.(10–14)

రావణుని ఉత్తమ స్త్రీలందరూ, నిద్రమత్తుతో మూతలు పడుచున్న కళ్ళతో, వీరుడైన తమ భర్తను, మెరుపుతీగలు మేఘమును అనుసరించి వెళ్ళినట్లు వెళ్ళిరి. రావణుని ప్రియభార్యలైన ఆ స్త్రీలు, రావణునిపై ఉన్న గౌరవభావము వలనను, కామమువలనను, అశోకవనములోనికి వెళ్లుచున్న అతనిని అనుసరించి వెళ్ళిరి. వాళ్ళ దేహములపై ఉన్న హారములు, బాహుపురులూ, ఇటు అటూ జారిపోయినవి. శరీరములకు పూసికొనిన సుగంధాంగరాగములు చెరిగిపోయినవి. జుట్టు ముడులు వదులైపోయినవి. ముఖములకు చెమట పట్టినది. వాళ్లు మద్యపానమువలన కలిగిన, మిగిలిపోయిన మత్తుతోను, నిద్రచేతను తూలిపోవుచుండిరి. అందమైన ముఖములు గల వాళ్ల శరీరముల మీదనున్న పుష్పమాలలు చెమటకు నలిగిపోయినవి. కేశపాశములలో పుష్పమాలలు చిక్కుకొని ఉన్నవి. వారి చూపులు మత్తు కలిగించేవిగా ఉన్నవి. అట్టి యువతులు అతనిని అనుసరించి వెళ్ళిరి.(15–18)

ఆ స్త్రీల భర్త, మహాబలుడు అయిన రావణుడు, కామపరాధీనుడై, సీతయందు

లగ్నమైన మనస్సుతో, మందబుద్ధియై, మందమూ సుందరమూ అయిన నడకతో వచ్చెను.(19)

ఇంతలో, వాయుపుత్రుడైన ఆ హనుమంతునకు, ఆ ఉత్తమస్త్రీల వడ్డాణముల ధ్వనులూ, అందెల్ల చప్పుళ్లూ వినబడెను. సాటిలేని పనులు చేయగలవాడూ, ఊహింపశక్యము కాని బలమూ పౌరుషమూ కలవాడూ అయిన ఆ రావణుడు ద్వారదేశమును సమీపించగా హనుమంతు డాతనిని చూచెను.(20, 21)

ఆ రావణుని ఎదుట భాగమునందు, సుగంధతైలములతో తడపబడిన అనేక దీపములను తీసికొని వెళ్లుచుండిరి. నలుమూలల వ్యాపించిన వాటి కాంతితో అతడు ప్రకాశించుచుండెను. అతనిలో కామము, దర్పము, మదము స్పష్టముగా కనబడుచుండెను. అతని విశాలములైన నేత్రములు వంకరగాను, ఎఱ్ఱగాను ఉండెను. అప్పుడాతడు సాక్షాత్తు పుష్పధనుస్సు దూరముగా విడచి వచ్చిన మన్మథుడు వలె ఉండెను. ఏ మాత్రము మకిలి లేక, మథించిన అమృతము నురుగువలె స్వచ్ఛముగా ఉన్న వస్త్రము జారి అంగదమునకు తగుల్కొని వ్రేలాడుచుండెను. దానిని ఆ రావణుడు విలాసముగా లాగికొనుచు నడచుచుండెను.(22-24)

హనుమంతుడు ఆకులతో నిండిన కొమ్మమీద అణగి ఉండి, దట్టముగా ఉన్న ఆకులతోను, పువ్వులతోను శరీరమును కప్పికొని, తన దగ్గరకే వచ్చినాడా అన్నట్లు ప్రక్కనే ఉన్న ఆ రావణుని పరిశీలనగా చూడ మొదలిడెను. హనుమంతుడు ఇటు అటు పరికించి, అక్కడ రావణుని వెంటవచ్చిన, సౌందర్యయౌవనములతో ప్రకాశించుచున్న ఉత్తమస్త్రీలను చూచెను.(25,26)

మహాకీర్తిశాలియైన రావణుడు, ఉత్తమసౌందర్యవతులైన ఆ స్త్రీలతో కలిసి మృగపక్షుల ధ్వనులతో నిండిన ఆ ఉద్యానమును ప్రవేశించెను. మద్యపానమత్తుడై, విచిత్రములైన అభరణములను ధరించి, తారలతో కూడిన చంద్రుడువలె ఉత్తమస్త్రీలతో కూడిఉన్న మహాబలశాలీ, దీర్ఘములైన కర్ణములు కలవాడూ, విశ్రవస్సుని కుమారుడూ అయిన ఆ రాక్షసాధిపుని హనుమంతుడు చూచెను. మహాతేజఃశాలియైన ఆ హనుమంతుడు, మహాతేజఃశాలియైన ఆ రావణుని చూచెను.(27-29)

మహాతేజఃశాలీ, వాయునందనుడూ అయిన హనుమంతుడు, "ఈ మహాబాహుడు రావణుడు కదా" అని ఆలోచించి, తానున్న కొమ్మమీదనుండి క్రింది కొమ్మమీదికి దుమికెను. అతటి మహాతేజస్సు గల హనుమంతుడు కూడ, ఆ రావణుని తేజస్సుముందు నిలువజాలక, ఆకులు కప్పిన ప్రదేశమునందు

ఎవ్వరికిని కనబడకుండ ఉండెను.(30, 31)

నల్లని కేశపాశము, అందమైన కటిప్రదేశమూ, దగ్గరగా కలసి ఉన్న స్తనములూ, నల్లని నేత్రాంతములూ గల సీతను చూడవలెనను కోరికతో రావణుడు ఆమెను సమీపించెను.(32)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పదునెనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

పందొమ్మిదవ సర్గము

రావణున్ని చూడగానే దుఃఖ-భయ-చింతలలో మునిగిన సీత అవస్థ.

ఆ సమయమునందు, రూపయౌవనములతో కూడి, శ్రేష్ఠములైన భూషణములతో అలంకరించుకొని ఉన్న ఆ రాక్షసరాజైన రావణుని చూడగానే, జనకరాజపుత్రి అయిన సీత పెనుగాలిలో అరటిచెట్టు ఊగిపోయినట్టు వణికిపోయెను. విశాలములైన నేత్రములు, శ్రేష్ఠమైన శరీరచ్ఛాయ గల ఆ సీత, తొడలతో పొట్టను, బాహువులతో స్తనములను కప్పికొని కూర్చుండెను. జనకుని పుత్రికయైన ఆ సీత రాక్షసీగణములచే రక్షింపబడుచుండెను. దుఃఖముచేత పీడింపబడిన ఆమె సముద్రమధ్యమునందు ఆపదలో చిక్కుకొన్న ఓడవలె ఉండెను. అట్టి సీతను రావణుడు చూచెను.(1-4)

కఠోరమైన వ్రతమును పాటించుచున్న సీత కటికనేలపై కూర్చుండెను. మహావృక్షమునుంచి ఛేదింపబడి నేలపై పడిన కొమ్మవలె ఉండెను. అలంకరించుకొనదగిన ఆమె, అలంకారములను ధరించక మాలిన్యమునే అలంకారముగా ధరించుటచేత ఆమె శరీరము విచిత్రముగా ఉండెను. ఆమె, బురద అంటుకొనిన తామరతూడువలె ప్రకాశించీ ప్రకాశించకుండగా ఉండెను. ఆ సీత ఊహలనే గుఱ్ఱములు కట్టిన, కోరిక లనే రథము నెక్కి, రాజులలో శ్రేష్ఠుడు, ప్రసిద్ధమైన బుద్ధికలవాడూ అయిన రాముని దగ్గరకు వెళ్ళుచున్నదా అన్నట్లుండెను. (5-7)

ఉత్తమసౌందర్యముతో మనోహరురాలైన ఆమె రామునియందే చిత్తము నిలిపి ఉండెను. ఈ దుఃఖమునకు అంతము కనబడకపోవుటచే నిరంతరము ఆలోచనలతో, శోకముతో ఏడ్చుచు, సహాయము ఎవ్వరూ లేక శుష్కించి పోయెను. ఆ సీత

మణిమంత్రాదులచేత కట్టబడి కొట్టుకొనుచున్న మహాసర్పమువలె, ధూమకేతువను గ్రహముచేత(ధూమముతో) ఉక్కిరిబిక్కిరి చేయబడుచున్న రోహిణివలె ఉండెను. సదాచారసంపన్నమూ, ధర్మతత్పరమూ, మంచి వృత్తశీలములు గలదీ అయిన కులములో పుట్టి, వివాహసంస్కారము ద్వారా మరల దుష్కులములో పునర్జన్మ పొందిన కన్యవలె ఉండెను.(8-10)

అసత్యదోషారోపణముచేత చెడిపోయిన కీర్తివలె, మాటిమాటికి అధ్యయనము చేయకపోవుటచేత శిథిలమైన విద్యవలె ఉండెను. క్షీణించిన గొప్ప కీర్తివలె, అవమానింపబడిన శ్రద్ధవలె, క్షీణించిపోయిన పూజవలె, దెబ్బతిన్న ఆశవలె ఉండెను. లభించు నని ఎదురుచూచుచుండగా రాకుండా పోయిన లాభమువలె, నెరవేర్చబడని ఆజ్ఞవలె, ఉత్పాత సమయములందు మండుచున్న దిక్కువలె, ఒకరికొరకై ఉద్దేశింపగా మరొకరు అపహరించుకొని పోయిన పూజవలె ఉండెను. త్రొక్కివేయబడిన పద్మలతవలె, శూరు లందరూ మరణించిన సేనవలె, చీకటి కప్పిన కాంతి వలె, ఎండిపోయిన నదివలె ఉండెను. (11-14)

అపవిత్రవస్తువుల స్పర్శచే అపవిత్రమైపోయిన అగ్నివేదికవలె, శాంతించిన అగ్నిజ్వాలవలె, చంద్రమండలమును రాహువు మ్రింగివేయగా కాంతివిహీనముగా ఉన్న పూర్ణిమారాత్రివలె ఉండెను. ఏనుగు తొండముతో కొట్టుచు ఆకులను పద్మములను లాగివేయగా, పక్షులన్నీ భయపడి పారిపోగా, వ్యాకులముగా ఉన్న పద్మసరస్సువలె ఆ సీత మనస్సు కలిగిపోయి ఉండెను. భర్తృశోకముచే పీడితురాలై, ఉత్తమశరీరసంస్కార మేమీ లేని ఆ సీత, ఉన్న నీరంతా క్రిందికి ప్రవహించిపోవునట్లు చేయుటచే ఎండిపోయిన నదివలె కృశించి, కృష్ణపక్షరాత్రివలె శోభావిహీనురాలై ఉండెను.(15-17)

సుకుమారురాలు, చక్కని అవయవనిర్మాణముతో సుందరముగా ఉన్నదీ, రత్నాలతో నిండిన ఇండ్లలో నివసించుటకు అలవాటుపడినదీ అయిన ఆ సీత, కొంచెము సేపటి క్రితమే పెకలింపబడి, వేడికి కమిలిపోవుచున్న తామరతూడువలె ఉండెను. ఆటవికులు పట్టుకొని, ఏనుగుల గుంపుకు నాయకుడైన మగ ఏనుగుకు దూరముగా తీసికొనిపోయి స్తంభమునకు బంధింపగా చాలా దుఃఖముగా నిట్టూర్చుచున్న ఆడ ఏనుగువలె, ఆ సీత చాల దుఃఖార్తయై ఉండెను. దీర్ఘమైన ఒక్క జడతో సహజముగానే శోభించుచున్న ఆ సీత, వర్షాకాలాంతమునందు నల్లని వృక్షపంక్తితో ప్రకాశించుచున్న భూమివలె ఉండెను.(18-20)

ఉపవాసముచేత, దుఃఖముచేత, ఆలోచనలచేత, భయముచేత కూడ సీత చాలా దుర్బలురాలై, కృశించి దైన్యముతో నిండియుండెను. అత్యల్పమైన ఆహారమును భుజించుచు జీవించి ఉన్న ఆమె రామధ్యాన మను గొప్ప తపస్సు చేయుచుండెను. సీత దేవతాస్త్రీవలె ఉండెను. దుఃఖార్తురాలై, అంజలి ఘటించి, రావణునికి రాముని చేతిలో పరాభవము కలుగవలె నని మనస్సులో కోరుకొనుచుండెను. (21, 22)

అందమైన రెప్పలతో చివర ఎఱ్ఱగాను, మధ్య తెల్లగాను ఉన్న విశాలములైన నేత్రములు గల దోషలేశము కూడ లేని ఆ సీత నలువైపులా చూచుచు ఏడ్చుచుండెను. రాముని విషయమున అచంచలమైన పాతివ్రత్యనియమము అవలంబించి ఉండెను. అట్టి సీతను రావణుడు "నేను చెప్పినట్లు విననిచో చంపెదను" అని భయపెట్టుచు మంచి మాటలతో కూడ ఆమెకు ఆశచూపెను(లేదా తనకు చావు వచ్చుటకే అమెను ఆ విధముగా లోభపెట్టెను). (23)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని పందొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువదియవ సర్గము

రావణుడు సీతను లోభపెట్టుట.

రాక్షసస్త్రీల మధ్య దీనురాలై, ఆనందము లేక దయనీయస్థితిలో ఉన్న ఆ సీతకు, రావణుడు, హస్తముఖాదులతో చేష్టలు చేయుచు మంచి మాటలతో తన అభిప్రాయమును తెలిపెను. (1)

"ఏనుగు తొండము వంటి ఆకారము గల తొడలు గల ఓ సీతా! నీవు నన్ను చూడగానే భయపడి స్తనములను, ఉదరమును కప్పుకొనుచు, అదృశ్యురాలవు అగుటకు కోరుచున్నట్లున్నావు. విశాలములైన నేత్రములతో, సద్గుణసంపన్నములైన సర్వావయవములతో సకలజనుల మనస్సును ఆకర్షించుచున్న ఓ సీతా! నేను నిన్ను కామించుచున్నాను. ఓ ప్రియురాలా! నామీద ప్రేమ జూపుము. (2, 3)

నీవు భయపడుటకు ఇక్కడ మనుష్యులు గాని, కామరూపధారులైన రాక్షసులు గాని ఎవ్వరూ లేరు. నాకు నీపై ప్రేమయే ఉన్నది గాన నావలన కూడ నీవేమీ భయపడవలసిన పనిలేదు. (4)

పరభార్యాగమనము, బలాత్కరించి పరస్త్రీలను అపహరించుటా ఇది

అన్నివిధాలా రాక్షసుల స్వధర్మము. ఏమాత్రము సందేహము లేదు. రాక్షసధర్మ మీ విధముగా ఉన్నది. అయినను, నా శరీరమును కామము దాని ఇష్టము వచ్చినట్లు ఎంత పీడించినను, నీకు నాపై ప్రేమ కలుగునంతవరకు నిన్ను స్పృశించను. ఈ విషయమున భయపడవలసిన పని లేదు. నన్ను విశ్వసించుము. నన్ను నిజముగా ప్రేమించుము. ఈ విధముగా శోకపీడితురాలవు కాకుము.(5-7)

ఒంటి జడ, నేలపై పరుండుట, ఏదో ఆలోచన, మాసిన వస్త్రములు, నిష్కారణముగా ఉపవాసము చేయుట, ఇవి నీ కేమాత్రము తగినవి కావు. నీవు నన్ను పొందినచో, నీకు విచిత్రములైన మాలలు, చందనములు, అగురువు, అనేకవిధములైన వస్త్రములు, శ్రేష్ఠములైన ఆభరణములు, ఉత్తమములైన మద్యములు, శయనములు, ఆసనములు, గీతము, నృత్తము, వాద్యము లభించగలవు.(8-10)

నీవు స్త్రీలలో రత్నమైనదానవు. ఈవిధముగా ఉండకూడదు. అవయవములపై అలంకారములను ధరించుము. నన్ను పొందిన పిమ్మట కూడా నీవు భోగాదు లనుభవించుటకు అయోగ్యురాలవు ఎట్లగుదువు? మనోహరమైన నీ యౌవనము గడచిపోవుచున్నది. ఇది శీఘ్రముగా గడచిపోయిన పిమ్మట, ప్రవహించి వెళ్ళిపోయిన జలమువలె, వెనుకకు మరలిరాదు.(11,12)

సౌందర్యనిర్మాతయైన సృష్టికర్త నిన్ను సృజించిన పిమ్మట, ఇక సౌందర్యమును నిర్మించుట నిలిపివేసినా దని అనుకొనుచున్నాను. కావుననే నీ సౌందర్యమును పోలిన సౌందర్యము మరొకటి లేదు. రూపయౌవనములతో ప్రకాశించుచున్న నిన్ను

చూచినచో సాక్షాత్తు బ్రహ్మదేవుడు కూడ విడిచిపెట్టడు. ఇతరుల మాట చెప్పవలెనా?(13, 14)

చంద్రునితో సమానమైన ముఖము, పెద్ద కటిప్రదేశము గల ఓ! సీతా! నా దృష్టి నీ ఏ యే అవయవముమీద ప్రసరించుచున్నదో దానిమీదనే నిలచిపోవుచున్నది.(15)

ఈ తెలివితక్కువతనమును విడచి, నాకు భార్యవు అగుము. నేను అనేకదేశములనుండి ఎందరినో ఉత్తమస్త్రీలను తీసుకువచ్చి ఉన్నాను. నీవు, వారందరిలో ప్రధానురాలైన పట్టమహిషివి అగుము. ఆ యా లోకములను జయించి నేను తీసికొని వచ్చిన అన్ని శ్రేష్ఠవస్తువులూ, ఈ రాజ్యమూ, నేనూ కూడ నీకు చెందినవారము. అనేకనగరములతో కూడిన ఈ భూమినంతను నీకు గాను జయించి, నీ తండ్రియైన జనకునకు ఇచ్చెదను.(16-18)

ఈ లోకములో నన్నెదిరించగలిగినవాడెవ్వడూ కనబడడు. యుద్ధములో ఎదిరించువారెవ్వరూ లేని నా మహాపరాక్రమము ఎంతటిదో గుర్తించుము. నేను ఎన్నో పర్యాయములు, యుద్ధములలో సురులను అసురులనూ కూడ ఓడించి వారి ధ్వజములను ఛేదించినాను. వాళ్ళెవరూ నా శత్రుసేనలలో(శత్రువులుగా) నిలబడజాలరు.(19, 20)

నామీద ప్రేమ చూపుము. ఇప్పుడు ఉత్తమమైన అలంకరణము చేసికొనుము. నీ శరీరముమీద కాంతి గల అలంకారములను ధరించుము. నీవు చక్కగా అలంకరించుకొని యుండగా నీ రూపము చూడవలెనని ఉన్నది. సరళమైన ప్రవృత్తిని అవలంబించి చక్కగా అలంకరించుకొని, నీకిష్టము వచ్చినట్లు భోగము లనుభవించుము; త్రాగుము; ఆనందముగా ఉండుము. నీకిష్టమైన వారికి భూములను, ధనములను పంచిపెట్టుము. విశ్వాసముతో నన్ను కలిసి ఆనందించుము. నిర్భయముగా నన్ను ఆజ్ఞాపించుము.(21-24)

నా అనుగ్రహముచేత, నీతో పాటు నీ బంధువులు కూడ ఆనందించెదరుగాక. నా కెంత ఐశ్వర్యము, కీర్తి ఉన్నవో చూడుము. నారబట్టలు కట్టుకునే రామునితో ఏమి చేసెదవు? విజయము లేక, ఐశ్వర్యము కోల్పోయి, వనములో నివసించుచు, మునివ్రతము అవలంబించి నేలపై పండుకొనే ఆ రాముడు జీవించి ఉన్నాడా లేదా అనునది కూడ సందిగ్ధమే! ఎదుట కొంగలు ఎగురుచున్న నల్లని మేఘములు కప్పివేసిన వెన్నెలను వలె నిన్ను చూచుటకు కూడ రామునికి శక్యము కాదు.(25-27)

హిరణ్యకశిపుడు ఇంద్రుని చేతిలో చిక్కిన తన భార్యయైన కీర్తిని పొందగలిగినాడు. కాని రాముడు మాత్రము నా చేజిక్కిన నిన్ను పొందజాలడు. చాల అందమైన చిరునవ్వు, అందమైన పలువరుస, అందమైన కళ్లు, మనోహరములైన విలాసములు గల ఓ భయస్వభావవంతురాలైన సీతా! గరుత్మంతుడు సర్పమును హరించినట్లు, నీవు నా మనస్సును హరించుచున్నావు. నీవు నలిగిపోయిన పట్టువస్త్రము కట్టుకొని ఉన్నావు. చిక్కిపోయినావు. ఏ అలంకారములూ ధరించలేదు. నీవు ఇట్టి స్థితిలో ఉన్నను నిన్ను చూచిన పిదప నా భార్యలవలన ఆనందము పొందజాలకున్నాను. (28-30)

నా అంతఃపురములో ఉత్తమగుణవతులైన ఎందరో స్త్రీలు ఉన్నారు. వారి అందరిపైన నీకు ఆధిపత్యము లభించగలదు. మూడులోకములందూ శ్రేష్ఠులైన స్త్రీలు అందరూ, అప్సరఃస్త్రీలు లక్ష్మిని సేవించినట్లు నిన్ను సేవించగలరు. కుబేరునికి సంబంధించిన రత్నములనూ, ధనములనూ, మూడు లోకములనూ నన్నూ కూడా సుఖముగా అనుభవించుము. (31-33)

సీతా! రాముడు, తపస్సుచేతగాని, బలముచేతగాని, పరాక్రమముచేతగాని, ధనముచేతగాని, తేజస్సుచేతగాని, కీర్తిచేతగాని నాతో సమానుడు కాడు. (34)

నీకు ధనరాశులను, భూమిని ఇచ్చెదను. నీకు ఇష్టము వచ్చినట్లు త్రాగుము, విహరించుము; క్రీడించుము; భోగములు అనుభవించుము; నాతో కలిసి ఆనందించుము. నీ బంధువు లందరూ కూడా నీతో కలసి ఆనందించవచ్చును. నీవు బంగారు వికారములైన, ప్రకాశించుచున్న హారములను అలంకరించుకొని, నాతో కలసి, పుష్పించిన వృక్షముల సముదాయములతో నిండిన, తుమ్మెదలతో ధ్వనించుచున్న సముద్రతీరమునందలి ఉద్యానవనములలో విహరించుము. (35,36)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువదియవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది ఒకటవ సర్గము

"నీవు రామునితో పోల్చుటకు కూడ తగని తుచ్ఛుడవు" అని నిందించుచు సీత రావణునికి బోధించుట.

భయంకరుడైన ఆ రావణుని మాటలు విని, సీత దుఃఖించుచు, దీనమైన స్వరముతో, మెల్లగా, దీనముగా ఇట్లు పలికెను. మహాపతివ్రతయైన ఆ సీత, దుఃఖపీడితురాలై, దయనీయమైన స్థితిలో ఏడ్చుచు, భర్తనే తలచుచు, ప్రత్యక్షముగా రావణునితో మాటలాడుటకు ఇష్టము లేకపోవుటచే మధ్య ఒక గడ్డిపరకను అడ్డముగా ఉంచి, వణికిపోవుచు ఇట్లు పలికెను.(1, 2)

"నీ మనస్సును నామీదనుంచి మరల్చి నీ భార్యలపై నిలుపుము. నీ భార్యలను ప్రేమించుము. పాపములే చేసినవాడు ఉత్తమమైన సిద్ధిని ఎట్లు ఆశించకూడదో, అట్లే నీవు నన్ను ఆశించకూడదు. నేను ఉత్తమవంశములో పుట్టి, ఉత్తమమైన వంశములోనికి కోడలుగా వెళ్ళితిని. పతివ్రతను. నింద్యమైన ఇట్టి అకార్యమును నేను చేయజాలను."(3, 4)

కీర్తిమంతురాలైన సీత రావణునితో ఇట్లు పలికి అతనివైపు వీపు త్రిప్పి, మరల ఇట్లు పలికెను-(5)

"పరభార్యను, పతివ్రతను అయిన నేను నీకు తగిన భార్యను కాను. ధర్మమును బాగుగా చూడుము. సత్పురుష లనుసరించు నియమములను చక్కగా పాటించుము. ఓ రాక్షసుడా! నీ భార్యలు ఎట్లు రక్షింపదగినవారో ఇతరుల భార్యలు కూడ అట్లే రక్షింపదగినవారు. అందుచేత నిన్నే ఉపమానము చేసి చూచుకొని, నీ భార్యలను ఇతరులు అభిమర్శించినచో నీ కెట్లుండునో అట్లే నీవు ఇతరుల భార్యలను అభిమర్శించినచో వారి కుండు నను విషయము గ్రహించి, నీ భార్యలతో నీవు రమింపుము. చపలస్వభావుడై, తన భార్యలతో సంతృప్తి చెందక, ఇంద్రియనిగ్రహము లేకుండా ఉన్న నీచబుద్ధి కలవానిని, పరభార్యలు పరాభవమును పొందింతురు. (అనగా పరదారాసక్తి వాని పతనమునకు హేతు వగును.)(6-8)

నీ బుద్ధి సత్ప్రవర్తన లేక విపరీతముగా ప్రసరించుచున్నది; ఈ దేశములో నీకు సద్బుద్ధి బోధించే మంచివారే లేరా, ఉన్నా వారి మాటను నీవు వినుటలేదా? ధర్మమార్గము తెలిసిన సత్పురుషులు నీకు హితము ఉపదేశించినా అధర్మమార్గమునందు ప్రవర్తించుచున్న చిత్తము గల నీవు, రాక్షసుల వినాశనము దాపురించుటచే ఆ ఉపదేశమును లెక్కచేయుట లేదా!(9, 10)

మనస్సు అదుపులో లేక అమార్గమునందు ప్రవర్తించు రాజు పరిపాలనలో ఐశ్వర్యసంపన్నములైన రాష్ట్రములు, నగరములూ కూడ నశించును. అటువంటి నీవు రాజుగా దొరకుటచే సకలైశ్వర్యసంపన్నమైన ఈ లంక నీ ఒక్కని మూలమున, కొద్ది కాలములో నశించగలదు.(11, 12)

దీర్ఘదృష్టిలేని పాపాత్ముడు, తాను చేసిన పనులే తనను దెబ్బతీయగా నశించి పోవును. అపుడు వానిని చూచి సకలప్రాణులు సంతోషింతురు. పాపకర్మలు చేయుచున్న నీవు కూడ ఇట్లే నశించగలవు. అప్పుడు నీచే పీడింపబడిన వారందరూ సంతోషించుచు, "మన అదృష్టము కొలది ఈ క్రూరునికి ఇట్టి ఆపద వచ్చినది" అనుకొనెదరు.(13, 14)

ఐశ్వర్యమునూ, ధనమునూ చూపించి నన్నెవరూ లోభపెట్టజాలరు. కాంతి సూర్యునినుండి ఏవిధముగా వేరుకాదో ఆ విధముగా నేను రామునినుండి వేరు కాను. ఇంతకాలమూ, సకలలోకనాథుడైన ఆ రాముని భుజమును తలగడగా ఉపయోగించుకొని సుఖముగా నిద్రించిన నేను ఎవ్వడో మరొక్కని భుజమును తలగడగా ఎట్టు స్వీకరించగలను! వేదాధ్యయనము చేయుటకు అవలంబించిన వ్రతమును పూర్తిచేసి కొన్న బ్రాహ్మణునకు ఆ వేదవిద్య ఏ విధముగా తగియుండునో అట్లే నేను సమస్తమైన భూమికి ప్రభువైన ఆ రామునకు మాత్రమే భార్యనగుటకు తగిన దానను.(15-17)

అరణ్యములో ఆడ ఏనుగును గజరాజుతో చేర్చినట్లు, దుఃఖితురాలనైన నన్ను రామునితో చేర్చుము. అది యుక్తము. నీవు నీ రాజ్యమునకు ప్రభువుగా ఉండవలె నన్నచో, ఘోరమైన మరణము పొందకుండా జీవించవలె నన్నచో పురుషశ్రేష్ఠుడైన ఆ రామునితో స్నేహము చేసికొనుట మంచిది. ధర్మములన్నీ తెలిసిన ఆ రాముడు శరణాగతవత్సలుడను విషయము లోకప్రసిద్ధము. నీకు జీవించవలెనను కోరిక ఉన్నచో ఆ రామునితో స్నేహము చేసికొనుము.(18-20)

శరణాగతవత్సలుడైన ఈ రాముని అనుగ్రహింపచేసుకొనుము. నన్ను యథావిధిగా మరల రామునకు సమర్పించుము. ఈ విధముగా నన్ను రామునకు తిరిగి ఇచ్చివేసినచో నీకు క్షేమము కలుగును. నీవు మరొక విధముగా చేసినచో నీకు మరణము తప్పదు. ఇంద్రుడు ప్రయోగించిన వజ్రమైనను నీవంటివానిని ఏమీ చేయలేక విడిచి పెట్టవచ్చును; యముడు కూడ చాలాకాలము పాటు విడిచిపెట్టవచ్చును. కోపము వచ్చినచో, ఆ లోకనాథుడైన రాముడు మాత్రము విడిచిపెట్టడు.(21-23)

నీవు అచిరకాలములో, ఇంద్రుడు ప్రయోగించిన వజ్రాయుధము ధ్వనివంటి, దిక్కులను పిక్కటిల చేయు రామధనుర్ధ్వనిని వినగలవు. గట్టి కణుపులతో, మండుచున్న ముఖములు గల సర్పములవలె భయంకరములై, రామలక్ష్మణుల పేర్లతో చిహ్నితములైన బాణములు శీఘ్రకాలములో ఈ లంకానగరమునందు పడగలవు. రామలక్ష్మణుల బాణములు, ఈ నగరములో అంతటా, రాక్షసులను చంపుచు, ఈ నగరము నంతను కప్పివేయగలవు.(24-26)

గరుత్మంతుడు సర్పాలను పెకిలించివేసి నట్లు రాము డనే ఆ గొప్ప బలశాలియైన గరుత్మంతుడు రాక్షసు లనే సర్పాలను పెకిలించివేయగలడు. విష్ణువు మూడు అడుగులు వేసి, ప్రకాశించుచున్న లక్ష్మిని అసురులనుండి తీసికొనిపోయినట్లు నా భర్తయైన రాముడు, శీఘ్రముగా నన్ను నీ వద్దనుండి తీసికొనిపోగలడు.(27, 28)

రాముడు రాక్షససైన్యమును చంపివేయుటచేత, జనస్థానము హతస్థానము (చచ్చినవాళ్ల స్థానము) అయినది. అప్పుడు నీవేమీ చేయజాలక ఈ చెడ్డ పని చేసితివి(నన్ను అపహరించితివి.) ఓరీ! నీచుడా! నరులలో శ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణు లిద్దరూ బైటకు పోయినపుడు వారు లేని ఆశ్రమములో ప్రవేశించి, నీవు నన్ను అపహరించినావు.(29, 30)

పెద్దపులుల గంధమును వాసన చూచిన కుక్క వాటి ఎదుట ఎట్లు నిలువజాలదో, అట్లే రామలక్ష్మణుల గంధము వాసన చూచిన పిమ్మట నీవు వారి ఎదుట నిలువజాలవు కదా!(31)

రెండు బాహువులతో పోరాడిన ఇంద్రునిముందు ఒక్క బాహువుతో పోరాడిన వృత్రాసురుడు నిలువజాలనట్లు వారిద్దరితో యుద్ధములో నీవు నిలువజాలవు. అచిరకాలములో నా భర్తయైన రాముడు లక్ష్మణునితో కలసి వచ్చి, చాల తక్కువగా ఉన్న జలమును సూర్యుడు ఎండింపచేసినట్లు, బాణములతో నీ ప్రాణములను తీసివేయగలడు.(32, 33)

నీవు నశించు కాలము సమీపించినది. మహావృక్షము తనపై పడుచున్న పిడుగును ఏవిధముగా తప్పించుకొనకజాలదో, అట్లే నీవు, కైలాసపర్వతమునకు పారిపోయినను, కుబేరుని అలకాపురికి వెళ్ళినను, రాజైన వరుణుని సభకు పారిపోయినను రాముని నుండి తప్పించుకొనజాలవు.(34)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది రెండవ సర్గము

రావణుడు సీతకు రెండు మాసముల గడువు ఇచ్చుట, సీత రావణుని నిందించుట.

రావణుడు పరుషములైన సీత మాటలు విని, పైకి ప్రియములుగా ఉన్నట్లు కనబడు అప్రియములైన మాటలు ఈ విధముగా పలికెను.(1)

"స్త్రీలను బుజ్జగించిన కొలది పురుషుడు వాళ్ళకు స్వాధీను డగును. ఇతడు మనకు దాసు డని వాళ్ళు భావింతురు. మంచి మాటలు చెప్పిన కొలదీ అతనిని వాళ్ళు తిరస్కరించుచుందురు. నాకు నీయందున్న కామము, చెడు మార్గమునందు పరిగెత్తుచున్న గుఱ్ఱములను సారథి నిగ్రహించినట్లు, నా కోపమును అణచివేయుచున్నది. నిజముగా కామము ప్రతికూలస్వభావము కలది. ఎందుచేతననగా ఏ వ్యక్తిపై కామము కలుగునో ఆ వ్యక్తిపై జాలి, స్నేహము కూడ కలుగుచుండును.(2-4)

సీతా! కపటవనవాసము చేయు రామునియందు ఆసక్తురాలవై అవమానించుటకు, చంపుటకూ తగిన దానివైన నిన్ను ఈ కారణముచేతనే చంపించలేకుండా ఉన్నాను. నీవు నాతో పలికిన పరుషమైన ఒక్కొక్క మాటకు నిన్ను క్రూరముగా వధించవలసి ఉన్నది."(5,6)

రాక్షసరాజైన రావణుడు సీతతో ఈ విధముగా పలికి కోపముతోను, తొందరతోను కూడినవాడై ఆమెతో మరల ఈ మాట పలికెను.(7)

"నేను నీకు రెండు మాసములు గడువు ఇచ్చుచున్నాను. ఆ గడువును నేను పాలింపవలసి ఉన్నది. ఆ గడువు దాటిన వెంటనే నీవు నా శయనముపైకి రావలెను. ఈ గడువులోగా నీవు నన్ను భర్తగా అంగీకరించకపోయినచో, రెండుమాసముల పిదప నిన్ను నా ప్రాతఃకాలభోజనార్థము వంటింటికి తీసికొని వెళ్ళి చంపివేయగలరు."(8, 9)

రావణుడు ఆ విధముగ సీతను భయపెట్టుటను చూచి, దేవగంధర్వకన్యలు కన్నీళ్లు ఎఱ్ఱబడుట మొదలైన వాటితో(వారి) కండ్లు వికారము చెందగా దుఃఖించిరి. ఆ రాక్షసునిచేత భయపెట్టబడుచున్న సీతను పెదవులు కదల్చి కొందరు, ముఖములు నేత్రములు కదల్చి మరికొందరు ఓదార్చిరి.(10, 11)

దేవగంధర్వకన్యల చేత ఆ విధముగా ఊరడించబడిన సీత, పాతివ్రత్యబలము, దర్పము ఉట్టిపడు నట్లు, ఆ రాక్షసరాజుతో తనకు హితమైన వాక్యము పలికెను. (12)

"నీ క్షేమమును కోరి నిన్ను ఈ విధమైన నింద్యమైన పనినుండి నివారించు వారెవ్వరూ ఉన్నట్లు లేదు. ఇది నిశ్చయము. శచీదేవి దేవేంద్రుని భార్య అయినట్లు నేను ధర్మాత్ముడైన రాముని భార్యను. అట్టి నన్ను ఈ మూడులోకములలో నీవు తప్ప మరెవ్వ డైనా, మనస్సులో కూడ కోరుకొనునా!(13, 14)

ఓ రాక్షసాధమా! అమితమైన తేజస్సు గల రాముని భార్యనైన నాతో ఈ విధముగా పాపపు మాటలు పలికినందుకు, నీ వెక్కడికి పోయినను ఈ అపరాధమునుండి తప్పించుకొనజాలవు. నీవు రామునితో యుద్ధమునకు తలపడుట, వనములో చెవులపిల్లి మదించిన ఏనుగును ఎదిరించుటవంటిది. రాముడు మహాగజము. నీవు చెవుల పిల్లివి. ఈ లంకాపట్టణములో కూర్చుండి, సిగ్గు లేక ఇక్ష్వాకువంశప్రభువైన ఆ రాముని నిందించుచున్నావు. అతని కంటికి కనబడుటకు మాత్రము భయపడుచున్నావు.(15-17)

దుష్టుడా! నన్ను దుర్బుద్ధితో చూచుచున్న, నీ క్రూరములు వికృతములు అయిన(పిల్లికళ్లవలె) తెల్లగాను, పచ్చగాను ఉన్న కళ్లు నేలమీద ఎందుచేత రాలి పడిపోలేదో తెలియదు! ధర్మాత్ముడైన ఆ రాముని భార్యనూ, దశరథుని కోడలినీ అయిన నన్ను గూర్చి ఇలా మాటలాడినందుకు, నీ నాలుక తెగి క్రింద పడలే దెందుచేతనో! (18, 19)

ఓ! రావణా! నీవు భస్మముగా చేయదగినవాడ వైనను, అట్లు చేయుటకు నాకు రామాజ్ఞ లేకపోవుటచేతను, తపస్సును రక్షించుకొనుటచేతను నా పాతివ్రత్యమహిమచే నిన్ను భస్మము చేయుటలేదు. బుద్ధిశాలియైన రామునకు చెందిన నన్ను నీవు అపహరించజాలవు. అయినను ఈవిధముగా నా అపహరము జరిగినదనగా ఇది నీ మృత్యువు కొరకే వచ్చినది. సందేహము లేదు.(20, 21)

"నేను శూరుడను, కుబేరుని సోదరుడను, అనంతబలసంపన్నుడను" అని చెప్పికొనుచున్నావే! అట్టి నీవు రాముని దూరముగా పంపివేసి అతని భార్యనైన నన్ను ఎందువలన అపహరించినావు?"(22)

రాక్షసరాజైన రావణుడు సీత మాటలు విని, క్రూరములైన నేత్రములు పెద్దవిచేసి, సీతను చూచెను. ఆ రావణుడు నల్లని మేఘము వలె ఉండెను. అతని భుజములు, కంఠము చాలా పెద్దవిగా ఉండెను. అతని బలము నడక, సింహము

బలము నడకవలె ఉండెను. శోభాయుక్తమైన అతని జిహ్వాగ్రము, నేత్రములు కూడ మండుచున్నట్లుగా ఎఱ్ఱగా ఉండెను. అతడు కిరీటమును ధరించుటచే ఎత్తుగా ఉన్నట్లు కనబడుచుండెను. ఆ కిరీటము పై భాగము కదలుచుండెను. విచిత్రములైన మాలలను, ఎఱ్ఱని వస్త్రములను ధరించెను. అగ్నిలో కాల్చి శుద్ధము చేసిన బంగారముతో తయారుచేసిన బాహుపురులను అలంకరించుకొనెను.(23-25)

నల్లగా, లావుగా ఉన్న త్రాడును నడుమునకు బిగించి ఆ రావణుడు, అమృతమునకై, సముద్రమథనము చేయు సమయమున వాసుకిని కట్టిన మందరపర్వతము వలె ఉండెను. పర్వతము వలె ఉన్న రావణుడు, బాగా బలిసిన భుజములతో, రెండు శిఖరములతో కూడిన మందరపర్వతము వలె ప్రకాశించెను. బాలసూర్యుడు వలె ఎఱ్ఱగా ఉన్న కుండలములు అలంకరించుకొని అతడు, ఎఱ్ఱని చిగుళ్ళూ, పుష్పములూ గల రెండు అశోకవృక్షములతో పర్వతము వలె ప్రకాశించుచుండెను. కల్పవృక్షమువలె ఉన్న అతడు మూర్తీభవించిన వసంతము వలె ఉండెను. అతడు చక్కగా అలంకరించుకొన్నను, శ్మశానమునందున్న మండపము వలె భయంకరముగా ఉండెను.(26-29)

అతడు, సీతను, కోపముచేత ఎఱ్ఱనైన నేత్రములతో చూచుచు, సర్పము వలె బుసలు కొట్టుచు, ఆమెతో- "చెడ్డ నీతిని అనుసరించువాడు, ధనము లేనివాడు అయిన రామునిపై మక్కువకలదానా! సూర్యుడు తన కాంతిచేత సంధ్యను నశింపచేయునట్లు నేను నిన్ను ఇప్పుడే నశింపచేసెదను"(30, 31)

అని పలికి చూచువారికి భయంకరముగా ఉన్న రాక్షసస్త్రీలందరినీ చూచెను. ఒకే కన్ను, ఒకే చెవి కలదానిని, గొడుగు చెవులదానిని, ఆవు చెవుల దానిని, ఏనుగు చెవులదానిని, వ్రేలాడు చెవులదానిని, చెవులు లేనిదానిని, ఏనుగు పాదముల దానిని, గుఱ్ఱము పాదముల దానిని, ఆవు పాదముల దానిని, పాదాలమీద జుట్టు ఉన్నదానిని, ఒకే కన్ను ఒకే పాదము ఉన్నదానిని, పెద్ద పాదముల దానిని, పాదాలు లేనిదానిని, పెద్ద తలా కంఠమూ గలదానిని, పెద్ద స్తనములు, పొట్టా కలదానిని, పెద్ద నోరు, కళ్ళూ కలదానిని, పొడవైన నాలుక కలదానిని, నాలుక లేనిదానిని,

ముక్కులేనిదానిని, సింహముఖము దానిని, ఆవు ముఖముదానిని, పందిముఖము దానిని,(32-35)

"ఓ రాక్షసస్త్రీలలారా! మీరందరూ కలసి ప్రయత్నించి సీత నాకు శీఘ్రముగా వశమగు నట్లు చెయ్యండి. ప్రతికూలములైన కార్యములు చేసి కాని, అనుకూలములైన కార్యములు చేసి కాని, సామ-దాన-భేదోపాయములను ప్రయోగించి కాని, దండమును ప్రయోగించి గాని సీతను లొంగదీసుకొనండి" అని ఆజ్ఞాపించెను. (36,37)

ఆ రాక్షసస్త్రీలను ఈ విధముగా అనేక పర్యాయములు ఆజ్ఞాపించి, కామముతోను, కోపముతోను నిండిన మనస్సుతో సీతను భయపెట్టెను.(38)

అప్పుడు ధాన్యమాలిని అను రాక్షసస్త్రీ తొందరగా రావణుని వద్దకు వచ్చి, అతనిని కౌగిలించుకొని- "మహారాజా! నీవు హాయిగా నాతో విహరింపుము. రాక్షసాధిపా! చెడ్డ శరీరవర్ణము గల దీనురాలైన మనుష్యస్త్రీ- ఈ సీతతో నీకేమి సుఖము కలుగును? నీ బాహుబలముచేత సంపాదించిన దివ్యములైన ఉత్తమభోగములను బ్రహ్మదేవుడు ఈమెకు రాసి పెట్టలేదు. ఇది నిజము. ఏ పురుషుడైనను తనపై ప్రేమ లేని స్త్రీని కామించినచో వాని శరీరమునకు తాపము మాత్రమే కలుగును. తనపై ప్రేమ ఉన్న స్త్రీని కామించు వానికి మంచి ఆనందము కలుగును." అని పలికెను.(39-42)

రావణునితో ధాన్యమాలి ఇట్లు పలికి, అతనిని కౌగిలించుకొని పైకి లేవదీసెను. అపుడాతడు నవ్వుచూ వెనుకకు మరలెను. దశకంఠుడు భూమిని కంపింపచేయుచున్నట్లు నడచివెళ్ళి, ప్రకాశించుచున్న సూర్యుని కాంతి వంటి కాంతిగల గృహములో ప్రవేశించెను. అతనితో కూడ వచ్చిన దేవకన్యలు, గంధర్వకన్యలు, నాగకన్యలు నలుమూలలా అతనిని పరివేష్టించి, ఆ శ్రేష్ఠమైన గృహములో ప్రవేశించిరి.(43-45)

రావణుడు ధర్మమార్గమునందు స్థిరముగా నిలచిఉన్న, భయముతో వణికిపోవుచున్న సీతను ఈ విధముగా భయపెట్టి, ఆమెను విడచి, మన్మథునిచేత మోహితుడై, ప్రకాశించుచున్న తన గృహములోనికి ప్రవేశించెను.(46)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది రెండవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది మూడవ సర్గము

రాక్షసస్త్రీలు సీతకు ఉపదేశించుట.

రాక్షసరాజూ, శత్రువులను ఏడ్పించేవాడూ అయిన రావణుడు సీతతో ఇట్లు పలికి, "సీతను లొంగదీయుడు" అని రాక్షసస్త్రీలను ఆజ్ఞాపించి వెళ్లిపోయెను. రావణుడు తిరిగి వెళ్ళి అంతఃపురములో ప్రవేశించిన పిమ్మట, భయంకరములైన రూపములు గల ఆ రాక్షసస్త్రీలు సీత దగ్గరకు పరుగెత్తి వెళ్ళిరి.(1,2)

వారు క్రోధావేశముతో సీతను సమీపించి, పరుషముగా మాటలాడుచు సీతతో, "సీతా! పది కంఠములు గల రావణుడు, పులస్త్యవంశములో పుట్టినవాడు, సర్వశ్రేష్ఠుడు, మహాత్ముడు; అట్టి రావణునికి భార్య వగుటకు నీవు ఇచ్ఛగించుట లేదు. ఎంత తెలివితక్కువదానవు!" అనిరి.(3, 4)

పిమ్మట, ఏకజట యను ఒక రాక్షసి, కోపముతో కన్నులు ఎఱ్ఱజేసి, సన్నని పిడికెడు ఉదరము గల సీతను సంబోధించి – "బ్రహ్మదేవుని మానస(మనస్సునుండి పుట్టిన) పుత్రుడైన పులస్త్యుడను పేరుతో ప్రసిద్ధుడైన ప్రజాపతి, ఆరుగురు ప్రజాపతులలో నాల్గవవాడు. విశ్రవసుడని ప్రసిద్ధమైన నామధేయముగల, బ్రహ్మదేవునితో సమానమైన కాంతి గల తేజఃశాలియైన మహర్షి పులస్త్యుని మానసపుత్రుడు. ఓ విశాలాక్షీ! శత్రువులను ఏడ్పించిన రావణుడు ఆ విశ్రవసుని కుమారుడు. నీవు రాక్షసరాజైన ఆ రావణుని భార్యవు అగుము. నే చెప్పిన మాట వినవేమి?" అనెను.(5–8)

పిమ్మట, పిల్లికళ్ళ వంటి కళ్ళుగల, హరిజట అను రాక్షసి, కోపముతో కళ్ళు పెద్దవిచేసి త్రిప్పుచు, "ముప్పదిముగ్గురు దేవతలను వారి ప్రభువైన దేవేంద్రుని జయించిన రాక్షసరాజునకు నీవు భార్యవగుట మంచిది" అనెను.(9, 10)

పిమ్మట ప్రఘస అను ఒక రాక్షసి కోపావిష్టురాలై, సీతను భయపెట్టుచు, "రావణుడు మహాబలవంతుడు; వీర్యవంతుడు. వీర్యముతో గర్వించినవాడు. శూరుడు. యుద్ధములలో వెనుకకు మరలనివాడు. అట్టి రావణుని భార్య అగుటకు ఎందుచేత అంగీకరించకున్నావు? మండోదరి రావణుని భార్యలందరిలోకి చాలా భాగ్యము కలది. రావణునకు ప్రియురాలు, గౌరవపాత్రురాలు. అట్టి ఆమెను కూడ విడచి మహాబలశాలియైన రావణుడు నిన్నే పొందగలడు. చాలామంది స్త్రీలతో నిండినదై, అనేక రత్నములచేత ప్రకాశింపచేయబడిన అంతఃపురమును విడచి

రావణుడు నిన్ను చేరగలడు." అని పలికెను.(11-14)

వికట అను మరియొక రాక్షసస్త్రీ- "యుద్ధాలలో అనేకపర్యాయములు దేవనాగగంధర్వదానవులను ఓడించిన రావణుడు ఇప్పుడు నీ చెంతకు వచ్చినాడు. ఓ! నీచురాలా! సకలైశ్వర్యసంపన్నుడూ, మహాత్ముడూ, రాక్షసరాజూ అయిన అట్టి రావణునికి భార్య అగుటకు అంగీకరించవేమి? అనెను.(15-17)

పిమ్మట దుర్ముఖి అను రాక్షసి ఇట్లు పలికెను. ఓ! దీర్ఘనేత్రాంతములు కలదానా! ఏ రావణునికి భయపడి సూర్యుడు గట్టిగా ఎండ కాయడో, ఎవనికి భయపడి గాలి గట్టిగా వీచదో, అట్టి రావణుని ఆజ్ఞ ప్రకారము నీవు ఎందుకు నడచుకొనుటలేదు? రాక్షసరాజూ, రాజాధిరాజూ అయిన ఏ రావణునికి భయపడి వృక్షములు పుష్పవర్షము కురిపించుచుండునో, ఏ రావణుడు కోరినప్పుడెల్ల పర్వతములు, మేఘములు కూడ జలము విడచుచుండునో అట్టి రావణునికి భార్య అగుటకు అంగీకరించుచున్నావేమి? అందమైన చిరునవ్వు గల, సౌందర్యవతివైన ఓ! సీతా! చక్కగా యథార్థముగా నీకు చెప్పుచున్నాను. నా మాట వినుము. అట్లు కానిచో నీ వింక జీవించవు." అని బోధించెను.(18-21)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది మూడవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది నాలుగవ సర్గము

సీత రాక్షసస్త్రీల మాటలు తిరస్కరించుట; వాళ్లు సీతను భయపెట్టుట.

పిమ్మట క్రూరస్వభావము గల, వికృతములైన ముఖములతో భయంకరముగా ఉన్న రాక్షసస్త్రీలు సీతను సమీపించి పరుషముగా అప్రియములైన మాటలు పలికిరి.(1)

"ఓ! సీతా! రావణాంతఃపురము అందరికి మనోహరమైనది; శ్రేష్ఠములైన శయనములతో అలంకరింపబడినది. అట్టి అంతఃపురములో నివసించుటకు ఏల అంగీకరించవు? నీవు మనుష్యస్త్రీవి అగుటచే మనుష్యుని భార్యగా ఉండుటయే గొప్ప అని తలచుచున్నావు. ఇంక రామునినుండి నీ మనస్సును మరల్చుకొనుము. అట్లు కానిచో నీ వెన్నటికీ జీవించవు. రాక్షసరాజైన రావణుడు మూడు లోకముల ఐశ్వర్యమును అనుభవించువాడు. అతనిని భర్తనుగా చేరి సుఖముగా విహరించుము.

మనుష్య స్త్రీవగుటచే నీవు మనుష్యుడైన ఆ రాముడే కావాలని కోరుకొనుచున్నావు! అతడు రాజ్యభ్రష్టుడు. ఏ కార్యములు సాధించజాలనివాడు. కష్టాలతో వ్యాకులుడై ఉన్నాడు."(2-5)

సీత, రాక్షసస్త్రీల మాటలు విని, కన్నీళ్లు నిండిన నేత్రములతో- "మీరందరూ కలసి, నాతో, లోకులు నిందించు మాటలు మాటలాడుచున్నారు! ఇవి పాపపు మాటలని మీకు తోచుటలేదా? మనుష్యస్త్రీ రాక్షసునకు భార్య అగుట యుక్తము కాదు. మీరందరూ కలసి నన్ను చంపి తినివేసినా సరే; మీరు చెప్పినట్లు మాత్రము చెయ్యను. (6-8)

దీనుడైనా, రాజ్యభ్రష్టుడైనా, నా భర్తయే నాకు పూజ్యుడు. సువర్చల సూర్యునియందు అనురాగముతో ఉన్నట్లు, నేను ఎల్లప్పుడు నా భర్తయందే అనురాగముతో ఉందును. మహాభాగ్యవంతురాలైన శచీదేవి దేవేంద్రుని వలె, అరుంధతి వసిష్ఠునివలె, రోహిణి చంద్రునివలె, లోపాముద్ర అగస్త్యుని వలె, సుకన్య చ్యవనుని వలె, సావిత్రి సత్యవంతునివలె, శ్రీమతి కపిలుని వలె, మదయంతి సౌదాసునివలె, కేశిని సగరునివలె, భీమపుత్రియైన దమయంతి నలునివలె, నేను ఇక్ష్వాకువంశీయులలో శ్రేష్ఠుడైన రామునే అనుసరించుదానను." అని పలికెను. (9-12)

రావణునిచేత ప్రేరేపింపబడిన ఆ రాక్షసస్త్రీలు, సీత మాటలు విని కోపముతో నిండినవారై, పరుషములైన మాటలతో ఆమెను భయపెట్టిరి. హనుమంతుడు ఏమీ మాటలాడకుండా ఆ శింశుపావృక్షము పైననే దాగి ఉండి, సీతను భయపెట్టుచున్న రాక్షసస్త్రీల మాటలు వినుచుండెను. (13, 14)

ఆ రాక్షసస్త్రీలు వణకిపోవుచున్న సీతను నలుమూలల చుట్టుముట్టి వ్రేలాడుచున్న ఎఱ్ఱని తమ పెదవులను నాకుచు, సీతను చంపి తినివేయుద మన్నట్లు సూచించుచుండిరి. వాళ్ళు చాలా కోపముతో వెంటనే, గండ్రగొడ్డళ్లు చేతులతో ధరించి, "ఈమె రాక్షసరాజైన రావణునకు భార్య అగుటకు తగదు." అనిరి. (15,16)

భయంకరమైన ఆ రాక్షసస్త్రీలు భయపెట్టుచుండగా సుందరమైన ముఖము గల సీత, కన్నీళ్ళు కార్చుచు అచటనుండి దూరముగా పోయి ఆ శింశుపావృక్షము వైపు వెళ్ళెను. పిమ్మట విశాలాక్షియైన ఆ సీత శింశుపావృక్షమును చేరి, అక్కడ కూడ రాక్షసస్త్రీలు చుట్టుముట్టగా, దుఃఖాక్రాంతయై నిలచెను. కృశించి, దీనమైన ముఖముతో, మలినమైన వస్త్రములను ధరించి ఉన్న ఆ సీతను ఆ రాక్షసస్త్రీలు

చుట్టుచేరి భయపెట్టిరి.(17-19)

పిమ్మట, చూచువారికి భయము కలిగించు వినత యను రాక్షసి ఇట్లు పలికెను. ఆమె దేహము వంకరటింకరగా ఉండెను. ఆమె కోపముతో నిండియుండెను. ఆమె పొట్ట లోతుకుపోయి ఉండెను.(20)

"సీతా! నీ భర్తపై నీ వింతవరకూ చూపించిన ప్రేమ చాలును. ఏ విషయమునందైనను అతిగా చేసినదో అది కష్టాలకు దారితీయును. ఒక మనుష్యస్త్రీ చేయవలసిన ధర్మమును నిర్వర్తించినావు. చాలా సంతోషము! నీకు క్షేమమగుగాక. నేను చెప్పుచున్న హితవాక్యమును కూడ విని, అట్లు ఆచరించుము. సకలరాక్షసులకు ప్రభువైన రావణుని భర్తగా పొందుము. అతడు పరాక్రమవంతుడు; సౌందర్యవంతుడు; దేవతల అధిపతియైన దేవేంద్రుని వంటివాడు. నేర్పు కలవాడు. త్యాగశీలము కలవాడు. చూచేవారందరికి ఆనందము కలిగించువాడు. (21-24)

మానవుడూ, దీనుడూ అయిన రాముణ్ణి విడిచి పెట్టి రావణుని ఆశ్రయించుము. నేటినుండి దివ్యములైన అంగరాగములను(మైపూతలను) శరీరమునకు పూసికొని శ్రేష్ఠములైన అలంకారములు అలంకరించుకొని సకలలోకములకు ప్రభువు అగుము. అగ్నిదేవుని భార్యయైన స్వాహాదేవివలె, ఇంద్రుని భార్యయైన శచీదేవివలె లోకాధీశురాలవు అగుము. దీనుడైన రామునితో నీకేమి ప్రయోజనమున్నది? అతని ఆయుర్దాయము తీరిపోయినది. నేను చెప్పినట్లు నీవు చేయకపోయినచో, మేమందరమూ కలసి ఈ క్షణంలోనే నిన్ను చంపి తినివేసెదము."(25-27)

వ్రేలాడుచున్న స్తనములు గల వికట అను మరొక రాక్షసి, కోపముతో పిడికిలి ఎత్తి గర్జించుచు సీతతో, "చాలా చెడ్డబుద్ధి గల సీతా! నీవు చాల అప్రియముగా పలికిన ఎన్నోమాటలు, నీపై జాలివలన మెత్తదనము చూపి సహించినాము. కాలానుగుణముగా మేము చెప్పిన హితవాక్యములను నీవు వినుటలేదు. ఇతరులెవ్వరూ చేరలేని సముద్రము ఇవతలి ఒడ్డుకు తీసికొని వచ్చి నిన్ను భయంకరమైన రావణాంతపురములో ఉంచినారు. రావణుని గృహములో బద్ధురాలవై మేము జాగర్తగా రక్షించుచున్న నిన్ను రక్షించుటకు సాక్షాత్తు దేవేంద్రునికి కూడ శక్యము కాదు.(28-32)

సీతా! నేను చెప్పుచున్న హితవాక్యమును విని ఆ ప్రకారము చేయుము. కన్నీళ్ళు కార్చకుము. వ్యర్థమైన దుఃఖమును విడిచిపెట్టుము. ప్రేమతోను, సంతోషముతోను ఉంటూ, ఈ నిత్యదైన్యమును విడిచిపెట్టుము. రావణునితో కలసి

సుఖముగా క్రీడించుము. స్త్రీల యౌవనము స్థిరము కాదను విషయము నీకు తెలియును కదా! నీ యౌవనము గడచిపోవుటకు ముందుగానే సుఖము అనుభవింపుము.(33-35)

నీవు రావణునితో కలసి, రమ్యములైన ఉద్యానములలోనూ, పర్వతములపైనా, వాటి దగ్గరనున్న వనములలోను హాయిగా విహరించుము. సకల రాక్షసులకు ప్రభువైన రావణుని భర్తగా అంగీకరించుము. అట్లు చేసినచో ఏడువేలమంది స్త్రీలు నీ చెప్పుచేతలలో ఉండగలరు. నీవు నా మాట ప్రకారము చేయకపోయినచో నీ గుండెను చీల్చి తినివేసెదను." అని పలికెను.(36-38)

పిదప, చండోదరి అను రాక్షసస్త్రీ చాలా కోపముతో పెద్ద శూలమును త్రిప్పుచు ఇట్లు పలికెను.(39)

"ఈ సీతను రావణుడు అపహరించి తీసికొని వచ్చినప్పుడు ఈమెను చూడగానే నాకొక కోరిక కలిగినది. ఈమె గుండెకాయ దగ్గర ఉండు యకృత్తు, ప్లీహము, ఉత్పీడము అను మాంసములను, బంధనముతో (గుండెకాయను పట్టి ఉంచునది) సహా గుండెకాయను, ప్రేగులను, శిరస్సును తినవలె నని నాకు కోరిక ఉన్నది." (40,41)

పిమ్మట ప్రఘస అను రాక్షసి, "క్రూరురాలైన ఈ సీత కంఠము నులిమివేసెదము. ఎందుకు ఈ విధంగా ఊరక కూర్చుండడము? పిదప " ఆ మనుష్యస్త్రీ మరణించినది" అని రాజుకు చెప్పెదము. "మీరు తినివెయ్యండి" అని అతడు తప్పక చెప్పగలడు" అని పలికెను.(42, 43)

పిమ్మట అజాముఖి అను మరొక రాక్షసి, "ఈమెను చంపివేసి సమానములైన మాంసఖండములను చెయ్యండి. తరువాత మనమందరము సమముగా పంచుకొనెదము. ఎక్కువ తక్కువ అని వివాదము నాకు ఇష్టములేదు. వెంటనే మద్యము, అనేక విధములైన లేహ్యపదార్థములు తీనికొనిరండు" అని పలికెను. (44,45)

పిదప శూర్పణఖ అను రాక్షసి, "అజాముఖి చెప్పినట్లే చేయుట నాకు కూడా ఇష్టము. సకలశోకములను నశింపచేయు మద్యము కూడ వెంటనే తీసికొనిరండు. మనుష్యమాంసము తిని, పిమ్మట, నికుంభిలాప్రీత్యర్థమైన నృత్యము చేసెదము." అని పలికెను.(46, 47)

భయంకరములైన రాక్షసస్త్రీలు ఈ విధముగా భయపెట్టుచుండగా దేవకన్యతో సమానురాలైన ఆ సీత, ధైర్యము కోల్పోయి ఏడ్చుచుండెను.(48)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది నాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది ఐదవ సర్గము

రాక్షసస్త్రీలు అనేకవిధముల భయపెట్టుచుండగా సీత శోకార్తయై విలపించుట.

క్రూరస్వభావము గల ఆ రాక్షసస్త్రీలు ఆ విధముగా పరుషముగా భయము కలుగునట్లు అధికముగా మాటలాడుచుండగా, వారి మాటలు విని సీత ఏడ్చెను. ఆత్మాభిమానవంతురాలైన సీత, ఆ రాక్షసస్త్రీల మాటలు విని, చాల భయపడినదై, కన్నీటిచే కలిగిన డగ్గుత్తికతో,(1, 2)

"మనుష్యస్త్రీ రాక్షసుని భార్య అగుట కుదరదు. మీరందరూ నన్ను చంపి తినివేసినచో తినివేయండి. మీ మాట మాత్రము నేను చెయ్యను." అని పలికెను.(3)

రాక్షసస్త్రీల మధ్యలో ఉన్న దేవకన్యాసదృశురాలైన ఆ సీత అంతకు పూర్వమే రావణుడు కూడ భయపెట్టి ఉండుటచే దుఃఖపీడితురాలై, ఏమాత్రము సుఖము లేకుండ ఉండెను. వనములో తన గుంపునుండి దూరమైపోయి, తోడేళ్ళచేత బాధింపబడుచున్న లేడి వలె, సీత, భయముచేత తన శరీరములోనికి క్రుంగిపోవుచున్నట్లు, ముణుచికొనిపోవుచు వణికిపోయెను.(4, 5)

శోకముచేత ఉత్సాహశూన్యమైన మనుస్సుతో సీత, పుష్పించిన, పెద్దదైన అశోకవృక్షశాఖను పట్టుకొని నిలబడి, భర్తను గూర్చియే ఆలోచించుచుండెను. ఆమె, కారుచున్న కన్నీళ్ళతో విశాలములైన స్తనములను తుడుపుచు, భర్తను గూర్చి ఆలోచించుచు, శోకమునకు అంతమును పొందజాలక పోయెను. రాక్షసస్త్రీలనుండి ఆపద రాగలదని భయపడుచు అధికమైన గాలి ఉన్న ప్రదేశములోని వంగిపోయిన అరటిచెట్టువలె వణుకుచుండెను. సీత వణికిపోవుచున్నప్పుడు విశాలము, దీర్ఘము అయిన ఆమె జడ కూడ కదులుచు, ప్రాకుచున్న సర్పమువలె కనబడుచుండెను.(6-9)

భర్తృవియోగదుఃఖముతో బాధపడుచున్న ఆ సీత మనస్సు శోకముచేత

వ్యాకులమయ్యెను. రాక్షసస్త్రీలు కూడ భయపెట్టుటచే ఆమె చాల దుఃఖించుచు, కన్నీళ్ళు కార్చుచు, "అయ్యో! రామా! అయ్యో లక్ష్మణా! అయ్యో అత్తగారైన కౌసల్యా! అయ్యో సుమిత్రా!" అని విలపించుచు "నేను రామునకు దూరముగా, ఇక్కడ క్రూరురాళ్లైన రాక్షసస్త్రీలు పెట్టుబాధ అనుభవించుచు, దుఃఖితురాలనై క్షణకాలము కూడ జీవించి ఉండుట అనునది ఊహింపరాని విషయము. అయినను జీవించియే ఉన్నాను. దీనిని బట్టి "స్త్రీయైనా, పురుషుడైనా మరణించవలెనని కోరుకున్నను సమయము ఆసన్నమయే వరకూ మరణము రాదు" అను పండితులు చెప్పే లోకప్రవాదము సత్యము.(10-13)

అల్పమైన పుణ్యము గల, దీనురాలనైన నేను, నాథుడు లేని సామాన్య స్త్రీవలె, సముద్రమధ్యములో వాయువేగముచేత కొట్టబడిన సరుకుతో నిండిన ఓడవలె నశించగలను. ఈ రాక్షసస్త్రీలకు లొంగిపోయి నా భర్తను చూడజాలక, నేను నీటిచే కూల్చబడిన ఒడ్డువలె శోకముతో నశించుచున్నాను కదా!(14, 15)

నా నాథుడైన రాముడు పద్మము రేకుల వంటి ఎఱ్ఱని నేత్రములు కలవాడు. సింహము వలె హుందాగా నడుచువాడు. కృతజ్ఞుడు. ప్రియముగా మాటలాడువాడు. అట్టి నా నాథుని అదృష్టవంతులు మాత్రమే చూచెదరు. ప్రసిద్ధమైన బుద్ధిగల ఆ రాముడు లేకుండా నేనింక జీవించుట, తీక్షణమైన విషము తిన్న పిమ్మట జీవించుట ఎంత కష్టమో అంత కష్టము. నేనిపుడు అతిదారుణమూ, భయంకరమూ అయిన దుఃఖమును అనుభవించుచున్నాను. పూర్వజన్మలో నేనెట్టి మహాపాపము చేసితినో కదా!(16-18)

గొప్ప శోకముతో బాధపడుచున్న నాకు మరణించవలె నను కోరిక ఉన్నది. కాని ఈ రాక్షసస్త్రీలు రక్షించుచుండగా నాకీ కోరిక తీరదు. ఇష్టము వచ్చినప్పుడు చచ్చుటకు కూడ శక్యము కాకుండా ఉన్నది! ఛీ! మనుష్యత్వము ఎంత చెడ్డది! ఛీ! పరాధీనత్వము ఎంత దుఃఖకరమైనది!" అని అనుకొనుచుండెను.(19, 20)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది ఐదవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది ఆరవ సర్గము

సీత దీనముగా విలపించుచు ప్రాణములు విడువవలెనని నిశ్చయించుకొనుట.

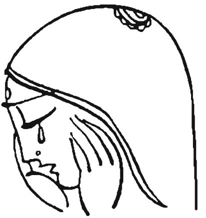
బాల (చిన్న వయస్సు గలది) అయిన సీత నిరంతరముగా కన్నీళ్ళుకారుచున్న ముఖముతో ఇట్లు పలుకుచు, తలవంచి, పిచ్చిదానివలె మత్తులో ఉన్నదానివలె, భ్రాంతి చెందిన మనస్సు కలదివలె ఏడ్చుచు, పండుకొనబెట్టబడిన ఆడగుఱ్ఱము వలె నేలపై దొర్లుచు విలపించెను.(1, 2)

"రాముడు ఏమరి ఉన్న సమయములో కామరూపియైన రాక్షసుడు రావణుడు, ఏడ్చుచున్న నన్ను తన బలముచే బలాత్కారముగా తీసికొనివచ్చినాడు. ఈ రాక్షసస్త్రీలు తమ వశములో ఉన్న నన్ను చాల దారుణముగా భయపెట్టుచున్నారు. దుఃఖముచేత మిక్కిలి పీడితురాలైన నేను ఈ విధముగా చింతించుచు జీవించుటకు ఇచ్చగింపను. మహారథుడైన రామునకు దూరముగా రాక్షసస్త్రీల మధ్య నివసించుచున్న నాకు, ధనములతోగాని, అలంకారములతో గాని, చివరికి ప్రాణములతోగాని పని లేదు.(3-5)

నా హృదయము, నిజముగా ఇనుముతో చేయబడినది. దుర్బలత్వము గాని, నాశనము గాని లేనిది. అందుచేతనే ఇంత దుఃఖము వచ్చినా కూడ బ్రద్దలగుట లేదు. ఆ రామునకు దూరము చేయబడికూడ, పాపజీవితము గల నేను నా జీవితమును ముహూర్తముకంటే అధికముగా రక్షించుకొని ఉన్నాననగా ఛీ! నేను ఎంత అనార్యురాలను! ఎంత చెడ్డదానిని!(6, 7)

నా భర్త సముద్రమువరకు వ్యాపించియున్న భూమికి ప్రభువు. ప్రియముగానే మాటలాడువాడు. అట్టి భర్తకు దూరమైన నాకు జీవితముపైగాని, సుఖముపైగాని ఆసక్తి ఎందుకు? ఈ శరీరము చీల్చివేసినా సరే, భక్షించినా సరే, నే నీ శరీరమును విడచుటకు సిద్ధముగా ఉన్నాను. భర్తకు దూరమైన నేను ఇంక చిరకాలము ఈ దుఃఖమును సహించను.(8, 9)

నిందింపదగినవాడూ, రాక్షసుడూ అయిన రావణుని ఎడమకాలితో కూడ స్పృశింపను. అట్టి వానిని నేను కోరుదునా! క్రూరత్వముతో నన్ను కోరుచున్న ఈ రావణుడు తనను నేను నిరాకరించుచున్నా నను విషయమును గాని, తన కులమర్యాదను గాని గుర్తింపజాలకున్నాడు. మీరు నన్ను కోసినను, బ్రద్దలు

కొట్టినను, మండుచున్న అగ్నిలో పడవేసినను రావణుని చేరను. మీరు ఎంతసేపు ఏమి ప్రేలినను ప్రయోజనము లేదు.(10-12)

రాముడు ప్రసిద్ధుడు. మహాబుద్ధిశాలి. కృతజ్ఞతకలవాడు. జాలికలవాడు, మంచి చరితము కలవాడు. ఇప్పుడు నా అదృష్టము బాగుండకపోవుటచేతనే నా పై జాలి లేనివాడైనాడేమో అని శంకించుచున్నాను. ఏ రాముడు ఒంటరిగానే, జనస్థానములో పదునాలుగు వేల రాక్షసులను సంహరించినాడో అతడీనాడు నన్నెందుచేత రక్షించుటలేదో!(13, 14)

అల్పమైన పరాక్రమము గల ఈ రాక్షసుడు, రావణుడు నన్ను బంధించినాడు. నా భర్త యుద్ధములో వీనిని సంహరించుటకు సమర్థుడు. ఏ రాముడు, దండకారణ్యమునందు యుద్ధములో, రాక్షసశ్రేష్ఠుడైన విరాధుని చంపినాడో అట్టి రాముడు నన్ను ఎందుచేత రక్షించుటలేదో!(15, 16)

సముద్రమధ్యమునందున్న ఈ లంక జయింపశక్యము కాకపోవచ్చును. కాని రాముని బాణముల గమనాన్ని ఏది అడ్డుకొనగలదు? వ్యర్థము కాని పరాక్రమము గల రాముడు, రాక్షసునిచేత అపహరింపబడిన ప్రియభార్యనైన నన్ను రక్షించుటకై రాకుండుటకు కారణమేమో? నేను ఇక్కడ ఉన్నట్లుగా రామునకు తెలియ దని నా సందేహము. తేజశ్శాలియైన ఆ రాముడు, తెలిసికూడ ఈ అవమానమును సహించునా?(17-19)

రాముని వద్దకు వెళ్ళి, సీత రావణునిచేత హరింపబడినదని చెప్పగల జటాయువును రావణుడు యుద్ధములో చంపివేసినాడు! వృద్ధుడైనా రావణునితో ద్వంద్వయుద్ధానికై తలపడి నన్ను రక్షించుటకై ప్రయత్నించిన ఆ జటాయువు చాలా గొప్ప పని చేసినాడు.(20, 21)

నేనిక్కడ ఉన్నట్లు రామునకు తెలిసి ఉన్నట్లయితే అతడు కోపించి బాణములతో ఈ లోకములో రాక్షసులే లేకుండే టట్లు చేసి ఉండేవాడు. రాముడు లంకాపట్టణమును ఊదివేయును. మహాసముద్రమును ఎండింపచేయును. నీచుడైన రావణుని కీర్తిని, పేరునూ నశింపచేయును. ఇప్పుడు నే నెట్లు ఏడ్చుచున్నానో అట్లే ఈ లంకలోని ప్రతి ఇంటిలోను, భర్తలు మరణించిన రాక్షసస్త్రీల ఏడ్పు అధికముగా వినబడును.

సందేహము లేదు.(22-24)

లక్ష్మణసమేతుడైన రాముడు రాక్షసుల పురమైన ఈ లంకను వెదకి, శత్రుసంహారము చేయగలడు. వారిద్దరి కంటబడిన శత్రువు క్షణకాలము కూడ జీవించజాలడు కదా! కొద్ది దినములలో ఈ లంక శ్మశానము వలె అయిపోవును. దీని మార్గము లన్నీ చితలనుండి బయలుదేరు ధూమముతో వ్యాకులములై ఉండును. దీనిపై గ్రద్దలు మండలాకారముగా తిరుగుచుండును.(25,26)

చాల దగ్గర కాలములోనే నా మనోరథము తప్పక తీరగలదు. మీరు నడిచే ఈ చెడు నడవడిక మీరందరూ నశించ నున్నారని చెప్పుచున్నది. ఈ లంకలో అశుభములైన శకునములు అనేకములు కనబడుచున్నవి. వాటిని బట్టి ఈ లంక కొద్ది దినములలోనే కాంతివిహీనము కాగలదు. పాపాత్ముడు, రాక్షసాధముడూ అయిన రావణుడు చంపబడును. అప్పుడు ఈ లంక భర్త మరణించిన స్త్రీవలె ఎండిపోవును. తప్పదు.(27-29)

ప్రభువైన రావణుడు, రాక్షసులూ మరణించుటతో ఈ లంకలో రాక్షసస్త్రీలు మాత్రమే మిగులుదురు. అప్పుడీ లంక భర్త మరణించిన స్త్రీవలె, పుణ్యోత్సవములకు దూరము కాగలదు. ఈ నగరము ప్రతి ఇంటియందు, రాక్షసకన్యలు దుఃఖార్తలై ఏడ్చుచుండగా, ఆ ధ్వనిని అచిరకాలములోనే తప్పక వినగలను. రాముడు బాణములతో ఈ లంకను కాల్చివేయును; దీనిలోని రాక్షసవీరులందరూ మరణింతురు. అప్పుడిది కాంతివిహీనమై అంధకారబంధురమై పోవును.(30-32)

శూరుడూ, ఎఱ్ఱని నేత్రాంతములు కలవాడూ అయిన రాముడు నేనిక్కడ రావణుని గృహములో ఉన్నట్లు తెలిసికొన గల్గునా! క్రూరుడు, నీచుడు అయిన ఈ రావణుడు నాకిచ్చిన గడువు పూర్తి కావచ్చుచున్నది. నాకు విధించిన ఈ మృత్యువు ఈ దుర్మార్గునికి ఎందువలన వచ్చుట లేదో! పాపములను చేయు ఈ రాక్షసులకు ఏది చేయగూడని పనియో తెలియదు. వీళ్లు చేసే అధర్మమువలన, ఇపుడు మహోపద్రవము జరుగుచున్నది. పచ్చి మాంసము తినే ఈ రాక్షసులకు ధర్మమేదో తెలియదు.(33-36)

ఆ రాక్షసుడు నన్ను తప్పకుండగా ప్రాతఃకాలపు భోజనముకొరకు వండించివేయును. చూచువారికి ఆనందము కలిగించు రాముడు దగ్గర లేని నేను ఏమి చేయగలను? ఎఱ్ఱని నేత్రాంతములు గల ఆరాముని చూడజాలక పోవుటచే నేను చాలా దుఃఖములో ఉన్నాను.(37)

నాకిక్కడ ఎవరైనా విషము ఇచ్చేవారు ఉన్నట్లయితే భర్త దగ్గరలేని నేను, వెంటనే యమధర్మరాజు సన్నిధికి వెళ్ళి యుండెడిదానను. రామునకు నేను ఇంకా జీవించే ఉన్నట్లు తెలిసి ఉండదు. అట్లు తెలిసి ఉన్నచో వారిద్దరూ ఈ భూమిపై నా కొరకు వెదకకుండా ఉండరుకదా! వీరుడైన ఆ రాముడు నా శోకముతోనే క్రుంగిపోయి భూలోకములో దేహమును చాలించి స్వర్గమునకు వెళ్ళిపోయి ఉండును; నిశ్చయము! నా నాథుడు, రాజీవలోచనుడూ అయిన రాముని స్వర్గములో చూడగల్గుచున్న దేవతలు, గంధర్వులు, సిద్ధులు, మహర్షులు, ధన్యాత్ములు కదా!(38-41)

లేదా రాముడు జీవించియే ఉండవచ్చును. బుద్ధిమంతుడు, ధర్మనిష్ఠగలవాడు, ఉత్తమమైన మనస్సు కలవాడు రాజర్షి అయిన ఆ రామునకు భార్యనైన నావలన ప్రయోజనము ఏమి ఉండును. ఎవరైన వ్యక్తి ఎదురుగా కనబడుచున్నంతవరకు ఆ వ్యక్తిమీద ప్రేమ ఉండును. కనబడనప్పుడు ప్రేమ ఉండదు. కాని ఇది కృతఘ్నులైన ఇతరుల విషయములో యథార్థము కావచ్చును. రాముడు ఈ విధముగా ప్రేమను మరచిపోవువాడు కాదు.(42, 43)

స్త్రీనైన నేను, సర్వలోకముఖ్యుడైన రాముడు లేకుండా ఈ విధంగా నశించిపోవుచున్నాను; నాలో ఏవీ సద్గుణాలు లేవా? లేక నా భాగ్యము క్షీణించిపోయినదా? దీనికి కారణమేమి? మహాత్ముడు, క్లేశము(వ్యర్థప్రయాస) లేని చరిత్రకలవాడు, శూరుడు, శత్రువినాశకుడు అయిన రాముడు లేని నేను జీవించుటకంటె మరణించుటయే మేలు.(44, 45)

లేదా, నరశ్రేష్ఠులైన ఆ సోదరులిద్దరూ, శస్త్రపరిత్యాగము చేసి వనములో దుంపలు, పండ్లు తినుచు వననివాసులు అయిపోయి ఉందురు. లేదా- శూరులైన సోదరులు, ఆ రామలక్ష్మణులను, దురాత్ముడైన రాక్షసరాజు రావణుడు కపటోపాయముచేత చంపించి ఉండును.(46, 47)

ఈ విధముగా ఏర్పడిన ఈ సమయమునందు నేను మరణించవలెనని పూర్తిగా కోరుచున్నాను. కానీ ఇట్టి దుఃఖసమయములో కూడ నాకు మృత్యువు రాకున్నది! మహాత్ములు, పాపములను పరిత్యజించినవారు, మనస్సును జయించినవారు, మహాప్రభావవంతులు అయిన మునులు ధన్యాత్ములు కదా! వారికి ప్రియము గాని అప్రియము గాని ఉండదు. ఆ మహాత్ములకు ప్రియమైనదాని నుండి అది దొరకలేదే అను దుఃఖము గాని, అప్రియము నుండి అధికమైన భయము గాని ఉండదు. ఈ విధముగా ప్రియాప్రియములకు దూరముగానుండు

వారికి నమస్కారము.(48-50)

ప్రసిద్ధమైన బుద్ధిగలవాడూ, ప్రియుడూ అయిన రామునకు దూరమై, పాపాత్ముడైన రావణుని వశములో ఉన్న నేను ప్రాణత్యాగము చేసెదను."(51)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది ఏడవ సర్గము

త్రిజటాస్వప్నము.

సీత మాటలు విని రాక్షసస్త్రీలు చాలా కోపావేశము చెందిరి. వారిలో కొందరు, సీత మాటలను దురాత్ముడైన రావణునకు చెప్పుటకై వెళ్ళిరి. చూచుటకు భయంకరముగా ఉండు ఆ రాక్షసస్త్రీలు సీతను సమీపించి మరల పూర్వము చెప్పిన విషయమునే చెప్పుచు, అనర్థకరమైన పరుష వాక్యములు పలికిరి - "అనార్యురాలవు, పాపనిశ్చయము గలదానవూ అయిన ఓ సీతా! రాక్షసస్త్రీలు, ఈనాడు, ఇప్పుడే నీ మాంసమును సుఖముగా భక్షించెదరు."(1-3)

ఆ రాక్షసస్త్రీలు ఆ విధముగా భయపెట్టుచుండగా చూచి, అంతవరకూ నిద్రించిన త్రిజట అనే ఒక వృద్ధరాక్షసి వాళ్ళతో, "ఓ! దుష్టలారా! మీరు భక్షించవలసినది జనకుని ప్రియపుత్రికా, దశరథుని కోడలూ అయిన సీతను కాదు, మిమ్ములను మీరు భక్షించుడు. ఇప్పుడే నాకొక భయంకరము, రోమాంచము పుట్టించునదీ అయిన స్వప్నము వచ్చినది. అది రాక్షసుల వినాశమును, ఈమె భర్త అభ్యుదయమును సూచించుచున్నది." అని పలికెను.(4-6)

క్రోధముతో నిండి ఉన్న ఆ రాక్షసస్త్రీలందరూ త్రిజట మాటలు విని, భయపడుచు ఆమెను "నీవు రాత్రి ఎట్టి స్వప్నమును చూచితివో చెప్పుము." అని అడగగా త్రిజట తనకు ఆ సమయమునందు(ఉషఃకాలమునందు) వచ్చిన స్వప్నమును గూర్చి చెప్పెను.(7, 8)

"లక్ష్మణసహితుడైన రాముడు, తెల్లని మాలలు, వస్త్రములు ధరించి, వెయ్యి హంసలు మోయగా ఆకాశమునందు సంచరించుచున్న, ఏనుగు దంతములతో నిర్మించిన పల్లకిని ఎక్కి వచ్చినాడు.(9-10)

సీత కూడ తెల్లని వస్త్రములు ధరించి, చుట్టూ సముద్రమున్న తెల్లని పర్వతముమీద ఉన్నట్లుగా నాకిప్పుడు స్వప్నములో కనబడినది. కాంతి సూర్యునితో కలిసినట్లు, సీత రామునితో కలిసెను. మరల రాముడు నాలుగు దంతాలు ఉన్న, పర్వతము వంటి మహాగజమునెక్కి, లక్ష్మణునితో కూడి సంచరించుచున్నట్లు నాకు కనబడెను. (11, 12)

పిమ్మట ఆ నరశ్రేష్ఠులైన రామలక్ష్మణులు తమ కాంతితో ప్రకాశించుచు, తెల్లని మాలలను వస్త్రములను ధరించి జానకి దగ్గరకు వచ్చినట్లుగా నాకు కనబడిరి. పిమ్మట జానకి ఆ పర్వతాగ్రమునందు, ఆకాశమునందున్న ఆ గజమును రాముడు నిలుపగా, దానిమూపు పైకి ఎక్కెను. (13, 14)

అటుపిమ్మట, కమలముల వంటి నేత్రములు గల సీత, భర్త అంకమునుండి పైకి లేచి, చేతితో చంద్రసూర్యులను తుడుచుచున్నట్లు నాకు కనబడినది. అటు పిమ్మట, రామలక్ష్మణులు, విశాలాక్షియైన సీతా ఎక్కి ఉన్న ఆ మహాగజము లంక పైభాగమునందు నిలచెను. రాముడు, భార్యయైన సీతతో, తెల్లని ఎనిమిది వృషభములు కట్టిన రథముతో ఇక్కడికి స్వయముగా వచ్చినాడు. (15-17)

పరాక్రమవంతుడు, పురుషశ్రేష్ఠుడు అయిన ఆ రాముడు సోదరుడైన లక్ష్మణునితోను, సీతతోను కలసి, సూర్యుడు వలె ప్రకాశించుచున్న, దివ్యమైన పుష్పకవిమానము ఎక్కి ఉత్తరదిక్కువైపు వెళ్ళెను. విష్ణువుతో సమానమైన పరాక్రమము గల ఆ రాముని, అతని సోదరుడైన లక్ష్మణుని, సీతను నేను ఈ విధముగా స్వప్నములో చూచితిని. (18-20)

పాపాత్ములు స్వర్గము నేవిధముగా జయించలేరో, అదే విధముగ సురులుగాని, అసురులుగాని, రాక్షసులుగాని మహాతేజశ్శాలియైన రాముని జయించజాలరు. (21)

రావణుడు ఎఱ్ఱని వస్త్రములు, ఎఱ్ఱని కరవీరపుష్పముల మాలలు ధరించి, శరీరమునకు తైలము పూసికొని, తైలము త్రాగుచు, మత్తుడై నేలపై పడినట్లు నాకు కనబడినాడు. ముండితమైన శిరస్సుతో, నల్లని వస్త్రములు ధరించిన రావణుడు పుష్పకవిమానము నుండి పడిపోయినట్లు, అతనిని ఒక స్త్రీ ఈడ్చుచున్నట్లు నాకు మరల కనబడెను. రావణుడు ఎఱ్ఱని మాలలు ధరించి, ఎఱ్ఱని మైపూత పూసికొని తైలము త్రాగుచు, భ్రాంతి చెందిన చిత్తముతో, వ్యాకులములైన ఇంద్రియములతో నవ్వుచు, నృత్యము చేయుచు, గాడిదలు కట్టిన రథము ఎక్కి వెళ్ళెను. (22-24)

రావణుడు గాడిదను ఎక్కి దక్షిణపు దిక్కు వైపు వెళ్ళిపోయెను. రాక్షసరాజైన

రావణుడు భయముతో దిక్కుతోచక, ఆ గాడిదమీదనుంచి తల క్రిందుగా నేలపై పడినట్లు మరల నాకు కనబడినాడు. ఆ రావణుడు వెంటనే లేచి, కంగారుపడుచు, భయముచే పీడితుడై, మదముతో వ్యాకులుడై, దిగంబరుడై, పిచ్చివానివలె ఏమేమో చాలా చెడ్డమాటలు పలుకుచు సహింపరాని దుర్గంధముతో భయంకరమైన, అంధకారబంధురమైన నరకము వంటి మలపంకమును ప్రవేశించి దానిలో మునిగిపోయెను.(25-27)

ఎఱ్ఱని వస్త్రములు ధరించి, శరీరమంతా బురద పూసికొని ఉన్న ఒక నల్లని స్త్రీ రావణుని మెడకు త్రాడు కట్టి దక్షిణము వైపు ఈడ్చుచుండెను. నిశాచరుడైన కుంభకర్ణుడు కూడా నాకు స్వప్నములో ఇట్లే కనబడినాడు. రావణుని కుమారు లందరు తైలము పూసికొని ఉండిరి. వరాహము నెక్కి రావణుడు, మొసలినెక్కి ఇంద్రజిత్తు, ఒంటెను ఎక్కి కుంభకర్ణుడు దక్షిణదిక్కు వైపు వెళ్ళినారు.(28-30)

వారిలో ఒక్క విభీషణుడు మాత్రము తెల్లని మాలలను, వస్త్రములను ధరించి, తెల్లని మంచి గంధము పూసికొని, శ్వేతచ్ఛత్రము ధరించి నాకు కనబడెను.(31)

ఆ విభీషణుడు, శంఖదుందుభుల ధ్వనులు, నృత్తములు, గీతములు మొదలైనవి చుట్టూ జరుగుచుండగా, ఉరుము వంటి ధ్వని గల పర్వతము వంటి నాలుగు దంతాల ఏనుగును ఎక్కి నలుగురు మంత్రులతో కలిసి ఆకాశము మీద ఉండెను. (32,33)

రాక్షసు లందరూ గుమిగూడి, నూనె త్రాగుచు, ఎఱ్ఱని మాలలు, వస్త్రములు ధరించి వాద్యాలు వాయించుచు, పాటలు పాడుచూ ఉన్నట్లు నేను చూచితిని. రమ్యమైన ఈ లంకాపట్టణములోని గోపురములూ, ముఖద్వారములూ భగ్నములైపోయి నట్లూ, అశ్వములతోను గజములతోను సహా ఈ లంక సముద్రములో మునిగిపోయినట్లూ నాకు కనబడినది. రావణుడు రక్షించుచున్న ఈ లంకాపట్టణమును రాముని దూత, మహావేగవంతుడూ అయిన ఒక వానరుడు కాల్చివేసినట్లు నేను స్వప్నము చూచితిని. (34-36)

లంక అంతా బూడిదతో నిండి ఉండెను. దానిలోని స్త్రీలందరూ తైలము త్రాగుచు, మహాధ్వనితో అట్టహాసములు చేయుచు వెఱ్ఱిగా గంతులు వేయుచుండిరి. కుంభకర్ణాదిరాక్షసశ్రేష్ఠు లందరూ ఎఱ్ఱని వస్త్రములు ధరించి, పేడతో నిండిన గోతులలో మునిగిపోయిరి. మీరు తొలగిపొండి; చావండి; రాముడు సీతను పొందుట తథ్యము. అతడు తన భార్యను పీడించినా రనే కోపముతో, రాక్షసులతోపాటు మిమ్ములను కూడా చంపించివేయును.(37-39)

సీత రామునకు అతిప్రియురాలు, బహుమానపాత్రురాలు అయిన భార్య. అతనిని అనుసరించి వచ్చి వనవాసవ్రతమును అవలంబించిన సాధ్వి. అట్టి భార్యను ఎవరైన భయపెట్టినా, దూషించినా రాముడు సహించడు. అందుచేత సీతతో పరుషవాక్యములు పలుకవద్దు. మంచిమాటలే చెప్పండి. సీతను బ్రతిమాలుకుందాము. నాకు ఇదే ఇష్టము. ఎవ్వరైన స్త్రీ కష్టాలలో ఉన్నప్పుడు ఈ విధమైన స్వప్నము వచ్చినచో, ఆమె సర్వదుఃఖములనుండి విముక్తురాలై, అత్యుత్తమమైన ప్రియమును పొందును. (40-42)

రాక్షసస్త్రీలలారా! ఇంకా ఏమేమో చెప్పి ప్రయోజనము లేదు. ఇంతవరకు ఈమెను భయపెట్టినాము. ఇపుడింక ఈమెను బ్రతిమాలుకొనుట మంచిది. రాక్షసులకు రామునినుండి గొప్ప ఆపద వచ్చిపడినది. జనకాత్మజయైన సీతకు నమస్కరించి అనుగ్రహింపచేసుకొన్నచో ఈమె మనలను మహాభయము నుండి రక్షించగలదు. (43, 44)

విశాలాక్షియైన ఈ సీత అవయవములలో, అంతము లేని దుఃఖమును సూచించు చెడ్డ లక్షణము, అతి సూక్ష్మమైనది కూడ, ఏదీ నాకు కనబడుటలేదు. ఈమె శరీరకాంతిలో మాత్రము కొంత లోపమును చూచుచున్నాను. అందుచేతనే విమానమును ఎక్కిన(భోగము లనుభవించవలసిన) దుఃఖము లనుభవించకూడని సీతకు దుఃఖము కలిగినదని తలచుచున్నాను. సీతకు కార్యసిద్ధి త్వరలోనే కలుగునట్లు కనుపించుచున్నది. రావణుని వినాశమూ, రాముని విజయమూ కూడా దగ్గరలోనే ఉన్నట్లు కనబడుచున్నది. (45-47)

ఈమె గొప్ప ప్రియవార్తను విననున్నది అను విషయమునకు సూచకముగా, పద్మపత్రము వలె ఆయతమైన ఈ నేత్రము(సీత ఎడమకన్ను) అదురుచున్నది. సాధుస్వభావము గల ఈ సీత ఎడమ భుజము హటాత్తుగా పొంగినదై, కొంచెము అదరుచున్నది. ఏనుగు తొండముతో సమానము, శ్రేష్ఠము అయిన ఈ సీత ఎడమ తొడ అదురుచున్నది. రాముడు దగ్గరనే ఉన్నాడని ఇది సూచించుచున్నది. (48-50)

ఒక పక్షి కొమ్మపై ఉన్న గూటిలో కూర్చుండి, మాటిమాటికి ఊరడింపుమాటలు పలుకుచు, చాలా ఉత్సాహముతో కూడినదై, స్వాగతవచనములు పలుకుచు, "రాముడు రానున్నాడు" అని సీతకు చెప్పుచున్నట్లున్నది."(51)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది ఎనిమిదవ సర్గము

సీత విలపించుచు ప్రాణములు విడచుటకు ఉద్యమించుట.

ఆ సీత రాక్షసరాజైన రావణుని అప్రియములైన మాటలు విని, దుఃఖముతో బాధపడుచు,(లేదా రాముడు లేకపోవుటచేత బాధపడుచు) వనమధ్యమునందు సింహముచేత ఆక్రమించపబడిన చిన్న ఆడ ఏనుగు వలె భయపడెను. రాక్షసస్త్రీల మధ్య ఉన్న భయస్వభావము గల ఆ సీత రావణుడు కూడ మాటలతో అధికముగా భయపెట్టుటచేత, విజనమైన అటవీమధ్యములో ఒంటరిగా విడిచిపెట్టబడిన, బాలయైన కన్యవలె విలపించెను.(1, 2)

"పాపాత్మురాల నైన నేను ఈ విధముగ వీళ్ళందరూ భయపెట్టుచున్నా దీనురాలనై, క్షణము పాటైనను జీవించుచున్నాను. అనగా, అకాలమునందు మరణము రాదు అని సత్పురుషులు లోకములో చెప్పు మాట సత్యమే! ఎట్టి సుఖమూ లేక, అత్యధికమైన దుఃఖముతో నిండిన ఈ నా హృదయము నిజముగా చాల గట్టిది. అందుచేతనే వజ్రముతో కొట్టబడిన పర్వతశిఖరమువలె ఇప్పుడు కూడా ఇది వెయ్యిముక్కలుగా బ్రద్దలగుట లేదు.(3, 4)

ఈ విషయములో నా దోషమేమీ లేకుండగానే చూచుటకు అప్రియుడైన ఆ రావణుడు నన్ను చంపనున్నాడు. ద్విజుడు, ద్విజుడు కాని వానికి మంత్రమును ఏ విధముగా ఇవ్వజాలడో, నేను అదే విధముగా వీనికి నా మనస్సును ఇవ్వజాలను. లోకములకు ప్రభువైన రాముడు రాకున్నచో, చెడ్డవాడైన ఈ రావణుడు శస్త్రచికిత్సకుడు గర్భములో ఉన్న శిశువును ఛేదించినట్లు, నా అవయవములను వాడియైన శస్త్రములతో తప్పక ఛేదించును. రాజు విషయములో చేసిన అపరాధమునకు బద్ధుడై తెల్లవారుజామున చంపవలసియున్న దొంగకువలె దుఃఖితురాలనైన నాకు ఇచ్చిన రెండు మాసములు గడువు ఆలస్యముగా గడచును. అయ్యో! ఎంత కష్టము వచ్చిపడినది!(5–7)

అయ్యో! రామా! అయ్యో! లక్ష్మణా! అయ్యో! సుమిత్రా! అయ్యో కౌసల్యా! అయ్యో! నాతల్లీ! దుర్భాగ్యవంతురాలనైన నేను మహాసముద్రములో గాలిచేత ఎటు వెళ్లుటకూ వీలులేని ఓడ వలె, నశించుచున్నాను. ఆ ప్రాణి ఎవరో మృగరూపమును ధరించి మహాబలశాలులైన ఆ రామలక్ష్మణులను, పిడుగు శ్రేష్ఠములైన రెండు సింహములను చంపివేసినట్లు, నా మూలమున చంపివేసినది. సందేహము లేదు. (8,9)

నిజముగా ఆనాడు కాలపురుషుడు,మృగము రూపములో వచ్చి దురదృష్టవంతురాలనైన నన్ను లోభపెట్టినాడు. అందుచేతనే నేను తెలివితక్కువతనముచే ఆర్యపుత్రునీ, లక్ష్మణునీ కూడ దూరముగా పంపివేసితిని. సత్యవ్రతుడవూ, దీర్ఘములైన బాహువులు కలవాడవు అయిన ఓ రామా! చంద్రుని వంటి ముఖము గలవాడా! అయ్యో! ప్రాణిలోకానికి హితము చేయువాడవు, ప్రియుడవూ అయిన నీకు, నేను రాక్షసుల చేతిలో చిక్కి వధ్యురాలనుగా ఉన్నానని తెలియదు కదా!(10, 11)

మనుష్యులు కృతఘ్నులకు చేసిన ఉపకారము ఎట్లు వ్యర్థమైపోవునో, అట్లే, నేను భర్తను తప్ప మరి ఏ దేవుని పూజించకుండుట, ఈ ఓర్పు, నేల మీద శయనించుట, ధర్మనియమము, పతివ్రతాత్వము – ఇవి అన్నీ వ్యర్థమైపోయినవి. నీకు దూరమై, నిన్ను చూడజాలక, నిన్ను కలుసుకొందుననే ఆశకూడా లేక, చిక్కి, సౌందర్యము చెడి ఉన్న నేను చేసిన ఈ ధర్మమంతా వ్యర్థమైనది! ఈ పతివ్రతాత్వము కూడ నిష్ప్రయోజనము!(12, 13)

నీవు ఆజ్ఞను నియమపూర్వకముగా పాలించి, సత్యవ్రతమును ఆచరించి, వనమునుండి అయోధ్యకు తిరిగి వెళ్ళినవాడవై, కృతార్థుడవై, ఎట్టి భయములు లేక, విశాలములైన నేత్రములు గల స్త్రీలతో విహరించగల వని అనుకొనుచున్నాను. నీయం దనురక్తురాల నగు నేను నాశనము కొరకే నీపై చిరకాలము మనసు నిలిపి, వ్యర్థముగా తపము, ఏకపత్నీవ్రతము చేసి జీవితము విడచిపెట్టెదను. ఛీ ఛీ నేనెంత దురదృష్టవంతురాలను!(14, 15)

అట్టి నేను విషముచేతగాని, శస్త్రముచేతగాని శీఘ్రముగా నా జీవితము విడచెదను. రాక్షసుని ఇంటిలో నాకు విషముగాని శస్త్రము గాని ఎవ్వడూ ఇవ్వడు గదా!"(16)

సీత ఇట్లు అనేకవిధములుగా విలపించి, సర్వవిధాల రామునే స్మరించుచు, వణకిపోవుచున్నదై, ఎండిపోయిన ముఖముతో పుష్పించిన ఆ ఉత్తమవృక్షము దగ్గరకు వెళ్ళెను. శోకముతో బాధపడుచున్న సీత ఇట్లు అనేకవిధముల ఆలోచించి ఉరిత్రాడు వలె ఉన్న జడను చేతితో పట్టుకొని– "నేను జడను ఉరిపోసికొని, శీఘ్రముగా యమలోకమునకు వెళ్ళెదను." అని నిర్ణయించుకొనెను.(17, 18)

మృదువైన సకలావయవములు గల ఆ సీత ఆ వృక్షశాఖను గ్రహించి నిలిచెను. రాముని,లక్ష్మణుని తన కులమును గూర్చి ఆలోచించుచున్న, శుభమైన

అవయవములు గల ఆ సీతకు ధైర్యమును కలిగించు అనేకములైన శుభశకునములు కనబడెను. శోకమును తొలగించేవి, అత్యుత్తమములుగా లోకములో ప్రసిద్ధములూ అయిన ఆ శకునములు పూర్వము కూడ అనేక పర్యాయములు కనబడి సఫలము లయ్యెను.(19,20)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

ఇరువది తొమ్మిదవ సర్గము

సీతకు కొన్ని శుభశకునములు కనబడుట.

వ్యథ చెంది, సంతోషము లేక దీనమైన మనస్సుతో ఉన్న, దోషములేక శూన్యయైన, మంగళప్రదురాలైన ఆ సీతను, ఐశ్వర్యము లభించిన మనుష్యుని భృత్యు లందరూ వచ్చి చేరినట్లు, శుభశకునములు వచ్చి చేరినవి.(సీతకు శుభశకునములు కనబడినవి) అందమైన కేశములు గల ఆ సీత వామనయనము వంకరగా ఉన్న రెప్పల వెంద్రుకల పంక్తితో, శుభకరమై, విశాలముగాను, నల్లగాను, తెల్లగాను ఉండెను. ఆ వామనయనము తాకిడికి, మీనము ఎత్తిన పద్మమొకటి కదలినట్లు అదరెను.(1, 2)

సీతాదేవి ఎడమభుజము చక్కగా, చూచుటకు ముచ్చటగొల్పుచు బలసి, వృత్తముగా(గుండ్రముగా) ఉండెను. అది శ్రేష్ఠమైన అగురువు, చందనము పూసికొనుటకు తగినది. చాలకాలము ఆ భుజమును తలగడగా చేసికొని అత్యుత్తమపురుషుడైన రాముడు శయనించుచుండెడివాడు. అట్టి భుజముకూడ వెంటనే అదరెను. దగ్గరగా కలసి ఉన్న ఆమె రెండు తొడలలో ఒక ఎడమతొడ అదురుచు రాముడు ఎదుటనే ఉన్నాడని ఆమెకు చెప్పెను. సుందరమైన ఆ తొడ ఏనుగు వలె బలసిఉండెను. నిర్మలమైన నేత్రములు, కొనలు తేలిన దంతములు, అందమైన శరీరమూ గల ఆ సీత నిలచి ఉండగా, మంగళప్రదమూ, బంగారముతో సమానమైన రంగు గలదీ, పరాగము కప్పివేయుటచే కొంచెము కాంతి విహీనముగా ఉన్నదీ అయిన వస్త్రము కొంచెము జారెను.(3-5)

పూర్వము కూడ అనేక పర్యాయములు సత్ఫలమును ఇచ్చిన ఈ శకునములు శుభము రానున్నదని సూచించుటచే, మంచి కనుబొమ్మలు గల సీత, గాలికి

ఎండకూ ఎండిపోయి, కనబడకుండా పోయిన విత్తనము వర్షము కురియగానే మొలకెత్తి నట్లు ఆనందించెను. దొండపండు వంటి అధరోష్ఠమూ, అందమైన నేత్రములు, కనుబొమ్మలు, కేశాంతములూ, వంకరయైన రెప్పలూ, తెల్లని అందమైన దంతములూ గల ఆమె ముఖము, రాహుముఖము నుండి బైటకు వచ్చిన చంద్రబింబము వలె, ప్రకాశించెను.(6,7)

పూజ్యురాలైన ఆ సీతకు శోకము తొలగెను. అలసత్వము పోయెను. మానసికసంతాపము శాంతించెను. సంతోషముతో మనస్సు వికసించెను. అప్పుడామె తేజోవంతమైన ముఖముతో, శుక్లపక్షమునందు ఉదయించిన చంద్రునితో రాత్రి ప్రకాశించునట్లు ప్రకాశించెను.(8)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఇరువది తొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పదవ సర్గము

సీతతో ఎట్లు సంభాషణము చేయవలెనా అని హనుమంతుడు ఆలోచించుట.

పరాక్రమశాలియైన హనుమంతుడు కూడా, సీత మాటలను, త్రిజట స్వప్నవృత్తాంతమును, రాక్షసస్త్రీలు భయపెట్టుచు పలికిన మాటలను, సర్వమును, యథాతథముగా వినెను.(1)

పిమ్మట అతడు నందనవనములో ఉన్న దేవతాస్త్రీ వలె ఉన్న ఆ సీతాదేవిని చూచుచు, అనేకవిధముల ఆలోచించెను.(2)

"ఎన్నో వేలకొలది, అయుతముల కొలది(పదివేలు=అయుతము) వానరులు సకలదిక్కులందు ఏ సీతకై వెదకుచున్నారో ఆమెను నేను చూడగలిగినాను. నేను శత్రుబలమును దృష్టిలో ఉంచుకొని అతిజాగరూకతతో, గూఢముగా, గూఢచారివలె సంచరించుచు ఈ విషయము లన్నీ తెలుసుకొన్నాను. రాక్షసుల విశేషమును, ఈ పురమును, రాక్షసాధిపతియైన రావణుని ప్రభావమును చూచినాను.(3-5)

సకలప్రాణులందు దయ గల, ఊహింపశక్యము కాని ప్రభావము గల రాముని భార్య పతిదర్శనమునకై తల్లడిల్లుచున్నది. ఈమెను ఓదార్చుట యుక్తము.

పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖము గల ఈ సీత పూర్వమెన్నడునూ ఇట్టి దుఃఖము లనుభవించలేదు. ఇపుడు దుఃఖార్తురాలై ఈ దుఃఖమునకు అంతము చూడజాలకున్నది. అట్టి ఈమెను ఓదార్చెదను.(6,7)

ఈమె శోకముచేత వికలమైన మనస్సుతో బాధపడుచున్నప్పుడు కూడ నేను ఈమెను ఓదార్చకుండా తిరిగివెళ్ళినచో నా గమనము పొరబాటే అగును. నేను తిరిగి వెళ్ళిపోయిన పిమ్మట రాజకుమారి, కీర్తిమంతురాలు అయిన సీత, రక్షణోపాయ మేదీ లభించక ప్రాణత్యాగము చేయవచ్చును.(8, 9)

మహాబాహువు అయిన రాముడు సీతను చూడవలె నని చాల ఆసక్తితో ఉన్నాడు. అట్టి రాముని ఓదార్చుట కూడ నా కర్తవ్యము. రాక్షసస్త్రీల ఎదుట మాటలాడుట యుక్తము కాదు. ఇప్పుడు ఈ పని నేనెట్లు చేయవలెనో కదా! నేను కష్టపరిస్థితిలో చిక్కుకొన్నాను. తెల్లవారేలోగా నేను ఈమెను ఓదార్చకున్నచో తప్పక ఈమె ప్రాణములను త్యజించును. సందేహము లేదు.(10-12)

నేను ఈమెతో మాటలాడకుండనే వెళ్ళిన పిమ్మట - "సీత నాతో ఏమి చెప్పమన్నది" అని రాముడు అడిగినచో నే నాతనికి ఏమి సమాధానము చెప్పగలను? నేను సీత సందేశమేదీ తీసికొనకుండా, ఇక్కడినుంచి తొందరగా వెళ్ళిపోయినచో రాముడు కోపించి తీవ్రమైన దృష్టితో నన్ను కాల్చివేయును గూడ. రామునికి సాహాయ్యము చేయుటకై నేను సుగ్రీవుని, బయలుదేరతీసి తీసుకొనివచ్చినచో, ఈ లోగా సీత మరణించినచో సేనాసహితుడైన అతని రాక వ్యర్థమై పోవును.(13-15)

నేను ఇక్కడనే ఉండి, ఈ రాక్షసస్త్రీలు కొంచెము ఏమరుపాటుతో ఉన్నప్పుడు చాలా దుఃఖపడుచున్న ఈ సీతను మెల్లగా ఓదార్చెదను.(16)

ఇప్పుడు చాలా చిన్న శరీరముతో ఉన్న నేను, విశేషించి వానరుడనై యుండి, సంస్కృతమైన మనుష్యవాక్కును ఉచ్చరించవలసి ఉన్నది. నేను ద్విజుడు వలె సంస్కృతమైన భాషలో మాటలాడినచో నన్ను రావణు డని తలచి సీత భయపడును. విశేషించి, వానరుడు మాటలాడుట అనునది అసంభావ్యము కదా! స్పష్టమైన అర్థమును బోధించు మనుష్యవాక్కులోనే మాటలాడుట తప్పదు. అట్లు కానిచో, దోషరహితురాలైన ఈ సీతను ఓదార్చుట ఎట్లు కుదురును?(17-19)

నా రూపమును చూచి, నా భాషను వినగానే అసలే ఇంతవరకు రాక్షసులచేత భయపెట్టబడుచున్న సీత మరల ఇంకా భయపడును. పిదప ఈ విశాలాక్షి, నన్ను

ఇచ్ఛానుసారముగా రూపములు ధరించగలిగిన రావణుడే అని భావించి, భయపడి అరవవచ్చును. సీత భయపడి అరవగానే, యముని వలె భయంకరమైన రాక్షసస్త్రీల సముదాయము, అనేకవిధములైన ఆయుధములు ధరించి గుమిగూడి వచ్చును. (20-22)

వికృతములైన ముఖములు గల ఆ రాక్షసస్త్రీలు, నన్ను నలుమూలల నుండి చుట్టుముట్టి, పట్టుకొనుటకూ, చంపుటకూ వారి బలమునంతా ప్రయోగించి ప్రయత్నము చేయుదురు. అపుడు నేను వాళ్ళకు దొరకకుండా మహావృక్షముల కొమ్మలూ, చిన్న కొమ్మలూ, మ్రానులూ పట్టుకొని ఇటు అటు పరుగెత్తుచుండగా చూచి వాళ్ళకు భయము, శంకా కలుగును. నేను వనములో తిరుగుచున్నప్పుడు, నాపెద్ద ఆకారమును చూచి వికృతముఖములు గల ఈ రాక్షసస్త్రీలు భయపడుదురు. (23-25)

పిమ్మట రావణుని గృహములో అతనిచేత నియుక్తులై ఉన్న రాక్షసులను కూడ పిలచెదరు. అప్పుడు ఆ రాక్షసులు, భయావేశముతో, శీఘ్రముగా, శూలములు, శక్తులు, ఖడ్గములు మొదలైన ఆయుధములు ధరించి యుద్ధమునకు దిగుదురు. వాళ్ళందరూ నలుమూలలా చుట్టుముట్టగా ఆ రాక్షససైన్యమును సంహరించుచు నేను సముద్రము ఆవలి ఒడ్డును చేరజాలకపోవచ్చును. (26-28)

లేదా ఆ రాక్షసులలో చాలా చురుకైనవాళ్ళు కొంతమంది, నామీద దుమికి, నన్ను పట్టుకొనవచ్చును. అప్పుడు సీతకు నేను వచ్చిన విషయమే తెలియకుండా పోవును. నేనా పట్టుబడిపోవుదును. లేదా, హింసాప్రియులైన ఈ రాక్షసులు సీతను చంపివేయవచ్చును. అట్లు జరిగినచో రామసుగ్రీవుల ఈ కార్యము చెడిపోవును. (29,30)

జానకి రహస్యమైన ప్రదేశములో నివసించుచున్నది. ఇక్కడికి చేరుటకు దారులు లేవు. దీని చుట్టూ సముద్ర మున్నది. రాక్షసులు అన్ని మూలలా నిలచి రక్షించుచున్నారు. యుద్ధములో నన్ను రాక్షసులు చంపివేసినా, బంధించినా, ఈ లంకకు వచ్చి సీతాన్వేషణకార్యమునందు రామునకు సాహాయ్యము చేసేవాడు మరొక డెవ్వడూ నాకు కనబడుటలేదు. నన్ను వీళ్ళు చంపివేసినచో, శతయోజనవిస్తీర్ణమైన ఈ మహాసముద్రమును లంఘింపగల వానరు డెవ్వడూ, ఎంత ఆలోచించినా, నాకు కనబడుటలేదు. (31-33)

వేలకొలది రాక్షసులను కూడ చంపుటకు తగిన సామర్థ్యము నాకున్నది.

నిజమే! కాని అంత యుద్ధము చేసిన పిమ్మట మహాసముద్రము అవతలి ఒడ్డుకు చేరు సామర్థ్యము నాకు ఉండకపోవచ్చును. యుద్ధములో జయాపజయములు అనిశ్చితములు. నాకు సంశయము ఇష్టము కాదు. బుద్ధిమంతు డెవడైనా సంశయము లేని పనిని సంశయాస్పదము చేయునా? (34,35)

నేను సీతతో మాటలాడకుండా వెళ్ళిపోయినచో సీత ప్రాణత్యాగము చేయవచ్చును. సీతతో మాటలాడినచో నాకు ఈ విధముగా ఆపద సంభవించవచ్చును.(36)

ఫలోన్ముఖముగా ఉన్న కార్యములు కూడ వివేకశూన్యుడైన దూత చేతిలో పడి, సూర్యోదయము కాగానే తమస్సు తొలగినట్లు నశించును. ఏది లాభకరమో, ఏది నష్టమును కలిగించునో నిర్ణయించుకొన్న కార్యమునందు కూడ, వివేకహీనులైన దూతలను నియమించినచో ఆ కార్యములు సఫలములు కావు. ఎందుచేతననగా, పండితుల మను దురభిమానము గల దూతలు కార్యములను చెడగొట్టుదురు. ఇప్పుడు నే నేవిధముగా ప్రవర్తించినచో కార్యము చెడిపోకుండా ఉండును? బుద్ధికి వ్యాకులత్వము కలుగకుండా ఉండును? నేను చేసిన ఈ సముద్రలంఘనము వ్యర్థము కాకూడదన్నచో నేనేమి చేయవలెను? సీత నా మాటలు విని భయపడకుండా ఉండుటకు ఉపాయమేమి?" బుద్ధిమంతుడైన హనుమంతుడు ఈ విధముగా ఆలోచించి తానేమి చేయవలెనో నిశ్చయించుకొనెను.(37-40)

"సీత మనస్సు అత్యుత్తమబంధు వైన రామునియందే లగ్నమై ఉన్నది. శ్రమపడకుండా పనులను చేయగల సమర్థుడూ, ఉత్తమబంధువూ అయిన రాముణ్ణిగూర్చి కీర్తించినచో ఈమె భయపడకుండా ఉండును. ఇక్ష్వాకువంశరాజులలో శ్రేష్ఠుడు, ప్రసిద్ధమైన బుద్ధికలవాడూ అయిన రామునకు సంబంధించి, మంగళప్రదములైన వచనములు పలుకుచు మధురముగా మాటలాడుచు, రామాదుల అన్ని కార్యములను ఈమెకు వినిపించెదను. ఈమెకు బాగా నమ్మకము కలుగునట్లు చేసెదను."(41-43)

గొప్ప ప్రభావము గల ఆ హనుమంతుడు ఇట్లు ఆలోచించి చెట్టు కొమ్మల మధ్య దాగియుండి, సీతను చూచుచు మధురములు, వ్యర్థము కానివి, అనేక విధములు అయిన మాటలు ఇట్లు పలికెను.(44)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పదవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది ఒకటవ సర్గము

హనుమంతుడు సీతకు కనబడకుండా ఉండి ఆమెకు రాముని కథ వినిపించుట.

హనుమంతుడు ఈ విధముగా బహురీతుల ఆలోచించి, సీతకు వినబడునట్లుగా మధురమైన వాక్యమును పలికెను.(1)

"ఇక్ష్వాకువంశీయులలో గొప్ప యశస్సు గల, పుణ్యస్వభావవంతుడైన దశరథుడనే రాజు ఉండెను. అతడు రథగజాశ్వసైన్యములతో మహాబలశాలియై గొప్ప కీర్తి కలవాడై ఉండెను. అతడు గుణములచేత రాజర్షులందరిలోను శ్రేష్ఠుడు. తపస్సుచేత ఋషులతో సమానుడు. చక్రవర్తుల కులమునందు పుట్టినవాడు. బలములో దేవేంద్రునితో సమానుడు. అహింసాపరుడు. నీచస్వభావము లేనివాడు. దయాశీలుడు. సత్యమైన పరాక్రమము గలవాడు. ఇక్ష్వాకువంశములో చాలా ప్రధానమైనవాడు. ఐశ్వర్యసంపన్నుడు. ఐశ్వర్యమును పెంపొందించువాడు. ఉత్తమ రాజలక్షణములు కలవాడు. రాజులలో శ్రేష్ఠుడు. నాలుగు సముద్రముల వరకు వ్యాపించిన భూమిలో ప్రసిద్ధుడు. తాను సుఖపడుచు ఇతరులను కూడ సుఖపెట్టువాడు.(2-5)

ఆ దశరథునకు ప్రియుడైన రాము డను పేరు గల జ్యేష్ఠపుత్రుడు ఉన్నాడు. అతడు చంద్రుని వంటి ముఖముగలవాడు. మానవులలోను, ఇతర వస్తువులలోను ఉన్న విశేషము గుర్తించ సమర్థుడు. ధనుర్ధరు లందరిలో శ్రేష్ఠుడు. శత్రువులను పీడించు ఆ రాముడు తన నడవడికలో ఎట్టిలోపములూ లేకుండా రక్షించుకొనుచుండెను. తన వాళ్ళను, సకలజీవలోకమును, సకలధర్మములను రక్షించువాడు.(6, 7)

సత్యమైన సంకల్పము గలవాడు, తన తండ్రీ, వృద్ధుడూ అయిన ఆ దశరథమహారాజు ఆజ్ఞచేత వీరుడైన ఆ రాముడు భార్యతోను, సోదరునితోను అరణ్యమునకు ప్రవాసము వెళ్ళెను. ఆ అరణ్యములో వేటాడు సందర్భములో అతడు శూరులూ, స్వేచ్ఛారూపధారులూ అయిన చాలా మంది రాక్షసులను సంహరించెను.(8, 9)

పిమ్మట, రావణుడు జనస్థానములోని రాక్షసుల వధను, ఖరదూషణుల వధను విని, కోపముతో మాయామృగరూపము చేత అరణ్యములో రాముని వంచించి,

జానకిని అపహరించెను. రాముడు ఎట్టి దోషములూ లేని ఆ సీతాదేవిని వెదకుచు, అరణ్యములో సుగ్రీవు డనే వానరునితో మైత్రి చేసికొనెను. పిమ్మట, శత్రుపురములను జయించు, మహాబలుడైన ఆ రాముడు వాలిని చంపి ఆ వానరరాజ్యమును సుగ్రీవునకు ఇచ్చెను.(10-12)

సుగ్రీవుడు ఆజ్ఞాపించి పంపగా, స్వేచ్ఛారూపధరణసమర్థులైన వేలకొలది వానరులు ఆ సీతాదేవికొరకై అన్ని దిక్కులందు వెదకుచున్నారు. సంపాతి మాటలచే, సీత ఇక్కడ నున్నదని తెలుసుకుని నేను, ఈమెకొరకై మహావేగముతో నూరు యోజనములు పొడవైన సముద్రమును దాటితిని. రాముడు ఆ సీతకు ఎట్టిరూపము, ఎట్టివర్ణము, ఎట్టిగుర్తులు ఉన్నట్లు చెప్పెనో అట్టి రూప-వర్ణ-చిహ్నములతోనే ఇపుడు నే నీమెను కనుగొన్నాను."(13-15)

హనుమంతుడు ఈ మాటలు పలికి ఊరకుండెను. ఈ మాటలు వినగానే సీత చాలా ఆశ్చర్యపడెను.(16)

దుఃఖముచేత కప్పబడిన చైతన్యము(ఆలోచనాశక్తి) గలది, వంకరగా ఉన్న కేశాంతములు గలది, భయస్వభావురాలూ అయిన ఆ సీత, ముఖమునెత్తి ఆ శింశుపావృక్షమువైపు చూచెను. హనుమంతుని మాటలు విన్న సీత దిక్కులు, విదిక్కులు చూచుచు, మనస్సులో సర్వవిధములా రాముణ్ణే స్మరించుచు, చాల సంతోషించెను. ప్రక్కలకూ, పైకి, క్రిందకి చూచుచు, ఊహింప శక్యముకాని బుద్ధిబలము కలవాడూ, సుగ్రీవుని అమాత్యుడూ, వాయుకుమారుడూ, ఉదయాచలముపై నున్న సూర్యునివలె ఉన్న హనుమంతుని చూచెను.(17-19)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది రెండవ సర్గము

హనుమంతుని చూచిన సీతకు కలిగిన ఆలోచనలు.

పిమ్మట ఆ సీత, మెరుపుల ప్రోగు వలె పచ్చని శరీరముతో, తెల్లని వస్త్రము ధరించి, కొమ్మల మధ్య అణగియున్న ఆ హనుమంతుని చూచి ఉలిక్కిపడెను.(1)

ఆమె, అక్కడ వికసించిన అశోకపుష్పముల ప్రోగువంటి శరీరకాంతితో, కరిగించిన బంగారము వంటి నేత్రములతో, వినీతుడై ప్రియవాక్యములు పలుకుచున్న వానరుని చూచెను. హనుమంతుని చూడగానే సీత ఆశ్చర్యపడుచు – "అహో! ఈ కోతి రూపము భయంకరముగాను, సమీపించరానిది గాను, చూడ శక్యముకానిదిగాను ఉన్నది" అని తలచి మరల మోహము చెందెను.(2, 3)

మంచి కాంతిగల స్త్రీయైన సీత భయముచే మోహితురాలై దుఃఖముచేత పీడితురాలై రామా! రామా! అనుచు, లక్ష్మణా! అనుచు, దీనముగా మిక్కిలి విలపించెను. మందమైన స్వరముతో అనేకవిధముల ఏడ్చెను. వినయముతో సమీపమునందున్న ఆ హనుమంతుని చూచి ఆమె, "ఇది స్వప్నమై యుండును" అని అనుకొనెను.(4–6)

సీత ఇటు అటు పర్యవేక్షించుచు, విశాలమూ వక్రమూ అయిన ముఖము కలవాడూ, సుగ్రీవుని అనుచరుడూ, వానరశ్రేష్ఠుడూ, గౌరవమునకు తగినవాడూ, బుద్ధిమంతులలో శ్రేష్ఠుడూ అయిన హనుమంతుని చూచెను. హనుమంతుని చూడగానే మిక్కిలి సంజ్ఞను కోల్పోయి, ప్రాణములు పోయినది వలె అయ్యెను. ఆమె చాల సేపటికి సంజ్ఞను పొంది, మరల ఇట్లు ఆలోచించెను.(7,8)

"నా కీనాడు స్వప్నములో వికృతాకారము గల వానరము కనబడినది. వానరము స్వప్నములో కనబడుట మంచిది కాదని శాస్త్రములు నిషేధించుచున్నవి. లక్ష్మణసహితుడైన రామునకు నా తండ్రియైన జనకమహారాజునకు క్షేమమగుగాక. ఇది స్వప్నమైయుండదు. శోకదుఃఖములతో పీడితురాలనైన నాకు నిద్ర అనేది లేదుకదా? పూర్ణచంద్రునితో సమానమైన ముఖము గల ఆ రాముడు దగ్గర లేని నాకు సుఖమే లేదు కదా!(9, 10)

నేను సదా మదిలో రాముణ్ణే స్మరించుచు, రామా! రామా! అని పలుకుచు ఉండుట చేత, దానికి అనుగుణముగా రామునకు సంబంధించిన మాటలే వినుచున్నట్లు, ఆ విషయములే కనబడుచున్నట్లు అనిపించుచున్నది. నే నిపుడు రామవిరహముతో బాధపడుచు అతనిని గూర్చి మన్మథునిచే పీడింపబడుచున్నాను.

నా మనస్సు పూర్తిగా రామునియందు లగ్నమై ఉన్నది. ఆ రాముణ్ణి గూర్చియే సర్వదా స్మరించుచున్నాను. అందుచేత ఆ రాముని గూర్చియే వినుచున్నట్లు, ఆ విషయములే చూచుచున్నట్లు అనిపించుచున్నది.(11, 12)

ఎప్పటికైనా నా మనోరథము సఫలమగు నను ఆశతో మనస్సులో కూడ ఆ విధముగానే ఊహించుచున్నాను. కాని మనోరథమునకు రూపము ఉండదు కదా! ఇతడు మాత్రము స్పష్టమైన ఆకారముతో, నాతో మాటలాడుచున్నాడు. దీనికి కారణము ఏమై ఉండునో. బృహస్పతికి, దేవేంద్రునికి, బ్రహ్మదేవునకు, అగ్నిదేవునకు సమస్కరించుచున్నాను. ఈ వానరుడు నా ఎదుట చెప్పిన మాటలు సత్యమగుగాక! అసత్యము కాకుండుగాక!"(13, 14)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది రెండవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది మూడవ సర్గము

సీత హనుమంతునకు తన గురించి చెప్పుట.

పగడము వలె ఎఱ్ఱనైన ముఖము కలవాడు, మహాతేజఃశాలీ అయిన ఆ హనుమంతుడు, వినయముతో కూడిన వేషము గలవాడై, దీనుడై ఆ సీతను సమీపించి, తలపై దోసిలి పట్టి నమస్కరించుచు మధురమైన వాక్కుతో ఇట్లడిగెను. (1,2)

"పద్మపత్రముల వంటి నేత్రములు గలదానా! నలిగిపోయిన పట్టుబట్ట ధరించినదానా! ఎట్టి దోషములు లేనిదానా! ఇక్కడ ఈ చెట్టు కొమ్మను పట్టుకొని నిలబడి ఉన్నావు; నీవెవ్వతెవు? రెండు తామరపూవు రేకుల నుండి నీరు కారినట్లు నీ నేత్రములనుండి కన్నీరు కారుచున్నది; కారణ మేమి?(3, 4)

ఓ! మంగళప్రదురాలా! సురులు, అసురులు, నాగులు, గంధర్వులు, రాక్షసులు, కింనరులు – వీరిలో నీవు ఏ జాతికి చెందినదానవు. నీవు, రుద్రగణములో గాని, మరుద్గణములో గాని, వసుగణములోగాని చేరినదానవా? నీవు దేవతాస్త్రీవి అయి ఉందువని నాకు తోచుచున్నది. నీవు స్వర్గమునుండి భూలోకములో పడి చంద్రునికి దూరమైన నక్షత్రములలో శ్రేష్ఠురాలైన, శ్రేష్ఠమైన గుణములు గల రోహిణివా?(5–7)

భర్తయైన వసిష్ఠునకు, కోపమువలననో, అజ్ఞానమువలననో కోపము కలిగించి ఇక్కడికి వచ్చిన అరుంధతివి కాదు కద!(8)

నీవు మరణించిన వారి నెవరినో గూర్చి దుఃఖించుచున్నట్లున్నది. ఈ విధముగా మరణించినవాడు నీ పుత్రుడా, తండ్రియా, సోదరుడా, భర్తయా? నీవు ఏడ్చుచున్నావు. ఎక్కువ నిట్టూర్చుచున్నావు. భూమిని స్పృశించుచున్నావు. నీయందు రాజలక్షణము లున్నవి. వీటిని అన్నిటిని పట్టి నీవు దేవతాస్త్రీవి కావని తలచుచున్నాను. నీ అవయవసౌష్ఠవము మొదలైన చిహ్నములు, సాముద్రికశాస్త్రోక్తలక్షణములు చూడగా, నీవు చక్రవర్తి భార్యయైన క్షత్రియవనితవై ఉందు వని ఊహించుచున్నాను. (9-11)

నేను అడుగుచున్నాను! చెప్పుము. నీకు మంగళము అగును. రావణుడు జనస్థానమునుండి బలాత్కారముగా ఎత్తికొని వచ్చిన సీతవు కావు కద! నీ దైన్యమును, మనుష్యులలో ఎవ్వరియందూ కనబడని సౌందర్యమును, తపస్సును సూచించు వేషమును చూడగా నీవు రాముని భార్యవే అని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది."(12,13)

హనుమంతుని మాటలు విన్న సీత, రాముణ్ణి గూర్చి చెప్పుటచే చాల సంతోషించుచు, చెట్టుమీద నున్న అతనితో ఇట్లనెను. (14)

"నేను, భూమండలములోని రాజు లందరికంటె గొప్పవాడు, ప్రసిద్ధమైన బుద్ధిబలము కలవాడు, శత్రుసైన్యమును బాధించువాడు అయిన దశరథుని కోడలిని. మహాబుద్ధిశాలీ, విదేహదేశప్రభువూ అయిన జనకుని కుమార్తెను. నాపేరు సీత. ధీమంతుడైన రాముని భార్యను. (15, 16)

నేను రాముని ఇంటిలో, మనుష్యులకు లభించుటకు వీలున్న సకలభోగములు అనుభవించుచు, సమస్తకామముల సమృద్ధితో, పంద్రెండు సంవత్సరములు ఉంటిని. పిమ్మట పదమూడవ సంవత్సరమునందు, దశరథమహారాజు, పురోహితులలో కూడి, ఇక్ష్వాకువంశమునకు ఆనందకరుడైన రామునకు రాజ్యాభిషేకము చేయుటకు ప్రయత్నించెను. (17, 18)

రామాభిషేకమునకు ఏర్పాట్లు జరుగుచుండగా కైకేయి అను రాణి భర్తయైన దశరథునితో, "నీవు రామునకు పట్టాభిషేకము చేసినచో నేనిది మొదలు ఏ దినమునందూ నీళ్ళు త్రాగను; ఆహారము తినను. ఇదే నా జీవితమునకు అంతము. నీ వానాడు ప్రేమపూర్వకముగా పలికిన మాటపై నీవు నిలచినచో రాముణ్ణి అరణ్యమునకు పంపుము." అని పలికెను. (19-21)

దశరథమహారాజు క్రూరమూ, అప్రియమూ అయిన కైకేయి మాట విని, రాణికి తానిచ్చిన వరమును స్మరించుచు, మూర్ఛపోయెను. సత్యధర్మములపై స్థిరముగా నిలచిన, వృద్ధుడైన ఆ రాజు అపుడు “నేనిచ్చిన రాజ్యము మరల నాకిమ్ము” అని యశఃశాలియైన జ్యేష్ఠపుత్రుని యాచించెను. శ్రీమంతుడైన రాముడు తండ్రి ఆజ్ఞను అభిషేకముకంటె గూడ చాలా ప్రియమైనదానినిగా మనసా భావించి, పిదప మాటతో అంగీకరించెను.(22-24)

రాముడు ఇతరులకు దానము చేయును గాని తాను ఇతరులనుండి ప్రతిగ్రహించడు. జీవితమునకు ఆపద సంభవించినప్పుడు కూడ అప్రియమును మాటలాడడు. గొప్ప కీర్తిగల ఆ రాముడు చాల విలువైన వస్త్రములను విడచి, నారచీరలు ధరించి, రాజ్యమును పరిత్యజించవలె నని ధృఢముగా సంకల్పించి నన్ను తన తల్లికి అప్పచెప్పెను.(25, 26)

రాముడు లేకున్నచో నాకు స్వర్గములో నివాసము కూడ ఇష్టముకాదు. అందుచే నేను వనములో సంచరించుటకై నిశ్చయించుకొని, వెంటనే అతనికంటే ముందుగానే అడవికి బయలుదేరితిని. మహాభాగ్యవంతుడు, మిత్రులకు ఆనందకరుడు అయిన లక్ష్మణుడు, అన్నగారిని అనుసరించి వెళ్ళుటకై, నాకంటె ముందే నారచీరలు ధరించి సిద్ధముగా ఉండెను.(27, 28)

ఈ విధముగా మేమందరము రాజాజ్ఞ పాటించుచు, ధృఢమైన నియమములు అనుసరించుచు, పూర్వ మెన్నడూ చూడని, చూచుటకు భయంకరముగానుండు అరణ్యములో ప్రవేశించితిమి. అనంతమైన తేజస్సు గల ఆ రాముడు దండకారణ్యములో నివసించుచుండగా, అతని భార్య నైన నన్ను దురాత్ముడైన రావణుడు అపహరించినాడు. ఆ రావణుడు నాకు రెండు మాసముల పాటు జీవితమును అనుగ్రహించినాడు. రెండు మాసాల తరువాత నేను ప్రాణములు వదలగలను.”(29-31)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది మూడవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది నాలుగవ సర్గము

హనుమంతుని విషయమున సీతకు సందేహము కలుగుట. హనుమంతుడు రాముని గుణములు వర్ణించి చెప్పుట.

వానరశ్రేష్ఠుడైన ఆ హనుమంతుడు, ఒక దుఃఖము తరువాత మరొక దుఃఖములో చిక్కుకొని ఉన్న ఆ సీత పలికిన మాటలు విని, ఓదార్చుచు ఇట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.(1)

"విదేహరాజకుమారివైన ఓ సీతా! నేను రాముడు పంపగా నీవద్దకు దూతనై వచ్చినాను. రాముడు క్షేమముగా ఉన్నాడు. నిన్ను కూడా నీ క్షేమము గూర్చి అడుగుచున్నాడు. వేదవేత్తలలో గొప్పవాడు, దశరథకుమారుడూ అయిన ఏ రాముడు, బ్రహ్మాస్త్రమును సకలవేదములను ఎరుగునో ఆ రాముడు నీ క్షేమమును తెలిసికొని రమ్మన్నాడు. నీ భర్తకు చాలా ఇష్టుడైన అనుచరుడూ, గొప్ప తేజస్సు కలవాడూ అయిన లక్ష్మణుడు కూడ శోకముతో బాధపడుచు శిరస్సు వంచి నీకు అభివాదనము చేసినాడు."(2-4)

నరులలో శ్రేష్ఠులైన రామలక్ష్మణుల క్షేమవార్త వినగానే ఆనందముతో గగుర్పొడిచిన సకలావయవములతో, సీత హనుమంతునితో, "మానవుడు కనుక జీవించి ఉన్నట్లయితే నూరు సంవత్సరాలకైనా ఆనందమును పొందకలుగుతాడు" అని లోకములో ఉన్న ఈ సామెత మంగళకరమైనది. సత్యమైనది అని నేను తలచుచున్నాను" అనెను.(5, 6)

తన దగ్గరకు వచ్చిన ఆ హనుమంతునిపై సీత అద్భుతమైన స్నేహమును చూపెను. వారిద్దరూ విశ్వాసము కలవారై పరస్పరము సంభాషణము చేసిరి. హనుమంతుడు శోకముచేత దీనురాలైన సీత మాట విని మెల్లమెల్లగా ఆమెకు దగ్గరగా వెళ్ళెను. హనుమంతుడు తనకు దగ్గరగా వచ్చినకొలదీ, ఆ సీత, అతడు రావణుడై యుండునని సందేహించెను.(7-9)

"అయ్యో! ఛీ! ఛీ! నేనీ విషయమంతా వీనికి చెప్పి ఎంత తప్పు చేసితిని! ఆ రావణుడే ఈ రూపము ధరించి వచ్చినాడు!" సీత ఇట్లు అనుకొనుచు, ఆ అశోకవృక్షశాఖను విడచి, శోకముచేత దుర్బలురాలై, నేలపైననే కూర్చుండెను. (10,11)

దుఃఖార్తురాలై భయముచేత ఏమీ ఆలోచించలేని స్థితిలో ఉన్న ఆమెను

చూచి, హనుమంతుడు ఏమి చేయుటకూ తోచక కేవలము నమస్కరించెను. సీత కూడ భయభ్రాంతురాలై మరల హనుమంతుని వైపు చూడలేదు.(12)

ఆమె హనుమంతుడు తనకు నమస్కరించుచున్నట్లు చూచి, దీర్ఘముగా నిట్టూర్చి మధురమైన స్వరముతో అతనితో, "నీవు సాక్షాత్తు మాయారూపములో వచ్చిన రావణుడవే అయితే, నాకు మరల బాధ కలిగించుచున్నావు. ఇట్లు నాకు మాటిమాటికి బాధ కలిగించుట మందిది కాదు. ఏ రావణుడు తన రూపమును విడచి పరివ్రాజకరూపముతో నాకు జనస్థానములో కనబడినాడో ఆ రావణుడవే నువ్వు. ఇష్టము ప్రకారము రూపాలు మార్చగలిగిన ఓ రాక్షసుడా! ఉపవాసాలతో కృశించి, దీనురాలనై ఉన్న నన్ను ఇంకను అధికముగా బాధించుచున్నావు. ఇది మంచిది కాదు" అని పలికి, మరల తనలో ఇట్లనుకొనెను.(13-16)

లేదా-నేను శంకించినది నిజము కాదు. ఎందువల్లననగా నిన్ను చూడగానే నా మనస్సుకు ఆనందము కలిగినది. నీవు రాముని దూతగా వచ్చినవాడవే అయితే నీకు భద్రమగుగాక! ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! నాకు రామకథ చాలా ఇష్టము. అందుకే నిన్ను అడుగుచున్నాను. నా ప్రియుడైన రాముని గుణములను వర్ణించి చెప్పుము. ప్రవాహవేగము నది ఒడ్డును హరించి నట్లు నా చిత్తమును హరించుచున్నావు.(17-19)

చాలాకాలము క్రితము అపహరింపబడిన నేను రాముడు పంపిన వానరుని చూచుచున్నా నట. ఎంత సుఖకరమైన స్వప్నము వచ్చినది. లక్ష్మణసమేతుడైన వీరుడైన రాముడు నాకు స్వప్నములో కనబడినను నేను జీవించగలిగేదానను. నా విషయములో స్వప్నము కూడా పగ పట్టిఉన్నది. ఇది స్వప్నమని అనుకొనను. స్వప్నములో వానరుణ్ణి చూచినవారు అభ్యుదయము పొందజాలరు. నాకు అభ్యుదయము కలిగినది కదా!(20-22)

నాకేమైనా చిత్తమునకు మోహము కలిగినదా? ఇది ఏమైనా వాతప్రకోపమా? ఉన్మాదములవలన కలిగిన వికారమా? లేక ఇదంతా ఏమీ లేని ఎండమావులేనా? లేదా-ఇది ఉన్మాదమూ కాదు, ఉన్మాదలక్షణములున్న మోహమూ కాదు. ఎందుచేత ననగా -నేను నన్ను, ఈ వానరునీ కూడ గుర్తుపట్టగలుగుచున్నాను."(23, 24)

సీత ఈ విధముగా పరిపరి విధముల బలాబలములను ఆలోచించి, రాక్షసులు కామరూపులు గాన ఇతడు రావణుడే అని చివరికి నిర్ణయించుకొనెను. ఆమె ఈ విధముగా నిర్ణయించుకొని, ఇక హనుమంతునకు ప్రత్యుత్తరమివ్వలేదు.(25, 26)

హనుమంతుడు సీత ఆలోచనను కనిపెట్టి, అపుడామెను చెవులకు అనుకూలములైన మాటలతో సంతోషపెట్టెను.(27)

"రాముని తేజస్సు సూర్యుని తేజస్సు వంటిది. అతడు చంద్రుడు వలె లోకములకు(జనులకు) మనోహరుడు. కుబేరుడువలె సకలలోకములకు ప్రభువు. విష్ణువు వలె పరాక్రమవంతుడు. గొప్ప కీర్తి కలవాడు. రాముడు సత్యమునే పలుకును. బృహస్పతివలె మధురముగా మాటలాడును. రూపవంతుడు. మంచి భాగ్యము కలవాడు. మంచి శోభ కలవాడు. దేహము ధరించిన మన్మథుని వలె ఉండును. (28-30)

రాముడు కోపము చూపవలసిన సమయములో కోపము చూపించును. తగినవారిని సంహరించును. లోకములో శ్రేష్ఠుడైన మహారథుడు. ఆ మహాత్ముని బాహువుల నీడను ఆశ్రయించుకొని లోకము జీవించుచున్నది. రావణుడు మాయామృగమును చూపి, రాముడు దూరముగా వెళ్ళిపోవునట్లు చేసి, శూన్యమైన పర్ణశాలనుండి నిన్ను అపహరించినాడు కదా! దానికి అతనికెట్టి ఫలము లభించనున్నదో నీవే చూడగలవు.(31, 32)

పరాక్రమవంతుడైన ఏ రాముడు ఇంక అతిశీఘ్రముగానే, మండుచున్న అగ్నులవలె ఉన్న బాణములను కోపముతో ప్రయోగించి, యుద్ధములో రావణుని సంహరించనున్నాడో ఆ రాముడే నన్ను దూతగా చేసి నన్నిక్కడికి నీ దగ్గరకు పంపినాడు. అతడు నీ వియోగముతో చాలా బాధపడుచున్నాడు. అతడు నీ కుశలమును తెలిసికొన గోరుచున్నాడు. మహాతేజఃశాలీ, సుమిత్ర ఆనందమును వృద్ధిపొందించువాడు, మహాబాహువు అయిన లక్ష్మణుడు కూడ, నీకు నమస్కరించి నీ క్షేమవృత్తాంతమును అడిగినాడు.(33-35)

దేవీ! రాముని స్నేహితుడు, వానరరాజు అయిన ఆ సుగ్రీవుడు కూడ నీ క్షేమము అడిగినాడు. రామలక్ష్మణసుగ్రీవులు నిత్యము నిన్నే స్మరించుచున్నారు. ఓ! వైదేహీ! రాక్షసస్త్రీల వశములో ఉన్నా నీవు దైవవశముచేత జీవించిఉన్నావు. నీవు కొద్ది దినములలోనే రాముణ్ణి, మహాబలుడైన లక్ష్మణుణ్ణి కోట్లకొలది వానరులతో వచ్చిన మహాతేజఃశాలియైన సుగ్రీవుణ్ణి చూడగలవు. (36-38)

నేను సుగ్రీవుని సచివుడైన వానరుడను. నా పేరు హనుమంతుడు. మహాసముద్రమును దాటి లంకానగరములో ప్రవేశించినాను. నేను పరాక్రమమును చూపుచు, దురాత్ముడైన రావణుని శిరస్సుపై పాదము ఉంచి, నిన్ను చూచుటకై

వచ్చినాను. నేను నీవు అనుకొన్నట్లు రావణుడను కాను. ఈ సందేహమును విడిచిపెట్టుము. నామాట నమ్ముము.(39-41)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది నాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది ఐదవ సర్గము

సీత కోరికను అనుసరించి హనుమంతుడు రాముని శరీరలక్షణములను గుణములను వర్ణించి ఆమెకు తనపై విశ్వాసము కలుగునట్లు చేయుట.

సీత హనుమంతుడు చెప్పిన ఆ రామకథను విని, మధురస్వరముతో,(1)

"నీకు రామునితో సంబంధము ఎక్కడ కలిగినది? లక్ష్మణుని ఎట్లు ఎరుగుదువు? వానరులకూ, నరులకూ సంబంధము ఎట్లు ఏర్పడినది? ఓ హనుమంతుడా! రాముని లక్షణములనూ, లక్ష్మణుని లక్షణములనూ వర్ణించి చెప్పుము. అవి విన్నచో నన్ను మరల శోకము ఆవహించదు. ఆ రామలక్ష్మణుల ఆకారము ఎట్లు ఉండును? రూప మెట్లుండును? బాహువులు ఎట్లుండును? నాకు చెప్పుము." అని అడిగెను.(2-4)

వాయుకుమారుడైన హనుమంతుడు సీత మాట విని, రాముణ్ణి గూర్చి ఉన్నదున్నట్లు వర్ణించి చెప్పుటకు ఉపక్రమించెను.(5)

"దేవీ! నా అదృష్టముచే, నీకే తెలిసిఉండి కూడ నీ భర్తయైన రాముని ఆకారమునూ, లక్ష్మణుని ఆకారమునూ గూర్చి అడుగుచున్నావు. చాల సంతోషము! ఓ! విశాలాక్షీ! నేను గుర్తించిన రాముని లక్షణములనూ, లక్ష్మణుని లక్షణములనూ చెప్పెదను; వినుము.(6, 7)

రాముని కండ్లు పద్మముల రేకులవలె విశాలమైనవి. ఈతడు సమస్తమైన ప్రాణుల మనస్సును ఆకర్షించు సౌందర్యము కలవాడు. అతడు పుట్టుకతోనే మంచి రూపముతోను, దాక్షిణ్యముతోను జనించినాడు. రాముడు తేజస్సుచేత సూర్యునితోను, ఓర్పుచేత భూమితోను, బుద్ధిచేత బృహస్పతితోను, కీర్తిచేత దేవేంద్రునితోను సామానుడు.(8, 9)

శత్రుసంహారకుడైన రాముడు ప్రపంచకములోని ప్రాణు లందరినీ విశేషించి

తనవారినీ, తన నడవడికనూ, ధర్మమునూ బాగుగా రక్షించుచుండెను. రాముడు ఈ సమస్త ప్రపంచకమును, నాలుగు వర్ణముల వారినీ రక్షించుచుండును. లోకములో కట్టుబాట్లు ఏర్పరచి అందరూ ఆ కట్టుబాట్లకు లొంగి ఉండునట్లు చూచుచుండును.(10, 11)

రాముడు కాంతిమంతుడు. మిక్కిలి గౌరవింపబడినవాడు. బ్రహ్మచర్యవ్రతములో ఉన్నవాడు. సత్పురుషులకు ఉపకారమెట్లు చేయవలెనో తెలిసినవాడు. ఆ యా కర్మల ప్రయోజనము, ఫలితము తెలిసినవాడు. అనగా ఏ పని చేసిన ఎట్టి ఫలితము కలుగునో ఊహించగలవాడు. రాముడు రాజనీతిని చక్కగా అభ్యసించెను. బ్రాహ్మణుల విషయమున గౌరవము చూపును. విద్యాశీలసంపన్నుడు. వినయవంతుడు. శత్రువులను పీడించువాడు.(12, 13)

రాముడు స్వశాఖయైన యజుర్వేదమును చక్కగా అధ్యయనము చేసెను. వేదవేత్త లందరూ అతనిని గౌరవించుచుందురు. ధనుర్వేదమునందు, మిగిలిన మూడు వేదములందు, ఉపవేదములందు, వేదాంగములయందు పాండిత్యము కలవాడు. రాముని భుజములు విశాలమైనవి. బాహువులు దీర్ఘమైనవి. కంఠము శంఖాకారములో ఉండును. ముఖము మంగళప్రదమైనది. మూపుసంధి ఎముకలు పైకి కనబడవు. సుందరములైన అతని నేత్రములు ఎఱ్ఱగా ఉండును. రాముని గూర్చి విననివారు లోకములో లేరు.(14, 15)

రాముని కంఠధ్వని దుందుభిధ్వనివలె గంభీరముగా ఉండును. రంగు నిగనిగలాడుచుండును. అతడు గొప్ప ప్రతాపము గలవాడు.(పొట్టిపొడవులు లేక) సమానముగా ఉండును. అతని అవయవము లన్నీ సమముగా విభక్తములై ఉండును. అతని శరీరచ్ఛాయ శ్యామము (చామన). రాముని వక్షఃస్థలము, ముంజేయి, పిడికిలి స్థిరముగా ఉండును. అతని కనుబొమ్మలు, ముష్కములు, బాహువులు దీర్ఘములు. కేశములు, ముష్కములు, మోకాళ్లు హెచ్చుతగ్గులు లేకుండా ఉండును. నాభి, కడుపు క్రింది భాగము, వక్షఃస్థలము పొడవుగా ఉండును. నేత్రాంతములు, గోళ్ళు, అరచేతులు, అరకాళ్ళు ఎఱ్ఱగా ఉండును. పాదరేఖలు, కేశములు, లింగమణి నున్నగా ఉండును. కంఠధ్వని, నడక, నాభి గంభీరముగా ఉండును.(16, 17)

రాముని ఉదరముపై మూడు ముడతలున్నవి. అతని స్తనములు, స్తనాగ్రములు, రేఖలు పల్లముగా ఉండును. కంఠము, లింగము, వీపు, పిక్కలు, హ్రస్వములుగా ఉండును. అతని తలపై మూడు సుళ్లు ఉండును. అంగుష్ఠము మొదట నాలుగు

రేఖలుండును. అతని నుదుటిపైన, అరచేతులలోను, అరకాళ్ళలోను నాలుగేసి రేఖలుండును. అతడు తొంభైయారు అంగుళములు ఎత్తు ఉండును. అతని బాహువులు, మోకాళ్ళు, తొడలు, పిక్కలు సమానములుగా ఉండును.(18)

రాముని కనుబొమ్మలు, నాసికారంధ్రములు, నేత్రములు, చెవులు, పెదవులు, స్తనాగ్రములు, మోచేతులు, మణికట్లు, మోకాళ్ళు, ముష్కములు, పిరుదులు, చేతులు, పాదములు, పిరుదులపై ఎత్తైన కందరములు-జంటలుగా ఉన్న ఈ అన్ని అంగములూ సమములుగా ఉండును. అందమైన నాలుగు దంష్ట్రలు ఉండును. అతడు సింహమువలె, పెద్దపులివలె, ఏనుగువలె, వృషభమువలె నడచును. అతని పెదవులు, గడ్డము, ముక్కు చాల అందముగా ఉండును. అతని కండ్లు, పండ్లు, చర్మము, పాదములు, కేశములు నిగనిగలాడుచుండును. అతని బాహువులు, కాలివ్రేళ్లు, చేతివ్రేళ్లు, తొడలు, పిక్కలు అను అష్టవంశకములు తీర్చిదిద్దిన ట్లుండును.(19)

రాముని ముఖము, కండ్లు, నోరు, నాలుక, పెదవులు, దవడలు, స్తనములు, గోళ్లు, హస్తములు, పాదములు-ఈ పదీ పద్మములవలె ఉండును. శిరస్సు, లలాటము, చెవులు, కంఠము, వక్షము, హృదయము, కడుపు, చేతులు, కాళ్ళు, వీపు- ఈ పదీ పెద్దవిగా ఉండును. తేజస్సు, కీర్తి, సంపద అను ఈ మూడింటిచేత లోకమునంతను వ్యాపించినాడు. అతని మాతృపితృవంశములు రెండూ కూడ పరిశుద్ధమైనవి. చంకలు, కడుపు, వక్షము, ముక్కు, మూపు, లలాటము ఈ ఆరూ ఉన్నతములై ఉండును. అతని వ్రేళ్ల కణుపులు, తలవెంట్రుకలు, రోమములు, గోళ్ళు, చర్మము, లింగము, మీసము, దృష్టి, బుద్ధి అను తొమ్మిదీ సూక్ష్మములుగా ఉండును. అతడు పూర్వాహ్ణ-మధ్యాహ్న-అపరాహ్ణములయందు ధర్మ-అర్థ-కామములను సంపాదించుచుండును. (20)

రాముడు సత్యధర్మములందు ఆసక్తి కలవాడు. శ్రీమంతుడు. జనులను దగ్గరకు తీయుటయందు, వారిని అనుగ్రహించుటయందు ఆసక్తి కలవాడు. దేశకాలముల యుక్తాయుక్తముల(మంచిచెడ్డల) జ్ఞానము కలవాడు. అందరికీ ప్రియముగా మాటలాడువాడు. (21)

ఎవ్వరిచేతను పరాజితుడు కాని లక్ష్మణుడు రాముని సవతితల్లి కుమారుడైన సోదరుడు. అతడు అనురాగముచేత, రూపముచేత, గుణములచేత కూడ రామునివంటివాడే. మనుజులలో శ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులిద్దరూ నిన్ను చూచుటకు ఆసక్తితో భూమిపై అంతటా సంచరించుచు మమ్ములను కలుసుకొన్నారు.(22,23)

నీకోసమే భూమినంతనూ వెదకుచు తిరుగుచున్న ఆ రామలక్ష్మణులు అనేక వృక్షములతో నిండిన ఋశ్యమూకపర్వతశిఖరమునందు కూర్చొని ఉన్న వానరప్రభువైన సుగ్రీవుని చూచిరి. చూచుటకు ఆనందమును కలిగించు ఆ సుగ్రీవుడు తన సోదరుడు రాజ్యమునుండి తొలగించుటచే అతనికి భయపడి ఆ పర్వతముపై నివసించుచుండెను. సుగ్రీవుని అన్న రాజ్యభ్రష్టుని చేయగా మేము ఆ వానరరాజైన సుగ్రీవునే సేవించుచున్నాము. (24-26)

ఇంతలో నారచీరలు ధరించి, శ్రేష్ఠములైన ధనుస్సులు చేతులలో ధరించి, ఆ రామలక్ష్మణులు ఆ ఋశ్యమూకపర్వత ప్రాంతమునకు వచ్చినారు. వానరశ్రేష్ఠుడైన సుగ్రీవుడు ధనుర్ధరులై వచ్చుచున్న, మనుష్యశ్రేష్ఠులైన రామలక్ష్మణులను చూడగానే భయభ్రాంతుడై ఆ పర్వతము శిఖరము మీదికి ఎక్కెను. పిమ్మట ఆ సుగ్రీవుడు తాను ఆ పర్వతశిఖరముపైననే ఉండి వారి దగ్గరకు నన్ను శీఘ్రముగా పంపినాడు. (27-29)

సుగ్రీవాజ్ఞానుసారము నేను పురుషశ్రేష్ఠులు, సర్వసమర్థులు, సౌందర్యము, మంచిలక్షణములూ కలవారూ అయిన ఆ రామలక్ష్మణుల దగ్గరకు నమస్కరించుచు వెళ్ళినాను. పురుషశ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులు సుగ్రీవుని గూర్చిన యథార్థవిషయము తెలిసికొని సంతోషించిరి. అప్పుడు నేను వారిని నా వీపుపైన ఎక్కించుకొని సుగ్రీవాదులున్న చోటుకు తీసికొనిపోయితిని. నేను మహాత్ముడైన సుగ్రీవునకు రామలక్ష్మణులను గూర్చిన యథార్థ విషయములను తెలిపితిని. పరస్పర సంభాషణాంతరము, రామసుగ్రీవు లిద్దరికీ అన్యోన్యము స్నేహము కలిగెను. (30-32)

ఈ విధముగా రామసుగ్రీవుల మధ్య స్నేహము ఏర్పడిన పిమ్మట, పూర్వము జరిగిన కథలను చెప్పుకొనుటచే వారిద్దరికి పరస్పరము విశ్వాసము ఏర్పడినది. పిమ్మట రాముడు సోదరుడూ, గొప్ప తేజస్సు కలవాడూ అయిన వాలిచేత, స్త్రీనిమిత్తమై, (అనగా సుగ్రీవుని భార్యయైన రుమను వశము చేసుకొనుటకై) రాజ్యమునుండి వెడలగొట్టబడిన సుగ్రీవుని ఓదార్చెను. (33, 34)

పిమ్మట, రామునికి, నీవు కనబడకపోవుటచేత కలిగిన దుఃఖమును గూర్చి లక్ష్మణుడు వానరప్రభువైన సుగ్రీవునకు తెలిపెను. సుగ్రీవుడు లక్ష్మణుడు చెప్పినది విని, రాహువు మ్రింగిన సూర్యుడువలె మిక్కిలి కాంతివిహీనుడయ్యెను. రావణుడు హరించుచున్నప్పుడు నీవు నీ శరీరముపై ప్రకాశించుచున్న ఏ అలంకారములను తీసి భూమిమీద పడవేసితివో వాటిని అన్నింటిని తీసికొనివచ్చి వానరనాయకులు,

సంతోషపూర్వకముగా, రామునకు చూపించిరి. కాని నీ దారి మాత్రము వారికి తెలియకపోవుటచే చెప్పలేకపోయిరి.(35-38)

నేనే వాటిని రామునివద్దకు తీసికొనిపోయి అతనికి ఇచ్చితిని. అపుడు వాటిని గ్రహించగానే రాముడు మూర్ఛపోవుటచే అవి అన్నీ చప్పుడు చేయుచు నలుమూలలా చెల్లాచెదరై పడిపోయినవి. దేవతాపురుషునితో సమానుడైన, ప్రభువైన ఆ రాముడు నీ సుందరములైన ఆ ఆభరణములు ఒడిలో ఉంచుకొని పరిపరివిధముల విలపించెను. అతడు ఆ అలంకారములను చూచుచు, ఏడ్చుచు, మాటి మాటికి పరితపించెను. ఈ విధముగా ఆ అలంకారములు రాముని శోకాగ్నిని ప్రజ్వలింపచేసినవి.(39-41)

దుఃఖార్తుడైన ఆ మహాత్ముడు చాలా సేపు అట్లే నేలపై పడియుండెను. అప్పుడు నేను ఏవేవో మాటలు చెప్పి అతనిని లేవదీసితిని. లక్ష్మణసహితుడై, ఆ అలంకారములను మాటిమాటికి చూచి, ప్రక్కనున్నవారికి చూపి, వాటిని సుగ్రీవునకు ఇచ్చెను.(42, 43)

నీవు కనబడకపోవుటచే, ఆ రాముడు నిత్యమూ ప్రజ్వలించుచున్న అగ్నిచేత అగ్నిపర్వతము వలె, తపించుచున్నాడు. నీ నిమిత్తమై మహాత్ముడైన ఆ రాముణ్ణి, నిద్రలేకపోవడము, శోకమూ, చింతా అగ్నిగృహమును అగ్నులు తపింపచేయునట్లు తపింపచేయుచున్నవి. గొప్ప భూకంపము పెద్ద పర్వతమును కదల్చివేసినట్లు నీవు కనబడకపోవుటచే కలిగిన శోకము రాముణ్ణి కదల్చివేయుచున్నది.(44-46)

ఓ! దేవీ! అందమైన అరణ్యములలోను, నదీతీరములందు, సెలయేళ్ళదగ్గరగా సంచరించుచున్నను రాముడు, నీవు కనబడకపోవుటచేత ఆనందము పొందుటలేదు. రాముడు, రావణుని మిత్రబంధుసహితముగా సంహరించి, శీఘ్రముగా నిన్ను పొందగలడు.(47, 48)

ఆనాడు రామసుగ్రీవు లిద్దరూ కలసినప్పుడు, రాముడు వాలిని చంపవలె ననీ, సుగ్రీవుడు నిన్ను వెదకించవలెననీ ఒప్పందము చేసికొన్నారు. పిమ్మట వీరులైన ఆ రాజకుమారులిద్దరూ కిష్కింధకు వెళ్ళిరి. అక్కడ వానరరాజైన వాలిని రాముడు యుద్ధములో చంపి సమస్తమైన ఎలుగుబంటుల సముదాయమునకు, వానరుల సముదాయమునకు సుగ్రీవుణ్ణి రాజుగా చేసెను.(49-51)

రామసుగ్రీవుల మధ్య స్నేహము ఈ విధముగా ఏర్పడెను. నేను వారిద్దరూ పంపగా, నీవద్దకు దూతగా వచ్చిన హనుమంతుడను. సుగ్రీవుడు స్వరాజ్యము

లభించిన పిమ్మట మహాబలశాలులైన వానరనాయకులను రప్పించి, నిన్ను అన్వేషించుటకై, పది దిక్కులకు పంపెను. సుగ్రీవుడు ఆజ్ఞాపించుటచే, హిమవత్పర్వతము వంటి ఆకారము గల వానరులు అన్నివైపులా భూమిని వెదకుటకై, బయలుదేరిరి. (52-54)

అట్టి మేము, ఇతరవానరులు కూడ సుగ్రీవాజ్ఞ నెరవేర్చవలెనను ఆతురతతో నిన్ను అన్వేషించుచు, ఈ పృథ్విపై అంతా తిరుగుచున్నాము. లక్ష్మీసంపన్నుడు, వాలిపుత్రుడు, మహాబలశాలి అయిన అంగదు డను వానరశ్రేష్ఠుడు మూడవవంతు సైన్యమును తీసికొని నీ అన్వేషణమునకై బయలుదేరినాడు. మేమందరమూ వింధ్యపర్వతమునందు దారి తప్పి మిక్కిలి దుఃఖాక్రాంతులమై ఉండగా ఎన్నో పగళ్ళు, రాత్రులు గడచిపోయినవి. (55-57)

అట్టి పరిస్థితిలో మేము కార్యము సాధించలేకపోయినా మనే నిరాశాభావముచేత, సుగ్రీవు డిచ్చిన గడువు దాటిపోవుటచేత, సుగ్రీవుడు దండించునను భయముచేత, ప్రాణత్యాగము చేయవలె నని నిశ్చయించుకొంటిమి. అడవులలో, ప్రవేశింప శక్యముగాని ప్రదేశములను, నదులను, సెలయేళ్లను వెదకినను నీవెక్కడా కనబడకపోవుటచే ప్రాణములను విడచుటకు సిద్ధపడితిమి. (58,59)

వానరశ్రేష్ఠులందరూ ఈ విధముగా ప్రాణత్యాగమునకై ఆహారము విసర్జించి పండుకొని ఉండుట చూచి, అంగదుడు, చాల దుఃఖసముద్రములో మునిగినవాడై, నీ అపహరణమునూ, వాలివధనూ, జటాయుమరణమునూ, మేమందరమూ ప్రాయోపవేశము చేయుటను గూర్చి విలపించెను. "ఇచ్చిన గడువులోపుగా రాకపోయినచో చంపెదను" అను సుగ్రీవాజ్ఞను స్మరించి, ప్రాణములపై ఆశ వదలుకొని, మేము మరణించుటకు సిద్ధముగా ఉండగా, మేము వచ్చిన పని సఫలము చేయుటకా అన్నట్లు పరాక్రమవంతుడైన ఒక గొప్ప పక్షిరాజు అక్కడికి వచ్చెను. (60-62)

జటాయువు సోదరుడైన సంపాతి అనే ఆ గృధ్రరాజు సోదరుని వధను గూర్చి విని కోపముతో, "వానరోత్తములారా! నా తమ్ముడైన జటాయువును ఎవ్వడు, ఎక్కడ చంపి పడవేసినాడో చెప్పుడు" అని అడిగెను. (63, 64)

అప్పుడు అంగదుడు, జనస్థానములో భయంకరమైన రూపముగల రాక్షసుడు, నీ నిమిత్తమై చేసిన ఆ మహావ్యక్తి వధను, యథాతథముగా ఆ సంపాతికి చెప్పెను. ఆ సంపాతి జటాయువు మరణమును విని చాల దుఃఖించెను. నీవు రావణుని

గృహములో ఉన్నట్లు అతడు మాకు చెప్పెను.(65, 66)

సంతోషజనకమైన ఆ సంపాతి మాటలు విని అంగదుడు మొదలైన మే మందరము అక్కడినుండి వెంటనే బయలుదేరితిమి. వానరు లందరు చాలా సంతోషించి నిన్ను చూడవలెనను ఉత్సాహముతో వింధ్యపర్వతమునుండి బయలుదేరి, సముద్రము ఉత్తరపు తీరముచేరిరి. అక్కడ సముద్రము చూడగానే భయపడి, మరల చింతాగ్రస్తు లైరి.(67–69)

అప్పుడు నేను, సముద్రమును చూచి దిగులుచెందక ఆ వానరసైన్యమునకు కలిగిన తీవ్రమైన భయమును తొలగించి, నూరు యోజనముల దూరము దుమికితిని. నేను రాక్షసులతో నిండిన లంకలో రాత్రి ప్రవేశించి, రావణునీ, దుఃఖములో మునిగియున్న నిన్నూ చూచినాను.(70, 71)

దేవీ! ఈ విషయమునంతా నీకు యథాతథముగా చెప్పినాను. నేను రాముని దూతను. నాతో మాటలాడుము. నేను రామునికోసమై ప్రయత్నము చేసి, ఇక్కడకు వచ్చినాను. సుగ్రీవుని మంత్రిని. వాయుదేవుని కుమారుడను. ఈ విషయము తెలిసికొనుము.(72, 73)

అస్త్రధారులందరిలోను శ్రేష్ఠుడైన నీ రాముడు క్షేమముగా ఉన్నాడు. అన్నగారి సేవ చేయుటయందు శ్రద్ధగల, మంచి లక్షణములు గల లక్ష్మణుడు కూడ క్షేమముగా ఉన్నాడు. ఓ! దేవీ! పరాక్రమవంతుడు, నీ భర్తా అయిన ఆ రాముని హితమునందు ఆసక్తి గల నేను సుగ్రీవుని ఆజ్ఞచే, ఒంటరిగా ఇక్కడికి వచ్చినాను.(74, 75)

స్వేచ్ఛానుసారముగా రూపములు ధరించగలిగిన నేను, నీ జాడ తెలిసికొనుటకై ఎవ్వరూ సహాయుడు లేకుండా, ఒంటరిగా సంచరించు, ఈ దక్షిణదిక్కుకు వచ్చితిని. భాగ్యవశముచేత, నేను, నీవు కనబడినావని చెప్పి, నీవు కనబడకపోవుటచే దుఃఖించుచున్న వానరసైన్యముల సంతాపమును తొలగించెదను. ఓ! దేవీ! నా అదృష్టము బాగున్నది; నేను సాగరము లంఘించుట వ్యర్థము కాలేదు. నిన్ను చూడగలిగితి నను కీర్తిని పొందగలను. ఇది కూడా నా అదృష్టమే.(76–78)

మహాపరాక్రమశాలియైన రాముడు రాక్షసాధిపతియైన రావణుని మిత్రబంధుసహితముగా సంహరించి, శీఘ్రముగా నిన్ను పొందగలడు.(79)

పర్వతము లన్నింటిలోకి శ్రేష్ఠమైన మాల్యవంత మను పర్వతమున్నది. అక్కడినుండి కేసరి అను వానరుడు గోకర్ణపర్వతమునకు వెళ్ళెను. నా తండ్రియైన

ఆ కేసరి, దేవతలు, ఋషులు ప్రార్థింపగా, సముద్రతీరమునందున్న పవిత్రతీర్థమునందు శంబసాదను డను రాక్షసుని చంపెను.(80, 81)

నేను ఆ కేసరి భార్యయందు వాయుదేవునివలన పుట్టినాను. నేను చేసిన పనిచే నాకు లోకములో హనుమంతుడను ప్రసిద్ధి వచ్చినది. నీకు నమ్మకము కలిగించుటకై, నీ భర్తయైన రాముని గుణములు వర్ణించి చెప్పినాను. ఓ! దేవీ! కొద్దికాలములో రాముడు నిన్ను ఇక్కడినుండి తీసికొని వెళ్ళగలడు."(82, 83)

శోకముచేత కృశింపచేయబడిన సీత ఈ విధముగా, సరియైన హేతువులను చూపుట ద్వారా హనుమంతునిచే విశ్వాసము కలుగునట్లు చేయబడినదై, సరియైన ఆనవాళ్ళను బట్టి అతడు దూతయే అని తెలుసుకొనెను. జానకి సాటిలేని సంతోషమును కూడ పొందెను. అధికమైన ఆనందముతో, వంకరయైన రెప్పలు గల నేత్రములనుండి ఆనందబాష్పములను రాల్చెను. విశాలాక్షియైన సీత ముఖము రాహువు విడచిన చంద్రునివలె ప్రకాశించెను.(84-86)

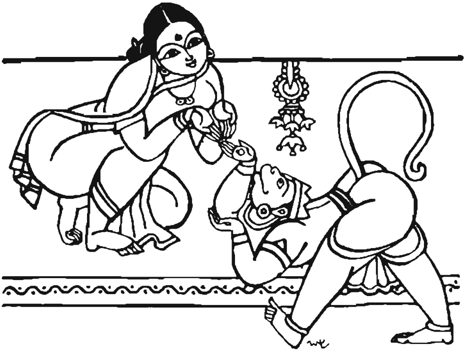
హనుమంతుడు వానరుడే అనీ, మరొకడు ఎవ్వరూ కాడనీ ఆమె తెలిసికొనెను. పిమ్మట హనుమంతుడు చూచుటకు ఆనందము కలిగించు ఆ సీతతో మరల ఇట్లనెను.(87)

నీకిది అంతా చెప్పినాను కదా. నీవు ఊరడిల్లుము. నీకొరకు నేనేమి చేయవలెనో, నీకేది ఇష్టమో చెప్పుము. నేనిక తిరిగి వెళ్ళెదను. మహర్షులు ప్రేరేపించ, కపివీరుడైన కేసరి, యుద్ధమందు, శంబసాదనుడను అసురుని చంపిన పిమ్మట నేను వాయువువలన జనించిన వానరుడను. ప్రభావముచేత నేను ఆ వాయుదేవుని అంతటి వాడను."(88, 89)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది ఐదవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది ఆరవ సర్గము

హనుమంతుడు సీతకు రామముద్రిక ఇచ్చుట. రామునకు ఆమెపై ఉన్న ప్రేమను వర్ణించి చెప్పి ఆమెను ఓదార్చుట.

మహాతేజఃశాలి అయిన హనుమంతుడు, సీతకు నమ్మకము కలుగుటకై, మరల వినయపూర్వకముగా, "ఓ మహాభాగ్యవంతురాలా! నేను బుద్ధిశాలియైన రాముని దూతను! రాముని పేరు గుర్తుగా ఉన్న ఈ ఉంగరమును చూడుము. మహాత్ముడైన రాముడిచ్చిన ఈ ఉంగరమును, నీ నమ్మకమునకై తీసికొని వచ్చినాను. ఊరడిల్లుము. నీకు మంగళ మగుగాక. నీ దుఃఖఫలము తొలగిపోవు సమయము వచ్చినది" అని చెప్పి ఆ ఉంగర మిచ్చెను.(1-3)

జానకి, భర్త ఉంగరమును గ్రహించి చూచుచు, భర్తను చేరినంత సంతోషమును పొందెను. భర్త వార్తను అందించి హనుమంతునిచేత సంతోషపెట్టబడిన బాలయైన (నిర్మలహృదయము గల) ఆ సీత సిగ్గుపడుచు, చాల సంతోషించుచు, ప్రియవాక్యము పలుకుచు, ఆ హనుమంతుని ప్రశంసించెను.(4-6)

"ఓ! వానరోత్తమా! నీవే పరాక్రమవంతుడవు, నీవే సమర్థుడవు. నీవే బుద్ధిశాలివి. అందుచేతనే నీవు ఒంటరిగా ఈ రాక్షసుల నగరములో నిర్భయముగా ప్రవేశించితివి. శ్లాఘింపదగిన పరాక్రమము గల నీవు, నూరు యోజనములు విస్తారము గలదీ,

మొసళ్ళకు నివాసస్థానము అయిన సముద్రమును ఆవుపాదం వంటిదానినిగా చేసి, దాటినావు.(7, 8)

ఓ! వానరశ్రేష్ఠుడా! రావణునివల్ల భయముగాని, కొంచెమైన తొట్రుపాటు గాని నీలో కనబడుటలేదు. నీవు సామాన్యుడైన వానరుడ వని అనుకొనను. నిన్ను బుద్ధిమంతుడుగా ప్రసిద్ధుడైన ఆ రాముడు పంపినచో నాతో మాటలాడుటకు తగి ఉన్నావు. ఎదిరించుటకు శక్యముకాని రాముడు, నిన్ను పరీక్షించకుండగా, నీ పరాక్రమము ఎట్టిదో తెలిసికొనకుండగా పంపి యుండడు కదా! అందులోను నావద్దకు అసలే పంపి ఉండడుకదా!(9-11)

రాముడూ, లక్ష్మణుడూ భాగ్యవశముచేత క్షేమముగా ఉన్నారు. రాముడు క్షేమముగా ఉన్నచో, ప్రజ్వలించుచున్న ప్రళయకాలాగ్నివలె సముద్రమువరకు వ్యాపించి యున్న భూమిని, కోపముతో కాల్చివేయుటలేదేమి? లేదా అది వారి లోపమని చెప్పుటకు వీలులేదు. ఆ రామలక్ష్మణులు దేవతలను కూడా నిగ్రహించ సమర్థులు. కాని నా దుఃఖాలకే అంతము లేదని తలచెదను.(12-14)

రాముడు మనస్సులో బాధపడుట లేదుకద! దుఃఖించుటలేదు కద! ఆ పురుషోత్తముడు శత్రువును జయించుటకై చేయవలసిన పనులన్నీ చేయుచున్నాడా? రాజకుమారుడైన ఆ రాముడు దైన్యమూ, భ్రాంతీ లేకుండా ఉన్నాడా? పనులలో పొరబాటుపడుట లేదు కద! ప్రయత్నము చేసి సాధించవలసిన కార్యములను చేయుచున్నాడు కద! శత్రుసంహారకుడైన రాముడు అవసరమును బట్టి సామదానోపాయములను, దానభేదదండోపాయములను అవలంబించుచున్నాడా? శత్రుజయమును కోరి మిత్రుల విషయమున మైత్రితో ప్రవర్తించుచున్నాడా? రాముడు మిత్రులను సంపాదించుకొనుచున్నాడు కద! ఇతరులు కూడ అతని మైత్రిని కోరి అతనిని చేరుచున్నారు కద! అతని మిత్రులందరూ మంచివారే కద! మిత్రులు అతనిని గౌరవించుచున్నారు కద!(15-18)

రాజకుమారుడైన రాముడు దేవతల అనుగ్రహమును కోరి వారిని ఆరాధించుచున్నాడు కద! పురుషకారానికీ, దైవానికీ సమమైన ప్రాధాన్యం ఇచ్చి, వాటిని సమముగా సేవించుచున్నాడు కద! నేను దూరముగా ఉండిపోవుటవలన రామునికి నామీద ప్రేమ తగ్గిపోలేదు కదా? నన్ను ఈ కష్టమునుండి అతడు విడిపించునా? రాముడు సుఖాలకు అలవాటుపడినవాడు, కాని దుఃఖాలకు అలవాటుపడినవాడు కాదు. అట్టి రాముడు ఇప్పుడే వచ్చిన ఈ అత్యధికమైన

దుఃఖానికి క్రుంగిపోవుటలేదు కద! (19-21)

కౌసల్య, సుమిత్ర, భరతుడు క్షేమముగా ఉన్నట్లు వార్తలు ఎక్కువగా వచ్చుచున్నవా? గౌరవార్హుడైన రాముడు నా నిమిత్తమై కలిగిన శోకముతో బాధపడుచున్నాడా? రాముడు ఇతరదృష్టి ఏదీలేక నన్ను శోకమునుండి దాటించునా? సోదరునియందు ప్రేమగల భరతుడు, నా నిమిత్తమై, మంత్రులచేత రక్షింపబడిన, అక్షౌహిణీ ప్రమాణము గల, భయంకరమైన సైన్యమును పంపునుగద!(22-24)

శ్రీమంతుడు, వానరాధిపతి అయిన సుగ్రీవుడు, దంతములు, నఖములు ఆయుధములుగా గల వీరులైన వానరులతో కూడి నాకొరకై రాగలడు కద! శూరుడు, సుమిత్రకు ఆనందము కలిగించువాడు, అస్త్రవిద్యలో ప్రవీణుడు అయిన లక్ష్మణుడు, బాణముల సముదాయములతో రాక్షసులను సంహరించును కద! మిత్రజనసహితుడైన రావణుడు ప్రజ్వలించుచున్న భయంకరమైన అస్త్రములచేత యుద్ధరంగమునందు చంపబడగా, ఆచిరకాలములో చూడగలను కద!(25-27)

బంగారముతో సమానమైన రంగుగలది, పద్మముతో సమానమైన సువాసన గలది అయిన, రాముని ఆ ముఖము, నేను దగ్గర లేకపోవుటచేత శోకముతో దీనమై, నీరు ఎండిపోయినపుడు ఎండచేత పద్మమువలె శుష్కించలేదుకద! పితృవాక్యపాలనరూపధర్మోపదేశమువలన రాజ్యమును విడచి, నన్ను కాలినడకచే అరణ్యమునకు తీసికొనివెళ్లుచున్నప్పుడు కూడ ఏ రామునకు మనోవ్యథ కాని, భయముకాని, శోకము కాని కలగలేదో అట్టి రాముడు ధైర్యముగా ఉన్నాడు కద! హనుమంతుడా! రామునకు స్నేహము విషయమున తల్లిగాని, తండ్రిగాని, మరి ఏ ఇతరవ్యక్తిగాని నాతో సమానులు లేదా అధికులు లేరు. ప్రియుని వృత్తాంతమును వినునంతవరకే జీవించవలె నని కోరుచున్నాను."(28-30)

సీత హనుమంతునితో ఆ విధముగా గొప్పదీ, మధురమూ అయిన అర్థము గల మాట పలికి, రామునకు సంబంధించిన విషయములు తెలిపే మనోహరమైన హనుమంతుని మాటలు వినుటకై ఊరకుండెను. హనుమంతుడు సీత మాటలు విని, శిరస్సుపై అంజలి ఘటించి ఇట్లు బదులుచెప్పెను.(31, 32)

"దేవీ! నీవు ఇక్కడ ఉన్నట్లు రామునకు తెలియదు. అందుచేతనే దేవేంద్రుడు భార్యయైన శచీదేవిని తీసికొనివెళ్ళి నట్లు నిన్ను శీఘ్రముగా తీసికొని వెళ్ళలేదు. నా మాట వినిన వెంటనే రాముడు వానరగణములతోను, ఎలుగుబంట్ల గుంపులతోను నిండిన పెద్ద సైన్యముతో శీఘ్రముగా రాగలడు. రాముడు, క్షోభింప శక్యము కాని

సముద్రమును బాణసముదాయములచేత స్తంభింపచేసి(కదలకుండునట్లు చేసి), లంకాపట్టణములోని రాక్షసుల నందరినీ నశింపచేయగలడు.(33-35)

ఆ సమయమునందు, మృత్యుదేవతగాని అసురులు గాని, దేవతలు గాని రాముని మార్గములో అడ్డుతగిలినచో అతడు వాళ్ళను కూడ చంపగలడు.(36)

ఓ పూజ్యురాలా! నీవు కనబడని దుఃఖముతో నిండిన ఆ రాముడు, సింహముచేత పీడించబడిన ఏనుగువలె సుఖము పొందజాలకున్నాడు. మలయపర్వతముపైనా, వింధ్యపర్వతముపైనా, మేరుపర్వతముపైనా, మందరపర్వతముపైనా, దర్దురపర్వతముపైనా, మా ఆహారమైన కందమూలములపైనా ఒట్టుపెట్టి చెప్పుచున్నాను. సుందరములైన నేత్రములు కలదీ, మనోహరమూ,దొండపండువంటి పెదవులు కలదీ, చూచుటకు అందమైనదీ, ఉదయించిన పూర్ణచంద్రునితో సమానమూ అయిన రాముని ముఖమును తప్పక చూడగలవు.(37-39)

దేవీ! ఐరావతము మూపు మీద కూర్చున్న దేవేంద్రుడువలె ప్రస్రవణపర్వతముపై ఉన్న రాముణ్ణి శీఘ్రముగా చూడగలవు. రాముడు మాంసాహారము భుజించుటలేదు. మద్యమును సేవించుటలేదు. ప్రతిదినము సాయంకాలము మాత్రమే వానప్రస్థులకు తగిన, చక్కగా ఏర్పరుపబడిన ఫలమూలాద్యాహారమును మాత్రమే భుజించుచున్నాడు. తన మనస్సు పూర్తిగా నీ మీదనే నిలచి ఉండుటచే శరీరము మీద వ్రాలిన(కుట్టే) అడవి ఈగలనుగాని, దోమలను గాని శరీరముమీద పాకే పురుగులనుగాని, సర్పములను గాని తొలగించుకొనుటలేదు.(40-42)

ఎల్లవేళలా ఏదో ఆలోచించుచు, దుఃఖాక్రాంతుడై ఉన్నాడు. మన్మథునకు వశుడై అతడు నిన్ను తప్ప మరి దేనిని గూర్చి కూడా ఆలోచించుటలేదు. రామునకు చాలావరకు నిద్రయే లేదు. ఎప్పుడైనా కొంచెము నిద్రపట్టినా ఆ నరోత్తముడు "సీతా సీతా" అని అనుచు మేల్కొనుచున్నాడు. ఏదైనా పండుకాని, పువ్వుకాని, అందమైన మరేదైన వస్తువుకాని కనబడినపుడు 'హా ప్రియే'! అని నిన్ను అనేకవిధముల స్మరించుచు నిట్టూర్పు విడచుచుండును.(43-45)

దేవీ! మహాత్ముడైన ఆ రాజకుమారుడు నిత్యము దుఃఖించుచున్నాడు. సీతా! అని నిన్నే తలచుచున్నాడు. నియమము అవలంబించి నిన్ను పొందుటకే ప్రయత్నము చేయుచున్నాడు.(46)

రామునకు ఎంత శోకము ఉండెనో, సీతకు కూడా అంత శోకమే ఉండెను. కాని రాముని వర్ణనము వినుటచే ఆమె శోకము కొంత తగ్గెను. ఇట్లు శోకానందములతో అప్పుడా సీత, శరత్కాలప్రారంభమునందు కొంచెము మేఘాలు మిగిలి ఉండగా చంద్రునితో కూడిన రాత్రివలె ఉండెను.(47)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది ఏడవ సర్గము

తనతో రాముని వద్దకు రమ్మని హనుమంతుడు ఆమెను కోరుట; సీత అందుకు నిరాకరించుట.

పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖము గల ఆ సీత హనుమంతుని మాటలు విని, ధర్మార్థములకు సంమతమైన మాట అతనితో ఇట్లనెను.(1)

"హనుమంతుడా! రాముడు ఇతరదృష్టి లేకుండా ఉన్నాడనీ, శోకముతో నిండిఉన్నాడనీ చెప్పినావు. అందుచే నీ మాటలు విషము కలిపిన అమృతమువలె ఉన్నవి. దైవము అత్యధికమైన ఐశ్వర్యములోనికి గాని, అతిభయంకరమైన దుఃఖములోనికి గాని, పురుషుణ్ణి, త్రాడు కట్టి ఈడ్చుకొని పోయినట్లు ఈడ్చుకొనిపోవును. ప్రాణులెవ్వరూ దైవమును దాటజాలరు. ఇది నిశ్చయము. లక్ష్మణుడూ, రాముడూ, నేనూ కష్టాలలో చిక్కుకొని ఎంత బాధపడుచున్నామో చూడుము.(2-4)

సముద్రమధ్యములో ఓడ బ్రద్దలైపోగా ఈది, ఈది అలసిపోయిన వాడు వలె ఉన్న రాముడు ఈ శోకము అంతమును ఎప్పుడు చూచునో కదా! నా భర్త రాక్షసులను సంహరించి, రావణుని హతమార్చి, లంకాపట్టణమును పూర్తిగా నశింపచేసి, నన్నెప్పుడు చూడగలడో కదా!(5-6)

ఈ సంవత్సరకాలము పూర్తి అగుటకు ముందే నన్ను రక్షించుటకై తొందరపడవలె నని ఆ రామునితో చెప్పుము. ఎందుచేతననగా నేను అంతవరకు మాత్రమే జీవించగలను. క్రూరుడైన రావణుడు నాకిచ్చిన గడువులో ఇప్పుడు పదవమాసము జరుగుచున్నది. ఇంక రెండుమాసములు మిగిలి యున్నవి.(7, 8)

"సీతను రామునకు తిరిగి ఇచ్చివేయుము" అని సోదరుడైన విభీషణుడు ఆ రావణుని ఎంత బ్రతిమాలి చెప్పినను అతడు అట్టి ఆలోచన చేయుటలేదు. నన్ను తిరిగి ఇచ్చివేయుట రావణునకు ఏ మాత్రము ఇష్టముకాదు. అతడు కాలానికి లొంగిపోయినాడు; యుద్ధములో అతనిని మృత్యువు వెదకుచున్నది. విభీషణుని పెద్దకూతురైన నల, తల్లి పంపగా వచ్చి స్వయముగా నాతో ఈ విషయము చెప్పినది.(9-11)

నిస్సంశయముగా నా భర్త నన్ను శీఘ్రముగా పొందగలడు. ఎందుచేతననగా నా అంతరాత్మ(మనస్సు) పరిశుద్ధముగా ఉన్నది. ఆ రామునియందు అనేక సద్గుణము లున్నవి. రామునిలో ఉత్సాహము, పురుషప్రయత్నము చేయుట, బలము, క్రూరస్వభావము లేకుండుట, కృతజ్ఞత్వము, పరాక్రమము, ప్రభావము మొదలైన సద్గుణములు ఉన్నవి. లక్ష్మణుని సహాయము కూడ లేకుండ, జనస్థానములో పదునాలుగువేలమంది రాక్షసులను చంపిన రామునికి ఏ శత్రువు భయపడడు?(12-14)

పురుషశ్రేష్ఠుడైన ఆ రాముడు ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను చలించడు. శచీదేవికి దేవేంద్రుని ప్రభావము తెలిసినట్లు, నాకు రాముని ప్రభావము బాగుగా తెలియును. బాణసముదాయము లనే కిరణములుగల, శూరుడైన రాము డనే సూర్యుడు, శత్రువులైన రాక్షసు లనే జలమును ఎండింపచేయగలడు."(15, 16)

రామునికొరకై శోకముతో కృశించి, కన్నీళ్ళతో నిండిన నేత్రములతో ఈ విధముగా పలుకుచున్న సీతతో హనుమంతు డిట్లనెను.(17)

దేవీ! నా మాట వినిన వెంటనే రాముడు వానరగణములతోను, ఎలుగుబంట్ల గుంపులతోను నిండిన పెద్ద సైన్యముతో శీఘ్రముగా రాగలడు. లేదా నిన్ను ఇప్పుడే ఈ దుఃఖము నుండి విముక్తురాలిని చేసెదను. నా వీపుపై ఎక్కుము. నిన్నిప్పుడే రాముని వద్దకు చేర్చెదను. నిన్ను నా వీపుపై కూర్చుండబెట్టుకొని సముద్రమును దాటెదను. రావణునితో సహా ఈ లంకను కూడా మోయుటకు నాకు శక్తి ఉన్నది. (18-20)

దేవీ! హోమము చేసిన హోమద్రవ్యమును అగ్నిదేవుడు దేవేంద్రునకు అందజేసినట్లు, నేను, నిన్ను ప్రసవణ పర్వతము మీద ఉన్న రామునకు ఇప్పుడే అందజేసెదను. విష్ణువు దైత్యులను సంహరించుటకై ఉద్యమించుచున్నట్లు, లక్ష్మణసమేతుడైన రాముడు రాక్షసవధకై ఉద్యమించుచున్నాడు. అట్టి రాముణ్ణి

నీవిప్పుడే చూడగలవు. మహాబలశాలియైన రాముడు, నిన్ను చూడవలె నను ఉత్సాహముతో ఐరావతము మీద కూర్చున్న ఇంద్రునివలె, ఆశ్రమములో ఉన్నాడు. అట్టి రాముణ్ణి ఇప్పుడే చూడగలవు. (21-23)

దేవీ! నా వీపుపైకి ఎక్కుము. ఆలోచించకుము. రోహిణి చంద్రుని దగ్గరకు వెళ్ళినట్లు రాముని దగ్గరకు వెళ్ళుటకు నిశ్చయించుకొనుము. నీవు నా వీపుపై ఎక్కి చంద్రునితోను, మహాతేజస్సు గల సూర్యునితోను మాటలాడుచున్నావా అన్నట్లు ఆకాశమార్గమునందు ప్రయాణము చేసి మహాసముద్రమును దాటుము. (24, 25)

నేను ఇక్కడినుండి నిన్ను తీసికొని వెళ్లిపోవునప్పుడు ఈ లంకలో ఉన్నవారిలో ఎవడూ కూడా నా వెంట రాజాలడు. నేను ఇక్కడికి ఎట్లు వచ్చినానో అట్లే నిన్ను నా వీపుపై ఎక్కించుకొని ఆకాశమార్గములో వెళ్ళెదను. సందేహము లేదు. చూడుము."(26,27)

ఆశ్చర్యకరములైన హనుమంతుని మాటలు వినగానే సీత సంతోషముతో వికసించిన సకలావయవములు కలదై అతనితో, "ఓ! హనుమంతుడా! ఇంత దూరమైన మార్గము నన్ను మోసికొని వెళ్ళవలె నని నీ వెట్లు అనుకొనుచున్నావు? దీనిని బట్టి నీవు వానరుడ వని నిరూపించుకొనుచున్నావు ! ఇంత చిన్న శరీరము గల నీవు, నన్ను, ఇక్కడినుండి నా భర్తయైన రాముని వద్దకు తీసికొనిపోగలవని ఎట్లు అనుకొనుచున్నావు?" అని పలికెను. (28-30)

వాయుపుత్రుడూ శోభాసంపన్నుడూ అయిన హనుమంతుడు సీత మాటలు విని "ఆహా! ఈనాడు నాకొక క్రొత్త అవమానము జరిగినది కదా"! అని భావించెను. "ఈ సీతకు నా బలము గాని, ప్రభావము గాని తెలియదు. అందుచేత నేను ఇచ్ఛానుసారముగా ఎట్టి రూపము ధరించగలనో ఈమెకు చూపెదను." అనుకొనెను. (31, 32)

హనుమంతుడు ఈ విధముగా ఆలోచించి, సీతాదేవికి తన స్వరూపమును చూపించెను. అతడు ఆ వృక్షము నుండి క్రిందికి దుమికి, సీతకు నమ్మకము కలిగించుటకై పెరుగుటకు ప్రారంభించెను. ఆ వానరోత్తముడైన హనుమంతుడు మేరుపర్వతము వలె, మందరపర్వతమువలె ఉన్నతమైన శరీరముతో, ప్రజ్వలించుచున్న అగ్ని వంటి కాంతితో ప్రకాశించుచు సీత ఎదుట నిలచెను. (33-35)

ఎఱ్ఱని ముఖముతోను, వజ్రము వంటి కోరలతోను, గోళ్ళతోను భయంకరుడై,

పర్వతమువలె ఉన్న మహాబలశాలియైన ఆ హనుమంతుడు సీతతో, "దేవీ! పర్వతములు, వనప్రదేశములు, కోటబురుజులు, ప్రాకారములు, ముఖద్వారములు, ప్రభువైన రావణుడు వీటి అన్నింటితో సహా ఈ లంకాపురమును కూడా తీసికొని వెళ్ళుటకు నాకు శక్తి ఉన్నది. ఈ కారణముచే, సందేహము విడచి మనస్సును స్థిరముగా చేసికొనుము. నా వెంట వచ్చి లక్ష్మణసమేతుడైన రాముని దుఃఖము పోగొట్టుము" అనెను. (36-38)

సీత, భయంకరాకారముతో ఉన్న ఆ వాయుదేవుని ఔరసపుత్రుడైన హనుమంతుని చూచి, "ఓ! వానరోత్తమా! నీ ధైర్యమును, బలమును, వాయుదేవునకు వలె నీకున్న అడ్డులేని గమనమును, అగ్ని తేజస్సువలె అద్భుతమైన నీ తేజస్సునూ నేను ఎరుగుదును. ఊహింపశక్యము కాని ఈ సముద్రమును దాటి, సామాన్యు డెవ్వడైనా ఈ ప్రదేశమునకు రాగలడా? (39-41)

నీవు నన్ను తీసికొని వెళ్ళగల వను విషయమును నే నెరుగుదును. మహాత్ముడైన రాముని కార్యము ఎట్లు చెడిపోకుండునో మనము నిర్ణయించవలసి ఉన్నది. నేను నీతో వెళ్ళుట యుక్తము కాదు. ఎందుచేత ననగా వాయువేగముతో సమానమైన వేగముతో నీవు వెళ్ళుచున్నప్పుడు నా మనస్సు కంగారు పడవచ్చును. నీవు మహావేగముతో వెళ్ళుచున్నప్పుడు నీ వీపుమీద ఉన్న నేను సముద్రమునకు చాలా ఎత్తుగా ఆకాశములో ప్రవేశించగానే కళ్ళు తిరిగి క్రింద పడిపోవుదును. నేను వివశురాలనై, తిములతోను (పెద్దచేప), మొసళ్ళతోను, సొరచేపలతోను నిండిన సముద్రములో పడిపోయి, జలజంతువులకు మంచి ఆహారము అయిపోవుదును. (42-45)

నేను నీతో వచ్చుట మంచిదికాదు. నీవు నీతో ఉన్న నన్ను కూడ రక్షించవలసియుండును కదా! అప్పుడు నీ ప్రాణాలకు సందేహము కలుగవచ్చును. నీవు నన్ను తీసికొనిపోవుచుండగా చూచి, భయంకరమైన పరాక్రమము గల రాక్షసులు, దురాత్ముడైన రావణుడు ప్రేరేపింపగా నిన్ను వెంబడింతురు. శూలములు, ముద్గరములు, హస్తములందు ధరించిన ఆ శూరులు నిన్ను చుట్టుముట్టెదరు. ఆ సమయమునందు, నన్ను కూడ రక్షించవలసిన నీ పరిస్థితి సంశయములో పడును. ఆకాశము మీద అనేక రాక్షసులు ఆయుధములు ధరించి వచ్చెదరు. నీవో ఆయుధము ఏదీ లేక ఒంటరిగా ఉందువు. ఇటు నన్ను రక్షించుకొనుచు ఎట్లు ప్రయాణము సాగించగలవు? (46-49)

వానరశ్రేష్ఠా! నీవు క్రూరమైన పనులు చేయు రాక్షసులతో యుద్ధము చేయుచుండగా, నేను భయముచే పీడితురాలనై, నీ వీపునుండి పడిపోవుదును. అప్పుడు, భయంకరులు, గొప్ప దేహములు గలవారూ, బలవంతులు అయిన రాక్షసులు ఏదో విధముగా నిన్ను జయించివేయవచ్చును. లేదా నీవు యుద్ధము చేయుచు నా విషయమున ఏమరిపాటుతో ఉండగా నేను క్రింద పడిపోవచ్చును. అప్పుడు నన్ను రాక్షసులు పట్టి తీసికొని పోవచ్చును.(50-52)

లేదా ఆ రాక్షసులు నీనుండి నన్ను హరించవచ్చును. లేదా చంపి వేయవచ్చును. యుద్ధములో జయపరాజయములు నిశ్చితములు కావు కదా. జయము కలుగవచ్చును. పరాజయము కలుగవచ్చును. లేదా రాక్షసులు నన్ను భయపెట్టగా నే నాపద చెందవచ్చును. ఇట్లు నీ ప్రయత్నము విఫలమే అగును. నీవు రాక్షసులను అందరినీ చంపుటకు సమర్థుడవే. కాని రాక్షసుల నందరినీ నీవే చంపినచో రాముని కీర్తికి దెబ్బ తగులును.(53-55)

లేదా-రాక్షసులు నన్ను తీసుకొనిపోయి వానరులకు గాని రామలక్ష్మణులకు గాని తెలియని రహస్యప్రదేశమునందు ఎక్కడైనా దాచివేయవచ్చును. అప్పుడు నాకోసం నీవు చేసిన ప్రయత్నమంతా వ్యర్థమైపోవును. అందుచేత రాముడు నీతో కలిసి వచ్చుటయే మంచిది.(56, 57)

మహాత్ముడైన రాముడూ, అతని సోదరులూ, నీవు, నీరాజైన సుగ్రీవుడు మొదలైన వారూ వీరందరి జీవితము నామీద ఆధారపడియున్నది కదా! నా నిమిత్తమై శోకసంతాపములతో కృశించి ఉన్న ఆ రామలక్ష్మణులు, సమస్తమైన ఎలుగుబంటులు, వానరులు, నిరాశచే ప్రాణములు విడిచెదరు.(58, 59)

వానరోత్తమా! పాతివ్రత్యధర్మమును అనుసరించి నేను రాముడు తప్ప మరియే పురుషుని శరీరమును స్పృశించను. బలాత్కారమువలన, రావణుని శరీరస్పర్శ నాకు కలిగిన దన్నచో ఆ సమయములో రక్షించే నాథుడు లేక స్వయముగా రక్షించుకొనే శక్తి లేక, పరాధీనురాలనైన నేను ఏమి చేయగలను? రాముడిక్కడ బంధుసహితుడైన రావణుని సంహరించి, నన్నీ ప్రదేశము నుండి తీసికొని వెళ్ళినచో అది అతనికి యుక్తముగా ఉండును.(60, 62)

యుద్ధములో శత్రువులను సంహరించు ఆ రాముని పరాక్రమాలను గూర్చి నేను వినుటయే కాదు, స్వయముగా కూడ చూచినాను. యుద్ధములో దేవతలుగాని, గంధర్వులుగాని, నాగులుగాని, రాక్షసులు గాని రాముని ముందు నిలవజాలరు.

చిత్రమైన ధనుస్సు ధరించి, మహాబలశాలి, దేవేంద్రునివంటి పరాక్రమముగలవాడు అయిన రాముడు లక్ష్మణసహితుడై, వాయువుచే ప్రజ్వలింపచేయబడుచున్న అగ్నివలె యుద్ధభూమిలో నిలచి ఉండగా చూచి, ఎవ్వడైనా నిలవగలడా?(63, 64)

యుద్ధములో శత్రుసంహారకుడైన, లక్ష్మణసహితుడైన రాముడు శరములనే కిరణములతో ప్రళయకాలసూర్యుడు వలె ప్రకాశించుచు, మదించిన దిగ్గజము వలె నిలచియుండగా యుద్ధభూమిలో అతనిని ఎవ్వడు ఎదుర్కొనగలడు? వానరశ్రేష్ఠుడవైన హనుమంతుడా! నా భర్తను, లక్ష్మణుని, వానరసేనానాయకులను శీఘ్రముగా ఇక్కడకు తీసికొని రమ్ము. రాముని గూర్చి శోకముతో కృశించి ఉన్న నాకు హర్షము కలిగించుము.(65, 66)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది ఎనిమిదవ సర్గము

సీత హనుమంతునకు చిత్రకూటముపై జరిగిన కాకవృత్తాంతమును గూర్చి చెప్పి, రామునకు నమ్మిక కలుగుటకై హనుమంతునకు చూడామణిని ఇచ్చుట.

పిదప, మాటలలో నేర్పరియైన ఆ హనుమంతుడు, సీత పలికిన మాటలు విని, చాలా సంతోషించి, ఆమెతో, మంగళప్రదమైన దర్శనము గల ఓ దేవీ! నీవు చెప్పిన విషయము చాలా బాగున్నది. స్త్రీల స్వభావమునకు, పతివ్రతల వినయానికి అనుగుణముగా ఉన్నది.(1, 2)

నా వీపుపై ఎక్కి, అతివిశాలమూ, నూరు యోజనాలు దీర్ఘమూ అయిన సముద్రమును దాటుట స్త్రీకి చాల కష్టమైన విషయము. రాముడు తప్ప, ఇతరునెవ్వరినీ స్పృశింపను అని నీవు చెప్పిన రెండవ కారణము మహాత్ముడైన ఆ రాముని భార్యవైన నీకే తగి ఉన్నది. నీవు తప్ప మరి యే స్త్రీయైనా ఇట్టి మాట చెప్పగలదా! ఓ! దేవీ! నీవు ఏ విధముగా ప్రవర్తించినావో, నా ఎదుట ఏమేమి మాటలాడినావో దానినంతనూ రామునకు పూర్తిగా తెలుపగలను.(3-6)

అనేక కారణములు ఉండుటచేతను, రామునకు ప్రియము చేయవలెనను ఇచ్ఛచేతను, స్నేహముచే నా మనస్సు కరిగి నేనిట్లు చెప్పినాను. లంక ఎదిరింపశక్యము

కానిది. మహాసముద్రమును దాటుట చాలా కష్టము. నాకు నిన్ను తీసికొనిపోవుటకు తగిన సామర్థ్యము కూడా ఉన్నది. ఈ అన్ని కారణములను దృష్టిలో ఉంచుకొని నేనిట్లు చెప్పినాను. మీ విషయమున నాకున్న గొప్ప స్నేహముచేతను, భక్తిచేతను, ఇప్పుడే నిన్ను రాముని దగ్గరకు తీసికొనివెళ్ళవలె నను కోరికచేతను ఇట్లు పలికినాను. కాని మరొక కారణమేదీ లేదు.(7-9)

దేవీ! నీవు నాతో కూడ రాముని వద్దకు వెళ్లుటకు ఇష్టపడనిచో, రాముడు గుర్తించే ఆనవాలు ఏదైనా ఇమ్ము" అని పలికెను.(10)

దేవకన్యతో సమానురాలైన సీత హనుమంతుని మాటలు విని కన్నీటితో అక్షరములు కూర్చిన మాటలతో మందముగా- "నీవు నా భర్తయైన రామునితో ఈ విషయమును శ్రేష్ఠమైన గుర్తుగా చెప్పుము.(11)

చిత్రకూటపర్వతమునకు సంబంధించిన ఈశాన్యపు పాదపర్వతమునందు, సిద్ధులు నివసించే ఒక ప్రదేశము ఉన్నది. అది మూలఫలోదకములతో సమృద్ధమైనది. గంగానదికి దగ్గరగా ఉన్న ఆ ప్రదేశమునందు, నేను(మనము) మునుల ఆశ్రమములో నివసించుచుండగా, పూర్వము నీవొక దినమున, వివిధ పుష్పముల సువాసనలతో నిండిన ఉపవనప్రాంతములందు, జలములో విహరించి, తడిసి నా సమీపమునందే కూర్చుంటివి.(12-14)

ఇంతలో ఒక కాకి వచ్చి, మాంసమునందు ఆసక్తిచే నన్ను ముట్టెతో పొడవ ప్రారంభించినది. అప్పుడు నేను మట్టిబెడ్డలు విసిరి దానిని నివారించితిని. ఆ కాకి నన్ను మాటిమాటికి పొడుచుచు, పారిపోయి దాగికొనుచుండెను. అది ఎంత సేపైనను ఇట్లే చేయుచు మాంసమునుండి మరలలేదు. నాకు ఆ కాకిపై చాల కోపము వచ్చినది. ఒక ప్రక్క వస్త్రము జారిపోవుచుండెను. దానిని సరిచేసికొనుటకై నేను వడ్డాణమును పైకి లాగుకొనుచుంటిని. ఆ సమయమునందు నీవు నన్ను చూచితివి.(15-17)

అపుడు ఆ కాకిమీద కోపముతో ఉన్న నన్ను నీవు పరిహసింపగా నేను సిగ్గు చెందితిని. ఆహారముకొరకై ఆ కాకి నన్ను చీరగా నేను నీవద్దకు వచ్చితిని. నేను అలసిపోయి, అచటనే కూర్చొనియున్న నీ ఒడిలో కూర్చుంటిని. అప్పుడు కోపముతో ఉన్న నన్ను నీవు నవ్వుచు ఓదార్చితివి. నాథా! ఆ విధముగా కాకి కోపము కలిగించుటచే ముఖము కన్నీళ్లతో నిండగా, మెల్లగా నేత్రములు తుడుచుకొనుచున్న నన్ను నీవు చూచితివి. నేను ఎక్కువ అలసట చెంది ఉండుటచేత రాముని ఒడిలో

చాలా సేపు నిద్రించితిని. పిదప రాముడు నా ఒడిలో నిద్రించినాడు.(18-21)

పిదప, ఆ కాకి అక్కడికి మళ్ళీ వచ్చి నిద్రనుండి మేల్కొని రాముని తొడనుండి లేచిన నా దగ్గరకు వచ్చి, స్తనమధ్యప్రదేశమునందు చీరెను. మాటిమాటికి ఎగిరి ఎగిరి అది నన్ను చాల ఎక్కువగా చీరెను. అప్పుడు స్రవించిన రక్తబిందువులు మీద పడి రాముని దేహము తడిసెను. ఆ విధముగా ఆ కాకి నన్ను బాధించుచుండగా, నేను సుఖముగా నిద్రపోవుచున్న రాముని మేల్కొలిపితిని.(22-24)

రాముడు, అప్పుడు స్తనములపై పీడింపబడిన నన్ను చూచి, కోపించిన సర్పము వలె బుసలు గొట్టుచు, "సీతా! నీ స్తనమధ్యప్రదేశమునందు గాయపరచినవాడు ఎవడు? కోపించిన ఐదు తలల మహాసర్పముతో ఆడుకుంటున్నవాడు ఎవడు?" అని అనుచు నాలుగు వైపుల పరికించి, రక్తముతో కూడిన వాడియైన గోళ్ళతో నాకే ఎదురుగా ఉన్న ఆ కాకిని చూచెను.(25-27)

ఆ కాకి దేవేంద్రుని కుమారుడట. పర్వతమధ్యములందు నివసించునట. శీఘ్రగమనములో వాయువుతో సమాన మట. బుద్ధిమంతులలో శ్రేష్ఠుడు, మహాబాహువు అయిన రాముడు, అప్పుడు కోపముతో కండ్లు త్రిప్పుచు, ఆ కాకి విషయమున క్రూరమైన నిర్ణయమును చేసి, దర్భాసనము నుండి ఒక దర్భ తీసికొని, దానిపై బ్రహ్మాస్త్రమును సంధించెను. ఆ దర్భ ప్రలయకాలాగ్ని వలె ఆ పక్షి ఎదుట ప్రజ్వలించెను. రాముడా మండుచున్న దర్భను ఆ కాకివైపు విసరగా, ఆ దర్భ ఆకాశమునందు దానిని తరుముకొనుచు వెళ్ళెను.(28-31)

ఆ దర్భ తరుముకొని వచ్చుచుండగా, ఆ కాకి, ఎన్ని విధముల ఎగురుచు పోవుటకు వీలగునో అన్ని విధముల ఎగురుచు పోయెను. రక్షణము కోరుచు లోకములో అంతటా తిరిగెను. ఆ కాకి రక్షకుని కొరకై మూడు లోకాలు తిరిగి, తండ్రియైన ఇంద్రుడు, ఇతర దేవతలు, మహర్షులు కూడ తమకు వానిని రక్షించు శక్తిలేదని పరిత్యజించగా చివరికి వచ్చి ఆ రాముణ్ణే శరణుపొందినది.(32, 33)

శరణాగతరక్షకుడైన రాముడు, శరణుజొచ్చి నేలపై పడి నమస్కరించుచున్న ఆకాకిని, అది చంపదగినదే అయినను, జాలిగొని రక్షించెను. అలసిపోయి దుఃఖించుచు వచ్చుచున్న ఆ కాకిని చూచి, రాముడు "బ్రహ్మాస్త్రమును వ్యర్థముచేయుట శక్యముకాదు. అందుచేత ఏమి చేయవలెనో చెప్పుము" అని పలికెను. "నీ బాణముతో నా కుడి కన్నును హింసించుము" అని ఆ కాకి కోరగా, రాముడు ప్రయోగించిన ఆ దర్భ ఆ కాకి కుడికంటిని హింసించెను. ఈ విధముగా ఆ కాకి తన కుడికన్ను ఇచ్చివేసి

ప్రాణములను దక్కించుకొనెను. ఆ కాకి రామునకూ, దశరథమహారాజునకూ నమస్కారములు చేసి, రాముని అనుజ్ఞ తీసికొని తన నివాసమునకు వెళ్ళిపోయెను.(34-38)

మహారాజా! నన్ను బాధించినందుకు ఒక కాకిమీద కూడా బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించినావు కదా! నీ వద్ద నుండి నన్నే అపహరించుకొనిపోయిన వానిని ఇట్లు క్షమించి ఊరుకున్నావేమి? నీవు గొప్ప ఉత్సాహముతో శత్రుసంహారము చేసి నాపై కృప చూపుము. ఓ! నాథా! నీవు నాథుడవై ఉండగా నేను ఇపుడు అనాథురాలను వలె అయితిని.(39, 40)

దయ ధర్మములలో కెల్ల ఉత్తమధర్మ మను విషయమును నీవే నాకు చెప్పితివి కదా! నీవు గొప్ప వీర్యము, ఉత్సాహము, బలము కలవాడవు. నీ వెంతటివాడవో ఎవ్వరూ తెలిసికొనజాలరు. నిన్నెవ్వరూ క్షోభింపచేయజాలరు. గాంభీర్యములో సముద్రమువంటి వాడవు. సముద్రసహితమైన భూమండలమునకు అంతకూ ప్రభువు అయినవాడవు. దేవేంద్రునితో సమానుడవు. ఈ విషయములన్నీ నాకు తెలియును. ఈ విధముగా అస్త్రవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడవైనా, సత్యవంతుడవైనా, బలవంతుడవైనా, నీవు రాక్షసులమీద అస్త్రములను ఎందువలన ప్రయోగించుట లేదు?(41-43)

నాగులుగాని, గంధర్వులు కాని, అసురులుకాని, దేవతాగణములుకాని యుద్ధములో రాముని వేగమును ఎదుర్కొనుటకు సమర్థులుకారు. పరాక్రమశాలియైన అట్టి రామునకు నా విషయమునందు ఏ మాత్రమైన తొందర ఉన్నచో, అతడు తీక్ష్ణములైన శరములతో ఈ రాక్షసులను నశింపచేయుటలేదేమి? లక్ష్మణుడైనా, అన్నగారి ఆజ్ఞచేత నన్ను, ఎందువలన రక్షించుటలేదు? వాయ్వగ్నులతో సమానమైన తేజస్సు గల పురుషశ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులను దేవతలు కూడ ఎదిరింపజాలరు. అట్టివారై ఉండి కూడ వారు నన్ను ఎందువలన రక్షించకున్నారు?(44-47)

నేనే ఏదో గొప్ప పాపము చేసియున్నాను. సందేహము లేదు. అందుచేతనే, సమర్థులైయుండి కూడ, ఆ రామలక్ష్మణులు నన్ను ఉపేక్షించుచున్నారు" అని పలికెను.(48)

సీత కన్నీళ్లు కార్చుచు దీనముగా పలికిన మాటలు విని మహాతేజఃశాలి అయిన హనుమంతుడు, "దేవీ! నీ వియోగమువలన కలిగిన దుఃఖముచేత రాముడు భోగాదులందు ఆసక్తిలేకుండా ఉన్నాడు. సత్యము మీద ఒట్టు పెట్టి చెప్పుచున్నాను.

రాముడు దుఃఖాక్రాంతుడైనపుడల్లా లక్ష్మణుడు కూడ దుఃఖించుచున్నాడు. అదృష్టవశముచేత నీవు కనబడితివి. ఇక ఇది విలపించుటకు సమయము కాదు. స్వల్పకాలములోనే దుఃఖముల అంతము చూడగలవు.(49-51)

పురుషులలో శ్రేష్ఠులు, మహాబలశాలలు అయిన ఆ రాజపుత్రు లిద్దరూ నిన్ను చూడవలె నని ఉత్సాహముతో ఉన్నారు. వారు లంకను భస్మము చేసివేయగలరు. రాముడు క్రూరుడైన రావణుని, అతని బంధువులను, రణరంగములో సంహరించి, నిన్ను తన పట్టణమునకు తీసికొని వెళ్ళగలడు. రామునకు గాని, మహాబలశాలియైన లక్ష్మణునకు గాని, తేజఃశాలియైన సుగ్రీవునకు గాని, ఇతర వానరులకు గాని ఏమి చెప్పవలెనో చెప్పుము." అని పలికెను.(52-54)

హనుమంతుని మాటలు విని, దేవకన్యతో సమానురాలైన సీత, శోకపీడితయై హనుమంతునితో, "వానరేంద్రా! ఉత్తమమైన మనస్సు గల కౌసల్య లోకములకు ప్రభువైన ఏ రాముని కనెనో అట్టి రామునకు నా పక్షమున శిరస్సు వంచి నమస్కారమును చేసి సుఖమును అడుగుము.(55, 56)

సుమిత్రాసుపుత్రుడైన లక్ష్మణుడు మాలికలను, ఉత్తమములైన భోగ్యవస్తువులను, ప్రియమైన ఉత్తమస్త్రీలను, విశాలమైన భూమండలమునందు అనాయాసముగా లభించని ఐశ్వర్యమును విడచి, తల్లితండ్రులకు నమస్కరించి, వారిని అనుమతింపచేసికొని, రామునితో కలిసి ప్రవాసమునకు వెళ్ళినాడు. ధర్మాత్ముడైన లక్ష్మణుడు అత్యుత్తమమైన సుఖమును పరిత్యజించి, సోదరుడైన రామునకు అనుకూలముగా ఉంటూ, అరణ్యములో అతని సంరక్షణము చేయుచు అతనిని అనుసరించి వెళ్ళినాడు. సింహము వంటి మూపు, పెద్దబాహువులు, ఉత్తమమైన మనస్సూ కలవాడూ, చూచువారికి ఆనందము కలిగించువాడూ అయిన లక్ష్మణుడు నన్ను తల్లివలె చూచుకొనుచు, రాముని విషయమున తండ్రి విషయమునందువలె ప్రవర్తించును.(57-60)

వీరుడైన లక్ష్మణునకు ఆనాడు నన్ను రావణుడు హరించుచున్నట్లు తెలియదు. అతడు పెద్దలను సేవించువాడు. శోభ కలవాడు. సమర్థుడైనను అధికముగా మాటలాడడు. నా మామగారైన దశరథునకు తగిన, ఇష్టుడు, శ్రేష్ఠుడు అయిన రాజకుమారుడు. రాముని సోదరుడైన లక్ష్మణుడు నిత్యము నాకు చాల ఇష్టుడు. పరాక్రమశాలియైన అతనికి ఏ కార్యభారమును అప్పచెప్పినను దానిని అతడు చక్కగా పూర్తిచేయును. ఏ లక్ష్మణుని చూచుకొనుచు రాముడు స్వర్గస్థుడైన తన

తండ్రిగారిని గూర్చి బెంగబెట్టకొనుటలేదో అట్టి లక్ష్మణునితో నా కొరకై, నా మాటగా కుశలవార్తను చెప్పుము. (నే నాతని క్షేమము అడిగినానని చెప్పుము.)(61-63)

వానరశ్రేష్ఠుడవైన ఓ! హనుమంతుడా! మృదువైన స్వభావముకలవాడూ, ఎల్లప్పుడు పరిశుద్ధుడు, సమర్థుడు, రామునకు చాల ఇష్టుడు అయిన లక్ష్మణుడు నా దుఃఖములను నశింపచేయు నట్లు ఈ కార్యమును సాధించుట అనేది నీ మీదనే ఆధారపడియున్నది. నీవు చేసే ప్రయత్నమును బట్టి రాముడు, నా విషయమున ప్రయత్నము చేయును. నా నాథుడు, శూరుడు అయిన రామునితో ఈ మాట మాటిమాటికి చెప్పుము.(64-66)

"రామా! నేను ఒక్కమాసము మాత్రమే జీవించెదను. మాసము దాటి జీవించను. సత్యము చెప్పుచున్నాను". పాపాత్ముడైన రావణునిచే అవమానపూర్వకముగా బంధింపబడి ఉన్న నన్ను, పాతాలమునుండి ఇంద్రుని లక్ష్మిని రక్షించునట్లు నీవు రక్షించవలెను" అని పలికెను.(67, 68)

పిమ్మట సీత కొంగులో ముడిపెట్టి ఉన్న చూడామణిని, ముడి విప్పదీసి, "దీనిని రామునకు ఇమ్ము" అని చెప్పుచూ హనుమంతునకు ఇచ్చెను. హనుమంతుడా శ్రేష్ఠమైన చూడామణిని గ్రహించి, అది భుజానికి పెట్టుకొనుటకు సరిపోవకపోవుటచేత వ్రేలికి తొడుగుకొనెను.(69, 70)

సీతకు నమస్కరించి ప్రదక్షిణపూర్వకముగా ఆమె ప్రక్కకు వెళ్ళి నిలచెను.

సీత దర్శనము లభించినందుకు(సీత కనబడినందుకు) చాలా సంతోషించుచు, అతడు మనస్సుతో రామునివద్దకు వెళ్ళిపోయెను. అతని శరీరము మాత్రమే అక్కడ ఉండెను. సీతాదేవి ధరించిన ఆ శ్రేష్ఠమైన మణిని తీసికొనగానే, దాని ప్రభావముచేత, హనుమంతుడు, గాలికి కదల్చబడి విడువబడిన పర్వతము వలె సుఖించినవాడై(స్వస్థచిత్తుడై) తిరిగి వెళ్ళుటకు ఆలోచించెను.(71-73)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

ముప్పది తొమ్మిదవ సర్గము

హనుమంతుడు వానరుల పరాక్రమమును వర్ణించి చెప్పి సీతను ఊరడించుట.

సీత హనుమంతునకు చూడామణిని ఇచ్చిన పిమ్మట అతనితో ఇట్లు చెప్పెను. "వానరశ్రేష్ఠా! ఈ అభిజ్ఞానము(అనవాలుగా ఇచ్చిన వస్తువు)ను గూర్చి రామునకు పూర్తిగా తెలియును. ఈ చూడామణి చూడగానే రాముడు, నా తల్లినీ,నన్నూ, దశరథ మహారాజునూ, ఈ ముగ్గురినీ స్మరించగలడు.(1, 2)

నీవు మరల ఉత్సాహముచేత ప్రేరేపింపబడినవాడవై, ఈ కార్యమువిషయమున, మున్ముందు ఏమి చేయవలెనో ఆలోచించుము. ఈ కార్యమును సంధించుటలో నీవే సరియైన నిర్ణయము తీసికొనవలెను. ప్రయత్నము చేసి నా దుఃఖమును నశింపచేయుము. నీవు బాగుగా ఆలోచించి ప్రయత్నించినచో దుఃఖములు నశించును."(3, 4)

హనుమంతుడు అట్లే చేసెదను అని ప్రతిజ్ఞ చేసి, సీతకు శిరస్సు వంచి నమస్కరించి, వెళ్ళుటకు బయలుదేరెను. వాయుపుత్రుడు ప్రయాణమైనట్లు తెలిసికొని సీతాదేవి, బాష్పము చేత డగ్గుత్తికచెందిన వాక్కుతో,(5, 6)

"హనుమంతుడా! రామలక్ష్మణు లిద్దరికీ, మంత్రిసమేతుడైన సుగ్రీవునకూ, నేను వారి కుశలము అడిగినట్లు చెప్పుము. పెద్దవాళ్లైన ఇతర వానరులకు కూడ, ధర్మసంమతముగా, నేను కుశల మడిగినట్లు చెప్పుము. మహాబాహువైన ఆ రాముడు నన్ను ఈ దుఃఖసముద్రమునుండి ఉద్ధరించు ఉపాయమును చేయుము. రాముడు, నేను ప్రాణములతో ఉండగా పొంది ఊరడించు నట్లు తగిన విధముగా చెప్పుము.

మాటతో ఉపకారము చేసి పుణ్యము కట్టుకొనుము.(7-10)

నీవు నిత్యము ఉత్సాహభరితములైన మాటలు చెప్పగా విని విని, రామునకు నన్ను ఈ ఆపదనుండి ఉద్ధరించవలె నని పౌరుషము వృద్ధి పొందును. వీరుడైన రాముడు, నా సందేశముతో కూడిన మాటలు నీవు చెప్పగా విని, చేయవలసిన రీతిలో పరాక్రమప్రదర్శనము చేయగలడు" అనెను.(11,12)

హనుమంతుడు సీత మాటలు విని, శిరస్సుపై అంజలి ఘటించి, "దేవీ! రాముడు వీరులైన వానరులతోను, భల్లూకములతోను కలిసి శీఘ్రముగా వచ్చి, యుద్ధములో శత్రువులను ఓడించి నీ శోకమును తొలగించగలడు. అతడు బాణములు ప్రయోగించుచుండగా అతని ఎదుట నిలవగలవాడు, నాకు వానరులలో గాని, నరులలోగాని, సురులలోగాని ఎక్కడా కనబడుటలేదు.(13-15)

అతడు యుద్ధరంగములో సూర్యుణ్ణైనా, సూర్యకుమారుడైన యముణ్ణైనా ఎదిరించ సమర్థుడు. నీ కోసమైతే విశేషించి ఎదిరించ సమర్థుడు. అతడు సముద్రమువరకు వ్యాపించి యున్న ఈ భూమిని అంతనూ జయించుటకు సమర్థుడు. సంపాదించే ఆ జయము కూడా నీకొరకే కదా?" అని బదులు చెప్పెను.(16, 17)

హనుమంతుడు చక్కగా, మధురముగా పలికిన ఆ మాటలు విని, సీత అతనిని మెచ్చుకొనుచు, అతని వైపు మాటిమాటికి చూచుచు, తన భర్తయైన రామునిపై అతనికి ఉన్న స్నేహమును సూచించుచున్న అతని మాటలను, స్నేహపూర్వకముగా అభినందించెను.(18, 19)

"శత్రుసంహారకుడవైన ఓ వీరుడా! నీకు అంగీకారయోగ్యమైనచో, ఒక్క రోజుపాటు ఏదైన రహస్యమైన ప్రదేశములో ఉండుము. విశ్రాంతి తీసికొని రేపు వెళ్ళవచ్చును. నీవు సమీపమునందు ఉన్నచో అల్పభాగ్యవంతురాలనైన నా ఈ గొప్ప శోకమునకు క్షణకాలము పాటు శాంతి కలుగును. నీవు తిరిగి వచ్చుటకు వెళ్ళిన తరువాత నేను బ్రతికి ఉందునో ఉండనో సందేహమే. ఈ విషయమున సంశయము లేదు.(20-22)

ఒక దుఃఖము తరువాత మరొక దుఃఖముతో బాధపడుచున్న నన్ను, నీవు కనబడకపోవుటవలన కలుగు దుఃఖము ఇంకను తపింపచేయును. నీకు సహాయభూతులైన వానరభల్లూకాదుల విషయమునందు ఒక పెద్ద సందేహము నా ఎదుట నిలచి ఉన్నది. ఆ వానర భల్లూకసైన్యములు గాని, రామలక్ష్మణులు గాని

దాటశక్యము కాని మహాసముద్రమును ఎట్లు దాటగలరో?(23-25)

గరుత్మంతుడు, నీవు, వాయుదేవుడు ఈ ముగ్గురు మాత్రమే ఈ సముద్రమును దాట సమర్థులు. ఈ విధముగ ఈ కార్యమును సాధించుట అనేది చాలా కష్టముగా కనబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో నీవేమి ఉపాయము ఆలోచించితివి? కార్యములెట్లు సాధించవలెనో తెలిసిన వారిలో నీవు శ్రేష్ఠుడవు కదా! ఈ కార్యమును నీవే ఒంటరిగా సాధించగలవు. నీ కార్యము సఫలమై యశస్సును కలిగించును. (26-28)

రాముడు యుద్ధములో రావణుని సకలసేనలతో ఓడించి, నన్ను తీసికొని తన పట్టణమునకు వెళ్ళినచో అది ఆయనకు తగి ఉండును. శత్రుసేనలను సంహరించు రాముడు లంకను బాణములతో నింపి, నన్ను తీసికొనివెళ్ళినచో అది ఆయనకు తగినదై ఉండును. అందుచేత యుద్ధములో శూరుడూ, మహాబుద్ధిశాలీ యైన ఆ రాముడు తనకు తగిన విధముగా పరాక్రమము చూపించు నట్లు చేయుము." అని అతనితో మరల పలికెను. (29-31)

హనుమంతుడు, మంచి అర్థముతో కూడినదీ, వినయసంగతమూ అయిన ఆ వాక్యమును విని ప్రత్యుత్తరరూపమున తాను చెప్పవలసిన మిగిలిన మాట నిట్లు చెప్పెను. "దేవీ! వానరభల్లూకసైన్యముల అధిపతీ, వానరశ్రేష్ఠుడూ, బలశాలీ అయిన సుగ్రీవుడు నిన్నెట్లైన రక్షించవలె నని దృఢనిశ్చయముతో ఉన్నాడు. అతడు వేలకొలది, కోట్లకొలది వానరులు వెంటరాగా, రాక్షసులను చంపుటకై శీఘ్రముగా రాగలడు. (32-34)

పరాక్రమవంతులు, కష్టసహనశక్తి కలవారు, మహాబలశాలులు, వెళ్ళదలచిన ఏ ప్రదేశమునకైనా వెళ్ళగలవారు అయిన ఎందరో వానరులు ఆ సుగ్రీవుని ఆజ్ఞకు కట్టుబడి ఉన్నారు. ఆకాశముపైగాని, క్రిందగాని, అడ్డముగా గాని వారి గమనానికి ఎక్కడా అడ్డము ఉండదు. అపరిమితమైన తేజస్సు గల ఆ వానరులు ఎట్టి పెద్ద పనులు చేయవలసివచ్చినను వెనుదీయరు. మహోత్సాహవంతులైన ఆ వానరులు అనేక పర్యాయములు, ఆకాశ మార్గమునందు సంచరించుచు, సముద్రపర్వతాదులతో కూడిన ఈ భూమికి ప్రదక్షిణము చేసిరి. (35-37)

ఆ వానరులలో కొందరు నాకంటె గొప్పవారు. కొందరు నాతో సమానులు. నాకు తీసిపోయేవాడు ఒక్కడూ సుగ్రీవుని దగ్గర లేడు. నేను ఇక్కడికి వచ్చినా నంటే మహాబలవంతులైన వాళ్ళ మాట చెప్పవలెనా! ఏ పనిమీదనైనా సామాన్యులను పంపుదురు కాని శ్రేష్ఠులను పంపరు కదా? (38, 39)

దేవీ! అందుచేత నీవు విచారించకుము. నీ దుఃఖము విడిచి పెట్టుము. ఆ వానరసేనానాయకు లందరు ఒక్కదుముకులో లంక చేరగలరు. గొప్పబలము గల నరశ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులు, నా బుజములపై ఎక్కి, ఉదయించిన సూర్యచంద్రులవలె నీ దగ్గరకు రాగలరు. నరులలో శ్రేష్ఠులు, వీరులు అయిన రామలక్ష్మణులు కలిసి వచ్చి, బాణములచేత లంకానగరమును నశింపచేయగలరు. రఘువంశమునకు ఆనందము కలిగించు రాముడు పరివారముతో కూడి రావణుని సంహరించి, నిన్ను తీసికొని తన పట్టణమునకు తిరిగి వెళ్ళగలడు.(40-43)

అందువలన నీవు ఊరడిల్లుము. నీకు క్షేమమగుగాక. కాలమునకై వేచియుండుము. ప్రజ్వలించుచున్న అగ్నివలె ఉన్న రాముని కొద్దికాలములో చూడగలవు. ఈ రాక్షసరాజు పుత్రులతోను, అమాత్యులతోను, బంధువులతోను సహా చంపబడిన పిమ్మట నీవు, రోహిణి చంద్రునితో కలసినట్లు, రామునితో కలవగలవు. శీఘ్రముగా శోకపు అంతము చూడగలవు. అచిరకాలములో రామునిచే సంహరించబడిన రావణుని చూడగలవు."(44-46)

హనుమంతుడు సీతను ఈ విధముగా ఓదార్చి, తిరిగి వెళ్ళుటకు నిశ్చయించుకొని సీతతో మరల ఇట్లు పలికెను.(47)

"ఓ పూజ్యురాలా! శత్రువులను సంహరించుటకు దృఢముగా నిశ్చయించుకొనిన శత్రుసంహారకుడైన రాముడూ, ధనుస్సు చేతిలో ధరించి లక్ష్మణుడూ లంకాద్వారమునకు శీఘ్రముగా రాగలరు. నీవు వారిని చూడగలవు. వానరులు సింహములూ, పెద్దపులులూ వంటి పరాక్రమముగలవారు. వారి శరీరములు ఏనుగుల వలె ఉన్నతమైనవి. వారికి గోళ్ళూ కోరలే ఆయుధాలు. అట్టి వానరులందరూ కలిసి శీఘ్రముగా రాగలరు. వారిని నీవు చూడగలవు. పర్వతాల వలె ఉన్న వానరశ్రేష్ఠుల అనేకమైన గుంపులు లంకలోను, మలయపర్వతప్రాంతములందును గర్జించుచు సంచరించుచుండగా నీవు చూడగలవు.(48-50)

తీక్ష్ణమైన మన్మథబాణముచేత మర్మస్థానమునందు కొట్టబడి రాముడు సింహముచేత పీడింపబడిన ఏనుగు వలె సుఖమును పొందజాలకున్నాడు. ఓ! దేవీ! దుఃఖముతో ఏడవకుము. నీ మనస్సుకు దుఃఖము కలుగుకుండుగాక. శచీదేవికి భర్తయైన దేవేంద్రుడు రక్షకుడుగా ఉన్నట్లు నీకు భర్తయైన రాముడు రక్షకుడుగా ఉన్నాడు కదా! రామునికంటె గొప్పవాడు గాని, లక్ష్మణునితో సమానుడు గాని మరొకడు ఎవ్వడైనా ఉన్నాడా! అగ్నివాయువులతో సమానులైన ఆ సోదరులిద్దరూ

నీకు ఆశ్రయముగా ఉన్నారు కదా! నీకేమి భయము? ఓ! దేవీ! రాక్షసగణములతో నిండి అతిభయంకరమైన ఈ ప్రదేశములో ఇంక నీవు చాలాకాలము ఉండవు. రాము డిక్కడకు వచ్చుటలో ఏమాత్రము ఆలస్యము ఉండదు. నేను తిరిగి వెళ్ళి ఆ రాముణ్ణి కలిసేటంతకాలము ఓపికపట్టుము."(51-54)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ముప్పది తొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబదవ సర్గము

సీత రామునకు మరల సందేశము ఇచ్చుట. హనుమంతుడు ఆమెను ఓదార్చి ఉత్తరదిక్కువైపు ప్రయాణించుట.

దేవకన్యతో సమానురాలైన సీత, మహాత్ముడైన హనుమంతుని మాటలు విని, తనకు హితమైన వాక్యము ఇట్లు పలికెను.(1)

"హనుమంతుడా! సగము సగము సస్యము మొలిచిన భూమి వర్షము పడగానే వికసించి నట్లు మంచి మాటలు చెప్పుచున్న నిన్ను చూచి, నేను ఆనందించుచున్నాను.(2)

దుఃఖముచేత కృశించిన అవయవములతో నేను పురుషశ్రేష్ఠుడైన ఆ రాముణ్ణి స్పృశింపవలె నని నాకు కోరిక ఉన్నది. నాపై దయ చూపి ఆ కోరిక సఫల మగు నట్లు చేయుము.(3)

హనుమంతుడా! కోపముతో కాకిపై విసరగా దాని కన్నును నశింపచేసిన ఇషీకను రామునకు ఆనవాలుగా చెప్పుము అని ఇంకనూ ఇట్లు చెప్పెను. "రామా! ఒకనాడు నా నుదుట తిలకము చెరిగిపోయెను. అప్పుడు నీవు మణిశిల తీసి, దానితో నుదుట తిలకము ఉంచుటకు బదులు గండస్థలముపై ఉంచితివి. ఆ విషయమును గుర్తు చేసికొనుము.(4,5)

పరాక్రమవంతుడవు, మహేంద్రవరుణులతో సమానుడవు అయిన అట్టి నీవు, సీత (నేను) హరింపబడి రాక్షసుల మధ్య నివసించుచుండగా ఎందుకు ఉపేక్షించుచున్నావు?(6)

దివ్యమైన ఈ చూడామణిని చాల జాగర్తతో కాపాడుకొనుచున్నాను. ఈ

దుఃఖకాలములో దీనిని చూచుకొనుచు, నిన్ను చూచినట్లు సంతోషించుచున్నాను. జలములో పుట్టిన, శోభాయుక్తమైన ఈ చూడామణిని నీకు పంపివేయుచున్నాను. శోకముతో వ్యాకులురాలనైన నేను ఇకపై జీవింపజాలను.(7, 8)

నీవు ఏనాటికైన రాకపోదువా అను ఆశతో భరింపరాని కష్టములను, చాల భయంకరములైన రాక్షసస్త్రీల మాటలను నేను సహించుచున్నాను. శత్రుసంహారకుడవైన రామా! నేను ఒక్క మాసము మాత్రమే జీవించగలను. అటుపైన, నీవు లేకుండా జీవించజాలను. ఈ రావణుడు చాల క్రూరుడు. నా విషయములో ఈతని దృష్టి సరిగా లేదు. నీవు ఇంకా ఆలస్యము చేయుచున్నావని తెలిసినచో నేను క్షణకాలమైనను జీవించను.(9-11)

హనుమంతుడు, సీత కన్నీళ్లు కార్చుచు దీనముగా పలికిన మాటలను విని, "ఓ! దేవీ! నీ వియోగమువలన కలిగిన దుఃఖముచేత రాముడు భోగాదులందు ఆసక్తిలేకుండా ఉన్నాడు. సత్యము మీద ఒట్టుపెట్టి చెప్పుచున్నాను. రాముడు దుఃఖాక్రాంతుడైనపుడల్లా లక్ష్మణుడు కూడ దుఃఖించుచున్నాడు. అదృష్టవశముచేత నీవు కనబడితివి. ఇక ఇది విలపించుటకు సమయము కాదు. స్వల్పకాలములోనే దుఃఖముల అంతము చూడగలవు.(12-14)

పురుషులలో శ్రేష్ఠులు, మహాబలశాలులు అయిన ఆ రాజపుత్రు లిద్దరూ నిన్ను చూడవలెనని ఉత్సాహముతో ఉన్నారు. వారు లంకను భస్మము చేసి వేయగలరు. రాముడు క్రూరుడైన రావణుని, అతని బంధువులను, రణరంగములో సంహరించి, నిన్ను తన పట్టణమునకు తీసికొని వెళ్ళగలడు. దేవీ! రాముడు గుర్తించగలిగిన, రామునకు సంతోషము కలిగించు మరొక అభిజ్ఞాన మేదైన ఉన్నచో అది కూడా ఇమ్ము." అని పలికెను.(15-17)

"ఉత్తమమైన అభిజ్ఞానమును నీకిదివరకే ఇచ్చినాను. వీరుడవైన ఓ! హనుమంతుడా! నా కేశభూషణమైన ఈ మణిని చూడగానే రాముడు నీ మాటలు విశ్వసించును" అని సీత పలికెను.(18)

హనుమంతుడు ఆ శ్రేష్ఠమైన మణిని గ్రహించి, సీతకు తలవంచి నమస్కరించి తిరిగి వెళ్ళుటకు బయలుదేరెను.(19)

పైకి ఎగురుటకు ఉత్సాహముతో దేహమును పెంచుచుండగా, మహావేగవంతుడైన అతనిని చూచి సీత కన్నీళ్లతో నిండిన ముఖముతో, దీనురాలై

బాష్పముచేత డగ్గుత్తికతో కూడిన కంఠస్వరముతో, "హనుమంతుడా! సింహముల వంటి వారైన, సోదరులైన రామలక్ష్మణులనూ, అమాత్యసమేతుడైన సుగ్రీవుని, ఇతరులందరినీ, నేను కుశల మడిగినట్లు చెప్పుము. (20-22)

మహాబాహువైన ఆ రాముడు నన్నీ దుఃఖసముద్రము నుండి ఉద్ధరించు ఉపాయమును చేయుము. నీవు రాముని వద్దకు వెళ్ళి తీవ్రమైన నా ఈ దుఃఖవేగమును గూర్చి, ఈ రాక్షసస్త్రీలు నన్ను భయపెట్టుచున్నా రను విషయము ఆయనకు తెలుపుము. నీ మార్గము సుఖకర మగుగాక" అని చెప్పెను. (23, 24)

కార్యము సాధించుటచే సంతోషించుచున్న మనస్సు గల ఆ హనుమంతుడు, సీత చెప్పిన విషయము లన్నీ గ్రహించి, ఇంక చేయవలసినది కొంచెమే మిగిలి ఉన్న దని అనుకొనుచు, ఉత్తరపు దిక్కునకు వెళ్ళిపోయినట్లే భావించెను. (25)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబదవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది ఒకటవ సర్గము

హనుమంతుడు ఉద్యానమును ధ్వంసము చేయుట.

తిరిగి వెళ్ళుటకు సిద్ధముగా ఉన్న హనుమంతుని సీత మంచి మాటలతో ఆదరించెను. పిదప అతడు ఆ ప్రదేశమునుండి కొంచెము దూరముగా వెళ్ళి ఇట్లు ఆలోచించెను. (1)

"ఈ సీతను చూచినాను. ఇంక నేను చేయవలసినది కొంచెమే మిగిలి ఉన్నది. ఇప్పుడు సామదానభేదము లను మూడు ఉపాయములను విడిచిపెట్టి నాల్గవదైన దండోపాయమునే ప్రయోగించవలసి ఉన్నది. రాక్షసుల విషయములో సామోపాయము కుదరదు. ధనముతో బలిసియున్నవాళ్ళ విషయములో దానము పనిచేయదు. బలముతో గర్వించి ఉన్నవాళ్ళ విషయములో భేదోపాయము సరిపడదు. అందుచేత ఇప్పుడు నాకు పరాక్రమమును చూపుట అనునది ఒక్కటే సమంజస మని కనబడుచున్నది. (2,3)

ఇక్కడ ఈ కార్యమునందు పరాక్రమము చూపుట తప్ప మరొక ఉపాయమేదీ లేదు. ఎందుచేతననగా యుద్ధములో మహావీరుల నందరినీ చంపివేసినచో మిగిలిన రాక్షసులు ఏదో విధముగా లొంగిపోవచ్చును. (4)

ఏదైన ఒక కార్యము చేయవలెనని ఆజ్ఞాపించినపుడు, ఆ కార్యమునకు విరోధము లేకుండా ఇతరములైన అనేక కార్యములను కూడా ఎవడు సాధించునో అతడే కార్యములను సాధింప సమర్థుడు. ఎంత చిన్న కార్యమైనా, దాని సాధించుటకు ఒకే ఉపాయ ముండదు. అనేక ఉపాయము లుండవచ్చును. అందుచేత ఒక కార్యమును సాధించుటకు అనేకములైన ఉపాయములు ఎవనికి తెలియునో అతడే కార్యములు సాధించుటకు సమర్థుడు. యుద్ధములో శత్రువుల బలమునందు, మనవారి బలమునందు ఎట్టి తారతమ్యమున్నదో నేను ఇక్కడనే తెలుసుకొని, అటుపిమ్మట సుగ్రీవుని వద్దకు వెళ్ళినచో అప్పుడు నేను ప్రభువు ఆజ్ఞను బాగుగా నిర్వహించినట్లు అగును. (5-7)

నాకిప్పుడు రాక్షసులతో సులభముగా, యుద్ధము, తప్పక వచ్చే ఉపాయమేమో కదా! అట్లే నా బలము సఫలము ఎట్లగునో కదా! ఆ రావణుడు యుద్ధములో నన్నెట్లు మెచ్చునో కదా! రావణుని, అతని మంత్రులను, సైన్యమును, అనుచరులను యుద్ధములో ఎదిరించి, అతని మనస్సులో ఉన్న అభిప్రాయమును, అతని కున్న బలమును తెలిసికొని నేను సుఖముగా ఇక్కడినుండి తిరిగి వెళ్ళెదను. (8, 9)

క్రూరుడైన ఈ రావణుని ఉత్తమమైన ఉద్యానము అనేక విధములైన వృక్షములతోను, లతలతోను, నేత్రములను, మనస్సును ఆకర్షించునదై నందనవనము వలె ఉన్నది. ఎండిపోయిన అడవిని అగ్ని కాల్చివేసినట్లు ఈ

ఉద్యానమును నశింపచేసెదను. దీనిని భగ్నము చేసినచో అప్పుడు రావణునకు కోపము కలుగును. అప్పుడు రావణుడు అశ్వములతోను, మహారథములతోను (లేదా మహారథులతోను) ఏనుగులతోను నిండిన, త్రిశూలములు, ఇనుప పట్టిసములు మొదలైన ఆయుధములతో కూడిన గొప్ప సైన్యమును ఆజ్ఞాపించగలడు. అప్పుడు గొప్ప యుద్ధము జరుగగలదు.(10-12)

నేను కూడా తీక్షణమైన పరాక్రమము గల ఆ రాక్షసులను యుద్ధములో ఎదుర్కొని సహింపశక్యము కాని బలముతో రావణుడు పంపిన ఆ సైన్యమును చంపి, సుఖముగా సుగ్రీవుని వద్దకు వెళ్ళెదను."(13)

ఈ విధముగా ఆలోచించి, భయంకరమైన పరాక్రమము గల హనుమంతుడు, కోపించినవాడై, గొప్పదైన తొడల వేగముచేత, వృక్షములను వాయువు విరచివేసి నట్లు విరచివేసి, పడవేయ ప్రారంభించెను. వీరుడైన హనుమంతుడు, మదించిన పక్షుల ధ్వనితో నిండిన, అనేకవిధములైన వృక్షలతాదులతో వ్యాప్తమైన ఆ ఉద్యానవనమును విరచివేసెను. సరస్సుల గట్లు త్రెంచివేసెను. పర్వతశిఖరములను నలగగొట్టెను. ఈ విధముగా ఆ ఉద్యానవనము చూచుటకు సంతోషము కలిగించని స్థితిలో ఉండెను.(14-16)

ఆ ఉద్యానవనములో అనేక విధములైన పక్షులు అరుపులు ప్రారంభించెను. చెరువుల గట్లు తెగిపోయెను. ఎఱ్ఱని చిగుళ్ళు, అనేకవిధములైన వృక్షములు, లతలు వాడిపోయెను. ఈవిధముగా ఆ ఉద్యానము దావాగ్నిచే కాల్చివేయబడి నట్లు కనబడుచుండెను. ఆధారమైన స్తంభములు, చెట్లు మొదలైనవి అస్తవ్యస్తములగుటచేత లతలు, దుఃఖాక్రాంతలైన స్త్రీలవలె పడియుండెను. హనుమంతుడు గొప్పదైన ఆ ఉద్యానములోని లతాగృహములను, చిత్రగృహములను నశింపచేసెను. మహాసర్పములను, ఇతర క్రూరమృగములను ఎగురగొట్టెను. ఱాతి కట్టడములను ఇతర గృహములను పడగొట్టెను. అట్టి లతాగృహాదులతో ఉద్యానము తన సౌందర్యమునంతను కోల్పోయెను.(17-19)

రావణుని స్త్రీలకు ఆనందము కలిగించు అశోకలతల సముదాయము గల ఆ ఉద్యానవనప్రదేశము, హనుమంతుని బలముచే, శోక మను లతకు ప్రతానముగా(పందిరిగా) అయ్యెను. ఆ హనుమంతుడు మహాత్ముడైన ఆ రావణుని మనస్సునకు ఆ విధముగా గొప్ప అప్రియమును చేసి, చాలామంది మహాబలశాలులైన వీరులతో ఒంటరిగానే యుద్ధము చేయుటకు నిశ్చయించుకొని, ఆ ఉద్యానము

తోరణము (ముఖద్వారము) దగ్గర నిలచి ఉండెను.(20, 21)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది రెండవ సర్గము

రావణుడు కింకరులను పంపగా హనుమంతుడు వాళ్లను సంహరించుట.

అప్పుడు లంకలో ఉన్నవా రందరు పక్షుల అరుపులు, వృక్షములు విరిగిపోయినపుడు కలిగిన ధ్వని విని, భయముచేత చలించిపోయిరి. ఆ ఉద్యానములోని మృగములు, పక్షులూ భయముతో వ్యాకులములై పారిపోవుచూ ధ్వని చేసెను. రాక్షసులకు భయసూచకములైన శకునములు కనబడినవి.(1, 2)

అప్పుడు వికృతములైన ముఖములు గల రాక్షసస్త్రీలు నిద్రనుండి మేల్కొని, విరిగిపోయి ఉన్న ఆ ఉద్యానమును, వీరుడైన ఆ హనుమంతుని చూచిరి. గొప్ప బాహువులు, గొప్ప ధైర్యము, గొప్ప బలము గల ఆ హనుమంతుడు ఆ రాక్షసస్త్రీలను చూచి, వాళ్ళను ఇంకను భయపెట్టుటకై ఇంకా పెద్దదైన ఆకారము ధరించెను.(3,4)

ఆ రాక్షసస్త్రీలు, పెద్దశరీరముతో పర్వతము వలె ఉన్న మహాబలశాలియైన ఆ వానరుని చూచి సీతను, "ఇతడు ఎవరు? ఎవరికి సంబంధించినవాడు? ఇతడు ఇక్కడికి ఎక్కడినుండి, ఎందుకు వచ్చినాడు? నీతో ఈతడు ఏమి మాట్లాడినాడు? నీ వేమీ భయపడకుము. మాకు చెప్పుము. ఇతడు నీతో ఏమి మాటలాడినాడు?" అని ప్రశ్నించిరి.(5-7)

ఆ మాటలు విని, పతివ్రత అయిన సీత, "భయంకరమైన రూపము గల రాక్షసులను గూర్చి తెలుసుకొనుటకు నాకు జ్ఞానము (శక్తి) ఎక్కడ ఉన్నది?" ఇతడు ఎవరో, ఏమి చేయనున్నాడో మీకే తెలియవలెను. పాము పాదాలు పాముకే తెలియును కదా! ఈ విషయములో సందేహ మేమీ లేదు. ఇతనిని చూచి నాకు కూడా భయము వేయుచున్నది. ఇత డెవడో నేనెరుగను. ఎవడో కామరూపము గల రాక్షసుడే ఇట్లు వచ్చినాడని నేను అనుకొనుచున్నాను." అని బదులు చెప్పెను.(8-10)

కొందరు రాక్షసస్త్రీలు సీత మాటలు విని, హనుమంతునికి భయపడుచు ఆ యా దిక్కులకు పారిపోయిరి. కొందరు సీతను రక్షించుటకై అక్కడనే ఉండిపోయిరి.

మరికొందరు ఆ విషయము రావణునకు చెప్పుటకై వెళ్ళిరి. వికృతమైన ముఖము గల రాక్షసస్త్రీలు రావణుని వద్దకు వెళ్ళి అతనితో వికృతమైన రూపముతో భయంకరుడుగా ఉన్న వానరుని గూర్చి చెప్పుటకు ప్రారంభించిరి.(11, 12)

"మహారాజా! భయంకరమైన శరీరము, అమితమైన పరాక్రమము గల ఒక వానరుడు అశోకవనమధ్యలో ఉన్నాడు. అతడు సీతతో సంభాషణము చేసినాడు. సీత, మేమెంత అడిగినను అతనిని గూర్చి చెప్పుటలేదు. అతడు దేవేంద్రుని దూతగాని, కుబేరుని దూతగాని, సీతను వెదకుటకై రాముడు పంపిన దూతగాని అయి ఉండును.(13-15)

ఆశ్చర్యకరమైన రూపము గల అతడు, మనోహరమూ, అనేకవిధములైన మృగములతోను పొదలతోను నిండినదీ అయిన నీ ఉద్యానవనమును తుడిచిపెట్టివేసినాడు. ఆ ఉద్యానములో అతడు నశింపచేయని ప్రదేశమేదీ లేదు. సీత ఎక్కడ కూర్చుండునో ఆ ప్రదేశము మాత్రము అతడు నశింపచేయలేదు. అతడు జానకిని రక్షించుటకై ఆ ప్రదేశము నశింపచేయకుండా విడచినాడో, శ్రమవలన అట్లు చేసినాడో తెలియదు. లేదా అతనికి శ్రమ ఏమిటి? జానకిని రక్షించుటకై అత డట్లు చేసినాడు.(16-18)

అందమైన చిగుళ్ళతోను, పుష్పములతోను నిండియున్న ఏ శింశుపావృక్షమును సీత స్వయముగా ఆశ్రయించినదో, దానిని అతడు భగ్నము చేయలేదు. సీతతో మాటలాడి, ఆ వనమును నశింపచేసిన, భయంకరాకారుడైన ఆ వానరునకు నీవు, భయంకరమైన దండమును విధింపుము.(19, 20)

ఓ! రాక్షసరాజా! తన జీవితమును విడచుటకు సిద్ధముగా ఉన్నవాడు తప్ప మరెవ్వడైనా, నీవు మనస్సుతో స్వీకరించిన సీతతో మాట్లాడునా?"(21)

రాక్షసరాజైన రావణుడు, రాక్షసస్త్రీల మాటలు వినగానే, కోపముతో నేత్రములు పెద్దవిగా చేసి హోమము చేసిన అగ్నివలె మండిపడెను. కోపించిన అతని నేత్రములనుండి, మండుచున్న దీపములనుండి మంటతో కూడిన తైలబిందువులు పడినట్లు, కన్నీటి బిందువులు రాలెను. అతడు, హనుమంతుని పట్టుకొనుటకు తనతో సమానులైన, శూరులైన కింకరు లను పేరు గల రాక్షసులను పంపెను.(22-24)

బలవంతులైన ఎనభైవేలమంది కింకరులను ఆజ్ఞాపించగా, పెద్ద పెద్ద

ఉదరములూ, పొడవైన కోరలూ, భయంకరమైన ఆకారములు గల ఆ మహాబలశాలులైన కింకరు లందరూ కూటములు, ముద్గరములు అను ఆయుధములు ధరించి, యుద్ధము చేయవలెనను ఉత్సాహముతో, హనుమంతుని పట్టకొనుటకై ఆ గృహమునుండి వెడలి,(25,26)

ముఖద్వారము దగ్గర స్థిరముగా నిలచి ఉన్న ఆ హనుమంతుని దగ్గరకు చేరి, మిడతలు అగ్నివైపు ఎగిరినట్లు, అతనిమీదికి అతివేగముగా వెళ్ళిరి. వాళ్ళు అనేకవిధములైన గదలతోను, బంగారు కట్లు గల పరిఘలతోను, సూర్యునివలె మెరయుచున్న బాణములతోను హనుమంతుని కొట్టిరి. ముద్గరములు, పట్టిసములు, శూలములు, ప్రాసలు, తోమరములు, శక్తులు ధరించి, వెంటనే హనుమంతుని చుట్టుముట్టి, అతని ఎదుట నిలచిరి.(27-29)

గొప్పతేజస్సు, శోభా గల, పర్వతసమానుడైన హనుమంతుడు కూడ వాళ్ళను చూడగానే తోక నేలపై వేసి కొట్టి గొప్ప శబ్దము కలుగునట్లు ధ్వని చేసెను. దేహము చాలా పెద్దదిగా పెంచి, లంకాపట్టణమంతా మారుమ్రోగేటట్లు జబ్బలు చరిచెను. ప్రతిధ్వని కలుగునట్లుగా హనుమంతుడు జబ్బలు చరచి చేసిన ఆ ధ్వనికి పక్షులు రాలి క్రింద పడిపోయెను. హనుమంతు డీ విధముగా, బిగ్గరగా ఘోషణము కూడా చేసెను.(30-32)

"లోకాతీతమైన బలము గల రాముడు సర్వోత్కర్షగా ఉన్నాడు. మహాబలశాలియైన లక్ష్మణుడు, రామునిచేత పాలింపబడిన సుగ్రీవమహారాజు కూడా సర్వోత్కర్షగా ఉన్నారు. శత్రువుల సైన్యములను సంహరించగలవాడను, వాయుపుత్రుడను అయిన నాపేరు హనుమంతుడు. నేను శ్రమపడకుండా కార్యములను సాధింప సమర్థుడైన కోసలాధిపతియైన రాముని దాసుడను.(33,34)

నేను వేలకొలది శిలలు, వృక్షములు ప్రయోగించుచు యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు వెయ్యిమంది రావణులు కూడ యుద్ధరంగములో నా ఎదుట నిలవజాలరు. రాక్షసు లందరూ చూచుచుండగానే నేను లంకాపట్టణమును పీడించి, సీతకు నమస్కరించి నే వచ్చిన పని పూర్తిచేసికొని వెళ్ళగలను."(35, 36)

ఆ కింకరులు హనుమంతుడు బిగ్గరగా అరచుటచేత కలిగిన ఆ శబ్దమును విని భయభ్రాంతులై, సంధ్యాకాలమేఘము వలె ఉన్నతుడుగా ఉన్న ఆ హనుమంతుని చూచిరి. తమ ప్రభువు ఆజ్ఞాపించుటచే ఇంక ఆ రాక్షసులు శంక విడచి, భయంకరములైన అనేక విధములైన ఆయుధములతో ఆ హనుమంతుని మీదకు

వెళ్ళిరి.(37, 38)

ఆ రాక్షసులందరూ చుట్టుముట్టగానే, మహాబలశాలియైన హనుమంతుడు ముఖద్వారమునకున్న భయంకరమైన ఇనుపగడియను సమీపించెను. ఆ పరిఘను గ్రహించి రాక్షసులను చంపెను. కొట్టుకొనుచున్న మహాసర్పమును పంజాతో పట్టి గరుత్మంతుడు ఆకాశములో తిరిగినట్లు ఆ పరిఘను చేతిలో పట్టుకొని ఆకాశములో తిరిగెను. అతడు వీరులైన ఆ రాక్షసులను చంపి, ఇంకను యుద్ధము చేయుటకై సన్నద్ధుడై, మరల ఆ ముఖద్వారము దగ్గరనే నిలచెను.(39-41)

అక్కడ ఆ భయమునుండి ఎట్లో తప్పించుకొన్న కొందరు రాక్షసులు రావణుని దగ్గరకు వెళ్ళి కింకరు లందరూ చంపబడినట్లు తెలిపిరి. రాక్షసుల ఆ పెద్ద సేన చంపబడినట్లు విన్న రావణుడు, కోపముతో కళ్లు త్రిప్పుచు, పరాక్రమములో సాటిలేనివాడూ యుద్ధములో జయింపశక్యము కానివాడూ అయిన ప్రహస్తపుత్రుని, యుద్ధమునకు వెళ్ళు మని అజ్ఞాపించెను.(42, 43)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది రెండవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది మూడవ సర్గము

హనుమంతుడు చైత్యప్రాసాదమును ధ్వంసము చేసి దాని రక్షకులను వధించుట.

కింకరులను చంపిన పిమ్మట, హనుమంతుడు, "నేను ఉద్యానవనమును విరిచివేసినాను కాని ఈ చైత్యప్రాసాదమును నశింపచేయలేదు. అందుచే దీనిని ఇప్పుడే నశింపచేసెదను." అని మనస్సులో ఆలోచించుకొని ఒక్క గంతు వేసి, మేరుపర్వతశిఖరము వలె ఉన్నతముగా ఉన్న ఆ చైత్యప్రాసాదమును ఎక్కెను.(1-3)

మహాతేజఃశాలి అయిన హనుమంతుడు పర్వతముతో సమానమైన ఆ ప్రాసాదమును ఎక్కి, ఉదయించిన రెండవ సూర్యుడా అన్నట్లు ప్రకాశించెను. ఆక్రమింప శక్యము కాని ఉత్తమమైన ఆ చైత్యప్రాసాదమును ఆక్రమించి, అతడు శోభతో తేజరిల్లుచు, పారియాత్రపర్వత మంత పెరిగెను. ప్రభావముచేత తన శరీరము చాలా పెద్దదిగా పెంచి, లంకాపట్టణ మంతా శబ్దముతో నిండిపోవునట్లు, గట్టిగా జబ్బలు చరచెను.(4-6)

చెవులను పీడించునట్లు హనుమంతుడు చేసిన ఆ గొప్ప జబ్బలు చరచిన ధ్వనిచేత, అక్కడ పక్షులు ఆకాశమునుండి రాలిపడిపోయెను. చైత్యరక్షకులు కూడ మూర్ఛపోయిరి.(7)

"లోకాతీతమైన బలము గల రాముడు సర్వోత్కర్షగా ఉన్నాడు. మహాబలశాలియైన లక్ష్మణుడు, రామునిచేత పాలింపబడిన సుగ్రీవమహారాజు కూడ సర్వోత్కర్షగా ఉన్నారు. శత్రువుల సైన్యములను సంహరించగలవాడను, వాయుపుత్రుడను అయిన నాపేరు హనుమంతుడు. నేను శ్రమపడకుండా కార్యములను సాధింప సమర్థుడైన కోసలాధిపతియైన రాముని దాసుడను. నేను వేలకొలది శిలలు, వృక్షములు ప్రయోగించుచు యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు వెయ్యిమంది రావణులు కూడ యుద్ధరంగములో నా ఎదుట నిలవజాలరు. రాక్షసులందరూ చూచుచుండగానే నేను లంకాపట్టణమును పీడించి, సీతకు నమస్కరించి, వచ్చిన పని పూర్తిచేసికొని వెళ్ళగలను."(8-11)

హనుమంతుడు, చైత్యప్రాసాదముమీద నిలచి, ఆ ప్రాసాదమును రక్షించువారితో ఇట్లు పలికి, భయంకరముగా గర్జించుచు, రాక్షసులకు భయము కలుగునట్లు ధ్వని చేసెను. ఆ గొప్ప శబ్దమును విని వందమంది చైత్యపాలకులు అనేక విధములైన అస్త్రములు, ప్రాసలు, ఖడ్గములు, గండ్రగొడ్డళ్ళు ధరించి హనుమంతుని మీదికి వెళ్ళిరి. పెద్ద పెద్ద దేహములు గల వాళ్ళు ఆ ఆయుధములు ప్రయోగించుచు హనుమంతుని చుట్టుముట్టిరి. వానరశ్రేష్ఠుడైన హనుమంతుని చుట్టూ నిలచి ఉన్న ఆ రాక్షససముదాయము గంగానదిలో జలముతో ఏర్పడిన చాల పెద్దదైన సుడివలె ప్రకాశించెను.(12-15)

హనుమంతుడు కోపించి భయంకరమైన రూపము దాల్చెను. ఆ ప్రాసాదమునందున్న బంగారముచే అలంకృతమైన పెద్దస్తంభమును పెకలించి, ఆ నూరు అంచులు గల స్తంభమును వేగముగా త్రిప్పెను. హనుమంతుడా స్తంభమును అట్లు త్రిప్పగా అక్కడ అగ్నిపుట్టెను. ఆ ప్రాసాద మంతా మండిపోయెను. హనుమంతుడా ప్రాసాదము ఆ విధముగా మండిపోవుచుండగా చూచి, ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముతో అసురులను చంపినట్లు నూరుగురు రాక్షసులను చంపి, శోభాయుక్తుడై, ఆకాశముమీద నిలచి,(16-19)

"పెద్ద పెద్ద దేహములు కలవారు, బలశాలులు, సుగ్రీవుని ఆజ్ఞకు లొంగినవారూ అయిన నావంటి వానరులు వేలకొలది పంపబడియున్నారు. మేము, మరికొందరు

ఇతర వానరులు కూడా భూమిమీద అంతటా సంచరించుచున్నాము. ఈ వానరులలో కొందరు పది ఏనుగుల బలము గలవారు. కొందరు నూరు ఏనుగుల బలము గలవారు. కొందరు వెయ్యి ఏనుగుల బలము గలవారు ఉన్నారు. కొందరు మహాజలప్రవాహము వంటి బలముగలవారు ఉన్నారు. కొందరు వాయువుతో సమానమైన బలము గలవారు. కొందరు వానరనాయకుల బలము ఇంత అని కొలుచుటకు శక్యము కాదు. సుగ్రీవుడు ఈ విధమైన బలము గలవారు, దంతములు గోళ్ళు ఆయుధములుగా కలవారు అయిన వానరులు వందలకొలది, పదివేలకొలది, లక్షలకొలది, కోట్లకొలది వెంటరాగా మిమ్ముల నందరిని చంపుటకు రాగలడు. మీరు మహాత్ముడైన రామునితో విరోధము పెట్టుకొన్నారు. అందువలన ఈ లంకానగరము ఇంక ఉండదు. మీరు ఉండరు. రావణుడు కూడా ఉండడు" అని ఉద్ఘోషించెను. (20-25)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది మూడవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది నాలుగవ సర్గము

హనుమంతుడు ప్రహస్తపుత్రుడైన జంబుమాలిని వధించుట.

ప్రహస్తుని కుమారుడూ, బలశాలీ అయిన జంబుమాలి, రావణుని ఆజ్ఞచేత ధనుర్ధరుడై బయలుదేరెను. పెద్ద కోరలు గల అతడు ఎఱ్ఱని పుష్పమాలలు, వస్త్రములు, అందమైన ఇతర మాలలు, కుండలములు ధరించెను. పెద్ద దేహముతో, గుండ్రని కళ్ళతో, భయంకరుడుగా ఉన్న అతడు యుద్ధములో జయింపశక్యము కానివాడు, ఇంద్రధనుస్సు వలె చాలా పెద్దదీ, అందమైన బాణములు కలదీ అయిన ధనుస్సును వజ్రముతోను, పిడుగుతోను సమానమైన ధ్వని కలుగునట్లు అతడు చరచుచుండెను. (1-3)

ఆ ధనుస్సు చరచుటచే కలిగిన గొప్ప ధ్వని వెంటనే దిక్కులను, విదిక్కులను, ఆకాశమును నింపివేసెను. గాడిదలు కట్టిన రథమెక్కి వచ్చిన అతనిని చూచి, హనుమంతుడు వేగసంపన్నుడై, సంతోషముతో ధ్వని చేసెను. (4, 5)

మహాబాహువైన ఆ జంబుమాలి, ముఖద్వారము పైభాగముపై నిలచి ఉన్న మహాకపి హనుమంతునిపై వాడియైన బాణములు ప్రయోగించెను.

అర్ధచంద్రబాణముతో ముఖముమీద, ఒక కర్ణిబాణముతో శిరస్సుమీద, పది నారాచబాణములతో బాహువులమీద ఆ హనుమంతుని కొట్టెను. హనుమంతుని ఎఱ్ఱని ముఖముపై బాణము దెబ్బ తగులుటచే అది, శరత్కాలమునందు సూర్యకిరణస్పర్శచే వికసించిన పద్మమువలె ప్రకాశించెను. స్వభావముచేతనే ఎఱ్ఱగా ఉన్న హనుమంతుని ముఖము రక్తముతో తడియుటచే, ఆకాశమధ్యమునం దున్న పెద్ద పద్మముమీద ఎఱ్ఱని చందనము చుక్కలు పడినట్లు ఉండెను.(6-9)

బాణముల దెబ్బ తిన్న హనుమంతుడు ఆ రాక్షసులపై చాలా కోపించి, ప్రక్కనే ఉన్న అతివిశాలమైన ఒక ఱాతిబండను చూచెను. ఆ ఱాతిబండను పెకలించి, చాల బలముగా దానిని విసరెను. ఆ రాక్షసుడు కోపించి, దానిని పది బాణాలతో ముక్కలు చేసెను. భయంకరమైన పరాక్రమము కలవాడు, బలశాలి అయిన హనుమంతుడు తాను విసరిన శిల నిష్ఫలమైనట్లు చూచి, పెద్ద మద్దిచెట్టు నొకదానిని పెకలించి దానిని త్రిప్పెను.(10-12)

మహాబలవంతుడైన ఆ జంబుమాలి, మహాబలశాలియైన హనుమంతుడు సాలవృక్షమును త్రిప్పుట చూచి అనేక బాణములు ప్రయోగించెను. జంబుమాలి నాలుగు బాణములచేత సాలవృక్షమును ఛేదించి, హనుమంతుని ఐదు బాణాలతో భుజమునందు, ఒక బాణముతో వక్షఃస్థలమునందు, పది బాణాలతో స్తనముల మధ్య కొట్టెను.(13, 14)

దేహ మంతా శరములతో నిండిపోయిన హనుమంతుడు చాలా క్రోధము చెంది, వేగమును అవలంబించి, ఆ పరిఘనే గ్రహించి త్రిప్పెను. పరిఘను మహావేగముతో త్రిప్పి విశాలమైన జంబుమాలి వక్షఃస్థలము పైకి విసిరెను. ఆ పరిఘ పడి రథాశ్వాదులతోకూడ ఆ జంబుమాలి ఒక ముద్దగా అయిపోవుటచేత అతని శిరస్సుగాని, బాహువులు గాని, మోకాళ్ళుగాని, రథముగాని, అశ్వములుగాని, బాణాలుగాని అక్కడ కనబడలేదు.(15-17)

హనుమంతు డా విధముగా పరిఘతో కొట్టగానే, మహాబలవంతుడైన జంబుమాలి, వెంటనే అవయవములు, అలంకారములు చూర్ణమైపోగా, చచ్చి నేలపై పడెను. రావణుడు, మహాబలశాలులైన కింకరులు మరణించినట్లు, పిదప జంబుమాలి కూడ మరణించినట్లు విని చాలా కోపించెను. కోపోద్రేకము చేత అతని కళ్ళు ఎఱ్ఱబడెను.(18, 19)

మహాబలశాలియైన ప్రహస్తపుత్రుడు మరణించుటచే ఆ రావణుడు రోషముతో ఎఱ్ఱని నేత్రములను త్రిప్పుచు, అధికమైన బలపరాక్రమములుగల మంత్రిపుత్రులను వెంటనే యుద్ధమునకు వెళ్ళుడు అని ఆదేశించెను.(20)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది నాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది అయిదవ సర్గము

హనుమంతుడు ఏడుగురు మంత్రిపుత్రులను వధించుట.

పిమ్మట, అగ్నితో సమానమైన కాంతిగల, మహాబలశాలులైన ఆ మంత్రికుమారు లేడుగురు, రావణుడు ప్రేరేపించుటచే, అశ్వములు కట్టిన మహారథములపై ఎక్కి ఆ భవనము నుండి బయలుదేరిరి. మేఘధ్వని వంటి ధ్వనులు గల ఆ రథములకు చుట్టూ బంగారుజాలము కట్టబడెను. యోధుల చిహ్నములైన ధ్వజములు, అలంకరణార్థములైన పతాకలు(చిన్నజెండాలు) వాటిపై ఎగురుచుండెను. ధనుస్సులను ధరించిన మహాబలశాలులైన ఆ మంత్రికుమారుల వెనుక పెద్ద సైన్యముకూడ బయలుదేరెను. బాగుగా అస్త్రవిద్యలో ఆరితేరిన ఆ మంత్రికుమారులు అస్త్రవేత్తలలో శ్రేష్ఠులు. వాళ్ళు జయమును సంపాదించుటకై ఒకరితో ఒకరు పోటీపడుచుండిరి. మంచి ఉత్సాహముతో, పరిశుద్ధమైన బంగారముతో చిత్రవర్ణములుగా ఉన్న ధనుస్సులను చరచుచున్న ఆ మంత్రికుమారులు, మెరుపులతో కూడిన మేఘములు వలె ఉండిరి.(1-4)

కింకరుల వంటి మహావీరులే చంపబడినారను విషయము తెలిసిన ఆ మంత్రికుమారుల తల్లులు, బంధువులు, మిత్రులు కూడ, వీళ్ళేమగుదురో కదా అని దుఃఖముతో వ్యాకులత్వము చెందిరి. పరిశుద్ధమైన బంగారముతో చేసిన అలంకారములు ధరించిన ఆ మంత్రిపుత్రులు ముఖద్వారము వద్ద యుద్ధానికి సిద్ధముగా నిలబడిన హనుమంతుని మీదికి, ఒకరితో ఒకరు పోటీపడుచు, వెళ్ళిరి. మేఘములవలె ఉన్న ఆ రాక్షసులు, ఉరుముల వంటి రథధ్వనులు వ్యాపించగా బాణవర్షము వర్షించుచు, వర్షించుచున్న మేఘముల వలె సంచరించిరి.(5-7)

అప్పుడా బాణవర్షము కప్పివేయగా, హనుమంతుడు, వర్షముచే కప్పివేయబడిన పర్వతరాజు వలె ఉండెను. అతిశీఘ్రముగా సంచరించు ఆ హనుమంతుడు,

నిర్మలమైన ఆకాశమునందు తిరుగుచు, వీరులైన ఆ రాక్షసులు ప్రయోగించిన బాణములు, వారి రథాల వేగము కూడా నిష్ఫలమగునట్లు చేసెను. ఇంద్రధనుస్సులతో కూడిన మేఘములతో వాయుదేవుడు ఆకాశమునందు ఆడుకొనుచున్నట్లు, హనుమంతుడు, ధనుస్సులు ధరించి ఉన్న ఆ మంత్రిపుత్రులతో ఆకాశమార్గమునందు క్రీడించెను.(8-10)

ఆ మహాసేనకు భయము కలుగు నట్లు గొప్ప ధ్వని చేసి ఆ రాక్షసుల విషయమున వేగముగా ప్రవర్తించెను. కొందరిని అరచేతులతోను, కొందరిని పాదాఘాతములతోను, కొందరిని పిడి గ్రుద్దులతోను కొట్టి చంపెను. మరికొందరిని గోళ్ళతో చీల్చివేసెను. కొందరిని వక్షఃస్థలముచేతను, మరికొందరిని తొడలచేతను మథించి చంపెను. మరికొందరు ఆ హనుమంతుడు చేసిన ధ్వనికే క్రిందపడిపోయిరి. ఆ రాక్షసు లీ విధముగా మరణించి నేలపై పడిపోవుటచూచి, మిగిలిన సైన్యమంతా భయముచేత పీడితమై పదిదిక్కులకు పారిపోయెను.(11-14)

ఏనుగులు విపరీతస్వరముతో ధ్వనిచేసినవి. అశ్వములు నేలపై పడినవి. భూమికూడ, పైకప్పులు, ధ్వజములు, ఛత్రములు విరిగిపోయిన రథములతో వ్యాప్తమై యుండెను. స్రవించుచున్న రక్తముచేత మార్గమునందు కాల్వలు ఏర్పడినవి. అప్పుడు అనేకవిధములైన స్వరములతో లంక మార్మోగెను.(15, 16)

వీరుడు, మహాబలశాలి, తీవ్రమైన పరాక్రమము కలవాడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు అధికమైన బలముగల ఆ రాక్షసులను చంపి, ఇతర రాక్షసులతో కూడ యుద్ధము చేయవలె నను ఇచ్ఛతో, మళ్ళీ ఆ తోరణము దగ్గరకే వెళ్ళి నిలిచెను.(17)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది అయిదవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది ఆరవ సర్గము

హనుమంతుడు రావణుని ఐదుగురు సేనాపతులను వధించుట.

హనుమంతుడు మంత్రిపుత్రులను వధించినట్లు విని రావణుడు, మనస్సులోని దిగులు పైకి కనబడకుండ లోపలనే అణచుకొని, ఒక ఉత్తమమైన ఆలోచన చేసి వీరులూ, నీతిలో నిపుణులూ, హనుమంతుని పట్టుకొనుటకు తొందరపడుచున్నవారూ, యుద్ధములో వాయువేగముతో సమానులూ అయిన విరూపాక్షుడు, యూపాక్షుడు, దుర్ధరుడు, ప్రఘసుడు, భాసకర్ణుడు అను ఐదుగురు సేనాప్రధాననాయకులను పిలిచి, "ఓ! సేనానాయకులారా! పెద్దసైన్యమును తీసికొని, అశ్వములను, రథములను, గజములను తీసికొని, మీరందరు వెళ్ళి ఆ వానరుని శిక్షించండి" అని ఆజ్ఞాపించెను. (1-4)

"మీరు ఆ వానరుని విషయములో చాల ప్రయత్నపూర్వకముగా వ్యవహరించవలెను. పనులలో దేశవిరోధము, కాలవిరోధము లేకుండ చూచుకొనవలెను. అతడు చేసిన పనిని పట్టి చూడగా నా కాతడు వానరు డని తోచుట లేదు. అదేదో మహాబలము గల మహాభూతమై ఉండును. సందేహము లేదు. (5, 6)

ఈ మహాభూతమును, మనకోసమై, ఇంద్రుడైనా తపోబలముతో సృష్టించి ఉండాలి. నేను మీరందరు వెంటరాగా, పూర్వము నాగులను, యక్షులను, గంధర్వులను, దేవతలను, అసురులను, మహర్షులను జయించి ఉన్నాను కదా. వాళ్ళందరూ మన కేదో ఒక అపకారము చేయుటకు ప్రయత్నించుచునే ఉందురు. అందుచేత ఇది అట్టి మహాభూతమే; సందేహము లేదు. దానిని బలప్రయోగము చేసి పట్టుకొనండి. మహాపరాక్రమముగల ఈ వానరుని విషయములో మీకు చిన్న చూపు ఉండగూడదు. (7-9)

వాలి, సుగ్రీవుడు, మహాబలశాలియైన జాంబవంతుడు, సేనాపతియైన నీలుడు, ద్వివిదుడు మొదలైన అత్యధికమైన బలము గల వానరులను ఎందరినో పూర్వము నేను చూచి ఉన్నాను. వాళ్ళకు ఇంత భయంకరమైన గతికాని, తేజస్సుకాని, పరాక్రమము కాని లేదు. ఇంత బుద్ధి, బలము, ఉత్సాహము, రూపమును మార్చదగిన శక్తీకూడ లేవు. ఇదేదో వానరరూపములో ఉన్న మహాభూత మనే విషయము గుర్తు ఉంచుకొని ప్రయత్నపూర్వకముగ దీనిని నిగ్రహింపుడు. (10-12)

ఇంద్రునితోను, సురులతోను, అసురులతోను, మానవులతోను, సహా

మూడులోకములూ కూడ రణరంగములో మీ ఎదుట నిలువజాల వనే విషయం వాస్తవమే! అయినా కూడ, యుద్ధములో జయము పొందవలె నని కోరు నీతివిశారదుడు, ప్రయత్నపూర్వకముగా తనను తాను కాపాడుకొనవలెను. ఎందుచేత ననగా యుద్ధములో జయమనేది చంచలమైనది అని కూడా వాళ్ళకు బోధించెను. (13,14)

మహాబలవంతులు, అగ్నితో సమానమైన తేజస్సు కలవారు అయిన వాళ్ళందరూ ప్రభువు ఆజ్ఞను పాలించుచు, రథములచేత, మదించిన ఏనుగులచేత, మహావేగము గల అశ్వములచేత, తీక్ష్ణములైన వివిధశస్త్రములచేత, సమస్తమైన సేనలచేత తమ బలమును పెంపొందించుకొని మహావేగముతో బయలుదేరిరి. (15,16)

గొప్ప ఉత్సాహము, గొప్ప ధైర్యము, గొప్ప బలము గల ఆ హనుమంతుడు ముఖద్వారము వద్ద నిలచి ఉండెను. అతని శరీరము నుండి బయలువెడలిన తేజస్సు కిరణములు చుట్టూ వ్యాపించగా, అతడు ఉదయించుచున్న సూర్యుడువలె ఉండెను. అట్టి హనుమంతుణ్ణి ఆ వీరు లందరూ చూచిరి. గొప్ప బుద్ధి, గొప్ప వేగము, గొప్ప దేహము, గొప్ప బలము గల ఆ హనుమంతుని చూడగానే ఆ రాక్షసు లందరు అన్ని దిక్కులందు నిలచి, అయా ప్రదేశాలనుండి భయంకరములైన ఆయా ఆయుధాలతో అతనిని ఎదుర్కొనిరి. (17-19)

దుర్ధరుడు తీక్ష్ణములు, వాడియైనవి, పచ్చని అగ్రభాగములు కలవి, నల్లకలువరేకుల వంటి రంగు కలవి అయిన ఐదు ఇనుప బాణములు హనుమంతుని తలపై ప్రయోగించెను. శిరస్సుపై ఆ అయిదు ప్రహారములు తగలగానే, హనుమంతుడు పది దిక్కులు ప్రతిధ్వనించునట్లు ధ్వని చేయుచు, ఆకాశములోనికి ఎగిరెను. పిమ్మట, దుర్ధరుడు రథముతో ఆకాశము పైకి ఎగిరి, ధనుస్సును ఎక్కుపెట్టి, తీక్ష్ణములైన వందలకొలది శరములు ప్రయోగించుచు, హనుమంతుని ఎదిరించెను. (20-22)

ఆకాశమునందు ఆ విధముగా శరవర్షము కురిపించుచున్న ఆ దుర్ధరుని, హనుమంతుడు, వర్షించుచున్న మేఘమును, వర్షకాలాంతమునందు, వాయువు వారించి నట్లు వారించెను. వేగవంతుడై మరల శరీరమును పెంచెను. హఠాత్తుగా చాలా పైకి ఎగిరి, మహావేగముతో, మెరుపుల సముదాయము పర్వతము మీద పడినట్లు దుర్ధరుని రథము మీద పడెను. హనుమంతుడు రథము మీద పడగానే దాని ఇరుసులు, నిలువుకఱ్ఱ విరిగిపోయెను. ఎనిమిది గుఱ్ఱములు నలిగిపోయెను. దుర్ధరుడు దానినుండి క్రిందపడి ప్రాణములు విడచెను. (23-26)

ఎదిరింపశక్యము కానివారు, శత్రుసంహారకులూ అయిన విరూపాక్షయూపాక్షులు, ఆ దుర్ధరుడు నేలపై పడిపోయినట్లు చూచి, చాల కోపించి, ఆకాశములోనికి ఎగిరిరి. ఆ రాక్షసులిద్దరూ శీఘ్రముగా పైకి ఎగిరి, నిర్మలమైన ఆకాశములో ఉన్న మహాబాహువైన హనుమంతుని, ముద్గరములతో వక్షఃస్థలము పై కొట్టిరి. గరుత్మంతునితో సమానమైన పరాక్రమముకలవాడూ, మహాబలశాలీ అయిన హనుమంతుడు వేగవంతులైన ఆ రాక్షసుల వేగమును అణచివేసి, మళ్ళీ నేలమీదకు దిగి, ఒక సాలవృక్షము దగ్గరకు వెళ్ళి, దానిని పెకలించి, దానితో ఆ రాక్షసవీరు లిద్దరినీ వధించెను.(27-30)

హనుమంతుడు ఆ ముగ్గురు రాక్షసులను వధించుటచూచి ప్రఘసుడు మహావేగముతో బలమును చూపుచు అతనిని ఎదిరించెను. పరాక్రమవంతుడైన భాసకర్ణుడుకూడా శూలము గ్రహించి అతని మీదకు వెళ్ళెను. వాళ్ళిద్దరూ, కీర్తిమంతుడైన ఆ వానరశ్రేష్ఠునకు ఎదురుగా ఒక ప్రక్క నిలచిరి. ప్రఘసుడు వాడియైన అగ్రము గల పట్టిసముతో హనుమంతుని ఎదిరించి యుద్ధము చేసెను. భాసకర్ణుడు శూలముతో యుద్ధము చేసెను.(31-33)

ఆ రాక్షసు లిరువురు కొట్టి అవయవములకు గాయములు చేయగా, రక్తముతో శరీరముపై ఉన్న రోమములు తడియుటచే హనుమంతుడు బాలసూర్యుడువలె ప్రకాశించెను. అప్పుడాతడు కోపోద్రిక్తుడై, మృగములతోను, సర్పములతోను, వృక్షములతోను సహా ఒక పర్వతశిఖరము పెకలించి ఆ రాక్షసుల నిద్దరినీ చంపివేసెను.(34, 35)

ఆ అయిదుగురు సేనాపతులు మరణించిన పిమ్మట, హనుమంతుడు మిగిలిన సైన్యమును కూడ సంహరించెను. అతడు అశ్వములమీద అశ్వాలను, గజములమీద గజములను, యోధులమీద యోధులను, రథాలమీద రథాలను వేసి కొట్టి, దేవేంద్రుడు అసురులను సంహరించినట్లు సంహరించెను. చచ్చిపడి ఉన్న గజములతోను, అశ్వములతోను, రాక్షసులతోను, ఇరుసులు విరిగిన మహారథములతోను, నలుమూలలా, భూమిపై నడుచుటకు(శక్యము) కాకుండా ఉండెను.(36-38)

వీరుడైన హనుమంతుడు సేనావాహనసహితులైన ఆ సేనానాయకులను యుద్ధరంగములో వధించి, వెనుకటివలె ఆ తోరణమునే ఆశ్రయించి, ప్రజలను సంహరించుటకై యముడు నిరీక్షించునట్లు రాక్షసుల రాకకై నిరీక్షించుచుండెను.(39)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది ఏడవ సర్గము

హనుమంతుడు అక్షకుమారుని వధించుట.

ఐదుగురు సేనాపతులను కూడా, సవాహనపరివారముగా హనుమంతుడు చంపివేసి నట్లు విని రావణుడు, యుద్ధములో ఉద్ధతుడూ, యుద్ధోన్ముఖుడూ అయిన ఎదుటనే కూర్చొని ఉన్న తన కుమారుడైన అక్షుని వైపు చూచెను.(1)

ప్రతాపవంతు డైన ఆ అక్షుడు, రావణుని దృష్టిచే ప్రేరితుడై, బంగారముచేత చిత్రవర్ణమైన ధనుస్సు ధరించి, యజ్ఞములో బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు ప్రజ్వలింపచేసిన అగ్నివలె, వెంటనే లేచెను. పరాక్రమవంతుడైన ఆ రాక్షసశ్రేష్ఠుడు, చుట్టూ పరిశుద్ధమైన బంగారు జాలము కట్టుటచే బాలసూర్యుని వంటి కాంతితో మెరయుచున్న గొప్ప రథమును అధిష్ఠించి, ఆ వానరోత్తమునితో యుద్ధమునకై వెళ్లెను.(2, 3)

ఆ రథమును అతడు ఎన్నో తపస్సుల సముదాయములు చేసి సంపాదించుకొనెను. కరిగించిన పరిశుద్ధమైన బంగారు వలతో అది ప్రకాశించుచుండెను. దానిపై అలంకరణార్థమై చిన్న పతకాలు, రత్నములచే అలంకృతమైన ధ్వజము అమర్చబడి ఉండెను. మనోవేగముతో సమానమైన వేగము గల ఎనిమిది గుఱ్ఱములు దానికి కట్టియుండెను. ఆ రథమును సురులు, అసురులు కూడా ఎదిరించజాలరు. అది ఎక్కడనైనా అడ్డులేకుండా ప్రయాణము చేయగలదు. సూర్యునివంటి కాంతిగల, గంటలు కట్టిన ఆ రథము ఆకాశము మీద కూడా సంచరించగలదు. చక్కగా కూర్చబడిన ఆ రథము మీద ఆ యా స్థానములందు అంబులపొదులు, ఎనిమిది ఖడ్గములు, శక్తులు, తోమరములు అమర్చబడియుండెను. (4, 5)

దేవతలతో సమానమైన పరాక్రమము గల ఆ అక్షకుమారుడు, బంగారు మాలలచే అలంకరింపబడి, చంద్రసూర్యులవలె ప్రకాశించుచున్న పరిపూర్ణసామగ్రి ఉంచిన, సూర్యునివంటి కాంతిగల రథము నెక్కి బయలుదేరెను. తన వెనుకనే వచ్చిన సైన్యముతో, అశ్వ-గజ-మహారథముల ధ్వనులతో ఆకాశమును, పర్వతాలతో కూడిన భూమిని నింపుచు వచ్చి తోరణమువద్ద కూర్చున్న, సమర్థుడైన హనుమంతుని సమీపించెను.(6, 7)

సింహము వంటి నేత్రములు గల ఆ అక్షకుమారుడు, ప్రజలను నశింపచేయుటకు సిద్ధముగా ఉన్న ప్రళయకాలాగ్ని వలె ఉన్న హనుమంతుని

సమీపించి, ఆశ్చర్యచకితుడై, గౌరవదృష్టితో చూచి ఆ హనుమంతుని వేగమును, శత్రువుల విషయమున అతడు చూపుచున్న పరాక్రమమును, తనకున్న బలమును అంచనా వేసికొనుచు, మంచుతొలగిన సూర్యుడు వలె వృద్ధిపొందెను. (8,9)

యుద్ధములో నివారింపశక్యము కాని, చలనములేని, హనుమంతుని పరాక్రమమును చూచి, అతడు కోపించినవాడై, తానుకూడ స్థిరుడై, సావధానమైన మనస్సుతో, వాడియైన మూడు బాణములు ప్రయోగించి హనుమంతుని యుద్ధానికి పురిగొల్పెను. ఆ హనుమంతుడు గర్వితుడై, శత్రువులను జయించుటచే విజృంభించినవాడై, శ్రమ ఏమాత్రము లేకుండా ఉన్నాడని గ్రహించిన ఆ అక్షకుమారుడు బాణములను ధనుస్సును ధరించి, ఉత్సాహపూర్ణమైన మనస్సుతో అతనిని చూచెను. (10,11)

బంగారు కంఠసూత్రము, బాహుపురులు, అందమైన కుండలములు ధరించినవాడు, శీఘ్రముగా పరాక్రమమును చూపువాడు అయిన ఆ అక్షకుమారుడు, హనుమంతుని సమీపించెను. సాటిలేని వారి కలయిక, దేవాసురులకు కూడా ఆశ్చర్యము కలిగించేదిగా ఉండెను. హనుమంతుడు, అక్షకుమారుడూ చేయుచున్న యుద్ధమును చూచి భూమి దద్దరిల్లెను. సూర్యదు ప్రకాశించలేదు. వాయువు వీచలేదు. పర్వతము కూడ చలించెను. ఆకాశము ధ్వనించెను. సముద్రము కూడ క్షోభ చెందెను. (12,13)

అప్పుడు సరిగా గురిచూచి, బాణములను బాగుగా సంధించి విడచుటలో

మంచి నేర్పుగల వీరుడైన అక్షకుమారుడు, మంచి అగ్రభాగములు, రెక్కలు, బంగారు పొన్నులు గల, విషముతో కూడిన సర్పమువలె ఉన్న మూడు బాణములతో హనుమంతుని శిరస్సుపై కొట్టెను. ఒకే సమయమునందు మూడు బాణములతో శిరస్సుమీద కొట్టుటచే హనుమంతుని ముఖమునుండి రక్తము స్రవించెను. రక్తముతో తడిసి తిరిగిపోవుచున్న కళ్ళతో, బాణము లనే కిరణములతో కూడిన అతడు అప్పుడే ఉదయించిన సూర్యుడివలె ఉండెను. హనుమంతుడు, ఉత్తమములైన విచిత్రములైన ఆయుధములతోను, చిత్రమైన ధనుస్సుతోను యుద్ధానికి వచ్చిన ఆ అక్షకుమారుని చూచి, సంతోషించుచు, యుద్ధోన్ముఖుడై దేహమును పెంచెను. (14-16)

మందరపర్వతశిఖరాగ్రముపై ఉన్న సూర్యుడు వలె ఉన్న, బలపరాక్రమములు కల అతడు అత్యధికమైన కోపముతో అప్పుడా అక్షకుమారుని, అతని సేనను, వాహనములను నేత్రములందున్న అగ్నికిరణములతో కాల్చివేయుచున్నట్లు చూచెను. ధనుస్సు అనే ఇంద్రధనుస్సు ధరించి, బాణవర్షమనే వర్షము కురిపించుచున్న ఆ రాక్షసుడనే మేఘము, ఉన్నతమైన పర్వతము మీద మేఘము వర్షము కురిపించినట్లు, ఆ హనుమంతునిమీద వెంటనే బాణములు కురిపించెను. (17, 18)

యుద్ధమునందు తీవ్రమైన పరాక్రమము కలవాడు, వృద్ధిపొందిన తేజస్సు, బలము, వీర్యము కలవాడు, మేఘమువలె ఆకాశమునందు నడుచుటకు సమర్థుడు అయిన ఆ అక్షకుమారుడు యుద్ధమునకు వచ్చుట చూచి హనుమంతుడు సంతోషముతో ధ్వనిచేసెను. (19)

చిన్నవాడగుటచే, యుద్ధములో పరాక్రమముచేత గర్వించిన ఆ అక్షకుమారుడు, అధికమైన కోపముతో, కళ్ళు రక్తమువలె ఎఱ్ఱపడగా, గజము గడ్డిచే కప్పబడియున్న మహాకూపమును చేరినట్లు, యుద్ధములో సాటిలేని ఆ హనుమంతుని సమీపించెను. అక్షకుమారుడు బాణములతో బలపూర్వకముగా కొట్టుటచే హనుమంతుడు ఉరుముల ధ్వనితో గొప్ప ధ్వనిచేసి, చూచువారికి భయము కలుగునట్లుగా కాళ్ళుచేతులు విసరుచు, శీఘ్రముగా ఆకాశముపైకి ఎగిరెను. బలవంతుడు, రాక్షసులలో శ్రేష్ఠుడు, ప్రతాపవంతుడు, రథికుడు, రథికులలో శ్రేష్ఠుడు అయిన ఆ అక్షకుమారుడు పైకి ఎగురుచున్న ఆ హనుమంతునిపై, మేఘము పర్వతము మీద వడగళ్ళు కురిపించినట్లుగా బాణములు కురిపించుచు, అతని వెనువెంటనే పైకి వెళ్ళెను. (20-22)

మనోవేగము వంటి వేగము గలవాడు, యుద్ధమునందు తీవ్రమైన పరాక్రమము గలవాడూ, మహావీరుడు అయిన హనుమంతుడు బాణమునకు, బాణమునకు మధ్య వాయువువలె తిరుగుచు అతనిని బాణములనుండి తప్పించుకొనుచు, ఆకాశమార్గమునందు సంచరించెను. అక్షకుమారుడు ధనుర్ధరుడై, యుద్ధము చేయుటకు సన్నద్ధుడై అనేకవిధములైన అగ్రభాగములున్న శ్రేష్ఠమైన బాణాలతో ఆకాశము నంతనూ కప్పివేయుచుండగా హనుమంతు డాతనిని గౌరవభావముతో చూచుచు, ఆలోచనలో పడెను. మహాభుజుడు, ఆ యా కార్యముల యథార్థస్వరూపము తెలిసినవాడూ అయిన హనుమంతుడు, అక్షకుమారుడు బాణములతో వక్షఃస్థలమును చీల్చివేయుచుండగా, యుద్ధములో ఈ శత్రువును ఎట్లు ఆక్రమించవలెనా అని ఆలోచించెను.(23-25)

"బాలసూర్యుని వంటి కాంతి గల, మహాబలుడైన ఈ అక్షకుమారుడు ఆరితేరిన యువకుడు వలె కార్యములు చేయుచున్నాడు. యుద్ధములో చేయదగిన అన్ని పనులను చక్కగా నిర్వహించుచున్నాడు. ఇప్పు డీతనిని చంపుటకు నాకు మనసొప్పుటలేదు. ఇతడు మహాబుద్ధిశాలి, పరాక్రమముచేత కూడ గొప్పవాడు. సావధానమైన చిత్తము కలవాడు. యుద్ధములో ఎంత శ్రమనైనను సహించకలవాడు. కార్యములలో చూపుతున్న నేర్పును బట్టి ఇతనిని నాగులు, యక్షులు, మునులు మొదలగువారు కూడా తప్పక మెచ్చుకొందురు. ఈతడు నాకు చాలా దగ్గరగా నిలచి, పరాక్రమోత్సాహములతో వృద్ధిపొందిన మనస్సుతో, నన్ను చూచుచున్నాడు. అతిశీఘ్రముగా పనులుచేయు ఈతని పరాక్రమము చూచి సురాసురుల మనస్సులు కూడ భయపడును.(26-28)

ఇంక ఈతనిని ఉపేక్షించినచో ఇతడు తప్పక నన్ను తిరస్కరించును. ఎందుచేతననగా, రణములో ఈతని పరాక్రమము పెరిగిపోవుచున్నది. అందుచేత ఇప్పుడీతని చంపుటయే మంచిది. పెరిగిపోవుచున్న అగ్నిని ఉపేక్షించకూడదు కదా!"(29)

హనుమంతుడు ఈ విధముగా శత్రువు బలమును గూర్చి ఆలోచించి, తాను చేయవలసిన కార్యము ఆలోచన కూడా చేసి, వేగమును చూపించెను. అతనిని చంపుటకు కూడ నిర్ణయము చేసికొనెను. అతడు ఆకాశమార్గములో మహావేగముగలవి, జాగరూకతతో కూడినవి, మలుపులు తిరుగునపుడు రథభారమును మోయుటలో సమర్థములూ అయిన ఎనిమిది గుఱ్ఱములను అరచేతులతో కొట్టి చంపెను. అపుడు ఆ అక్షకుమారుని రథము లోపలిభాగము విరిగిపోయి, నిలువుదూలము ఊడిపోయి,

గుల్మములు మరణించగా ఆకాశమునుండి నేలమీద పడెను.(30-32)

మహారథుడైన ఆ అక్షకుమారుడు రథమును విడచి ధనుస్సు, ఖడ్గము చేత ధరించి ఆకాశముమీదికి ఎగిరెను. అపుడాతడు ఉగ్రమైన తపఃశక్తి గలవాడై, తపఃప్రభావముచేత స్వర్గలోకమునకు ఎగిరి వెళ్ళుచున్న ఋషివలె కనబడెను. వాయువుతో సమానమైన పరాక్రమము గల హనుమంతుడు అప్పుడు గరుత్మంతుడు, వాయువు, సిద్ధులు సంచరించు ఆకాశమునందు సంచరించుచున్న ఆ అక్షకుమారుని వద్దకు మెల్లగా వెళ్ళి అతని పాదాలు గట్టిగా పట్టుకొనెను. తన తండ్రియైన వాయుదేవుని వంటి పరాక్రమము గల, వానరోత్తముడైన ఆ హనుమంతుడు గరుత్మంతుడు మహాసర్పమును వలె, ఆ అక్షకుమారుని పట్టుకొని అతనిని అనేక పర్యాయములు విసురుగా త్రిప్పి, త్రిప్పి నేలమీద వేసి కొట్టెను.(33-35)

హనుమంతు డా విధముగా నేలపై కొట్టి చంపగా ఆ రాక్షసుని బాహువులు,తొడలు, కటిప్రదేశము, కంఠము, విరిగిపోయెను. రక్తము స్రవించుచుండెను. ఎముకలు, కీళ్ళు నలిగిపోయెను. సంధులు ఊడిపోయెను. శరీరబంధ మంతా శిథిల మైపోయెను. అట్టి స్థితిలో అతడు మరణించెను.(36)

అక్షకుమారుని ఆ విధముగా హనుమంతుడు సంహరించగా, జ్యోతిశ్చక్రములో సంచరించు మహానియమవంతులైన మహర్షులు, భూతములు, యక్షులు, పన్నగులు, దేవేంద్రుడు, దేవతలు - వీరందరూ కలసి, అత్యధికమైన ఆశ్చర్యముతో అతనిని చూచిరి. వీరుడైన హనుమంతుడు- జయంతుని వంటి కాంతికలవాడు, రక్తము వంటి నేత్రములు కలవాడు అయిన ఆ అక్షయకుమారుణ్ణి చంపి, ప్రజలను సంహరించుటకై తీరిక చేసికొని కూర్చున్న యముడువలె, ఆ తోరణము దగ్గరనే ఇతర రాక్షసుల రాకకై నిరీక్షించుచుండెను.(37, 38)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది ఎనిమిదవ సర్గము

హనుమంతుడు ఇంద్రజిత్తుతో యుద్ధముచేసి, అతని అస్త్రములచేత బద్ధుడై రావణుని సభలోనికి వెళ్ళుట.

ఈ విధముగా హనుమంతుడు అక్షకుమారుని సంహరించె నని తెలిసిన రావణుడు మనస్సు కుదుటపరచుకొని, కోపముతో కూడినవాడై దేవతాతుల్యుడైన ఇంద్రజిత్తును యుద్ధమునకు వెళ్ళుమని ఆదేశించుచు, "కుమారా! నీవు అస్త్రము లన్నీ తెలిసినవాడవు. శస్త్రముల ప్రయోగము తెలిసినవారిలో ప్రముఖుడవు. సురులకు అసురులకు కూడ దుఃఖమును కల్గించినవాడవు. బ్రహ్మదేవుని ఆరాధించి అస్త్రములను సంపాదించిన నీ కార్యకౌశలమును ఇంద్రాదిదేవతలు కూడా చవిచూచి ఉన్నారు. దేవేంద్రుని ఆశ్రయించుకొని ఉన్న సురులు, మరుద్గణములు(ఆ యా దేవతల గణములు) కూడా యుద్ధములో నీ అస్త్రబలము ఎదుట నిలువలేకపోయినారు. (1-3)

యుద్ధములో నిన్నెదిరించి ఓడిపోనివా దెవ్వడూ మూడులోకాలలోను లేడు. మంచి బుద్ధిగల నీవు, నీ భుజబలముచేత, తపోబలముచేత రక్షింపబడినావు. ఏ దేశములో, ఏ కాలములో ఏ పని చేయవలెనో తెలిసినవాడవు. యుద్ధములలో నీవు ప్రయత్నించి సాధింపరాని కార్యము లేదు. బుద్ధితో ఆలోచించి నీవు చేయజాలని కార్యముకూడా లేదు. నీకున్న బలమునూ, నీ అస్త్రబలమునూ గూర్చి తెలియనివాడు ఎవ్వడూ, ఈ మూడులోకములలోను లేడు. నీ తపోబలములోను, యుద్ధమునందు నీవు చూపు బలపరాక్రమములలోను కూడా నీవు నాకు అన్ని విధాల తగినవాడవు. యుద్ధములు వచ్చినప్పుడు నా మనస్సు నిన్ను తలచుకొని, తప్పక విజయము కలుగు నను నిశ్చయముతో నిశ్చింతగా ఉండును.(4-6)

కింకరు లందరు, జంబుమాలి, వీరులైన అమాత్యపుత్రులు, ఐదుగురు సేనానాయకులు, అశ్వగజరథాలతో సహా పూర్తి సేనలు చంపబడినవి. నీ ప్రియసోదరుడు అక్షకుమారుడు కూడ చంపబడినాడు. ఓ! శత్రుసంహారకా! నాకున్న బలమంతా నీలోనే ఉన్నది. వారిలో లేదు.(7, 8)

ఆ వానరుని ఈ బలమును, ప్రభావమును, పరాక్రమమును దృష్టిలో ఉంచుకొని, నీ బలమును కూడా చూచుకొని, నీవు నీ బలమునకు అనురూపమైన వేగమును చేయుము. నీవు యుద్ధరంగములో ప్రవేశించిన పిమ్మట శత్రువు

మరణించగా యుద్ధము ఎట్లు ఆగిపోవునో అట్లు, నీ బలమును, శత్రుబలమును చూచుకొని కార్యము ప్రారంభించుము.(9, 10)

గుంపుల కొలది సేన లున్నను అవి రక్షించజాలవు. అధికమైన సారముగల వజ్రము కూడ ఈతని విషయమునందు ఉపయోగించదు. వాయువు గతికూడా ఈతని గతికి సరిరాదు. అగ్నివంటి ఇతనిని సామాన్యములైన పిడికిలి మొదలైన సాధనాలతో చంప శక్యము కాదు. అందుచేత ఈ విషయము లన్నీ బాగుగా పరిశీలించి, ఇది నీకే సంబంధించిన పనివంటిది అను భావముతో సావధానచిత్తుడవై, నీ ధనుస్సుకు సంబంధించిన దివ్యమైన అస్త్రముల పరాక్రమమును స్మరించుచు, యుద్ధమునకు వెళ్ళుము. ఎట్టి భంగము లేకుండా కార్యమును ప్రారంభించుము. (11,12)

ఈ విధంగా నేను నిన్ను పంపుచున్నా ననగా, ఇది శ్రేష్ఠమైన ఆలోచన కాదు. కాని ఇది క్షత్రియుడు చేయవలసిన రాజధర్మములకు సంబంధించిన ఆలోచన. యుద్ధములో ఉపయోగించు అనేకవిధములైన అయుధముల ప్రయోగములో నేర్పు సంపాదించవలెను. రణమునందు విజయమును కూడ కోరుకొనవలెను. ఇది రాజధర్మము." అని అతనికి బోధించెను.(13,14)

దేవతల వంటి ప్రభావము గల వీరుడైన ఆ ఇంద్రజిత్తు తండ్రి మాటలు విని, దైన్యము లేని మనస్సుతో యుద్ధము చేయుటకు నిర్ణయించుకొని, తండ్రియైన రావణునకు ప్రదక్షిణము చేసెను. ఇష్టులైన తనవారందరూ కొనియాడుచుండగా, ఇంద్రజిత్తు మంచి ఉత్సాహముతో పర్వములయందు సముద్రమువలె ఉప్పొంగి యుద్ధమునకై బయలువెడలెను.(15-17)

ఇంద్రునితో సమానుడైన ఆ ఇంద్రజిత్తు అడ్డులేని వేగము గల రథము నెక్కెను. దానికి గరుత్మంతుని వంటి వేగముగలవి, తెల్లని తీక్ష్ణములైన దంతములు కలవీ అయిన క్రూరమృగములు(పెద్దపులులు లేదా తోడేళ్ళు వంటివి) కట్టబడెను. ఆ ఇంద్రజిత్తు ధనుర్ధరులలో శ్రేష్ఠుడు. శస్త్రముల ప్రయోగములో నిపుణుడు. అస్త్రములు తెలిసినవారిలో శ్రేష్ఠుడు. ఉత్తమమైన రథము కలవాడు. అట్టి ఇంద్రజిత్తు రథమును అధిరోహించి, హనుమంతు డున్న ప్రదేశమునకు వెళ్ళెను.(18, 19)

అప్పుడా హనుమంతుడు, ఇంద్రజిత్తు రథధ్వనిని, ధనుష్టంకారమును విని చాలా సంతోషించెను. యుద్ధములో ప్రవీణుడైన ఇంద్రజిత్తు గొప్ప ధనుస్సును, వాడియైన అగ్రభాగములు గల బాణములను ధరించి, హనుమంతునిమీదికి యుద్ధానికై

బయలుదేరుచుండగా, దిక్కులన్నీ మలినముగా ఉన్నట్లు కనబడినవి. క్రూరమృగములు కూడ అనేకవిధముల అరచినవి. (20-22)

అక్కడ కలిసిన నాగులు, యక్షులు, జ్యోతిశ్చక్రమునందు సంచరించు మహర్షులు, సిద్ధులు, పక్షిసముదాయములు, ఆకాశమును ఆవరించి చాలా సంతోషముతో గట్టిగా ధ్వనిచేసెను. రథముపై ఎక్కి శీఘ్రముగా వచ్చుచున్న ఇంద్రజిత్తును చూచి, హనుమంతుడు పెద్దశబ్దము కలుగునట్లు ధ్వనిచేసి, వేగముతో వృద్ధిపొందెను. ఇంద్రజిత్తు దివ్యమైన రథమునెక్కి, చిత్రమైన ధనుస్సు ధరించి, మెరుపువలె(పిడుగువలె) అధికమైన ధ్వని కలుగునట్లు ధనుస్సు చరచెను. (23-25)

చాల తీక్ష్ణమైన వేగముగలవారు, గొప్పబలము గలవారు, యుద్ధములో భయములేనివారు అయిన ఆ హనుమదింద్రజిత్తులు, వైరముతో కూడిన దేవేంద్ర-అసురేంద్రులు వలె యుద్ధరంగములో కలిసిరి. సాటిలేని పరాక్రమము గల హనుమంతుడు పెచ్చు పెరిగి పోయినవాడై, మహారథుడు, ధనుర్ధరుడు, యుద్ధములో గౌరవింపబడినవాడు, వీరుడు అయిన ఆ ఇంద్రజిత్తు ప్రయోగించిన బాణముల వేగమును వ్యర్థము చేసి ఆకాశమార్గమునందు సంచరించెను. (26,27)

శత్రువీరులను సంహరించు ఆ ఇంద్రజిత్తు, అప్పుడు పొడవైనవీ, తీక్ష్ణమైన ములుకులు కలవి, మంచి ఱెక్కలు కట్టినవి, బంగారు విచిత్రవర్ణములైన పొన్నులు కలవి, బాగా వంగిన అగ్రభాగములు కలవి అయిన బాణములను ప్రయోగించెను. హనుమంతుడు, రథధ్వనిని, మృదంగభేరీపటహముల ధ్వనిని, ధనుస్సు లాగిన ధ్వనిని విని, మరల ఎగిరెను. గురిచూచి కొట్టుటలో చాల నేర్పరియైన ఇంద్రజిత్తులక్ష్యమును వ్యర్థము చేయుచు, హనుమంతుడు, అతిశీఘ్రముగా అతని బాణముల మధ్య సంచరించెను. (28-30)

వాయుకుమారుడైన హనుమంతుడు కొంతసేపు బాణములు తప్పించుకొనుచు తిరిగి, మరల అతని బాణములకు ఎదురుగా నిలబడెను. పిదప రెండు చేతులూ చాపి ఆకాశముమీదికి ఎగిరెను. వేగముతో కూడినవారూ, యుద్ధముచేయుటలో నేర్పరులూ అయిన ఆ ఇద్దరూ కూడ, అందరి మనస్సులకు ఆశ్చర్యము కలిగించు విధముగా యుద్ధము చేసిరి. హనుమంతునిలో ఉన్న లోపాలను ఇంద్రజిత్తు కాని, ఇంద్రజిత్తులో ఉన్న లోపాలను హనుమంతుడు కాని తెలిసికొనలేకపోయెను. దేవతలతో సమానమైన పరాక్రమము గల వారిద్దరు యుద్ధములో తలబడి ఒకరి కొకరు లొంగకుండ ఉండిరి. (31-33)

వ్యర్థము లగుటకు వీలులేని బాణములు కూడ గురితప్పి క్రిందపడిపోవుచుండగా, గొప్ప బుద్ధిశాలి, గురిచూచుటయందు, బాణమును సంధించుటయందు సావధానమైన చిత్తము గల ఆ ఇంద్రజిత్తు పెద్ద ఆలోచనలో పడెను. హనుమంతుని చంపుటకు శక్యము కాదు అను విషయమును చూచి, ఇంద్రజిత్తు "ఇతడు పట్టుకొనుటకు ఎట్లు లొంగునా!" అని ఆలోచించి హనుమంతుని గూర్చి ఒక నిర్ణయము చేసెను.(34, 35)

పిమ్మట, వీరుడు, అస్త్రవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడు, చాల గొప్ప తేజస్సు కలవాడు అయిన ఆ ఇంద్రజిత్తు హనుమంతునిపై బ్రహ్మాస్త్రమును సంధించెను. అస్త్రముల బలాబలములు తెలిసినవాడు, మహాబాహువు అయిన ఇంద్రజిత్తు "ఇతనిని చంపుట శక్యముకాదు" అని తెలిసికొని, ఆ హనుమంతుని బ్రహ్మాస్త్రముచేత బంధించెను. ఇంద్రజిత్తుచేత బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించి బంధించబడిన ఆ హనుమంతుడు కదలజాలక నేలపై పడిపోయెను.(36-38)

అతడు అస్త్రబంధముచే తాను బంధింపబడినట్లు తెలుసుకొని, బ్రహ్మదేవుని ప్రభావముచే తన వేగమును కోల్పోయినవాడై, తన విషయమున బ్రహ్మదేవుని అనుగ్రహమును గూర్చి కూడ స్మరించెను. ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మమంత్రముచేత అభిమంత్రించిన బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించినాడని తెలుసుకొని, హనుమంతుడు తనకు బ్రహ్మదేవుడిచ్చిన వరమును గుర్తుచేసుకొనెను.(39,40)

" ఈ అస్త్రబంధమును విడిపించుకొను శక్తి నాకు లేదు. బ్రహ్మదేవుని ప్రభావము అట్టిది. ఈ విషయము తెలిసికొని నేను ఈ బ్రహ్మాస్త్రబంధమునకు కట్టుబడియే ఉండవలెను" అని అనుకొనుచు, అతడు బ్రహ్మాస్త్రప్రభావమును, తన విషయమున బ్రహ్మదేవుని అనుగ్రహమును స్మరించుచు, ఆ అస్త్రమునుండి విడిపించుటకు తనకున్న శక్తిని కూడ తెలుసుకొని, బ్రహ్మదేవుని ఆజ్ఞకు బద్ధుడై ఉండెను.(41, 42)

"నన్ను బ్రహ్మదేవుడు, మహేంద్రుడు, వాయుదేవుడు రక్షించుచుండుటచే, అస్త్రములచేత బంధింపబడినను నాకు భయమేమీ కలుగుటలేదు. నన్ను రాక్షసులు పట్టుకొన్నా లాభమే కలుగును. ఎందుచేతననగా నేను రావణునితో మాటలాడవచ్చును. అందుచేత శత్రువులు నన్ను పట్టుకొందురుగాక."(43, 44)

హనుమంతుడు ఈ విధముగా తన కర్తవ్యమును నిర్ణయించుకొని, చేష్టలు ఉడిగి పడిఉండెను. శత్రువులందరు దగ్గరకు వచ్చి బలాత్కారముగా పట్టుకొని

భయపెట్టుచుండగా, బిగ్గరగా అరచెను. అప్పు డా రాక్షసులు, శత్రుసంహారకుడైన ఆ హనుమంతుడు కదలకుండా పడియుండుట చూచి, అతనిని జనపనారలతోను, పేనిన చెట్ల నారలతోను కట్టిరి. "రావణుడు కుతూహలముతో నన్ను చూడవలె నని అనుకొనినా అనుకొనవచ్చును," అని మనస్సులో నిశ్చయించుకొని, హనుమంతుడు, శత్రువీరులు బలాత్కారముగా తనను పట్టుకొని బంధించుటకు ఇష్టపడెను. (45-47)

నారలతో కట్టిన వెంటనే, వీర్యవంతుడైన ఆ హనుమంతుణ్ణి అస్త్రము విడిచివేసెను. ఎందుచేతననగా మరొక దానితో కట్టినపుడు ఆ అస్త్రబంధము నిలువదు. (48)

ఆ హనుమంతుని బ్రహ్మాస్త్రము విడిచివేసిన దను విషయమును గుర్తించి, ఇంద్రజిత్తు ఆలోచనలో పడెను - "మరొకదానితో కట్టబడిన వానిని అస్త్రబంధము విడిచివేయును కదా! అయ్యో! ఈ రాక్షసులు మంత్రవిధానమును ఆలోచించకుండగా, ఇంతటి మహాకార్యమును వ్యర్థము చేసినారు. మంత్రము ఒకసారి విహతమైపోయి నపుడు మరియొక అస్త్రము పనిచేయదు కదా! ఇప్పుడు అందరము సంశయాస్పదమైన పరిస్థితిలో ఉంచబడినాము. అస్త్రముచే విముక్తుడైన ఇతడు, రాక్షసులు తనను బంధించి ఈడ్చికొనిపోవుచుండగా తాను అస్త్రవిముక్తు డైనట్లు గ్రహించలేదు" అని అత దనుకొనెను. (49-51)

క్రూరులైన ఆ రాక్షసులు హనుమంతుణ్ణి కఱ్ఱలతోను, పిడికిళ్ళతోను కొట్టుచు రావణుని వద్దకు ఈడ్చుకొని వెళ్ళిరి. ఇంద్రజిత్తు ఆ వానరశ్రేష్ఠుడు నారచీరల చేతను, తాళ్ళచేతను కట్టబడి బ్రహ్మాస్త్రమునుండి విముక్తుడై నట్లు తెలిసికొని, అతనిని అట్లే బంధించి తీసికొని వెళ్ళి పరివారసమేతుడైన రావణునకు చూపెను. మదించిన ఏనుగువలె ఉన్న, బంధింపబడిన ఆ హనుమంతుని తీసికొనివెళ్ళి రాక్షసులు రావణునకు, ఆ వానరుడితడే అని తెలిపిరి. (52-54)

ఇతడు ఎవరు? ఎవరివాడు? ఎక్కడినుండి వచ్చినాడు? ఇక్కడ ఇతనికి ఏమి పని? ఇతని ఆశ్రయము ఏది? (సహాయకులు ఎవరు?) అని ఆ సభలోని రాక్షసవీరులు

ఒకరితో ఒకరు అనుకొనిరి. మరికొందరు రాక్షసులు చాల కోపించినవారై "వీనిని చంపండి; కాల్చివేయండి; భక్షించండి" అని ఒకరితో ఒకరు పలికిరి.(55, 56)

ఆ మార్గమును శీఘ్రముగా దాటి వెళ్ళిన పిమ్మట మహాత్ముడైన ఆ హనుమంతుడు, అక్కడ మహారత్నములచేత అలంకరింపబడిన రావణుని గృహమును, ఆ రావణుని పాదాల చెంత మంత్రివృద్ధులను చూచెను. మహాతేజఃశాలియైన రావణుడు వికృతములైన ఆకారములు గల రాక్షసులచేత ఇటు అటు లాగబడుచున్న హనుమంతుని చూచెను. హనుమంతుడు కూడ తేజముతో, బలముతో కూడినవాడై ప్రకాశించు సూర్యునివలె నున్న రాక్షసరాజు రావణుని చూచెను.(57-59)

ఆ రావణుడు కోపముతో, ఎఱ్ఱనైన నేత్రములను త్రిప్పుచు, ఆ హనుమంతుని చూచి, పిమ్మట అక్కడ కూర్చునియున్న, కులముచేతను శీలముచేతను పెద్దవారైన, ముఖ్యులైన మంత్రులను, "ఈతనిని గూర్చి తెలిసికొనండి" అని ఆజ్ఞాపించెను. "నీవు వచ్చిన పనిఏమి? ఆ పనిపై పంపినవారెవరు"? అని ఆ మంత్రులు క్రమముగా ప్రశ్నింపగా హనుమంతుడు - "నేను సుగ్రీవుని దూతగా వచ్చినాను." అని ముందుగా చెప్పెను.(60, 61)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

నలుబది తొమ్మిదవ సర్గము

ప్రభావశాలియైన రావణుని చూడగానే హనుమంతుని మనస్సులో అనేక విధములైన భావములు కలుగుట.

భయంకరమైన పరాక్రమము గల హనుమంతుడు "ఈతడు నన్ను కూడా బంధింపచేసి తన దగ్గరకు రప్పించుకొన్నాడు కదా"! అని ఆశ్చర్యపడుచు క్రోధముచేత కళ్ళు ఎఱ్ఱబడగా, ఆ రావణుని చూచెను.(1)

గొప్పకాంతి గల ఆ రావణుడు చాల ప్రశంసింపదగిన, చుట్టూ ముత్యాలు కట్టిన, మెరిసిపోవుచున్న బంగారు కిరీటముతో ప్రకాశించుచుండెను. వజ్రములు, చాల ప్రశస్తములైన మణులు పొదిగిన, మనస్సుతో నిర్మించినవా అన్నట్లున్న, విచిత్రములైన బంగారు ఆభరణములు అలంకరించుకొని ఉండెను. అతడు శ్రేష్ఠములైన పట్టుబట్టలు ధరించి ఎఱ్ఱని చందనము పూసుకొనెను. అతని శరీరముపై

అనేక విధముల విచిత్రములైన బొమ్మలు చిత్రింపబడి ఉండెను. (2-4)

మహాతేజఃశాలియైన ఆ రావణుడు, అనేక క్రూరమృగములతో నిండిన శిఖరములతో మందరపర్వతమువలె, సుందరములు, ఎఱ్ఱని కళ్ళుకలవి, చూచుటకు భయంకరముగా ఉన్నవి, ప్రకాశించుచున్న తీక్ష్ణమైన కోరలుగలవి, వ్రేలాడుచున్న పెదవులు గలవి అయిన పది తలలతో విచిత్రముగా ప్రకాశించుచుండెను. (5-6)

అతని వక్షఃస్థలముపై ముత్యాలహారము ప్రకాశించుచుండెను. ముఖము పూర్ణచంద్రుడు వలె ఉండెను. నల్లని కాటుకకొండవలె ఉన్న అతడు బాలసూర్యునితో కూడిన మేఘమువలె ఉండెను. బాహుపురులు ధరించిన, బలిసిన, అతని బాహువులకు ఉత్తమమైన చందనము పూయబడెను. అవి అంగదములతో ప్రకాశించుచుండెను. ఆ బాహువులు ఐదు తలల సర్పములవలె ఉండెను. అతడు గొప్ప స్ఫటికవికారమైన ఆసనము మీద కూర్చొని ఉండెను. ఆ ఆసనమునకు రత్నములను పొదుగుటచేత అది చిత్రవర్ణముగా ఉండెను. దానిపై ఉత్తమమైన ఆస్తరణము కప్పబడియుండెను. (7-9)

చక్కగా అలంకరించుకొన్న స్త్రీలు, వింజామరలు, హస్తములతో గ్రహించి, దగ్గరగా రావణుని చుట్టూ నిలబడి అతనిని సేవించుచుండిరి. (10)

దుర్ధరుడు, ప్రహస్తుడు, మహాపార్శ్వుడు, నికుంభుడు అను ఆలోచనల తత్త్వము తెలిసిన, బలముచేత గర్వితులైన, నలుగురు రాక్షసమంత్రులు అతని చుట్టు దగ్గరనే కూర్చొని యుండుటచే ఆ రావణుడు చుట్టూ నాలుగు సముద్రములు ఉన్న సమస్తమైన లోకమువలె ఉండెను. ఆలోచనల యథార్థస్వరూపము చక్కగా తెలిసినవారు, మంగళకరమైన బుద్ధికలవారు అయిన మరికొందరు రాక్షసమంత్రులు కూడ ఆ రావణుని ప్రక్కనే కూర్చుండి, దేవతలు దేవేంద్రుని సేవించినట్లు సేవించుచుండిరి. (11-13)

అతడు, ఉన్నతమైన ఆసనముమీద మేరు పర్వతశిఖరముమీద ఉన్న నీటితో

నిండిన మేఘమువలె ఉండెను. అట్టి రావణుని హనుమంతుడు చూచెను. భయంకరమైన పరాక్రమము గల ఆ రాక్షసులొక ప్రక్క పీడించుచున్నను హనుమంతుడా రావణుని ఆశ్చర్యముతో చూచెను. పిమ్మట, హనుమంతుడు, ప్రకాశించుచున్న రావణుని చూచి అతని తేజస్సుచేత మోహము చెందినవాడై మనస్సులో ఇట్లు అనుకొనెను.(14-16)

"ఆహా! ఏమి ఈ రావణుని రూపము! ఏమి ధైర్యము! ఏమి బలము! ఏమి కాంతి! ఏమి సర్వలక్షణసంపన్నత్వము!(17)

వీనిలో బలవత్తరమైన ఈ అధర్మమే లేకున్నచో ఈ రాక్షసరాజు ఇంద్రునితో సహా దేవలోకాని కంతటికీ ప్రభువు అయి ఉండెడివాడు. ఇతడు లోకములో నిందింపబడు క్రూరకర్మలతో అందరిని హింసించుటచే దేవతలతో, దానవులతో సహా సకలలోకములు ఇతని నుండి భయపడుచున్నవి. కోపగించినచో ఇతడు ఈ జగత్తునంతనూ ఒక్క సముద్రముగా చేసివేయగలడు."(18, 19)

బుద్ధిమంతుడైన హనుమంతుడు, అపరిమితమైన తేజస్సుగల ఆ రావణుని ప్రభావము చూచి, ఈ విధముగా అనేకములైన ఆలోచనలు చేసెను.(20)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని నలుబది తొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబదవ సర్గము

రావణుడు ప్రేరేపించగా లంకకు ఎందుకు వచ్చినావని ప్రహస్తుడు హనుమంతుని ప్రశ్నించుట. రాముని దూతగా వచ్చినా నని హనుమంతుడు చెప్పుట.

గొప్ప బాహువులు కలవాడు, లోకములను ఏడ్పించినవాడు అయిన ఆ రావణుడు తన ఎదుట నిలచిన ఆ వానరుని, తలయెత్తి చూచి, కోపావిష్టుడై మనస్సులో ఏవేవో శంకలు కలుగగా, గొప్ప తేజస్సుచేత ఆవరింపబడిఉన్న ఆ వానరశ్రేష్ఠుని గూర్చి, "పూర్వము నేను కైలాసపర్వతమును కదల్చినపుడు నన్ను శపించిన నందియే ఈ రూపముతో ఇక్కడికి వచ్చినాడా, లేక ఇతడు వానరరూపముతో వచ్చిన మహాసురుడైన బాణుడా!" అని ఆలోచించెను.(1-3)

రావణుడు, రోషముచేత ఎఱ్ఱబడిన నేత్రములతో, మంత్రిశ్రేష్ఠుడైన ప్రహస్తునితో, కాలానుగుణము, అర్థపూర్ణము, సంక్షిప్తము అయిన మాటపలుకుచు, "ఈ దురాత్ముడు ఎక్కడినుండి వచ్చినాడో, ఎందుకు వచ్చినాడో, వనమును విరిచివేసి రాక్షసస్త్రీలను ఎందుకు భయపెట్టినాడో అడుగుము. ఎదిరింప శక్యముకాని నా నగరమునకు ఏ ప్రయోజనమును ఉద్దేశించి వచ్చినాడో, ఎందుకు యుద్ధము చేసినాడో ఈ దుర్మతిని అడుగుము" అని ఆదేశించెను.(4-6)

రావణుని మాటలు విని ప్రహస్తుడు హనుమంతుని "ఓ! వానరుడా! ఊరడిల్లుము(కంగారుపడకుము). నీకు క్షేమమగుగాక. నీవేమీ భయపడ నవసరము లేదు. నీవు ఇంద్రుడు పంపగా ఈ లంకకు వచ్చినావా? యథార్థము చెప్పుము. నిన్ను విడిచివేయగలము. "ఈ గూఢచారిరూపముతో మా నగరములోనికి ప్రవేశించినావు. నిన్ను కుబేరుడు పంపినాడా? యముడు పంపినాడా? వరుణుడు పంపినాడా? లేక విజయమును కోరుచు విష్ణువు నిన్ను దూతగా పంపినాడా"?(7-9)

"ఓ! వానరా! నీ రూపము వానరరూపమువలె ఉన్నది కాని నీ తేజస్సు మాత్రము వానరుల కుండదగినది కాదు. ఇప్పుడు సత్యము చెప్పుము. పిదప నిన్ను విడిచి పెట్టివేసెదము. అసత్యము చెప్పినచో నీవు జీవించుట కష్టము. లేదా ఎవ్వరూ పంపకుండా నువ్వే వచ్చినచో, రావణగృహములోనికి ఎందుకు వచ్చినావో చెప్పుము." అని ప్రశ్నించెను.(10, 11)

ప్రహస్తుని మాటలు విని హనుమంతుడు రావణునితో- "నేను యమునకు గాని, దేవేంద్రునికిగాని, వరుణునికిగాని సంబంధించినవాడను కాను. నాకు కుబేరునితో సంబంధమేమీ లేదు. నన్ను విష్ణువు పంపలేదు. నేను మారు రూపములో రాలేదు. నేను వానరుడను. ఇదే నా జాతి. ఈ నగరానికి రావలె ననియే వచ్చినాను.(12, 13)

నీ దర్శనము అంత తేలికగా లభించదు. కావున, నీ దర్శనము లభించుటకై, ప్రసిద్ధమైన ఆ ఉద్యానమును నశింపచేసినాను. అపుడు బలవంతులైన ఆ రాక్షసు లందరూ యుద్ధము చేయుటకై వచ్చినారు. నా దేహమును రక్షించుకొనుటకు మాత్రమే నేను వారితో యుద్ధము చేయవలసివచ్చినది. దేవతలు, అసురులు కూడ నన్ను అస్త్రపాశములతో బంధింపజాలరు.(నీకు ఏవేవో వరములు లభించినట్లే) నాకు కూడా ఈ వరము బ్రహ్మదేవుని నుండే లభించినది.(14-16)

నిన్ను చూడవలె నను కోరికచేతనే నేను అస్త్రబంధమునకు లొంగి ఉంటిని.

రాక్షసులు నన్ను బంధింపగానే అస్త్రము నన్ను విడిచివేసినది. ఒకానొక రాజకార్యముచేత నేను నీ వద్దకు వచ్చినాను. ఓ! రాక్షసరాజా! నేను అపరిమితమైన తేజస్సు గల రాముని దూతనని తెలిసికొనుము. హితమైన మాట చెప్పుచున్నాను, వినుము." అని పలికెను.(17-19)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబదవ సర్గము.
సమాప్తము.

ఏబది ఒకటవ సర్గము

హనుమంతుడు రాముని ప్రభావము వర్ణించి చెప్పుచు రావణునకు నీతిని ఉపదేశించుట.

మహాబలవంతుడైన హనుమంతుడు, మహాబలవంతుడైన ఆ రావణుని చూచి, ఏ మాత్రము భయము చెందక, అతనితో అర్థయుక్తమైన వాక్యమిట్లు పలికెను.(1)

"ఓ! రాక్షసరాజా! నేను సుగ్రీవుని ఆజ్ఞచే ఇక్కడికి వచ్చినాను. వానరరాజైన నీ సోదరుడు, సుగ్రీవుడు నిన్ను కుశల మడిగినాడు. మహాత్ముడైన, నీ సోదరుడు సుగ్రీవుడు వార్త పంపినాడు. ధర్మార్థములతో కూడినవి, ఇహపరలోకములందు శ్రేయస్కరములూ అయిన ఆ మాటలు వినుము.(2, 3)

రథములు, ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు కలవాడు, లోకమునకు తండ్రివంటివాడు, దేవేంద్రునితో సామానమైన కాంతి కలవాడు అయిన దశరథుడను రాజు ఉండెను. ఆ దశరథుని జ్యేష్ఠకుమారుడు, మహాబాహువు, తండ్రికి ప్రియము చేయువాడు, మహాతేజఃశాలీ అయిన, మా ప్రభువైన రాముడు, తండ్రి ఆజ్ఞచే ధర్మమార్గమును అవలంబించి, అయోధ్యను విడచి, సోదరుడైన లక్ష్మణునితోను, భార్యయైన సీతతోను, దండకావనములో ప్రవేశించినాడు.(4-6)

విదేహదేశాధిపతియైన మహాత్ముడైన జనకమహారాజు పుత్రి, భర్తనే అనుసరించి ఉండేది, రాముని భార్యా అయిన సీత అరణ్యములో కనబడకుండపోయినది.(7)

తమ్మునితో కూడిన ఆ రాజకుమారుడైన రాముడు, సీతాదేవిని వెదకికొనుచు ఋశ్యమూకపర్వతము చేరి, అక్కడ సుగ్రీవుని కలుసుకొనెను. సీతను వెదికించెద

నని సుగ్రీవుడు రామునకు ప్రతిజ్ఞ చేసి చెప్పగా, నీకు వానరరాజ్యము ఇచ్చెద నని రాముడు సుగ్రీవునకు ప్రతిజ్ఞ చేసి చెప్పెను. పిమ్మట రాముడు యుద్ధములో వాలిని సంహరించి సుగ్రీవుణ్ణి వానరభల్లూకగణముల అధిపతిగా, రాజ్యమునందు స్థాపించెను. వాలి ఎవరో నీకు పూర్వమే తెలియును కదా. ఆ వాలిని రాముడు, యుద్ధములో ఒక్క బాణముతో చంపినాడు.(8-11)

సత్యమైన ప్రతిజ్ఞ గల, వానరప్రభువైన సుగ్రీవుడు సీతను అన్వేషించవలెనని చాలా వ్యాకులుడై, అన్ని దిక్కులకు వానరులను పంపెను. వందలకొలది, వేలకొలది, లక్షలకొలది వానరులు, ఆ సీత కొరకు అన్ని దిక్కులందు, పాతాళములోను, పైన ఆకాశమునందూ కూడా వెదకుచున్నారు. ఆ వానరులలో మహాబలవంతులైన కొందరు వానరవీరులు గరుత్మంతుని వంటివారు. మరికొందరు వాయువువంటివారు. అడ్డులేని గమనము గలవారై ఎక్కడికైనా అతిశీఘ్రముగా వెళ్ళగలరు.(12-14)

నేను సాక్షాత్తు వాయుదేవుని కుమారుడను. నా పేరు హనుమంతుడు. నేను సీతకొరకై శతయోజనవిస్తీర్ణమైన సముద్రమును శీఘ్రముగా లంఘించి ఆమెను చూచుటకై ఇక్కడికి వచ్చినాను. నేను లంకలో తిరుగుచు, తిరుగుచు, నీయింటిలో సీతను చూచినాను. నీవు ధర్మార్థముల స్వరూపము తెలిసినవాడవు. గొప్ప తపస్సుచేసినావు. అందువలన ఓ! మహాబుద్ధిశాలీ! నీవు పరభార్యను నీ యింటిలో ఉంచుకొనుట యుక్తము కాదు. నీ వంటి బుద్ధిమంతులు, ధర్మానికి విరుద్ధమైనవి, అనేక అపాయములతో కూడినవి, మూలమునే నశింపచేయునవి అయిన పనులు చేయరు కదా!(15-18)

రామునికి కోపము వచ్చుట చూచి లక్ష్మణుడు ప్రయోగించిన బాణముల ఎదుట, సురాసురులలో కూడా ఎవ్వడైనా నిలువగలడా? రావణా! మూడు లోకములలో ఏ ఒక్కడూ కూడ రామునకు అపకారము చేసి సుఖముగా ఉండజాలడు. అందుచే నీవు మూడు కాలములలోనూ కూడ హితమైనది, ధర్మసంమతము, అర్థము కూర్చునదీ అయిన నా మాట వినుము. సీతను రామునకు తిరిగి ఇచ్చి వేయుము.(19-21)

నేను సీతాదేవిని చూచినాను. మరెక్కడా లభించని సీతాదర్శనము ఇక్కడ లభించినది. ఇటు పైన మిగిలిన ఏ కార్యము చేయవలెనో అది రాముడే నిర్ణయించగలడు. ఐదు తలల సర్పము వంటి ఏ సీతను పట్టుకొని నీవు రాబోవు గొప్ప అపాయమును గుర్తింపజాలకున్నావో అట్టి సీతను, శోకములో మునిగియుండగా

నేను చూచినాను.(22, 23)

ఎక్కువగా విషము కలిగిన అన్నము తిని ఎవ్వరూ ఏ విధముగా జీర్ణింప చేసికొనజాలరో అదే విధముగా ఈ సీతను, అసురులుగాని, సురులుగాని ఎవ్వరూ జీర్ణింపచేసికొనజాలరు. నీవు తపస్సు చేసి తత్ఫలితముగాను, ఇతరధర్మముల ఫలముగాను దీర్ఘాయుర్దాయమును పొంది ఉన్నావు. దానిని నశింపచేసికొనుట మంచిదికాదు.(24, 25)

తపస్సుచేత నేను అసురులనుండి, సురులనుండి కూడ మరణము లేకుండునట్లు చేసికొన్నాను కదా అని నీవు అనుకొనుచుండవచ్చును. కాని అది కూడ సరికాదని చెప్పుటకు హేతువు వినుము. ఈ సుగ్రీవుడు దేవుడు కాని, అసురుడు కాని, రాక్షసుడు కాని, దానవుడు కాని, గంధర్వుడు కాని, యక్షుడుకాని, పన్నగుడుకాని కాదు కదా! అందుచే ఆ సుగ్రీవుని నుండి నీవు నీ ప్రాణములను ఎట్లు రక్షించుకొనెదవు?(26, 27)

అధర్మం బలీయమైనప్పుడు ధర్మం కూడా వెనక్కి పోతుంది. అధర్మఫలం అనుభవించవలసివచ్చినప్పుడు ధర్మఫలం నశించి ఆ అధర్మఫలమే లభిస్తుంది. నీవింతవరకు ధర్మఫలమును పొందినావు. ఈ విషయములో సందేహము లేదు. అచిరకాలమునందే అధర్మమునకు ఫలమును కూడా పొందగలవు.(28, 29)

జనస్థానములో రాక్షసుల వధను, వాలి వధను, రామసుగ్రీవుల మధ్య స్నేహమేర్పడిన దను విషయమును గుర్తు ఉంచుకొని నీకు ఏది హితమో ఆలోచించుకొనుము. అశ్వగజరథాదులతో కూడిన లంకను నేనొక్కడనే నశింపచేయగలను. కాని ఇది రాముని నిర్ణయమునకు అనుగుణము కాదు. ఎందుచేత ననగా రాముడు వానరగణముల సమక్షమందు, భల్లూకగణముల సమక్షమందు, "సీత నపహరించిన శత్రువులను నశింపచేసెదను" అని ప్రతిజ్ఞ చేసి ఉన్నాడు.(30-32)

రామునకు అపకారము చేసినచో సాక్షాత్తు దేవేంద్రుడు కూడా సుఖముగా ఉండజాలడు. నీ వంటి వాని మాట చెప్పవలెనా! ఏ స్త్రీని నీవు సీత అని అనుకొనుచున్నావో, ఏ స్త్రీ నీ వశములో బందీగా ఉన్నదో ఆమె సమస్తమైన లంకను నశింపచేసే కాలరాత్రి అని తెలుసుకొనుము. అందుచేత సీతాశరీరరూపములో ఉన్న కాలపాశమును నీఅంతట నీవే మెడకు తగల్చుకొనకుము. నీకు ఏది హితమో ఆలోచించుకొనుము.(33-35)

కోట బురుజులతోను, వీథులతోను కూడిన ఈ లంకాపట్టణమును, సీత తేజస్సు ముందుగానే కాల్చివేసినది. రాముని కోపముచే పీడితమైన ఈ పట్టణము భగ్గుమని మండిపోవుచున్నది చూడుము. నీ మిత్రులు, మంత్రులు, జ్ఞాతులు, సోదరులు, కుమారులు, హితులు, భోగములు, భార్యలు, లంక ఇవన్నీ నశించిపోవునట్లు ప్రవర్తించకుము.(36, 37)

ఓ! రాక్షసరాజా! నేను రాముని దాసుడను. అతని దూతను, విశేషించి వానరుడను. అట్టి నేను చెప్పు సత్యమైన వాక్యము వినుము. గొప్ప కీర్తి గల రామునకు, స్థావరజంగమరూపములైన ప్రాణులతోను, పంచమహాభూతములతోను కూడిన సకలలోకములను సంహరించి, మళ్ళీ పూర్వ మున్నట్లే సృష్టించగల సామర్థ్య మున్నది. విష్ణువుతో సమానమైన పరాక్రమము గల రాముని ఎదుట నిలిచి యుద్ధము చేయ గలిగినవాడు, ఏ కాలములోను, ఏ దేశములోను కూడ, దేవాసురులలో కాని, నరులలో కాని, యక్ష రాక్షసులలోకాని, విద్యాధర గంధర్వ ఉరగులలో కాని, సిద్ధ కింనరులలో కాని, పక్షులలో కాని, ఏ భూతములలోను ఉండడు.(38-42)

సర్వలోకములకు ప్రభువు, రాజశ్రేష్ఠుడు అయిన రామునకు ఇంతటి గొప్ప అపకారము చేసిన పిమ్మట నీవు బ్రతుకుట చాలా కష్టము. లోకత్రయమునకు ప్రభువైన రాముని ఎదుట యుద్ధములో, దేవతలు, దైత్యులు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, నాగులు, యక్షులు వీరిలో ఎవ్వరూ కూడా నిలబడజాలరు. యుద్ధములో రాముడు చంపదలచుకొన్న వానిని, స్వయముగా పుట్టిన చతుర్ముఖుడైన బ్రహ్మదేవుడు గాని, మూడు నేత్రములు గల, త్రిపురసంహారముచేసిన రుద్రుడు గాని, అధికైశ్వర్యవంతుడు, దేవతాప్రభువు అయిన మహేంద్రుడు గాని రక్షింపజాలరు."(43-45)

నిర్భయముగా మాటలాడుచున్న ఆ హనుమంతుడు పలికిన సౌష్ఠవముతో కూడిన, అప్రియవచనములు విని దశాననుడు కోపముతో నేత్రములు త్రిప్పుచు, "ఈ వానరుని వధింపుడు." అని ఆజ్ఞాపించెను.(46)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది రెండవ సర్గము

దూతను వధించుట తగదని విభీషణుడు బోధించుట. రావణుడు అంగీకరించుట.

హనుమంతుని మాటలు విని, క్రోధావిష్టుడై రావణుడు "వీనిని చంపుడు" అని ఆజ్ఞాపించెను.(1)

రావణుడు హనుమంతుని వధింపుడని ఆజ్ఞాపించుట చూచి, విభీషణుడు, దూతధర్మమును నిర్వర్తించిన అతని వధకు ఇష్టపడలేదు. కార్యమును సాధించుటలో నేర్పరియైన విభీషణుడు, రావణుడు కోపించిన విషయమును గుర్తించి, దూతవధ అను కార్యము జరగనున్న దని తెలుసుకొని, "ఇప్పుడు ఏమి చేయవలెనా" అని ఆలోచించెను. పిమ్మట, మాటలలో నేర్పరి అయిన ఆ విభీషణుడు తాను అనుసరించవలసిన పద్ధతిని నిశ్చయము చేసికొని, పూజ్యుడైన అన్నగారితో చాల హితమైన వాక్యమును ఈ విధముగా సామపూర్వకముగా పలికెను.(2-4)

"రాక్షసరాజా! క్షమించుము. రోషము విడచిపెట్టుము. అనుగ్రహించి నా మాట వినుము. మంచి చెడ్డలు తెలిసిన, సత్పురుషులైన రాజశ్రేష్ఠులు దూతను వధించరు. ఈ వానరుని చంపుట రాజధర్మానికి విరుద్ధ మైనది. లోకమర్యాదప్రకారము కూడా నింద్యము. ఇది నీవు చేయవలసిన పనికాదు.(5, 6)

నీవు ధర్మాలు తెలిసినవాడవు. కృతజ్ఞుడవు. రాజధర్మాలలో నేర్పుకలవాడవు. ప్రాణులలో ఉన్న తారతమ్యము తెలిసినవాడవు. నీకు తెలియని పరమార్థము లేదు. నీవంటి పండితులు కూడ రోషమునకు లొంగిపోయినచో, శాస్త్రాలలో పాండిత్యము సంపాదించుట కేవలము శ్రమగానే మిగిలిపోవును కదా! శత్రుసంహారకుడవు, శత్రువులచే ఎదిరింప శక్యముకాని వాడవు అయిన ఓ రాక్షసరాజా! అందువలన నీవు ప్రసన్నుడవై, మంచి చెడులు నిర్ణయించి, ఈ దూతకు తగిన దండము విధింపుము."(7-9)

రావణుడు విభీషణుని మాటలు విని, చాలా కోపముతో, "ఓ శత్రుసంహారకుడా! పాపాత్ములను వధించినను పాపము కలుగదు. అందువలన, పాపము నాచరించిన ఈ వానరుణ్ణి వధించెదను" అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.(10, 11)

బుద్ధిమంతులలో శ్రేష్ఠుడైన విభీషణుడు, అధర్మమునకు మూలము, అధికమైన రోషముతో నిండినదీ, దుష్టులు మాత్రమే అంగీకరించేదీ, అయిన ఆ వాక్యమును

విని, ఉత్తమమైన కార్యనిర్ణయమును తెలుపు వాక్యమును పలికెను.(12)

"లంకాధిపతియైన ఓ! రాక్షసరాజా! అనుగ్రహింపుము. ధర్మార్థములతో కూడిన నే చెప్పుమాట వినుము. ఓ! రాజా! ఏ కాలమునందూ, ఏ దేశమునందూ కూడ దూతలను చంపకూడదు అని సత్పురుషులు చెప్పుచున్నారు. శత్రువైన ఈ వానరుడు మితిమీరి ప్రవర్తించినా డను మాట నిజమే. ఇతడు లెక్కలేనంత అప్రియము చేసినాడు. ఏమైనా సత్పురుషులు దూతల వధను అంగీకరించరు. దూతలకు విధింపదగిన అనేక ఇతరదండనలు ఉన్నవి కదా? అవయవములు ఛేదించుట మొదలైనవాటిచే శరీరమునకు వికారము కలిగించుట, కొరడాలతో కొట్టుట, తలగొరికి పంపుట, ఏమైన గుర్తులు దేహము మీద వేయుట- ఇవి దూతలకు ఇవ్వవలసిన దండనములు అని చెప్పుదురు. దూతలను చంపుట అనేదానిని మన మెన్నడూ వినలేదు కదా.(13-15)

ధర్మార్థములను గూర్చి బాగుగా నేర్చిన బుద్ధి కలిగి, మంచిచెడ్డల విషయమున నిశ్చితమైన జ్ఞానము గల నీవంటివాడు ఇంత శీఘ్రముగా కోపమునకు వశు డెట్లగును? బుద్ధిమంతులు కోపాన్ని నిగ్రహించుకొందురు కదా? ధర్మమును గూర్చిన వాదమునందు గాని, లోకవ్యవహారజ్ఞానమునందుగాని, శాస్త్రములను, ఇతరుల బుద్ధిని గ్రహించుట యందుగాని నీతో సమానుడు ఎవ్వడూ లేడు. నీవు ఈ విషయములందు సురాసురులలో ఉత్తముడవు కదా.(16, 17)

నీవు శూరుడవు. వీరుడవు. సురారుసులు కూడా నిన్ను జయించజాలరు. నీవు అనేక పర్యాయములు యుద్ధములలో బలాఢ్యులైన సురదైత్యుల సముదాయములను, ఎందరో రాజులను జయించినావు. ఈ వానరుని చంపుటవల్ల నాకేమీ ప్రయోజనము కనబడుటలేదు. ఈ మరణదండమును, ఈ వానరుని పంపిన వారిమీద ప్రయోగింపుము. ఇతడు మంచివాడైనా, చెడ్డవాడైనా, ఇతరులు పంపినవాడే కదా. తనకేవిధమైన స్వాతంత్ర్యమూ లేక పరుల పక్షాన మాటలాడే దూతను చంపకూడదు.(18-20)

ఇతనిని చంపివేసినచో, ఈ మహాసముద్రము ఇవతలి ఒడ్డున ఇక్కడికి రాగల, ఆకాశమునందు సంచరించగల మరొకడెవ్వడూ నాకు కనబడుటలేదు. అందువల్ల నీవీతని వధకై ప్రయత్నము చేయకుము. నీ వింద్రునిపైన, తక్కిన దేవతలపైన అట్టి ప్రయత్నము చేయుము. ఈతడు మరణించినచో, చాలా దూరములో ఉన్న, గర్వితులైన ఆ రాజకుమారులను యుద్ధానికి తీసికొనిరాగలిగిన మరొక

దూత ఎవ్వడూ కనబడడు.(21-23)

పరాక్రమము, ఉత్సాహము, మనోధైర్యము గల సురాసురులు కూడా నిన్ను జయించజాలరు. అట్టి నీవు యుద్ధము వచ్చే అవకాశమునకు అడ్డుతగలకూడదు. బాగుగా పోషింపబడుచు నీ హితమునే కోరు యోధులు, నీవద్ద కోటికి మించియున్నారు. వాళ్ళందరూ శూరులు; ఏమరుపాటు లేనివాళ్ళు; ఆత్మాభిమానవంతులు; శస్త్రధారులలో శ్రేష్ఠులు. అందుచే ఆ సైన్యములో కొంత భాగమును తీసికొని, నీ ఆజ్ఞాకరులు కొందరు, మూఢులైన ఆ రాజకుమారు లిద్దరినీ జయించి, నీ ప్రభావమును నీ శత్రువులందరిపై ప్రసరింపచేయుటకు యుద్ధానికై వెళ్ళుట మంచిది."(24-26)

రాక్షసులకు రాజు, దేవలోకశత్రువు, మహాబలశాలి, రాక్షసరాజులలో శ్రేష్ఠుడు అయిన రావణుడు తమ్ముడైన విభీషణుని ఇష్టము, ఉత్తమము అయిన వాక్యమును బుద్ధితో గ్రహించెను.(27)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది రెండవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది మూడవ సర్గము

రాక్షసులు హనుమంతుని తోకకు నిప్పు ముట్టించి నగరములో త్రిప్పుట.

రావణుడు మహాత్ముడూ, తన సోదరుడూ అయిన ఆ విభీషణుడు పలికిన, దేశకాలానుగుణమై, హితమైన మాట విని, "నీవు చెప్పినది బాగున్నది. దూతను చంపుట నింద్యమైనది. అందుచేత వీనికి వధ కాక మరియొక దండనమేదైన తప్పక ఇవ్వవలెను." అని పలికి,(1, 2)

"వానరులకు తోక చాల ఇష్టమైన అలంకారమట. దానికి నిప్పు అంటించుడు. కాలిపోయిన తోకతో ఇతడు వెనుకకు వెళ్ళునట్లు చేయుడు. అపుడు, అంగవికారముచేత కృశుడై, దీనుడై ఉన్న ఈతనిని మిత్రులు, జ్ఞాతులు, మిత్రులతో కూడిన బంధువులు చూచెదరుగాక. మండుచున్న తోకతో ఇతనిని, రాక్షసులు పురములోని చతుష్పథాలతో సహా అన్ని ప్రాంతములందూ త్రిప్పుదురు గాక." అని రాక్షసులను ఆజ్ఞాపించెను.(3-5)

కోపముచేత కఠినమైన స్వభావము గల ఆ రాక్షసులు రావణుని మాటలు విని, పాత నూలుబట్టలు హనుమంతుని తోకకు చుట్టబెట్టిరి. రాక్షసు లా విధముగా తోకకు బట్టలు చుట్టుచుండగా హనుమంతుడు, వనములో ఎండిన కట్టెలు లభించిన అగ్నివలె వృద్ధిచెందెను. పిమ్మట ఆ రాక్షసులు తైలముతో తడిపి, ఆ తోకకు నిప్పు ముట్టించిరి. అప్పుడు తోక మండుచుండగా, బాలసూర్యుని వంటి ముఖము గల హనుమంతుడు, పట్టరాని కోపముతో, ఆ రాక్షసు లందరిని క్రిందకి పడద్రోసెను. (6-8)

రాక్షసులందరూ సంతోషించుచు, హనుమంతుని ప్రజ్వలించుచున్న తోకను చూచుటకై స్త్రీలతో, బాలులతో, వృద్ధులతో సహా అక్కడికి వెళ్ళిరి. ఆ రాక్షసులందరూ చేరి, వీరుడైన ఆ హనుమంతుని మరల బంధించిరి. అప్పుడాతడు ఆ సమయానికి తగిన ఆలోచన చేసెను.(9, 10)

"ఈ రాక్షసులు నన్ను బంధించినా నన్నేమీ చేయజాల రనునది నిజమే. ఎందుచేతననగా ఈ పాశములు తెంచుకొని, పైకి ఎగిరి వీళ్ళందరినీ చంపగలను. నా ప్రభువైన రాముని హితము కొరకై నేను ప్రవర్తించుచున్నాను. అట్టి నన్ను ఈ దుర్మతులు తమ ప్రభువు ఆజ్ఞను అనుసరించి బంధించినా వాళ్లేదో నాకు ప్రతిక్రియ చేయుటలో సఫలులైనారు అని నేను విచారించవలసిన పనిలేదు. యుద్ధములో ఈ రాక్షసు లందరినీ చంపుటకు నేనొక్కడినే చాలుదును. అయినా రాముని సంతోషముకొరకూ, వీళ్లు నన్ను లంక అంతా త్రిప్పుదురుగాన, లంకను మళ్ళీ చూచుటకొరకు, ఈ బంధనాదులను సహించెదను.(11-14)

నేను లంకను రాత్రి చూచినప్పుడు దీని దుర్గనిర్మాణాదులను సరిగా చూడలేదు.

అందుచేత దీనిని పగలు బాగుగా చూడవలెను. ఈ రాక్షసులు నన్ను మళ్ళీ బంధించి తోకకు నిప్పు కూడా అంటించి పీడించినచో పీడింతురుగాక! నా మనస్సునకు ఏమాత్రము శ్రమలేదు." (15, 16)

మహాబలశాలీ, వానరశ్రేష్ఠుడూ అయిన ఆ హనుమంతుడు మనస్సులోని భావము పైకి తెలియనీయక పడియుండగా, ఆ రాక్షసులు పట్టుకొని సంతోషించుచు వెళ్ళిరి. క్రూరమైన పనులు చేయు ఆ రాక్షసులు, శంఖములు భేరీలు మ్రోగించుచు, ఆ హనుమంతుడు చేసిన వనభంగము మొదలైన అపరాధములను ఘోషించుచు, అతనిని ఆ నగరమునందు అంతటా త్రిప్పిరి. హనుమంతుడు రాక్షసులు వెంటరాగా సుఖముగా వెళ్ళి, రాక్షసుల మహానగరమైన లంకలో తిరిగెను.(17-19)

అక్కడ విచిత్రములైన విమానములను, రహస్యమైన భూగృహములను, బాగుగా తీర్చిన చతుష్పథాలను, గృహాలతో ఇరుకుగా ఉన్న వీథులనూ, పెద్ద మార్గములను, చిన్న మార్గములను, చిన్న గృహములను, మేఘములవంటి ఎత్తైన గృహములను చూచెను.(20, 21)

రాక్షసులందరూ హనుమంతుని చతుష్పథాలకు, నాలుగు స్తంభాల మండపాలకు రాజమార్గమునకూ తీసికొనిపోయి "ఇతడొక గూఢచారి" అని చాటుచుండిరి. తోక కాల్చిన హనుమంతుని చూడవలెననే కుతూహలముతో ఆ యా ప్రదేశములనుండి స్త్రీలు, బాలలు, వృద్ధులు బైటకు వచ్చిరి.(22, 23)

అప్పుడు హనుమంతుని తోక చివరి భాగమును రాక్షసులు వెలిగించుచున్నప్పుడు, వికృతమైన నేత్రములు గల స్త్రీలు సీత దగ్గరకు వెళ్ళి అప్రియమైన ఆ విషయమును. "సీతా! నీతో మాటలాడిన, ఎఱ్ఱని ముఖము గల వానరుణ్ణి, అతని తోకకు నిప్పు అంటించి పట్టణములో త్రిప్పుచున్నారు." అని ఆమెకు తెలిపిరి.(24, 25)

తనను రావణుడు అపహరించినప్పుడు ఎంత దుఃఖము కలిగెనో అంత దుఃఖమును కలిగించు క్రూరమైన ఆ మాట విని, సీత దుఃఖతప్తురాలై, అగ్నిని(జ్వలింపచేసి) ఉపాసించి, హనుమంతుని క్షేమమును కోరుచు, పరిశు ద్ధమైన చిత్తముతో, "అగ్నిదేవా! నేను పతిసేవ చేసినదాననే అయితే, నేనేదైన తపస్సు చేసి ఉన్నట్లయితే, నాకు పాతివ్రత్యమే ఉన్నట్లయితే, హనుమంతుని విషయమున చల్లగా ఉండుము.(26-28)

అగ్నిదేవా! బుద్ధిశాలియైన ఆ రామునకు నాపై ఏ కొంచెమైనా దయ ఉన్నట్లయితే, నా భాగ్యము ఏమైనా శేషించి ఉంటే హనుమంతునకు చల్లగా అగుము. నేను చెడని సద్వృత్తముతో అతనిని కలియుటకు చాలా ఔత్సుక్యముతో ఉన్నానని ధర్మాత్ముడైన ఆ రాముడు అనుకొనుచున్నచో హనుమంతునకు చల్లగా అగుము. పూజ్యుడు, సత్యమైన ప్రతిజ్ఞకలవాడు అయిన సుగ్రీవుడు నన్ను ఈ దుఃఖసముద్రమునుండి దాటించుట జరుగనున్నచో హనుమంతునకు చల్లగా ఉండుము." అని అగ్నిదేవుని ప్రార్థించెను. (29-31)

అప్పుడు ఆ అగ్నిదేవుడు హనుమంతుడు క్షేమముగా ఉన్నాడను విషయమును సీతకు చెప్పుచున్నాడా అన్నట్లు తీక్షణమైన మంటలతో, తొట్రుపాటు లేకుండ, ప్రదక్షిణముగా ఉన్న(కుడి వైపునకు తిరుగుచున్న) జ్వాలాగ్రములతో ప్రజ్వలించెను. హనుమంతుని తండ్రియైన వాయుదేవుడు కూడ, తోకమీద నున్న అగ్నితో కూడినవాడై, దేవి మనస్సు కుదుటపడునట్లు, చలిగాలి వలె చల్లగా వీచెను. (32, 33)

తన తోక దహింపబడుచుండుట చూచి హనుమంతు డిట్లు అనుకొనెను - "అంతటా మండుచున్న ఈ అగ్ని నన్ను ఎందువలన దహించుటలేదో! ఈ అగ్ని పెద్దజ్వాలలతో కనబడుచున్నది. కాని నాకు మాత్రము ఏమీ బాధ కలిగించుటలేదు. నా తోక చివర మంచుముద్ద పెట్టినట్లు ఉన్నది?(34, 35)

లేదా నేను సముద్రలంఘనము చేయుచున్నప్పుడు, రాముని ప్రభావమువలన మైనాకముతోను, తద్వారా సముద్రునితోను సంబంధము ఆశ్చర్యకరముగా ఏర్పడినది కదా? దానిని పట్టి దీని కారణము స్పష్ట మగుచున్నది. సముద్రుడూ, ధీమంతుడైన మైనాకుడూ రామునికి సాహాయ్యము చేయవలెనని అంతగా తొందర చూపినప్పుడు అగ్నిదేవుడు మాత్రము అట్లు ఎందుకు చెయ్యడు? నాపై సీతాదేవికి ఉన్న దయచేతను, రాముని తేజస్సుచేతను, నా తండ్రియైన వాయుదేవునితో తనకున్న స్నేహము

చేతను, అగ్నిదేవుడు నన్ను కాల్చుటలేదు."(36-38)

హనుమంతుడు మరల ఒక క్షణము ఆలోచించి, వేగముగా పైకి ఎగిరి, గర్జించెను. పిమ్మట పర్వతశిఖరము వలె, ఉన్నతమైన రాక్షసుల గుంపులనుండి దూరముగా ఉన్న నగరద్వారము దగ్గరకు(మీదికి) వెళ్ళెను. అతడు పర్వతమంత ఆకారము పెంచి, మరుక్షణములో చిన్న ఆకారము దాల్చి బంధనములను విదల్చివేసికొనెను.(39-41)

హనుమంతుడా బంధనములు జారిపోగానే మరల పర్వతమంత శరీరము ధరించి ఇటు అటు పరికించి, అక్కడ తోరణమునకు అమర్చబడిఉన్న పరిఘను చూచెను. ఇనుముతో బిగించబడిన ఆ పరిఘను మళ్ళీ గ్రహించి, ఆ రక్షకుల నందరినీ చంపివేసెను. యుద్ధములో తీవ్రమైన పరాక్రమమును ప్రదర్శించు ఆ హనుమంతుడు ఆ రాక్షసుల నందరినీ చంపి, మళ్ళీ లంకవైపే చూచుచు, మండుచున్న తోకచేత తన చుట్టూ అగ్నిజ్వాలల మాలలు విస్తరించుటచే, కిరణపంక్తులతో కూడిన సూర్యుడు వలె ప్రకాశించెను. (42-44)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది మూడవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది నాలుగవ సర్గము

లంకాదహనము - రాక్షసుల విలాపములు.

పిమ్మట తన పనిని పూర్తిచేసికొన్న హనుమంతుడు లంకను చూచుచు, వృద్ధిపొందుచున్న ఉత్సాహముతో మిగిలిన కార్యమును గూర్చి ఆలోచించెను.(1)

"ఏ పని ఈ రాక్షసులకు ఇంకా సంతాపాన్ని కలిగించునో అట్టి, నేను ఇక్కడ చేయవలసిన కార్యము, ఇప్పుడేమి మిగిలి ఉన్నది? వనమును విరిచినాను. ఉత్తములైన రాక్షసులను చంపినాను. సైన్యములో ఒక భాగము నశింపచేసినాను. ఇంక దుర్గమును నశింపచేయుట మిగిలినది. దుర్గమును కూడా నశింపచేసినచో తరువాత చేయవలసిన పని-అనగా రాముడు వచ్చి చేయవలసిన యుద్ధము, అల్పపరిశ్రమచేతనే సాధ్యమగును. నేను అల్పప్రయత్నము చేసి ఈ పని కూడా పూర్తిచేసినచో, ఇంతవరకూ చేసినది సఫల మగును. ఈ ఉత్తమగృహములతో, నా తోకమీద ఉన్న అగ్నికి సంతర్పణము చేయుట న్యాయము."(2-5)

ఇట్లాలోచించి హనుమంతుడు ప్రజ్వలించుచున్న తోకతో, మెరుపుతో కూడిన మేఘమువలె, లంకయందలి గృహముల పైభాగములమీద సంచరించెను. ఉద్యానములను, ప్రాసాదములను చూచుచు, ఏ మాత్రము భయపడక, రాక్షసుల ఒక గృహమునుండి మరియొక గృహమును సంచరించెను.(6, 7)

ప్రహస్తుని గృహముపై దుమికి, దానిమీద అగ్నిని ఉంచి, దానిపైనుంచి మహాపార్శ్వుని గృహముమీదికి దుమికి, దానిమీద ప్రలయకాలాగ్నిశిఖ వంటి అగ్నిని విడచెను. వరుసగా వజ్రదంష్ట్ర - శుక - సారణుల భవనముల మీదికి దుమికెను. ఇంద్రజిత్తు గృహమును కాల్చెను. పిదప జంబుమాలిసుమాలుల గృహములను కాల్చెను.(8-11)

విభీషణుని భవనము తప్ప, వరుసగా ఒక భవనము తరువాత మరొక భవనము మీదికి వెళ్ళుచు, రశ్మికేతువు, సూర్యశత్రువు, హ్రస్వకర్ణుడు, దంష్ట్రుడు, రోమశుడు, యుద్ధోన్మత్తుడు, మత్తుడు, ధ్వజగ్రీవుడు, భయంకరుడైన విద్యుజ్జిహ్వుడు, హస్తిముఖుడు, కరాళుడు, పిశాచుడు, శోణితాక్షుడు, కుంభకర్ణుడు, మకరాక్షుడు, యజ్ఞశత్రువు, బ్రహ్మశత్రువు, నరాంతకుడు, దురాత్ముడైన నికుంభుడు అను రాక్షసుల భవనములను కాల్చెను.(12-16)

ధనికుల శ్రేష్ఠములైన ఆ యా గృహములలో ఉన్న సంపదను కాల్చివేసెను. అతడు అందరి భవనములను దాటి పిదప రావణుని గృహమును చేరెను. అనేకవిధములైన రత్నములచేత అలంకరింపబడినది, మేరుమందరపర్వతములతో సమానమూ అయిన సకలమంగళములతోను శోభించుచున్నదీ అయిన ఆ ప్రధానగృహముమీద, తన తోక చివరనున్న అగ్నిని ఉంచి, ప్రలయకాలమేఘమువలె గర్జించెను.(17-20)

వాయువుకూడ సహాయమగుటచే ఆ అగ్ని మహాబలముతో, మహావేగముతో, వృద్ధిపొంది, ప్రలయకాలాగ్ని వలె ప్రజ్వలించెను. వాయువు, మండుచున్న అగ్నిని ఒక ఇంటి నుండి మరొక ఇంటికి ప్రసరింపచేసెను. వాయువుతో సంయోగమువలన అగ్ని వేగము చాల హెచ్చెను.(21, 22)

బంగారు కిటికీలతో కూడినవి, ముత్యములతోను మణులతోను రత్నములతోను నిండినవి, పెద్దవి అయిన ఆ భవనములు బ్రద్దలై పడిపోయినవి. తమ భవనములను రక్షించుకొనుటకై ఇటు నటు పరిగెత్తుచు, ఉత్సాహమును సంపదలను కోల్పోయిన రాక్షసులు, "అయ్యో! ఈ వానరుని రూపముతో అగ్నిదేవుడు

వచ్చినాడు కదా!" అని బిగ్గరగా అరచుచుండిరి.(23, 24)

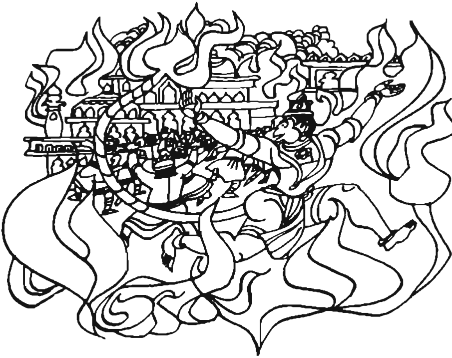
కొందరు స్త్రీలు, అరచుచు, చంటిబిడ్డలను చంకన పెట్టుకొని జుట్టు విరబోసుకొని, నిప్పు చుట్టుముట్టిన మేడలపై నుండి క్రిందికి దుమికిరి. ఆ విధముగా పడుచున్నప్పుడు ఆ స్త్రీలు ఆకాశముపైనున్న మేఘములనుండి క్రిందికి పడుచున్న మెరుపుల వలె ప్రకాశించిరి.(25, 26)

కాలిపోయిన భవనములనుండి వజ్ర-విద్రుమ-వైడూర్య-ముక్తా-రజతములు కలిసిన వివిధరూపములు గల ధాతువులు స్రవించుచుండగా ఆ హనుమంతుడు చూచెను. అగ్నికి ఎన్ని కాష్ఠములు వేసినను, ఎంత తృణము వేసినను తృప్తి ఉండదు. అట్లే ఎంతమంది రాక్షసులను చంపినా హనుమంతునకు తృప్తి కలుగలేదు. హనుమంతుడు ఎంతమంది రాక్షసులను చంపి పడవేసినా భూమికి తృప్తి కలుగలేదు.(27, 28)

అగ్నిశిఖలు కొన్నిచోట్ల కింశుకపుష్పములవలె,కొన్నిచోట్ల బూరుగపువ్వుల వలె, కొన్నిచోట్ల కుంకుమపువ్వులవలె వేరు వేరు రంగులతో ప్రకాశించెను. వేగవంతుడైన హనుమంతుడు ఆ లంకాపురమును, రుద్రుడు త్రిపురమును కాల్చినట్లు కాల్చివేసెను. (29,30)

అతడు విడచిన, భయంకరమైన పరాక్రమముగల అగ్ని, శిఖావలయమును ప్రసరింపచేసి, ప్రజ్వలించుచు, లంకలోను, లంక ఉన్న పర్వతాగ్రముపైనను పైకి ఎగసెను. ఆ భవనములమీద వ్యాపించిన అగ్ని, వాయువు కూడా కలియుటచే యుగాంతమునందు ప్రలయకాలాగ్నివలె మహావేగముతో, ఆకాశము నంటుచు వృద్ధిపొందెను. ధూమము లేని మంటలు చెలరేగెను. రాక్షసుల శరీరము లనే ఆజ్యముచే ఆ అగ్నిజ్వాలలు పెరిగెను. కోటి సూర్యులతో సమానమైన తేజస్సుతో లంక నంతను చుట్టి ఉన్న ఆ మహాగ్ని, పిడుగుల వంటి అనేకవిధములైన ధ్వనులతో బ్రహ్మాండమును బ్రద్దలుకొట్టుచున్నట్లు ఉండెను.(31-33)

అక్కడ, అగ్ని తీవ్రమైన కాంతితో, కింశుకపుష్పముల వంటి అగ్రభాగములతో ఆకాశమువరకు వ్యాపించెను. మేఘములు, అక్కడక్కడ ఆరిపోయిన అగ్నినుండి బయలుదేరిన ధూమముచేత కప్పబడుటచే నల్లకలువలవలె ప్రకాశించెను. "ఇతడు వానరుడు కాడు; వజ్రాయుధము ధరించు, దేవతా ప్రభువైన మహేంద్రుడు గాని, కుబేరుడు కాని, సాక్షాత్తు యముడు కాని, రుద్రుడు కాని, సూర్యుడు కాని, చంద్రుడు కాని, సాక్షాత్తు కాలపురుషుడు కాని అయి ఉండవలెను" అని రాక్షసులు

అనుకొనిరి. (34,35)

"సకలలోకాలకీ పితామహుడు, సకలజగత్తులను పోషించేవాడు, నాలుగుముఖములు కలవాడు అయిన బ్రహ్మదేవుని ప్రకోపము, రాక్షససంహారము చేయుటకై వానరరూపము ధరించి వచ్చినదా? అనంతము, ఇంద్రియములకు గోచరించనిది, ఊహింప శక్యముకానిది, ఏకైకము అత్యుత్తమము అయిన విష్ణుతేజస్సు, తన మాయచే వానరరూపము ధరించి, ఇప్పుడు రాక్షసులను నశింపచేయుటకు వచ్చినదా?" ప్రాణిసంఘములు, గృహములు, వృక్షములు వీటి అన్నింటిలో సహా ఆ లంకాపురము శీఘ్రముగా కాలిపోవుటను చూచి అక్కడ అనేక రాక్షసులు, గుంపులుగా చేరి, ఈ విధముగా పలికిరి. (36-38)

రాక్షసులు, అశ్వములు, రథములు, గజములు, పక్షిసముదాయములు, మృగములు, వృక్షములు-వీటి అన్నింటితో సహా శీఘ్రముగా కాల్చివేయబడిన లంకానగరము, దైన్యముతో, వ్యాకులధ్వనులతో ఏడ్చెను. అయ్యో! తండ్రీ! అయ్యో! కుమారా! అయ్యో! ప్రియుడా! అయ్యో! మిత్రుడా! అయ్యో! సకలభోగపూర్ణమైన ఓ! పుణ్యజీవనమా! అని విలపించుచు రాక్షసులు, ఘోరమైన ధ్వని గల భయంకరమైన శబ్దమును చేసిరి. హనుమంతుని కోపబలము ఆక్రమించగా, ఆ లంక, అగ్నిజ్వాలలు చుట్టుముట్టగా, మహావీరులందరు మరణించి, యోధులు తిరిగిపోయి, ఎవ్వరో మహాపురుషుని శాపము తగిలినది వలె ఉండెను. (39-41)

అప్పుడా లంకలోని రాక్షసు లందరూ కంగారుతో భయపడుచుండిరి. పైకి ఎగురుచున్న జ్వాలలతో ఆ అగ్ని అంతట వ్యాపించెను. ఈ విధముగా ఆ పురము బ్రహ్మకోపముచేత పాడుపడునట్లు చేయబడిన భూమి వలె ఉండెను. అట్టి లంకను గొప్ప మనస్సు గల హనుమంతుడు చూచెను.(42)

వాయునందనుడైన హనుమంతుడు శ్రేష్ఠములైన వృక్షములతో నిండిన వనమును విరుగగొట్టి, యుద్ధములో గొప్ప గొప్ప రాక్షసులను సంహరించి, శ్రేష్ఠములైన గృహముల పంక్తులతో ఒప్పారుచున్న ఆ నగరమును కాల్చి, నిలిచి ఉండెను. ప్రజ్వలించుచున్న తోకచేత జ్వాలల మాల ఏర్పడిన ఆ హనుమంతుడు విచిత్రమైన ఆ త్రికూటపర్వతశిఖరాగ్రమునందు, కిరణముల మాలలతో కూడిన సూర్యుడువలె ప్రకాశించెను. అతడు అనేక రాక్షసులను చంపి, ఎన్నో వృక్షములతో నిండిన ఆ ఉద్యానమును భగ్నము చేసి, రాక్షసుల గృహముల మీద అగ్నిని ఉంచి, మనస్సుతో రాముని వద్దకు వెళ్ళెను.(43-45)

అప్పుడు, వానరవీరులలో ముఖ్యుడు, గొప్ప బలము గలవాడు, వాయువుతో సమానమైన వేగము గలవాడు, గొప్ప బుద్ధిమంతుడు, శ్రేష్ఠుడు అయిన ఆ హనుమంతుని దేవతలందరు స్తుతించిరి. గొప్పతేజస్సు గల హనుమంతుడు వనము విరచి, యుద్ధములో రాక్షసులను చంపి, సుందరమైన లంకాపట్టణమును కాల్చి, ప్రకాశించెను.(46, 47)

ఆ లంకాపట్టణము కాల్చివేయబడగా చూచి, దేవతలు, గంధర్వులు, సిద్ధులు, గొప్ప ఋషులు చాలా ఆశ్చర్యము చెందిరి. వానరశ్రేష్ఠుడైన ఆ హనుమంతుని చూచి, సకలభూతములు కూడ, అతడు సాక్షాత్తు కాలాగ్నియే అని భావించి భయపడినవి. హనుమంతుడు చేసిన ఆ లంకాదహనము చూచి దేవతలు, మునులు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, నాగులు, యక్షులు, సమస్తమైన గొప్ప ప్రాణులు సాటిలేని గొప్ప సంతోషము పొందిరి.(48-50)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది నాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది ఐదవ సర్గము

సీత కూడ అగ్నిచే దహింపబడినదేమో అని హనుమంతుడు భయపడుట. ఆ భయము నివృత్తియగుట.

దహింపబడుచున్నదై, భయపడినదీ, భయాక్రాంతులైన రాక్షసగణములు కలదీ అయిన ఆ లంకాపురమును చూచి హనుమంతుడు ఇట్లు ఆలోచించెను. (1)

అప్పుడు హనుమంతునకు చాల భయము, తన విషయమున నిందాబుద్ధీ కూడా కలిగెను. "లంకను కాల్చివేయుచూ నేనెంత పని చేసితిని!(2)

మండుచున్న అగ్నిని నీటితో ఆర్పివేసినట్లు, పుట్టిన కోపమును ఎవరు అణచుకొందురో, గొప్ప బుద్ధి గల అట్టి పురుషశ్రేష్ఠులు ధన్యులు కదా! కోపించినవాడు ఎవడు పాపము చేయడు? కోపించినవాడు పూజ్యులైన పెద్దలను కూడా చంపివేయును. కోపించిన నరుడు సత్పురుషులను కూడా పరుషములైన మాటలతో ఆక్షేపించును. చాలా కోపించినవానికి ఏది పలుకవలెనో, ఏది పలుకకూడదో ఎన్నడూ తెలియదు. కోపించినవానికి ఎట్టి పరిస్థితులలోను చేయకూడని పనిగాని, అనకూడని మాట కాని ఉండదు. సర్పము చివికిపోయిన చర్మమును(కుబుసమును) విడచివేసినట్లు, పుట్టిన కోపమును ఓర్పుచేత తొలగించుకొనువాడే ఉత్తమపురుషుడు. (3-6)

ఛీ! నే నెంత సిగ్గులేని దుర్బుద్ధిని! సీతను గూర్చి ఆలోచించకుండగా లంకకు చిచ్చుపెట్టినాను. ప్రభుకార్యమును పాడుచేసిన మహాపాపాత్ముడను! ఈ లంక కాలిపోయినచో పూజ్యురాలైన సీత కూడా కాలిపోయియే ఉండును. ఈ విధముగా నేను తెలివి తక్కువతనముచేత ప్రభువు కార్యమును పాడుచేసినాను! ఏ కార్యము సాధించుటకు ఈ ప్రయత్నమంతా జరిగినదో ఆ కార్యము చెడగొట్టినాను. ఎందుచేత ననగా లంకాపట్టణము కాల్చే సమయమునందు నేను సీతాదేవిని రక్షించలేదు. (7-9)

తలపెట్టిన ఈ కార్యము చాలవరకు పూర్తియైనది. కాని నేను కోపావేశముతో మూలమునకే వినాశము చేసినాను; సందేహము లేదు. లంకాపట్టణ మంతా భస్మమైపోయినది. ఈ పట్టణములో కాల్చబడని ప్రదేశ మేదీ కనబడుటలేదు. అందుచేత జానకి కూడ తప్పక కాలిపోయి ఉండును. (10, 11)

నా బుద్ధివైపరీత్యముచే ఈ కార్యము చెడిపోయిన పక్షాన, ఇప్పుడు నేను కూడ ఇక్కడనే ప్రాణపరిత్యాగము చేయుట మంచిది. ఇప్పుడు నేను అగ్నిలో దుముకుదునా?

బడబాగ్నిలో పడుదునా, లేక సముద్రములో ఉన్న జంతువులకు నా శరీరమును ఆహారముగా ఇచ్చివేయుదునా?(12, 13)

మొత్తము కార్యము అంతా చెడగొట్టిన నేను ప్రాణాలతో ఉండి, సుగ్రీవునకు గాని, పురుషశ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులకు గాని నా ముఖము ఎట్లు చూపగలను? నేను కోపావేశములో, మూడు లోకములలోను ప్రసిద్ధమైన కపులకు సహజమైన చపలత్వము చూపినాను.(14, 15)

ఛీ! రాజసప్రవృత్తి ఎంత చెడ్డది! ఇది అదుపులో ఉండదు. చపలత్వమును కలిగించును. దీని ప్రభావముచేతనే నేను, సీతను రక్షించుటకు సమర్థుడనై ఉండి కూడ ఆమెను రక్షించజాలకపోయితిని.(16)

సీత మరణించినచో ఆ రామలక్ష్మణు లిద్దరు కూడా మరణింతురు. వారు మరణించినచో బంధువు లందరితో సుగ్రీవుడు మరణించగలడు. ఈ వార్త విన్నపిమ్మట, సోదరునియందు ప్రేమగల, ధర్మాత్ముడైన భరతుడు, శత్రుఘ్నుడు కూడా ఎట్లు జీవించగలరు? ధర్మమార్గనిరతమైన ఇక్ష్వాకువంశము నశించిన పిమ్మట ప్రజలందరు శోకముచేత, మనస్తాపముచేత పీడితులై పోవుదురు. సందేహము లేదు. ఈ విధముగా భాగ్యశూన్యుడనైన నేను ధర్మమును, అర్థమును సంరక్షించుకొనజాలక, రోషముతో నిండిన మనస్సుకలవాడనై లోకవినాశమునకు కారణభూతుడ నను విషయము స్పష్టము."(17-20)

హనుమంతుడీ విధముగా ఆలోచించుచుండగా అతడు పూర్వము కూడా స్వయముగ అనుభవించిన శకునములు కనబడెను. అప్పు డాతడు మరల ఇట్లు ఆలోచించెను.(21)

"లేదా అందమైన సకలావయవములు గల ఆ సీతను ఆమె తేజస్సే రక్షించుచున్నది. మంగళప్రదురాలైన అట్టి సీత నశించదు. అగ్ని అగ్నిని కాల్చదు కదా! ధర్మాత్ముడు, అపరిమితమైన తేజస్సు కలవాడూ అయిన ఆ రాముని భార్యా, తన పాతివ్రత్యముచేత రక్షింపబడినదీ అయిన ఆ సీతను అగ్ని స్పృశింపజాలదు కదా! కాల్చివేయు స్వభావము గల ఈ అగ్ని నన్ను కాల్చలేదన్నచో ఇందుకు కారణము రాముని ప్రభావము, సీత పుణ్యము మాత్రమే.(22-24)

భరతుడు మొదలైన ముగ్గురు సోదరులకు పూజ్యురాలు, రాముని మనస్సునకు అత్యంత ప్రియురాలు అయిన ఆ సీత అగ్నిలో ఎట్లు నశించును? ఎక్కడా ఏ

విధమైన అడ్డూ లేక ప్రసరించగలిగిన ఈ అగ్ని నా తోకనే కాల్చలేదు కదా; సీతను ఎట్లు కాల్చగలదు?"(25, 26)

అప్పుడు హనుమంతుడు తాను వచ్చుచున్నప్పుడు జలమధ్యమునందు మైనాకపర్వతము కనబడుటను గూర్చి ఆశ్చర్యపూర్వకముగా స్మరించెను. తపస్సుచేత, సత్యవాక్యముచేత, భర్త విషయమున ఏకాగ్రమైన భక్తిచేత సీత అగ్నినే కాల్చివేయును. ఆమెను అగ్ని కాల్చజాలదు. అక్కడ, ఆ విధముగా, సీతాదేవి ధర్మపరాయణురా లను విషయమును గూర్చి ఆలోచించుచున్న హనుమంతునకు మహాత్ములైన చారణుల మాటలు వినవచ్చెను.(27–29)

చాల భయంకరమైన అగ్నిని రావణుని గృహమునకు ముట్టించిన హనుమంతుడు ఎవ్వరూ చేయజాలని పనిచేసినాడు. ఎంత ఆశ్చర్యము! రాక్షసులు, వాళ్ళ స్త్రీలు, బాలులు, వృద్ధులు ఇటునటు పరుగెత్తుటచేత వ్యాకులముగా ఉన్న ఈ లంకాపట్టణము, జనుల కోలాహలముచేత నింపబడినదై, పర్వతగుహలచేత ఏడ్చుచున్నట్లున్నది. ఈ ధ్వని పర్వతగుహలలో వ్యాపించగా ఆ గుహలనే ముఖములతో లంక ఏడ్చుచున్నది.(30, 31)

కోటబురుజులతోను, ప్రాకారములతోను, ముఖద్వారములతోను ఈ నగర మంతా కాలిపోయినది కాని సీత మాత్రము దహింపబడలేదు అని మాకు ఆశ్చర్యము కలుగుచున్నది."(32)

ఆ హనుమంతుని మనస్సు పూర్వము సఫలములుగా కనబడిన శకునములచేతను, గొప్ప గుణములు గల కారణములచేతను, ఋషుల మాటలచేతను సంతోషము పొందెను. హనుమంతుడు తన మనోరథము సఫలముచేసికొని, రాజకుమారియైన సీతాదేవి జీవించియే ఉన్నట్లు తెలిసికొని, మరల ఆమెను ప్రత్యక్షముగా చూచి తిరిగి వెళ్ళుటకై నిశ్చయించుకొనెను.(33, 34)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది అయిదవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది ఆరవ సర్గము

హనుమంతుడు మరల సీతాదర్శనము చేసి, లంకనుండి బయలుదేరి సముద్రమును లంఘించుట.

హనుమంతుడు శింశుపావృక్షసమీపమునం దున్న జానకిని చూచి నమస్కరించి- "నీవు దైవవశముచే ఏ అపాయము లేకుండా ఉండగా చూడగలిగినాను." అని పలికెను.(1)

సీత తిరిగి వెళ్ళుటకు బయలుదేరిన ఆ హనుమంతుని వైపు మాటిమాటికి చూచుచు, భర్తపై స్నేహముతో నిండిన వాక్యము పలికెను.(2)

"శత్రువీరులను సంహరించే ఓ! హనుమంతుడా! ఈ కార్యమును సాధించుటకు నీవొక్కడవే చాలు ననుటలో సందేహము లేదు. నీ బలాతిశయము ప్రశంసింపదగినది. అయినను, శత్రుసేనలను సంహరించు రాముడు లంకను శరములచే వ్యాకుల మగు నట్లు చేసి, నన్ను తీసికొని వెళ్లుట అతనికి తగి ఉండును. అందువలన, నీవు, యుద్ధములో శూరుడైన ఆ మహాత్ముని పరాక్రమమునకు ఏమి చేసిన తగి ఉండునో అట్లు చేయుము."(3-5)

సీత పలికిన మంచి అర్థము గల, తగిన కారణములతో కూడిన, ఆ మాటలు విని, హనుమంతుడు, "దేవీ! రాముడు వానరభల్లూకనాయకులతో కూడి శీఘ్రముగా వచ్చి, యుద్ధములో శత్రువులను జయించి, నీ శోకమును తొలగించగలడు." అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. (6, 7)

హనుమంతుడు సీతతో ఇట్లు పలికి, తిరిగి వెళ్ళుటకు నిశ్చయించుకొని సీతకు అభివాదము చేసెను. పిమ్మట, అతడు ప్రభువును చూచుటకు ఆసక్తితో మంగళప్రదమైన పర్వతశ్రేష్ఠమును ఎక్కెను.(8, 9)

ఆ పర్వతమునందు అంతటా నల్లని వనముల పంక్తులు ఉండెను. ఆ వనములలో ఎఱ్ఱని మచ్చలున్న ఎత్తైన ఏనుగులు ఎండెను. శిఖరముల మధ్య మేఘములు వ్రేలాడుచుండుటచే ఆ పర్వతము ఉత్తరీయము ధరించి నట్లు ఉండెను. దాని మీద ఉన్న గైరికాదిధాతువులు అక్కడక్కడ పైకి స్పష్టముగా కనబడుచుండెను. అందుచే ఆ పర్వతము మంగళకరములైన సూర్యకిరణములు ప్రేమపూర్వకముగా మేల్కొల్పగా (ధాతువు లను) కళ్ళు తెరచి చూచుచున్నట్లుగా ఉండెను.(10, 11)

అనేక కఠినభాగములు ఉన్న ఆ పర్వతము గంభీరములైన జలప్రవాహధ్వనులచేత వేదాధ్యయనము చేయుచున్నట్లు ఉండెను. సెలయేళ్ల అనేకవిధములైన ధ్వనులు స్పష్టముగా వినబడుచుండుటచే అది గానము చేయుచున్నట్లు ఉండెను. దేవదారువృక్షములు చాల ఎత్తుగా ఉండుటచే చేతులు పైకెత్తి నిలబడినది వలె ఉండెను. జలపాతములలోని నీటి ధ్వనులచే అది నలుమూలల అరచుచున్నట్లు ఉండెను. కదలుచున్న తెల్లని శరత్కాలవనములచేత వణకుచున్నది వలె, గాలిచేత నింపబడిన వెదురుబొంగులచేత కూయుచున్నది వలె ఉండెను. (12-14)

భయంకరములైన మహాసర్పములతో వ్యాప్తమై ఉండుటచే ఆ పర్వతము, కోపముతో నిట్టూర్పుచున్నట్లుండెను. లోతైన గుహలు మంచుచేత కప్పబడి యుండుటచే అది ధ్యానము చేయుచున్నట్లుండెను. ఆ పర్వతము మేఘాల పాదముల వలె ఉన్న, చిన్న చిన్న పర్వతములు దగ్గరగా ఉండుటచే నడచుచున్నట్లు ఉండెను. మేఘపంక్తులతో కూడిన శిఖరములతో ఆకాశమునందు ఆవులించుచున్నట్లుండెను. (15, 16)

దాని మీద అనేకములైన గుహలు కల ఎన్నో శిఖరములు ప్రకాశించుచుండెను. దానిపై అనేకములైన సాల-తాల-అశ్వకర్ణవృక్షములు, వెదుళ్ళు ఉండెను. ఆ పర్వతము పుష్పములు విరివిగా కల లతాసముదాయములచే అలంకరింపబడినదై, అనేక మృగగణములచే వ్యాప్తమైయుండెను. (17, 18)

దానిపై అనేకములైన సెలయేళ్లు ఉండెను. రాళ్ళు కుప్పలు కుప్పలుగా పడియుండుటచే ఇరుకుగా ఉండెను. దానిపై మహర్షులు, యక్షులు, గంధర్వులు, కింనరులు, ఉరగులు నివసించుచుండిరి. ఆ పర్వతము మీద అనేక లతలు, వృక్షములు ఉండెను. గుహలలో సింహములు నివసించుచుండెను. అది పెద్దపులులతో వ్యాప్తమైయుండెను. దానిపై మధురములైన దుంపలు, ఫలవృక్షములు ఉండెను. (19,20)

వాయుపుత్రుడైన హనుమంతుడు రాముని దర్శనముకొరకై తొందరపడుచున్న సంతోషముతో ఆ పర్వతమును ఎక్కెను. అప్పుడు, రమ్యమైన పర్వతము చరియలయందున్న శిలలు, ఆ హనుమంతుని పాదముల క్రిందపడి, పెద్ద చప్పుడుతో నలిగి చూర్ణమై పోయెను. (21, 22)

ఆ హనుమంతుడు లవణసముద్రము దక్షిణతీరమునుండి ఉత్తరతీరమును

చేరుటకై కోరుచు, ఆ పర్వతమును ఎక్కి, దేహమును పెంచెను. పర్వతమును ఎక్కి మీనములతోను ఉరగములతోను నిండిన భయంకరమైన సముద్రమును చూచెను. వాయునందనుడైన ఆ హనుమంతుడు దక్షిణదిక్కునుండి ఉత్తరదిక్కునకు పోవుటకై, వాయువువలె, ఆకాశమును పొందెను(ఎగిరెను).(23-25)

అతడు పీడించగా, ఆ పర్వతము, అన్ని ప్రాణులతోను నేలలోనికి క్రుంగిపోవుచు, కదలిపోవుచున్న శిఖరములతోను, పడిపోవుచున్న వృక్షములతోను గొప్ప ధ్వని చేసెను. పుష్పములతో ప్రకాశించుచున్న వృక్షములు, హనుమంతుని తొడలవేగముచేత ఊపివేయబడినవై, శిథిలములై, వజ్రాయుధముచేత కొట్టబడినవివలె నేలమీద పడిపోయినవి.(26, 27)

గుహలలో ఉన్న, గొప్ప పరాక్రమము గల సింహములు పీడింపబడి భయంకరముగ గర్జించగా, ఆ ధ్వని ఆకాశమును భేదించుచు వినబడెను.(28)

విద్యాధరస్త్రీలు భయముచేత వస్త్రములు వ్యత్యస్తములు కాగా, వ్యాకులమైన అలంకారముతో, వెంటనే ఆ పర్వతమునుండి పైకి ఎగిరిపోయిరి.(29)

పెద్ద ప్రమాణము, గొప్ప బలము, ప్రకాశించుచున్న నాలుకలు గల పెద్ద సర్పములు, శిరస్సులు, కంఠములు నలిగిపోవుటచే కొట్టుకొనినవి.(30)

కింనర-ఉరగ-గంధర్వ-యక్ష-విద్యాధరులు పీడింపబడుచున్న ఆ

పర్వతమును విడచి ఆకాశము నాశ్రయించిరి.(31)

బలవంతుడైన హనుమంతునిచే పీడింపబడినదై, శోభాయుక్తము, వృక్షములున్న శిఖరములతో చాలా ఉన్నతమూ అయిన ఆ పర్వతము పాతాలములో ప్రవేశించెను. పది యోజనముల వైశాల్యము, ముప్పది యోజనముల ఎత్తు గల ఆ పర్వతము నేలలో దిగిపోయి, నేలతో సమానమైపోయెను.(32, 33)

తరంగములు వేగముగా తాకుచున్న తీరప్రాంతము గల ఆ భయంకరమైన లవణ సముద్రమును అనాయాసముగా దాటవలెనను కోరికతో హనుమంతుడు ఆకాశముపైకి ఎగిరెను.(34)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది ఏడవ సర్గము

హనుమంతుడు సముద్రము దాటివెళ్ళి జాంబవదంగదాదులను చేరుట.

వాయువేగమువంటి వేగము గల హనుమంతుడు, ఏ మాత్రము అలసటలేనివాడై, ఆకాశ మనే అపారమైన సముద్రమును, పెద్దఓడ సముద్రమును దాటినట్లు దాటెను. శుభమైన ఆ ఆకాశసముద్రములో చంద్రు డను తెల్లకలువ, సూర్యు డను కారండవపక్షి, పుష్యశ్రవణనక్షత్రము లను కలహంసలు, మేఘము లను పచ్చికబీళ్ళవంటి నాచులు, పునర్వసువు అను గొప్ప మీనము, కుజు డను పెద్ద మొసలి, ఐరావత మను పెద్ద ద్వీపము, స్వాతినక్షత్రమను హంస, గాలితెర లను తరంగములు, చంద్రకిరణము లను చల్లని ఉదకము, సర్ప-యక్ష-గంధర్వులను వికసించిన పద్మములు, నల్లకలవలు ప్రకాశించుచుండెను. (1-4)

హనుమంతుడు, ఆకాశవీథిలో ఎగురుచున్నప్పుడు, అతడు ఆకాశమును మ్రింగివేయుచున్నట్లు, చంద్రుని ఒరయుచున్నట్లు, నక్షత్రసూర్యమండలాదులతో కూడిన ఆకాశమును హరించుచున్నట్లు కనబడెను. ఆ విధముగా హనుమంతుడు మేఘముల పంక్తులను లాగుచు వెళ్ళెను.(5,6)

ఆకాశములో తెలుపు, ఎరుపు, నీలము, పసుపుపచ్చన, ముదిరిన ఎరుపు మొదలైన అనేక విధములైన రంగులతో పెద్ద మేఘములు ప్రకాశించినవి. మాటిమాటికి మేఘములలో ప్రవేశించుచు, బైటకు వచ్చుచు ఉన్న హనుమంతుడు, మేఘాలవెనుక

మరుగుపడుచు, బైటకు వచ్చుచు ఉన్న చంద్రుడువలె ప్రకాశించెను.(7, 8)

అనేకవిధములైన దట్టమైన మేఘముల సమీపమున ఎగురుచున్న తెల్లని వస్త్రము ధరించిన అతడు, ఆకాశమునందు, ఒకప్పుడు కనబడుచు, మరొకప్పుడు కనబడకుండ ఉన్న దేహముకలవాడై చంద్రుడు వలె ఉండెను. అతడు మేఘసముదాయములను చీల్చుచు, మాటిమాటికి బైటకు వచ్చుచు, గొప్ప శబ్దము వచ్చునట్లు మహానాదము చేయుచు, ఉరుముల వంటి ధ్వని చేయుచు, ఆకాశములో గరుత్మంతుడువలె ఎగిరెను.(9, 10)

రాక్షసులలో శ్రేష్ఠులైన వారిని చంపి, తన పేరును చాటి, లంకను వ్యాకులము చేసి, రావణునకు మనోవ్యథ కలిగించి, భయంకరమైన రాక్షస సైన్యమును నశింపచేసి, మరల సాగరమధ్యమున ఎగురుచు తిరిగి వచ్చుచున్న పరాక్రమ శాలియైన హనుమంతుడు మార్గమధ్యమునందు మైనాకపర్వతమును స్నేహ పూర్వకముగా స్పృశించి, ధనుస్సు నారి విడచిన నారాచబాణమువలె మహా వేగముతో వచ్చెను. (11-13)

అతడు మేఘముతో సమానమైన మహాపర్వతమైన మహేంద్రగిరిని కొంచెము సమీపించి, దానిని చూడగానే ధ్వనిచేయుచు, ఆ గొప్ప ధ్వనితో పది దిక్కులను కూడ, అంతటా నింపివేసెను.(14, 15)

మిత్రులను చూడవలెనను అత్యాసక్తితో ఆ ప్రదేశమును చేరిన హనుమంతుడు బిగ్గరగా అరచి తోకను త్రిప్పుట కూడ చేసెను. గరుత్మంతుడు సంచరించు ఆకాశమార్గమునందు మహాధ్వని చేయుచున్న ఆ హనుమంతుని ధ్వనికి సూర్యమండలసహితమైన ఆకాశము బ్రద్దలై పోయినట్లయ్యెను. ఉత్తర సముద్రతీరమునందు పూర్వమే ఉన్న బలశాలులు, శూరులు అయిన వానరులు వాయునందనుని చూచుటకై ఆతురతతో నిరీక్షించుచుండిరి. ఆ వానరులకు అప్పుడు, వాయువుచేత కదల్చబడుచున్న పెద్ద మేఘముయొక్క ధ్వని వలె, హనుమంతుడు చేసిన ధ్వని, అతని తొడల వేగము వినవచ్చెను.(16-19)

అంతవరకు సీతవార్త ఏదీ తెలియకపోవుటచేత దైన్యము చెందిన మనస్సులతో ఉన్న ఆ వానరు లందరు ఉరుముల వంటి హనుమంతుని ధ్వనిని వినిరి. అన్ని ప్రదేశములలోను ఉన్న ఆ వానరు లందరూ, ధ్వని చేయుచున్న హనుమంతుని ఆ శబ్దమును విని, ఆతని చూడవలెనను ఔత్సుక్యముతో నిండియుండిరి.(20, 21)

వానరులలో శ్రేష్ఠుడైన జాంబవంతుడు ఆనందముచే వికసించిన మనస్సుతో, ఆ వానరు లందరినీ పిలిచి, "హనుమంతుడు అన్ని విధములచేతను కార్యము

సఫలము చేసికొని వచ్చుచున్నాడు. ఇందుకు సందేహము లేదు. పని పూర్తి కానిచో ఇతని ధ్వని ఈ విధముగ ఉండదు కదా" అని పలికెను.(22, 23)

మహాత్ముడైన ఆ హనుమంతుని బాహువుల వేగమును, తొడల వేగమును, ధ్వనిని విని, వానరులు సంతోషించినవారై, ఆయా ప్రదేశములనుండి గంతులు వేయుచు ఎగిరిరి. వారట్లు సంతోషించుచు హనుమంతుణ్ణి చూడవలెనను కోరికతో ఒక చెట్టు చివరినుండి మరి కొన్ని చెట్ల చివరిభాగములను, ఒక శిఖరమునుండి ఇతరశిఖరములను ఎక్కిరి. కొందరు సంతోషముతో వృక్షాగ్రముల మీద కొమ్మలు పట్టుకొని దృఢముగా నిలచి, చిన్న కొమ్మలను బట్టలు దులిపినట్లు దులిపివేసిరి.(24-26)

హనుమంతుడు, పర్వతగుహలో ప్రవేశించిన వాయువు ఎట్లు గర్జించునో అట్లు గర్జించెను. దట్టమైన మేఘమువలె అతిశీఘ్రముగా వచ్చి క్రిందకి వాలుచున్న ఆ హనుమంతుని చూచి వానరులంతా దోసిళ్ళు పట్టి నిలిచిరి. పిమ్మట పర్వతముతో సమానుడైన ఆ హనుమంతుడు, మహావేగముతో వచ్చి చెట్లతో నిండిన ఆ మహేంద్రపర్వతశిఖరముపై దిగెను. అతడు సంతోషముతో ఉబ్బిపోవుచు, రెక్కలు తెగగొట్టిన పర్వతమువలె, ఆకాశమునుండి పర్వతముపై నున్న సుందరమైన సెలయేటిలో దిగెను.(27-30)

వానరశ్రేష్ఠులందరూ చాల సంతోషించిన మనస్సులతో మహాత్ముడైన ఆ హనుమంతుని చుట్టూ చేరి అతనిని సేవించిరి. ఈవిధముగా చుట్టూ చేరిన వాళ్ళందరూ గొప్ప సంతోషమును పొందిరి. వాళ్ళందరూ, వికసించిన ముఖములతో, మూలములను, ఫలములను కానుకలుగా తీసికొని వచ్చి, రోగము లేకుండగా తిరిగివచ్చిన వానరశ్రేష్ఠుడైన హనుమంతుని పూజించిరి.(31-33)

హనుమంతుడు పూజ్యులు, వృద్ధులూ అయిన జాంబవంతుడు మొదలైనవారికి, యువరాజైన అంగదునకు నమస్కరించెను. తన పరాక్రమము చూపిన పూజ్యుడైన ఆ హనుమంతుని జాంబవంతుడు, అంగదుడు పూజించిరి. ఇతర వానరులందరు అనుగ్రహింపచేసికొనిరి.(అతనికి సంతోషము కలుగునట్లు ప్రవర్తించిరి). అప్పుడాతడు సీతను చూచితిని అని సంక్షిప్తముగా చెప్పెను.(34, 35)

హనుమంతుడు అంగదుని(హస్తమును) హస్తముతో పట్టుకొని ఆ మహేంద్రపర్వతముపై, రమణీయమైన వనప్రదేశమునందు కూర్చుండెను.(36)

సంతోషభరితుడై వానరశ్రేష్ఠులతో- "అశోకవనములో ఉన్న సీతను

చూచినాను. ఎట్టి దోషములేనిది, ఒకే జడను ధరించి ఉన్నదీ అయిన ఆమెను భయంకరలైన రాక్షసస్త్రీలు రక్షించుచున్నారు. చిన్న వయస్సులో ఉన్న ఆమె రాముని చూచుటకై తహతహలాడుచున్నది. జటాధారిణియై స్నానాది సంస్కారములు లేకపోవుటచే మలినురాలై కృశించి ఉన్న ఆమె ఉపవాసములచేత అలసిపోయి ఉన్నది." అని పలికెను. (37-39)

హనుమంతుడు పలికిన, గొప్ప అర్థముగల, అమృతము వంటి "చూచినాను" అను మాట వినగానే ఆ వానరులందరు సంతోషించిరి. మహాబలవంతులైన వానరులలో కొందరు సింహనాదము చేసిరి. కొందరు ధ్వని చేసిరి. కొందరు గర్జించిరి. కొందరు కిచకిచమను ధ్వని చేసిరి. మరికొందరు ప్రతిగర్జనము చేసిరి. కొందరు చాల సంతోషించి, తోకలు ఎత్తి, అట్లు నిలువుగా ఉండునట్లు ఎత్తిన, పొడవైన తోకలను ఝూళించిరి. మరికొందరు వానరులు సంతోషముతో పర్వతశిఖరములనుండి క్రిందికి దుమికి, ఏనుగుతో సమానుడైన ఆ హనుమంతుని స్పృశించిరి. (40-43)

హనుమంతుని మాటలు విన్న పిమ్మట, అంగదుడు సమస్తమైన వానరవీరుల మధ్య అతనితో, "హనుమంతుడా! విస్తీర్ణమైన సముద్రము దాటి మరల వచ్చినావు. బలముచేత గాని, పరాక్రమముచేత గాని నీకు సాటి ఎవ్వడూ లేడు. ఏమి నీ ప్రభుభక్తి! ఏమి నీ పరాక్రమము! ఏమి నీ ధైర్యము! మన అదృష్టము కొలది నీవు కీర్తిమంతురాలు, రామభార్య అయిన ఆ దేవిని చూచితివి. అదృష్టవశముచే సీతావియోగము వలన కలిగిన రాముని శోకము తొలగిపోవును." అని పలికెను. (44-46)

పిమ్మట వానరులందరు చాల సంతోషించుచు, అంగదునికి హనుమంతునికి జాంబవంతునికి చుట్టూ శిలాతలముపై కూర్చుండిరి. ఆ వానరశ్రేష్ఠులందరూ సముద్రము దాటుట, లంకను, సీతను రావణుని చూచుట మొదలైన విషయములను వినగోరుచు, హనుమంతుని మాటలకై, ఎదురు చూచుచు అంజలి ఘటించి ఉండిరి. వాళ్లందరూ చుట్టూ కూర్చుండి సేవించుచుండగా, అంగదుడు, స్వర్గలోకమునందు దేవతలచేత సేవింపబడుచున్న దేవేంద్రుడు వలె ప్రకాశించెను. అప్పుడు కీర్తిమంతుడైన హనుమంతుడు, అంగదుడు, సంతోషించుచు ఉన్నతమైన ఆ పర్వతము పై భాగమున కూర్చొనియుండగా అది శోభతో ప్రజ్వలించెను. (47-51)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది ఎనిమిదవ సర్గము

జాంబవంతుడు అడుగగా హనుమంతుడు తాను లంకకు బయలుదేరినది మొదలు జరిగిన విషయములను చెప్పుట.

మహేంద్రగిరిపర్వతశిఖరమునందు, మహాబలశాలులైన హనుమంతుడు మొదలైన వానరులు అత్యధికమైన సంతోషమును పొందిరి. పిమ్మట అత్యధికమైన సంతోషముతో నిండియున్న జాంబవంతుడు, సంతోషభరితుడైన ఆ హనుమంతుని, సీతాన్వేషణము చేయుటకు అతడు బయలుదేరిన పిమ్మట ఏమేమి జరిగినదో చెప్పుమని కోరెను.(1, 2)

"నీవు సీతాదేవిని ఎట్లు చూచినావు? ఆమె అక్కడ ఎట్లున్నది? క్రూరకార్యములు చేయు ఆ రావణుడు ఆమె విషయమున ఎట్లు ప్రవర్తించుచున్నాడు? ఈ విషయము లన్నీ జరిగినవి జరిగినట్లు మాకు చెప్పుము. విషయము తెలిసిన పిమ్మట చేయవలసిన పనిని గూర్చి ఆలోచించెదము. మనము అక్కడికి వెళ్ళిన పిమ్మట ఏ విషయములు చెప్పవలెనో, ఏ విషయములు రహస్యముగా ఉంచవలెనో బుద్ధిమంతుడ వైన నీవు స్పష్టముగా చెప్పుము." అని అడిగెను.(3-5)

జాంబవంతుడు అట్లు ఆజ్ఞాపించగా, హనుమంతుడు శరీరము గగుర్పాటు చెందగా, తలవంచి సీతాదేవికి నమస్కరించి ఇట్లు పలికెను.(6)

"సముద్రదక్షిణతీరమును చేరవలెనను ఉద్దేశ్యముతో, సావధానచిత్తుడనై, నేను మీ ఎదుటనే మహేంద్రపర్వతమునుండి ఆకాశము పైకి ఎగిరితిని కదా! నేను వెళ్ళునప్పుడు ఒక భయంకరమైన విఘ్నమువంటిది ఏర్పడినది. నాకొక దివ్యము, సుందరము అయిన బంగారు శిఖరము కనబడినది. మార్గమును ఆవరించి నిలచి ఉన్న ఆ పర్వతమును ఒక విఘ్నమునుగా భావించితిని. దివ్యమైన ఆ బంగారు పర్వతశ్రేష్ఠమును సమీపించిన పిమ్మట, "దీనిని బ్రద్దలుకొట్టవలెను" అను బుద్ధి నాకు కలిగెను.(7-9)

నేను తోకతో కొట్టగా, సూర్యునివంటి ఆ మహాపర్వతశిఖరము వేయి ముక్కలుగా బ్రద్దలైపోయెను. ఆ మహాపర్వతము నా ఉద్యమమును తెలిసికొని, మనస్సుకు ఆనందము కలుగునట్లుగా, మధురమైన వాక్కుతో, "నాయనా!" అని పిలిచెను. (10,11)

"మహాసముద్రములో నివసించుచున్న నేను వాయుదేవుని స్నేహితుడనైన

మైనాకు డని ప్రసిద్ధుడను. నీకు పినతండ్రి వంటి వాడిని. నాయనా! పూర్వము మహాపర్వతములకు రెక్కలుండెడివి. అవి ప్రాణులకు బాధకలిగించుచు భూమిమీద అంతటను సంచరించుచుడెడివి. పాకాసురసంహారి యైన భగవంతుడైన దేవేంద్రుడు ఆ పర్వతముల చరితమును విని వజ్రాయుధముచేత వాటి రెక్కలను వేలకొలది ముక్కలుగా ఛేదించెను. మహాత్ముడైన నీతండ్రి వాయుదేవుడు నన్ను మహాసముద్రములో పడునట్లు ఎగురగొట్టి నన్ను మాత్రము మహేంద్రుని బారినుండి రక్షించినాడు. హనుమంతుడా! నేను రామునకు సహాయము చేయవలెను. మహేంద్రునితో సమానమైన పరాక్రమము గల రాముడు ధర్మమును రక్షించువారిలో శ్రేష్ఠుడు కదా!" అని అతడనెను.(12-16)

మహాత్ముడైన ఆ మైనాకుని మాటలు విని, అతనికి నా కార్యమును తెలిపి నేను ప్రయాణమునకు ఉద్యుక్తుడనైతిని. అతడు కూడ నాకు వెళ్ళుటకు అనుజ్ఞ ఇచ్చెను. పర్వతములలో గొప్పదైన ఆ మైనాకపర్వతము మనుష్యరూపములో అంతర్ధానము చెందెను. దాని పర్వతరూపము కూడా సముద్రములో మునిగిపోయెను.(17-19)

నేను అధికమైన వేగమును అవలంబించి, మిగిలిన మార్గమును గ్రహించి వేగముగా చాలాసేపు మార్గములో ప్రయాణము చేసితిని.(20)

నేను సముద్రమధ్యమునందు నాగమాతయైన సురసాదేవిని చూచితిని. ఆమె నాతో "ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! దేవతలు నిన్ను నాకు ఆహారముగా చూపినారు. అందువలన నిన్ను భక్షించెదను. నీవు చాలకాలానికి నాకు లభించినావు" అనెను.(21, 22)

సురస మాటలు విని నేను అంజలి ఘటించి నమస్కరించుచు నిలచి భయముచేత పాలిపోయిన ముఖముతో, దశరథకుమారుడు, లక్ష్మీసంపన్నుడు, శత్రుసంహారకుడు అయిన రాముడు, సోదరుడైన లక్ష్మణునితోను, సీతతోను కలిసి దండకారణ్యమును ప్రవేశించెను. దుష్టబుద్ధియైన రావణుడు, రాముని భార్యయైన సీతను హరించెను. నేను రాముని ఆజ్ఞచేత, ఆమె వద్దకు దూతగా వెళ్ళుచున్నాను. రాముని దేశములోనే నివసించుచున్న నీవు రామునకు సాహాయ్యము చేయవలెను. లేదా నేను సీతనూ, రాముణ్ణీ చూచి నీ కాహారముగా నీముఖములో ప్రవేశించెదను. నిజముగా ప్రతిజ్ఞ చేసి చెప్పుచున్నాను." అని చెప్పితిని.(23-26)

స్వేచ్ఛానుసారము రూపములు ధరించగలిగిన ఆ సురస నామాటలు విని – "నన్నెవడూ దాటి పోజాలడు; ఇది నాకున్న వరము." అని పలికెను.(27)

పది యోజనముల పొడవున్న నేను సురస మాటలు విని, క్షణకాలములో పదునైదు యోజనముల విస్తార ముందునట్లు నా శరీరమును పెంచితిని. ఆమె తన ముఖమును నా దేహప్రమాణమునకు చాలునంతగా చాచెను. ఆ విధముగా చాచిన ముఖమును చూచి నాశరీమును చిన్నదిగా చేసి, ఆ క్షణమునందే బొటనవ్రేలంత ప్రమాణము కలవాడను అయితిని.(28-30)

నేను వెంటనే ఆమె ముఖములో ప్రవేశించి, క్షణకాలములో దాని నుండి బైటకు వచ్చితిని. అప్పుడు సురస తన నిజస్వరూపముతో, "సౌమ్యుడైన ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! కార్యసిద్ధికొరకై సుఖముగా వెళ్ళుము. సీతను మహాత్ముడైన రామునితో చేర్చుము. సుఖముగా ఉండుము. నీ విషయమున సంతోషించినాను." అని పలికెను. నన్ను అక్కడ ఉన్న సకలప్రాణులు "బాగు! బాగు!" అని ప్రశంసించెను. పిదప నేను గరుత్మంతుడు వలె, విశాలమైన ఆకాశములో ఎగిరితిని.(31-33)

ఇంతలో నా నీడను ఎవ్వరో పట్టుకొనిరి. నాకు ఏదీ కనబడలేదు. వేగము తగ్గిపోగానే నేను పది దిక్కులూ చూచితిని. కాని నా గమనవేగమును అడ్డగించినది ఏదీ నాకు కనబడలేదు. "ఈ ప్రదేశమునందు ఎవ్వరూ కనబడుటలేదు. కాని నా గమనమునకు ఇట్లు విఘ్నము కలిగినది? ఏమిది?" అని నాకు ఆలోచన కలిగెను.(34-36)

ఇట్లు ఆలోచించుచు నేను క్రిందివైపు దృష్టిని ప్రసరింపచేయగా, నీటిలో శయనించియున్న భయంకరురాలైన ఒక రాక్షసస్త్రీ కనబడెను. ఆమె వికటాట్టహాసము చేయుచు, నాతో నిశ్చితముగాను, ఏమాత్రము వెరపు లేకుండగాను, ఈ చెడ్డ వాక్యమును పలికెను. "ఓ! పెద్ద శరీరము కలవాడా! ఎక్కడికి వెళ్లెదవు? ఆకలిగా ఉన్న నా శరీరము చాలాకాలము నుండి ఆహారము లేకుండా ఉన్నది. నాకు ఇష్టమైన ఆహారము అయి ఈ దేహమునకు తృప్తి కలిగింపుము."(37-39)

"తప్పక అట్లే చేసెదను" అని పలుకుచు నేను ఆమె మాటలకు అంగీకరించి నా దేహమును ఆమె ముఖము ప్రమాణముకంటె అధికముగా ఉండునట్లు పెంచితిని. నన్ను భక్షించుటకై, చాల పెద్దదీ, భయంకరమూ అయిన ఆమె ముఖము కూడా పెరిగెను. ఆమెకు నన్ను గూర్చి గాని, నేను చేయదలచిన వికారమును(ఆమెను చంపే ఉపాయమును) గూర్చి గాని బాగుగా తెలియలేదు. పిదప నేను మరుక్షణములో విశాలమైన నా రూపమును చిన్నదిచేసి ఆమె గుండెకాయను త్రుంచి తీసికొని ఆకాశములోనికి ఎగిరితిని.(40-42)

పర్వతము వంటి ఆమె హృదయమును నేను ఛేదించివేయుటచే, ఆమె చేతులు చాపి లవణసముద్రములో పడిపోయెను. అప్పుడు ఆకాశమునందు గుమిగూడిన సిద్ధులు, చారణులు - "హనుమంతుడు భయంకరరాక్షసియైన సింహికను శీఘ్రముగా చంపివేసినాడు" అని అనుచుండగా వింటిని.(43, 44)

నేను ఆ సింహికను చంపి, తొందరగా చేయదగిన కర్తవ్యమును గూర్చి మరల స్మరించుచు, చాల దూరము ప్రయాణము చేసి వృక్షములచే అలంకరింపబడిన లంకాపట్టణమును సముద్రదక్షిణతీరమును చూచితిని. సూర్యుడు అస్తమించిన పిదప, నేను, భయంకరమైన పరాక్రమము గల రాక్షసులకు కనబడకుండగా, రాక్షసనివాసమైన లంకాపట్టణము ప్రవేశించితిని.(45,46)

నేను నగరములో ప్రవేశించుచుండగా, ప్రళయకాలమేఘము వలె ఉన్న ఒక స్త్రీ అట్టహాసము చేయుచు నా ఎదుట లేచి నిలచినది. మండుచున్న అగ్నివంటి కేశములు కల, చాల భయంకరురాలైన ఆమె నన్ను చంపుటకు ఉద్యమించగా, నేను ఆమెను ఎడమచేతి గ్రుద్దుతో ఓడించి ప్రదోషసమయమునందు ప్రవేశించితిని. అప్పుడు భయపడిన ఆమె, "ఓ! వీరుడా! నేను లంకాపురిని. నీవు నన్ను నీ పరాక్రమముచేత జయించినావు. అందువలన సకలరాక్షసులను, నిశ్శేషముగా జయించగలవు." అని పలికినది.(47-50)

అక్కడ నేను రావణుని అంతఃపురమునకు వెళ్ళి రాత్రి అంతా సీతకోసమై వెదకితిని కాని, మంచి నడుముగల ఆ సీత కనబడలేదు. రావణుని గృహములో సీత కనబడకపోవుటచేత నేను శోకసముద్రములో పడి దాని అంతము చూడజాలకపోయితిని. దుఃఖాక్రాంతుడ నైన నేను, చుట్టూ దీర్ఘమైన బంగారు ప్రాకారము ఉన్న, రావణుని గృహమునకు దగ్గరగా ఉన్న ఉత్తమమైన ఉద్యానమును చూచితిని. నేను ప్రాకారము దాటి అనేకవృక్షములతో కూడిన ఉద్యానమును చూచితిని. అశోకవనమధ్యమునందు పెద్ద శింశుపావృక్షము ఉండెను. దానిని ఎక్కి బంగారు అరటిచెట్ల తోపు చూచితిని.(51-54)

శింశుపావృక్షమునకు దగ్గరనే ఉత్తమమైన శరీరచ్ఛాయ గల యౌవనమధ్యస్థురాలైన సీతను చూచితిని. కమలపత్రముల వంటి కళ్ళు గల ఆమె ముఖము ఉపవాసములచేత వాడిపోయి ఉండెను. ఆమె ఆ వస్త్రము నొక్కదానినే చుట్టబెట్టుకొని ఉండెను. ఆమె కేశములు బూడిదకప్పి శోభావిహీనములై ఉండెను. శోకముచేత, మనస్తాపముచేత దీనమైన (కృశించిన) శరీరము గల ఆమెను,

వికృతరూపములు, క్రూరస్వభావము కలవాళ్ళు, మాంసరక్తములను ఆహారముగా తీసికొనువాళ్ళు అయిన రాక్షసస్త్రీలు, అడలేడిని ఆడ పెద్దపులులు చుట్టుముట్టి ఉన్నట్లు చుట్టి ఉండిరి. ఆమె భర్త హితమును గూర్చియే ఆలోచించుచుండెను. (55-57)

ఒకే జడతో దీనురాలై భర్తను గూర్చియే ఆలోచించుచున్న ఆ సీత రాక్షసస్త్రీలమధ్య ఉండెను. వాళ్ళు ఆమెను మాటిమాటికి భయపెట్టుచుండిరి. నేలపైననే శయనించుచు, రంగుమారిపోయిన ఆమె శిశిరర్తువునందలి పద్మలతవలె ఉండెను. ఆమె రావణుని విషయమున విముఖురాలై మరణించవలెనని నిశ్చయము చేసికొనెను. లేడిపిల్ల కళ్ళవంటి కళ్ళు గల అట్టి సీతను నేను శీఘ్రముగా ఎట్లో చూడగలిగితిని. కీర్తిమంతురాలు, రాముని భార్య అయిన ఆ సీత అట్టి స్థితిలో నాకు కనబడినది. నేనామెను చూచుచు, ఆ శింశుపావృక్షము పైననే ఉండిపోయితిని. (58-61)

ఇంతలో రావణుని గృహములో, వడ్డాణముల ధ్వనితోను, అందెళ్ళ ధ్వనితోను కలిసిన చాలా గంభీరమైన కోలాహలము వినబడెను. అప్పుడు నేను చాలా భయపడి నా రూపమును చిన్నదిగా చేసికొని, దట్టమైన శింశుపావృక్షము మీద పక్షివలె దాగి ఉంటిని. ఇంతలో మహాబలశాలియైన రావణుడు, అతని భార్యలు, సీత ఉన్న ప్రదేశమునకు వచ్చిరి. (62-64)

సీత ఆ రావణుని చూచి తొడలను బాహువులచే దగ్గరగా ముడుచుకొని, బలసిన స్తనములను బాహువులచే ఆచ్ఛాదించుకొనెను. (65)

ఆమె చాల దిగులు చెంది, భయపడుచు, రక్షకులెవ్వరూ లేక, ఇటునటు వణికిపోవుచుండెను. ఈ విధముగా చాలా దుఃఖితురాలై దైన్యముతో ఉన్న ఆమెతో రావణుడు తలక్రిందికి వంచి, నేలపై వ్రాలి "నన్ను అంగీకరింపుము" అనుచు, "గర్వితురాలైన సీతా! నీవు దర్పముచేత నన్ను అంగీకరించకపోయినచో, రెండుమాసముల గడువు దాటిన పిమ్మట నీ రక్తము త్రాగెదను." అని పలికెను. (66-68)

దుర్బుద్ధియైన రావణుడు పలికిన ఈ మాటలు విని సీత చాలా కోపించినదై ఉత్తమమైన వాక్యము పలికెను. "ఓ! రాక్షసాధమా! అమితమైన తేజస్సు గల రాముని భార్యనూ, ఇక్ష్వాకువంశమునకు ప్రభువైన దశరథుని కోడలినీ అయిన నా విషయమున ఇట్లు ఆడకూడని మాటలాడుచున్న నీ నాలుక ఎందుచేత పడిపోవుటలేదు? నా భర్త దగ్గర లేనప్పుడు ఆ మహాత్ముడు చూడకుండగా,నన్ను

అపహరించి తీసికొనివచ్చిన నీ పరాక్రమము అత్యల్పమైనది. నీకు రాముని పోలికయే లేదు. నీవు రామునికి దాసుడుగా ఉండుటకు కూడా తగవు. రాముడు యాగములు చేయువాడు. సత్యవాది. యుద్ధములలో ప్రశంసలందుకొన్నవాడు." (69-72)

రావణుడు జానకి పలికిన ఈ పరుషవాక్యములు విని కోపముతో చితలో ఉన్న అగ్నివలె, వెంటనే మండిపడెను. అతడు క్రూరములైన నేత్రములు పెద్దవి చేసి, కుడి పిడికిలి ఎత్తి సీతను చంపుటకై ఉద్యమించెను. అది చూచి అక్కడ నున్న స్త్రీలందరు హాహాకారము చేసిరి. (73, 74)

అప్పుడు దురాత్ముడైన ఆ రావణుని భార్యయైన ఉత్తమురాలైన మండోదరి స్త్రీల మధ్యనుండి శీఘ్రముగా ముందుకు వచ్చి అతనిని నివారించెను. (75)

మన్మథపీడితుడైన అతనినో ఆమె మధురముగా- "మహేంద్రునితో సమానమైన పరాక్రమము గలవాడా! నీకు ఈ సీతతో ఏమి పని! నీవు దేవకన్యలతోను, గంధర్వకన్యలతోను, యక్షకన్యలతోను కూడి క్రీడించుము. నీకు సీతతో ఏమి ప్రయోజనము?" అని పలికెను. (76, 77)

పిమ్మట ఆ స్త్రీలందరు కలసి మహాబలవంతుడైన ఆ రాక్షసుని అనుగ్రహింపచేసికొని వెంటనే గృహములోనికి తీసుకొని వెళ్ళిరి. రావణుడు వెళ్ళిపోయిన పిదప, వికృతములైన ముఖములు గల రాక్షసస్త్రీలు, క్రూరములు, చాలా దారుణములు అయిన మాటలతో సీతను భయపెట్టిరి. జానకి ఆ రాక్షసస్త్రీల మాటలను గడ్డిపరకను వలె నిర్లక్ష్యము చేసెను. ఆ స్త్రీల గర్జన లన్నీ సీత విషయములో వ్యర్థమైనవి. (78-80)

పచ్చిమాంసము తినే ఆ రాక్షసస్త్రీలు తమ గర్జనలు వ్యర్థమగుటచే ఏమీ చేయజాలక, గొప్పదైన ఆ సీత నిశ్చయమును రావణునకు తెలిపిరి. పిమ్మట ఆ స్త్రీలందరు కలిసి, సీత మనస్సు మార్చే ఆశను వదలుకొని, ఆ ప్రయత్నము మానివేసి, సీత చుట్టూ పండుకొని నిద్రించిరి. (81, 82)

ఆ రాక్షసస్త్రీలు నిద్రపోయిన పిమ్మట, భర్త హితమునే కోరు ఆ సీత దీనురాలై జాలి కలుగునట్లు విలపించి, చాలా దుఃఖించుచు అధికముగా ఏడ్చెను. (83)

ఆ రాక్షసస్త్రీల మధ్యలోనుండి త్రిజట అను రాక్షసి లేచి ఇట్లు పలికెను- "మిమ్ములను మీరే శీఘ్రముగా తినండి. జనకుని కూతురు, పతివ్రత, దశరథుని

కోడలు అయిన సీత మాత్రము నశించదు. ఇప్పుడు నాకు ఒక భయంకరమైన, గగుర్పాటు కలిగించే స్వప్నము వచ్చినది. అది రాక్షసుల నాశమును, ఆమె భర్త విజయమును సూచించుచున్నది. ఈ సీతను ప్రార్థించెదము. ఈమె రామునినుండి, రాక్షసస్త్రీలనందరిని రక్షింప సమర్థురాలు. నాకు ఇట్లు చేయుట మంచిదని తోచుచున్నది. (84-87)

ఏ స్త్రీ దుఃఖితురాలై యుండగా ఇట్టి స్వప్నము కనబడునో, ఆమె దుఃఖములను వీడి సుఖము పొందును. సీత నమస్కారము చేసినంత మాత్రముననే ప్రీతినొందును. తన భర్తకు విజయము కలుగునని వినగానే సంతోషించుచు చిన్న వయస్సులో ఉన్న ఆ సీత, సిగ్గుపడుచు - "అది సత్యమే అయినచో మిమ్ములనందరినీ రక్షించెదను." అని పలికెను. (88, 89)

నేను కొంతసేపు విశ్రమించి సీతకు సంభవించిన దారుణమైన అట్టి అవస్థను చూచి, ఏమి చేయవలెనా అని ఆలోచించితిని. కాని నా మనస్సుకు ఊరట లభించలేదు. జానకితో సంభాషణ చేయుటకు ఉపాయమును గూర్చి ఆలోచించి, నేను ఇక్ష్వాకువంశీయుల చరిత్రను ప్రారంభములో వర్ణించితిని. (90, 91)

నేను పలికిన మాటలు విని, సీతాదేవి కన్నీళ్ళు కప్పిన కళ్ళతో, నాతో, "ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! నీవు ఎవ్వడవు? ఎందుకు వచ్చినావు? ఎట్లు వచ్చినావు? నీకు రామునితో స్నేహము ఎట్లు ఏర్పడినది? దీనినంతను నాకు చెప్పుము" అని పలికినది. (92,93)

ఆమె మాటలు విని నేను "దేవీ! నీ భర్తయైన రామునకు సహాయభూతుడు, భయంకరమైన పరాక్రమము గలవాడు, మహాబలశాలి, పరాక్రమమును చూపువాడు అయిన సుగ్రీవు డను వానరరాజు ఉన్నాడు. ఇక్కడకు వచ్చిన నేను ఆ సుగ్రీవుని భృత్యుడను. నీ భర్తయైన, రాముడు నీ నిమిత్తమై నన్నిచటికి పంపినాడు. కీర్తిమంతురాలా! పురుషశ్రేష్ఠుడు, లక్ష్మీసంపన్నుడు అయిన రాముడు ఈ ఉంగరమును నీకు ఆనవాలుగా, స్వయముగా ఇచ్చినాడు. ఆ కారణముచే నేనేమి చేయవలెనో అజ్ఞాపించుము. నిన్ను రామలక్ష్మణుల దగ్గరకు తీసికొనివెళ్ళెదను. నీ వేమందువు?" అని అడిగితిని. (94-98)

జనకుని కుమార్తెయైన సీతాదేవి నామాటలు విని, విషయమును గ్రహించి - "రాముడు రావణుని సంహరించి నన్ను తీసుకొనివెళ్ళవలెను" అని పలికెను. (99)

నేను పూజ్యురాలు, ఎట్టి దోషములూ లేనిదీ అయిన సీతాదేవికి శిరస్సు వంచి నమస్కరించి, రాముని మనస్సుకు ఆహ్లాదము కలిగించు ఆనవాలు ఏదైనా ఇమ్మని ఆమెను ప్రార్థించితిని. పిమ్మట సీతాదేవి నాతో ఇట్లు పలికెను. "ఉత్తమమైన ఈ మణిని తీసికొనుము. దీనిని చూచి, మహాబాహువైన రాముడు నిన్ను ఆదరించగలడు". ఆమె ఇట్లు పలికి, ఆశ్చర్యకరమైన ఉత్తమమైన మాణిక్యమును ఇచ్చెను. చాలా దిగులు చెందినదై, మాటలతో కూడ నాకు సందేశము నిచ్చెను.(100-102)

పిమ్మట నేను సావధానచిత్తముతో రాజపుత్రియైన సీతకు నమస్కరించి, మనస్సు ఇక్కడకి బయలుదేరి రాగా, ఆమెకు ప్రదక్షిణము చేసితిని.(103)

ఆమె మనస్సులో ఏదో నిశ్చయించుకొని మరల నాతో ఇట్లు పలికెను- "హనుమంతుడా! రామునకు నా వృత్తాంత మంతా చెప్పుము. వీరులైన ఆ రామలక్ష్మణు లిద్దరూ విన్న వెంటనే సుగ్రీవునితో కలసి ఇక్కడికి వచ్చునట్లు చేయుము. రామలక్ష్మణులు రాకున్నచో నా జీవితము రెండుమాసములు మాత్రమే ఉండును. అటుపై రాముడు నన్ను చూడజాలడు. అట్టి నేను అనాథురాలను వలె మరణించెదను."(104-106)

జాలిగొలుపు ఆ మాట వినగానే నాకు చాల కోపము కలిగెను. పిమ్మట(నేను) తరువాత చేయవలసిన, మిగిలిపోయిన పనిని గూర్చి ఆలోచించితిని. అప్పుడు నా శరీరము పర్వతముతో సమానముగా పెరిగెను. యుద్ధము కోరుచు ఆ వనమును నశింపచేయుటకు ప్రారంభించితిని. వికృతములైన ముఖములు గల రాక్షసస్త్రీలు నిద్రనుండి లేచి, భయముతో పారిపోవుచున్న మృగములు, పక్షులు గల విరగగొట్టబడిన వనమును చూచిరి.(107-109)

ఆ రాక్షసస్త్రీలు అయా ప్రదేశములనుండి వచ్చి, వనములో నన్ను చూచి, వెంటనే వెళ్ళి రావణుని "మహాబలవంతుడవైన ఓ! రాజా! దురాత్ముడైన వానరుడు నీ పరాక్రమమును గూర్చి తెలియక ప్రవేశింప శక్యము కాని నీ ఉద్యానమును విరచివేసినాడు. నీకు అపకారము చేసిన ఆ దుర్బుద్ధి గల వానరుడు నాశనమును పొందునట్లు వెంటనే వానిని సంహరించుటకై ఆజ్ఞాపించుము." అని ప్రార్థించిరి.(110-112)

రావణుడు ఆ మాటలు విని, తన మనస్సును అనుసరించి ప్రవర్తించువారు, జయింప శక్యము కానివారు అయిన కింకరు లను రాక్షసులను నన్ను వధించుటకై

పంపెను. నేను ఆ వనమునందు, శూలములు, ముద్గరములు ధరించి వచ్చిన ఆ ఎనుబది వేల కింకరులను పరిఘతో చంపివేసితిని. ఆ రాక్షసులలో చావగా మిగిలినవాళ్ళు శీఘ్రముగా పరుగెత్తి వెళ్ళి "ఆ మహాసైన్యమంతా నశింపచేయబడినది." అని రావణునకు తెలిపిరి.(113-115)

అప్పుడు నాకు ఒక ఆలోచన కలిగినది. అక్కడ ఉద్యానములోని ప్రధానమైన ప్రాసాదమును (చైత్యప్రాసాదమును), ఆక్రమించి, అక్కడ నున్న రాక్షసులను స్తంభముతో చంపి, లంకకే అలంకారమైన ఆ ప్రాసాదమును నశింపచేసితిని.(116)

పిమ్మట రావణుడు ఘోరములైన రూపములతో భయంకరులుగా ఉన్న అనేక రాక్షసులతో, ప్రహస్తుని కుమారుడైన జంబుమాలిని ఆజ్ఞాపించగా, యుద్ధమునకు వచ్చిన ఆ రాక్షసుని పరివారసహితముగ, భయంకరమైన పరిఘతో సంహరించితిని.(117,118)

రాక్షసాధిపతియైన రావణుడు అతని మరణమును విని, మహాబలవంతులైన మంత్రిపుత్రులను కాలిబంటుల సైన్యముతో నాతో యుద్ధమునకై పంపెను. నేను వారందరినీ కూడ ఆ పరిఘతోనే చంపివేసితిని. రావణుడు శీఘ్రముగా పరాక్రమము చూపు ఆ మంత్రిపుత్రులు యుద్ధములో మరణించి రని విని, శూరులైన ఐదుగురు సేనానాయకులను పంపెను.(119-121)

నేను సైన్యసహితముగా ఆ మంత్రిపుత్రుల నందరినీ చంపివేసితిని. అప్పుడు రావణుడు, మహాబలవంతుడు తన పుత్రుడు అయిన అక్షకుమారుని చాలామంది రాక్షసులతో కూడ పంపెను. మండోదరి పుత్రుడు, యుద్ధములో నేర్పు కలవాడు అయిన ఆ అక్షకుమారుడు కత్తి, డాలు ధరించి ఆకాశము పైకి ఎగురగా హటాత్తుగా అతని పాదాలు పట్టుకుని, అనేక పర్యాయములు త్రిప్పి నేలకు వేసికొట్టి ముద్ద అగునట్లు చేసితిని.(122-124)

ఆ రావణుడు, యుద్ధమునందు అక్షకుమారుడు మరణించినట్లు విని, చాల కోపించినవాడై, బలవంతుడు, యుద్ధములో చెడ్డ అహంకారము గలవాడు అయిన ఇంద్రజిత్తు అను మరొక కుమారుని పంపెను. నేను యుద్ధములో ఆ సైన్యమునంతా జయించి, రాక్షసశ్రేష్ఠుడైన ఇంద్రజిత్తును కాంతివిహీనునిగా చేసి చాలా సంతోషము పొందితిని. ఆ ఇంద్రజిత్తును గర్వముతో తీవ్రస్వభావులైన వీరులతో కూడ, ఎంతో నమ్మకముతో రావణుడే పంపెను.(125-127)

ఇంద్రజిత్తు తన సైన్యము నశించిపోవుట చూచి, నేను ఎదిరింపశక్యము కానివాడను అను విషయము కూడా తెలుసుకొని ఎక్కువ వేగమును చూపుచూ నన్ను బ్రహ్మాస్త్రముతో బంధించెను. పిమ్మట రాక్షసులు, అక్కడ నన్ను పట్టి త్రాళ్ళతో కట్టి రావణుని దగ్గరకు తీసికొని వెళ్ళిరి.(128, 129)

దురాత్ముడైన రావణుడు నన్ను చూచి మాటలాడెను. 'నీవు లంకకు ఎందుకు వచ్చినావు? రాక్షసులను అట్లు ఎందుకు వధించినావు?" అని ప్రశ్నించెను. "నేను ఈ పనులన్నీ సీతకొరకై చేసితిని" అని నేను చెప్పితిని. "రాక్షసరాజా! సీతను చూడవలె నని నీ భవనమునకు వచ్చితిని. నేను వాయుదేవుని ఔరసపుత్రుడను, వానరుడను, నాపేరు హనుమంతుడు."(130-132)

వానరుడనైన నేను రాముని దూతను, సుగ్రీవుని సచివుడను. నేను రాముని దౌత్యమును పురస్కరించుకొని ఇక్కడికి వచ్చినాను. మహాతేజశ్శాలియైన ఆ సుగ్రీవుడు, నీ కుశలమును అడిగినాడు. ధర్మ-అర్థ-కామములకు అనుకూలమైన, లాభకరమైన హితవచనము కూడా చెప్పినాడు.(133, 134)

"ఉన్నతములైన వృక్షములతో నిండిన ఋశ్యమూకపర్వతమునందు నివసించుచుండగా, యుద్ధములో గొప్ప పరాక్రమము గల రాముడు నాకు మిత్రుడైనాడు. రాజైన రాముడు నాతో "నా భార్యను రాక్షసుడు అపహరించినాడు. నీవు ఆ విషయమున నాకు సర్వవిధముల సాహాయ్యమునే చేయవలెను." అని పలికినాడు. నేను కూడ వాలివధను గూర్చి, ఆ రామునకు తెలిపి, "నీవు ఆ విషయమున నాకూ సాహాయ్యము చేయవలెను." అని అతనిని కోరితిని."(135-137)

సుగ్రీవుని రాజ్యమును వాలి హరించెను. అట్టి సుగ్రీవునితో మహాప్రభువు, లక్ష్మణసమేతుడు అయిన రాముడు అగ్నిసాక్షిగా స్నేహము చేసెను. ఆ రాముడు, యుద్ధములో, ఒక్కబాణముచేత వాలిని చంపి, వానరప్రభువైన సుగ్రీవుని వానరరాజుగా చేసినాడు.(138, 139)

"ఇప్పుడు మేము ఆ రామునకు సర్వవిధాలా సాహాయ్యము చేయవలసి ఉన్నది. అందుచేతనే ఈతనిని ధర్మానుసారముగా నీవద్దకు పంపుచున్నాను. వీరులైన వానరులు నీ సైన్యమును నశింపచేయుటకు ముందుగానే నీవు శీఘ్రముగా సీతను తీసికొని వచ్చి రామునకు ఇచ్చివేయుము. ఏ వానరులు, పిలిచినచో దేవతల దగ్గరకు కూడ వెళ్ళెదరో అట్టి వానరుల ప్రభావము తెలియనివారు

ఎవరు?"(140-142)

వానరరాజైన సుగ్రీవుడు నీతో ఇట్లు చెప్పినాడు అని నేను చెప్పగానే అతడు కోపించి, నేత్రముతో కాల్చుచున్నవాడు వలె నన్ను చూచెను. భయంకరమైన కర్మగల ఆ రావణుడు, నా ప్రభావము ఎట్టిదో తెలిసికొనక, నన్ను చంపవలసినదిగా ఆజ్ఞాపించెను.(143, 144)

అప్పుడు, గొప్ప బుద్ధిగల విభీషణు దను ఆ రావణుని సోదరుడు, నా నిమిత్తమై ఆ రాక్షసరాజును ప్రార్థించెను.(145)

"ఓ! రాక్షసశ్రేష్ఠా! ఇట్లు చేయకూడదు. ఈ నిశ్చయము విడచి పెట్టుము. నీవు రాజశాస్త్రమునకు విరుద్ధమైన మార్గమును అనుసరించుచున్నావు. రాజశాస్త్రాలలో దూతలను చంపుట అనేది కనబడలేదు. హితమును చెప్పే దూత యథార్థమును తెలిసికొనవలెను. ఎంత అపరాధము చేసినను, దూతకు ఏదైన వైరూప్యము(అవయవఖండనాదికము) చెప్పబడినది కాని శాస్త్రములలో దూతను చంపుట విధింపబడలేదు."(146-148)

రావణుడు విభీషణుని మాటలు విని, "ఇతని తోక కాల్చివేయుడు" అని రాక్షసులను ఆజ్ఞాపించెను.(149)

వెంటనే రాక్షసులు జనపనార గుడ్డలతోను చినిగిపోయిన నూలుబట్టలతోను, నా తోక అంతటా చుట్టబెట్టిరి. సంనాహములను పూర్తి చేసిన, తీవ్రమైన పరాక్రమము గల ఆ రాక్షసులు, నన్ను కఱ్ఱలతోను, పిడికిళ్ళతోను కొట్టుచు, అనేకములైన పాశములచే బంధింపబడి, రాక్షసులచేత కదలకుండ చేయబడిన నా పుచ్ఛమును కాల్చిరి. పిమ్మట శూరులైన ఆ రాక్షసులు బంధింపబడి, అగ్నిచే చుట్టబడిన నన్ను నగరద్వారమువద్దకు తీసికొని పోయి, నన్ను గూర్చి, రాజమార్గములో ఘోషణ చేసిరి.(150-152)

నేను చాల పెద్దదైన రూపమును మరల చిన్నదిగా చేసి, ఆ బంధమును విడిపించుకొని, స్వాభావికస్థితిని పొంది మరల ఆ ఇనుపపరిఘను తీసికొని ఆ రాక్షసు లందరినీ చంపితిని. పిమ్మట వేగముగా ఆ నగరద్వారముపైకి దుమికితిని. ప్రజ్వలించుచున్న పుచ్ఛముచేత, బురుజులతోను, ప్రాకారములతోను, గోపురములతోను కూడిన ఆ నగరమును ప్రళయకాలము నందలి అగ్ని ప్రజలను దహించి వేసినట్లు ఏమాత్రము కంగారుపడక, కాల్చివేసితిని.(153-155)

"లంక కాలిపోయినది గాన సీత కూడ కాలిపోయియే ఉండును. సందేహము లేదు. నేను రాముని ఈ మహాకార్యమును వ్యర్థము చేసితిని." ఈ విధముగా శోకాక్రాంతుడనై నేను చింత పొందితిని. పిమ్మట "జానకి దహింపబడలేదు" అని ఆశ్చర్యముతో మాటలాడుచున్న చారణుల, మంగళకరములైన అక్షరములు గల వాక్కును వింటిని.(156-159)

ఆశ్చర్యకరమైన ఆ మాటలు విన్న పిమ్మట నాకు - "జానకి దహింపబడియుండదు." అను ఆలోచన కలిగినది. కొన్ని సుశకునములను బట్టి కూడ అట్లు ఊహించితిని. నా తోక కాల్చబడుచున్నను అగ్ని నన్ను దహించుటలేదు. నా హృదయము కూడ సంతుష్టముగా ఉన్నది. వాయువులు మంచి గంధమును ప్రసరింపచేయుచున్నవి. పూర్వము సఫలములుగా చూడబడిన ఆ శకునములచేతను, గొప్ప గుణములు గల కారణములచేతను, తప్పక యథార్థములైన ఋషుల వాక్యములచేతను నామనస్సు సంతోషించినది.(160-162)

సీతను మరల చూచి, ఆమె అనుజ్ఞ పొంది, పిమ్మట అరిష్టపర్వతమును మరల చేరి, మిమ్ములను చూడవలెనను కోరికతో మరల ఎగురుట (సముద్రలంఘనము) ప్రారంభించితిని. పిమ్మట నేను వాయు-చంద్ర-సూర్య-సిద్ధ-గంధర్వులచే సేవింపబడు ఆకాశమార్గమును అవలంబించి, ఇక్కడ మిమ్ములను చూచితిని.(163, 164)

రాముని ప్రభావముచేత, మీ తేజస్సుచేత, సుగ్రీవుని కార్యము సాధించుటకు నేను అన్ని పనులు చేసితిని. నేను అక్కడ ఈ కార్యములనన్నింటిని తగు విధముగా చేసితిని. నేను చేయగా మిగిలిన కార్యమంతా చేయుడు."(165, 166)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

ఏబది తొమ్మిదవ సర్గము

హనుమంతుడు సీత దురవస్థను వర్ణించి చెప్పి, లంకను ఆక్రమించుటకై వానరులను ప్రోత్సాహపరచుట.

హనుమంతుడు జరిగిన ఈ విషయము అంతా చెప్పి, మరల, తాను చెప్పదలచిన మాటలను ఇట్లు చెప్పెను.(1)

"సీతాదేవి పాతివ్రత్యమహిమచే రాముని ప్రయత్నము, సుగ్రీవుని ఉత్సాహమూ కూడా సఫలములు కానున్నవి. భక్తితో నా మనస్సు ఆమెపై లగ్నమైనవి. రాక్షసరాజైన రావణుడు అన్ని విధముల చాల బలము కలవాడు. ఇతడు తన తపోబలముచేత లోకాలను కాల్చివేయగలడు. కోపించినచో ఎవరి నైనను నశింపచేయగలడు. రావణుడు ఆమెను స్పృశించినను అతని శరీరము భస్మము కాలేదన్నచో దానికి కారణము అతని తపస్సే. కోపము చేత మనస్సు కలుషమైనపుడు సీత చేయగలిగినదానిని, చేతితో స్పృశించిన అగ్నిజ్వాల కూడా చేయజాలదు.(2-4)

మీకు చెప్పిన విధముగ ఈ కార్యము ఈ విధముగా ఉన్నది. ఇట్టి పరిస్థితిలో జాంబవంతుడు మొదలైన వానరనాయకుల అనుజ్ఞ తీసికొని, సీతనుకూడ మనతో తీసికొని వెళ్ళియే, ఆ రామలక్ష్మణులను చూచుట యుక్తముకదా!(5)

రాక్షసగణములతో కూడిన ఆ లంకాపట్టణము నశింపచేయుటకు మహాబలశాలియైన రావణుని సంహరించుటకు కూడ నే నొక్కడనే చాలుదును. మీరందరు బలవంతులు. మనస్సును వశములో ఉంచుకొన్నవారు. అస్త్రప్రయోగమునందు నిపుణులు. శూరులు. విజయము కోరువారు. అట్టి మీతో కలిసి యుద్ధానికి వెళ్ళినచో చెప్పవలెనా!(6, 7)

సైన్యముతో యుద్ధమునకు వచ్చిన రావణుని, అతని ముందు నడచు పరివారమును, అతని పుత్రులను, సహోదరులను కూడా యుద్ధములో వధించగలను. బ్రహ్మాస్త్రమును, ఐంద్రాస్త్రమును, రౌద్రాస్త్రమును, వాయవ్యాస్త్రమును, వరుణాస్త్రమును, ఇంద్రజిత్తు ప్రయోగించు చూచుటకు శక్యముకాని ఇతరాస్త్రములను కూడా యుద్ధములో ఎగురగొట్టి వేయగలను. రాక్షసులను చంపగలను. మీరు అనుమతించినచో నా పరాక్రమముచే ఆ రావణుని బంధించగలదు. యుద్ధములో నేను నిరంతరముగా వర్షించిన శిలావృష్టి దేవతలను కూడా చంపగలదు. రాక్షసుల మాట చెప్పవలెనా?(8-12)

సముద్రము తీరము దాటిన దాటవచ్చును. మందరపర్వతము చలింపవచ్చును. కాని సమరములో జాంబవంతుణ్ణి శత్రుసేన కదల్చజాలదు. వీరుడైన వాలిపుత్రుడు అంగదుడు ఒక్కడే, సకలరాక్షససముదాయముల నాయకులను కూడ, సంహరించుటకు సమర్థుడు. మహాత్ముడైన పనసుడు, నీలుడు చూపు మహావేగముచేత మందరపర్వతముకూడ, భగ్నమైపోవును. యుద్ధములో రాక్షసుల విషయము చెప్పవలెనా?(13-15)

దేవ-అసుర-గంధర్వ-ఉరగ-పక్షులలో ఎవ్వరైన మైందునకు గాని, ద్వివిదునకు గాని ఎదురుగా నిలిచి యుద్ధము చేయగలరా! చెప్పుడు. అశ్వినీదేవతల పుత్రులూ, మహాభాగ్యవంతులూ అయిన ఈ మైందద్వివిదులు వానరులలో శ్రేష్ఠులు. రణరంగములో వీరిని ఎదిరించి యుద్ధము చేయగలవా డెవ్వడూ కనబడడు. బ్రహ్మదేవు డిచ్చిన వరమువలన కలిగిన అతిశయముచే దృప్తులై, వానరశ్రేష్ఠులైన ఈ మైందద్వివిదులు అమృతమును భుజించిరి. పూర్వము, బ్రహ్మదేవుడు ఈ మైందద్వివిదులకు ఎవ్వరిచేతను చంపశక్యము కాకుండుట అను సాటిలేని వరమును ఇచ్చెను.(16-19)

వరమువలన కలిగిన అతిశయముచేత మదించిన వీరులైన ఈ మైందద్వివిదులు, గొప్ప దేవతాసైన్యమును జయించి అమృతమును త్రాగిరి. ఇతరవానరు లందరిమాట అట్లుండగా, ఈ మైందద్వివిదులే కోపించినచో అశ్వములతోను, ఏనుగులతోను కూడిన ఆ లంకానగరమునంతా నశింపచేయ గలరు.(20, 21)

నేనే లంకను నశింపచేసి, కాల్చి భస్మముచేసి అన్ని రాజమార్గములందు పేరును చాటితిని.(22)

"మహాబలశాలియైన రాముడు, అధికమైన బలము గల లక్ష్మణుడు సర్వోత్కర్షగా ఉన్నారు. రామునిచేత పాలింపబడిన వానర రాజైన సుగ్రీవుడు సర్వోత్కర్షగా ఉన్నాడు. వాయుపుత్రుడనైన నేను రాముని దాసుడనైన హనుమంతుడను." అని నేను రామాదుల పేర్లను అంతటా ఘోషించితిని.(23, 24)

దురాత్ముడైన రావణుని అశోకవనమధ్యమునందు, శింశుపావృక్షమూలమునందు మహాపతివ్రతయైన సీత దైన్యముతో ఉన్నది. శోకముతోను, మనస్తాపముతోను కృశించిన ఆమె చుట్టూ రాక్షసస్త్రీలు కాపలా కాయుచున్నారు. ఆమె, చుట్టూ మేఘలేఖ ఉన్న చంద్రలేఖవలె కాంతివిహీనురాలుగా ఉన్నది. ఆమె,

బలముచేత గర్వించిన రావణుని గూర్చి మనసా కూడ స్మరించుటలేదు.(25,26)

పతివ్రతయైన జానకి లంకలో నిరోధింపబడి ఉన్నది. మంగళప్రదురాలైన ఆ వైదేహి సర్వవిధముల రామునియందు అనురాగవంతురాలై ఉన్నది. శచీదేవి దేవేంద్రునియందు ఏకాగ్రచిత్తురాలై ఉన్నట్లు, రామునియందు ఏకాగ్రచిత్తురాలై ఉన్నది.(27,28)

ఆ సీత ఆ ఒక్కవస్త్రమునే చుట్టబెట్టుకొని, శరీరమంతా దుమ్ము కప్పివేయుటచే కాంతివిహీనురాలై ఉన్నది. ఆమె శరీరము శోకముచేత, సంతాపముచేత దుర్బలమై పోయినది. ఆమె భర్త హితమునే సర్వవిధాల కోరుకొనుచున్నది.(29)

ఆ సీతను నేను రాక్షసస్త్రీలమధ్య ఉద్యానమునందు చూచితిని. ఆమెను రాక్షసస్త్రీలు మాటిమాటికి భయపెట్టుచుండిరి. ఆమె ఒకే జడతో దీనురాలై ఆమె భర్తను గురించిన చింతలో నిమగ్నయై ఉన్నది. నేలపై శయనించుచు, రంగు మారిపోయిన శరీరముతో ఆమె శిశిరర్తువునందలి పద్మలతవలె ఉన్నది. ఆమె రావణుని విషయమున విముఖురాలై మరణించవలెనని నిశ్చయించుకొన్నది. (30,31)

నేను ఆ సీతకు అతికష్టముగా విశ్వాసము కలిగించితిని. పిమ్మట ఆమెతో మాటలాడి విషయములన్నీ తెలిపితిని. రామసుగ్రీవుల మధ్య స్నేహము ఏర్పడిన దను విషయము విని ఆమె సంతోషము పొందినది. మహాత్మురాలైన ఆ సీతాదేవి అపరాధము చేసిన ఆ రావణుని చంపుటలేదన్నచో అందుకు నియమములను పాటించుటయందు ఆమె కున్న శ్రద్ధ, భర్తమీద ఉత్తమమైన భక్తి కారణము.(32-34)

ఆ రావణుని చంపుటకు రాముడు కేవలము నిమిత్తము మాత్రమే కాగలడు. స్వభావముచేతనే సన్నని శరీరము గల ఆ సీత, రాముని వినియోగముచేత కృశించినదై, ప్రతిపత్తునందు చదివేవాని చదువువలె చాల సన్నబడి పోయినది. మహాభాగ్యవంతురాలైన సీత ఈ విధముగా లంకానగరములో శోకములో మునిగి ఉన్నది. అందుచేత ఈ విషయమునందు చేయవలసిన ప్రతిక్రియ చేయబడుగాక."(35,36)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని ఏబది తొమ్మిదవ సర్గము సమాప్తము.

అరువదవ సర్గము

లంకను జయించి సీతను మనమే తీసికొని రావలెనని అంగదుడు పలుకుట; అట్లు చేయుట యుక్తము కాదని జాంబవంతుదు చెప్పుట.

హనుమంతుని మాటలు విని అంగదుడు ఇట్లు పలికెను. "వానరులారా! దేవిని చూచిన పిమ్మట కూడ మనము ఆమెను మనతో తీసికొనిపోకుండా మహాత్ముడైన రాముని వద్దకు వెళ్లుట యుక్తముకాదు. "దేవిని చూచినాము, కాని ఆమెను తీసికొనిరాలేదు." అని ప్రసిద్ధమైన పరాక్రమము గల మీరు అక్కడికి వెళ్ళి చెప్పుట అయుక్తమని నా అభిప్రాయము. (1,2)

దేవతలతోను, దైత్యులతోను కూడిన లోకములలో ఎగురుటయందు గాని, పరాక్రమమునందు గాని మనతో సమానుడు ఎవ్వడూ లేదు కదా! రాక్షసులలోని వీరుల నందరినీ హనుమంతు డీవిధముగా చంపివేసినాడు కాదా? ఇంక మనము చేయవలసిన మరొక పని ఏమున్నది? జానకిని తీసుకొనియే వెళ్ళెదము."(3, 4)

ఏ కార్యము ఎట్లు చేయవలెనో తెలిసినవాడు, వానరశ్రేష్ఠుడు అయిన జాంబవంతుడు చాలా సంతోషించినవాడై, ఈ విధముగా సంకల్పము చేసిన ఆ అంగదునితో ఉత్తమమైన అర్థము గల వాక్యమును పలికెను.(5)

"రాజకుమారా! నీవు చేసిన ఆలోచన మనకు తగనిది కాదు. యుక్తమైనదే. కాని రాముని ఆలోచన ఎట్లు ఉండునో ఆ విధముగా నీవు కార్యసిద్ధి కలుగునట్లు ఆలోచించుము."(6)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువదవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది ఒకటవ సర్గము

వానరులు మధువనములో ప్రవేశించి మధువును, ఫలములను యథేష్టముగా తినుట.

పిమ్మట అంగదుడు మొదలైన వీరులైన వానరులూ, వానరశ్రేష్ఠుడైన హనుమంతుడూ జాంబవంతుని వాక్యమును అంగీకరించిరి.(1)

పిమ్మట, మేరు మందరపర్వతముల వలె, మదించిన మహాగజముల వలె ఉన్న ఆ వానరశ్రేష్ఠు లందరు, వాయుపుత్రుణ్ణి ముందు ఉంచుకొని మహేంద్రాద్రిని విడచి, సంతోషముతో ఎగిరి వెళ్ళిరి. పెద్ద దేహములు, అధికమైన బలముగల వాళ్ళు ఆకాశమును కప్పివేయుచున్నట్లు ఉండిరి. సమస్త ప్రాణులచేత గౌరవింపబడుచున్న బుద్ధిశాలీ, మహాబలుడూ అయిన, మహావేగవంతుడైన హనుమంతుని వారు తమ దృష్టులతో మోయునట్లు ఉండిరి. రాముని కార్యమును సఫలము చేయుటకు, గొప్ప కీర్తిని సంపాదించుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. కార్యమును సఫలము చేసికొని, ఆ కార్యసిద్ధిచే అధికోత్సాహముతో ఉండిరి. వారందరూ ప్రియవార్తను చెప్పుటకు తొందరపడుచుండిరి. అందరు యుద్ధమును అభినందించుచుండిరి. ఆత్మాభిమానవంతులైన వారందరు రాముని విషయమున రావణుడు చేసిన అపకారమునకు ప్రతిక్రియ చేయ నిశ్చయించుకొని యుండిరి.(2-6)

పిమ్మట ఆ వానరులు ఆకాశముపైకి ఎగిరి, తేలియాడుచు, వృక్షములతోను లతలతోను కూడిన, నందనవనముతో సమానమైన, ఉద్యానవనమును చేరిరి. మహాత్ముడు, వానరరాజు అయిన సుగ్రీవుని మేనమామ, మహాపరాక్రమవంతుడు అయిన దధిముఖుడు అను వానరుడు ఎల్లప్పుడు దానిని రక్షించుచుండును.(7-9)

ఆ వానరులు, వానరరాజైన సుగ్రీవుని మనస్సుకు చాల ప్రియమైన ఆ గొప్ప వనమును చేరగానే వారికి దానిలోని మధువు మొదలగువాటిని ఆస్వాదించుటకు ఎక్కువ ఆసక్తి కలిగెను. పిమ్మట తేనెవలె పింగలవర్ణము గల ఆ వానరులు గొప్పదైన ఆ మధువనమును చూచి, సంతోషించినవారై, మధువుల నిమిత్తమై అంగదుని ప్రార్థించిరి.(10, 11)

అంగదుడు, జాంబవంతుడు మొదలైన వృద్ధులైన వానరుల అనుమతి తీసుకొని, వానరులకు మధువును భక్షించుటకు అనుమతి ఇచ్చెను. అట్లు అనుమతింపబడిన

ఆ వానరులు అందరు చాల సంతోషించిరి. ఈ విధముగా ప్రేరితులై సంతోషించిన ఆ వానరులు నృత్యము చేసిరి.(12,13)

మధుమదముచేత కొందరు పాడుచున్నారు. కొందరు దండాలు పెట్టుచున్నారు. కొందరు ఆడుచున్నారు. కొందరు నవ్వుచున్నారు. కొందరు క్రిందపడుచున్నారు. కొందరు పచార్లు చేయుచున్నారు. కొందరు ఎగురుచున్నారు. కొందరు ఏమేమో ప్రేలుచున్నారు. కొందరు ఒండొరులతో చట్టాబట్టాలు వేసికొని తిరుగుచున్నారు. కొందరు ఒండొరులమీద ఎక్కుచున్నారు. కొందరు ఒండొరులతో మాటలాడుకొనుచున్నారు. కొందరు ఒండొరులతో క్రీడించుచున్నారు.(14,15)

కొందరు ఒక చెట్టుమీదనుంచి మరొక చెట్టువైపుకు పరుగెత్తుచున్నారు. కొందరు చెట్టుమీదనుంచి నేలమీదికి ఉరుకుచున్నారు. కొందరు మహావేగముతో నేలమీదనుంచి మహావృక్షములపైకి పరుగెత్తుచున్నారు. ఒకడు పాడుచుండగా మరొకడు నవ్వుతూ అతనిని చేరుచున్నాడు. నవ్వుచున్నవానిని మరొకడు ఏడ్చుచు సమీపించుచున్నాడు. ఏడ్చుచున్నవానిని మరొకడు గెంటుచు సమీపించుచున్నాడు. గెంటుచున్న వానిని మరొకడు అరచుచు సమీపించుచున్నాడు.(16, 17)

మధువును అధికముగా త్రాగుటచే మనస్సులూ, చేష్టలూ కూడ తీవ్రములుగా ఉండుటచేత ఆ వానరసైన్య మంతా వ్యాకులముగా ఉండెను. ఆ సైన్యములో మత్తెక్కనివాడు కాని, తృప్తిచెందనివాడు కాని లేకుండెను.(18)

అప్పుడు దధిముఖు దను వానరుడు, వానరులందరు ఆ వనమును భక్షించుటను, వృక్షముల ఆకులను, ఫలములను పాడుచేయుచుండుటను చూచి కోపముతో వాళ్ళను నివారించెను. వనమునకు రక్షకుడు, ఉగ్రమైన తేజస్సు కలవాడు, వృద్ధవానరవీరుడు అయిన దధిముఖుడు మితిమీరి ప్రవర్తించుచున్న ఆ వానరులు భయపెట్టగా, వాళ్ళనుండి వనమును రక్షించు విషయమున మరియొక ఆలోచన చేసెను.(19, 20)

కొందరితో పరుషవాక్యములు పలికెను. ధైర్యముగా మరికొందరిని ఎట్టి అడ్డము లేకుండ అరచేతులతో కొట్టెను. కొంతమంది దగ్గరకు వెళ్ళి వాళ్ళతో కలహించెను. కొందరిని సామపూర్వకముగా ప్రార్థించెను. ఆ దధిముఖుడు బలప్రయోగము చేసి నివారించగా, మధుమదము చేత నివారింపశక్యముకాని వేగముతో, ఆ వానరులు భయము విడచి, దోష మను విషయము కూడ గుర్తించక, ఆ దధిముఖుని ఎదిరించి ఇటు అటు లాగిరి. ఆ వానరు లందరూ, మదావేశముతో, ఆ దధిముఖుని గోళ్ళతో చీల్చుచు, దంతాలతో కరచుచు, అరచేతులతోను, పాదాలతోను, ప్రాణాలు పోవునా అన్నట్లు కొట్టుచు ఆ మహావనములోని పదార్థాలనన్నింటినీ కాజేసిరి.(21-23)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది ఒకటవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది రెండవ సర్గము

వానరులు దధిముఖుని, ఇతర వనరక్షకులను పరాభవించుట; దధిముఖుడు భృత్యసహితుడై సుగ్రీవుని వద్దకు వెళ్ళుట.

వానరులలో వృషభము వంటివాడు, వానరులలో అత్యుత్తముడు అయిన హనుమంతుడు వాళ్ళతో, "ఓ! వానరులారా! మీరేమీ దిగులు లేకుండా మధువును సేవించండి. నేను మీకు అడ్డు చెప్పే వారిని నివారించెదను." అనెను.(1)

అంగదుడు హనుమంతుని మాటలు విని, సంతోషించిన మనస్సుకలవాడై, "వానరులు మధువును త్రాగుదురుగాక. కార్యము సాధించుకొని వచ్చిన హనుమంతుని మాట చేయకూడని దైనను నేను తప్పక చేయవలెను. ఇలాంటి మాట విషయము చెప్పవలెనా?" అని పలికెను.(2, 3)

వానరులు అంగదుని ముఖము నుండి వచ్చిన మాట విని చాలా సంతోషించి, "బాగు బాగు" అని అభినందించిరి. వానరు లందరు వానరశ్రేష్ఠుడైన అంగదుని పూజించి మధువనమున్న చోటికి నదీవేగము వృక్షముపైపు వెళ్ళునట్లు వెళ్ళిరి. సీతను చూచి, విని యుండుటచేతను, అంగదుడు అనుమతించుటచేతను నిర్భయులై, ఆ వానరు లందరు మధువనములో ప్రవేశించి వనపాలకులను పరాక్రమముచేత ఆక్రమించి, మధువును త్రాగిరి. రుచిగానున్న ఫలములను తినిరి.(4-7)

తమను అడ్డుకొనుటకై వందలు వందలుగా వచ్చిన వనపాలకులపైకి దుమికి వాళ్ళను కొట్టిరి. బాహువులతో ద్రోణముల కొలది మధువులు గ్రహించి త్రాగిరి. మరి కొందరు అడ్డుకొనేవాళ్ళను కొట్టరి.(8, 9)

కొంతమంది వానరులు మధువులను కడుపు పట్టినంత త్రాగి, త్రాగగా మిగిలినదానిని దూరముగా విసిరివేయుచుండిరి. కొందరు, త్రాగగా మిగిలిన మధువు చేత పట్టుకొని తీవ్రమైన మదముతో ఒకరిమీదికి ఒకరు దుముకుచుండిరి. కొందరు కొమ్మలు పట్టుకొని చెట్ల మొదళ్ళ దగ్గర కూర్చుండిరి. ఎక్కువమత్తులో ఉన్నవాళ్ళు ఆకులు పరుచుకొని పండుకొనిరి.(10, 11)

మధుపానముచే మత్తెక్కిన కొందరు వానరులు, ఉన్మత్తులై, సంతోషముతో ఒకరినొకరు త్రోసికొనుచుండిరి. మరికొందరు తొట్రుపడుచుండిరి. కొందరు సింహనాదములు చేయుచుండిరి. కొందరు సంతోషించి ఈలలు వేయుచుండిరి. మధువుచేత ఎక్కువ మత్తెక్కిన మరికొందరు నేలమీద నిద్రించుచుండిరి. కొందరు ఏమేమో వికృతచేష్టలు చేసి నవ్వుచుండగా, మరికొందరు మరొక చేష్ట చేయుచుండిరి. కొందరు తాము చేసిన దానిని గూర్చి వర్ణించి చెప్పుచుండగా మరికొందరు దానిని మరొక విధముగా అర్థము చేసుకొనుచుండిరి.(12-14)

ఆ మధువనములో దధిముఖుని కింకరులైన మధుపాలకులు ఆ భయంకరులైన వానరులు బాధించుటచే నలుదిక్కులకు పారిపోయిరి. ఆ వానరులు ఆ రక్షకులను మోకాళ్ళతో పొడిచి, నేలమీద ఈడ్చుచు, వాళ్ళకు గుహ్యప్రదేశమును చూపిరి. అప్పుడు ఆ రక్షకులు చాల భయపడి దధిముఖుని వద్దకు వెళ్ళి, "హనుమంతుని అనుజ్ఞ పొంది వానరులు మధువనమును తమ ఇష్టము వచ్చినట్లు పాడుచేసినారు. మమ్ములను మోకాళ్ళతో పొడిచి ఈడ్చినారు. మాకు గుహ్యప్రదేశములను కూడా(ఎవరికి చెప్పుకుంటారో చెప్పుకోండి అన్నట్లు) చూపినారు." అని చెప్పిరి.(15-17)

దధిముఖుడు మధువనము పాడుచేయబడినదను విషయము విని, ఆ వానరులను ఓదార్చుచు, "ఇటు రండి. మనము అక్కడికి వెళ్ళి, బలముచేత దృప్తులై మధువును భక్షించుచున్న ఆ వానరులను బలప్రయోగముచేతనే నివారించెదము." అని వారికి చెప్పెను.(18, 19)

వీరులైన ఆ వానరశ్రేష్ఠులు దధిముఖుని మాటలు విని, వెంటనే అతనితో కలసి మరల ఆ మధువనమునకు వెళ్ళిరి. దధిముఖుడు ఆ వానరులమధ్య వృక్షమును

గ్రహించి వేగముగా పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. అతని అనుచరులైన వానరులు కూడా పరుగెత్తుకొని వచ్చిరి. ఆ వానరులు కోపించినవారై, రాళ్ళు, చెట్లు, కొండలు పట్టుకొని అంగదాదివానరశ్రేష్ఠు లున్న చోటికి వెళ్ళిరి. ఆ వానరులు తమ ప్రభువు ఆజ్ఞను మనస్సులో ఉంచుకొని, మద్దిచెట్లను, తాటిచెట్లను, శిలలను ఆయుధములుగా ధరించి తొందరగా పరుగెత్తి వెళ్ళి అక్కడ, చెట్లమీద, చెట్ల మొదళ్ళలోను ఉన్న, బలముచే దృప్తులైన వానరులను ఆక్రమించిరి.(20-24)

అప్పుడు, కోపముతో వచ్చుచున్న ఆ దధిముఖుని చూచి, హనుమంతుడు మొదలైన ఆ వానరశ్రేష్ఠులు వేగముతో అతనిని ఎదిరించుటకై వెళ్ళిరి. వృక్షము ధరించి వచ్చుచున్న మహాబాహువు, మహాబలుడు అయిన తండ్రి మేనమామయైన ఆ దధిముఖుని చూచి, అంగదుడు కోపముతో, బాహువులతో కొట్టెను. ఆ అంగదుడు మదాంధుడై ఇతడు ఆర్యకుడు అను విషయమును కూడా గుర్తించలేదు. పిదప శీఘ్రముగా అతనిని వేగముగా నేలమీద పడవేసి నలిపివేసెను.(25-27)

అప్పుడా వీరుడైన దధిముఖుని బాహువులు, తొడలు, భుజములు విరిగిపోయెను. రక్తముతో తడిసి వ్యాకులుడై అతడు వెంటనే ముహూర్తకాలము పాటు మూర్ఛచెందెను. సుగ్రీవుని మేనమామయైన ఆ దధిముఖుడు వెంటనే తెప్పరిల్లి, చాలా కోపించినవాడై, మధువు త్రాగి మత్తెక్కి ఉన్న ఆ వానరులను దండప్రయోగముచేసి నివారించెను.(28, 29)

ఆ దధిముఖుడు ఆ వానరుల నుండి ఎట్లో తప్పించుకొని, ఏకాంత స్థానమునకు వెళ్ళి, అక్కడికి వచ్చిన తన భృత్యులతో, "ఈ వానరులను ఇట్లే ఉండనిందు. మనము, మనప్రభువు, విశాలమైన కంఠము గలవాడు అయిన సుగ్రీవుడు రామునితో ఎక్కడ ఉన్నాడో అక్కడికి వెళ్ళెదము. అంగదుడు చేసిన అపరాధమును అంతా రాజుకు చెప్పెదను. నా మాట విని, అతడు కోపముతో వానరులను అందరినీ చంపించగలడు.(30-32)

ఈ మధువనము రాజుకు చాల ఇష్టమైనది. శ్రేష్ఠము. దేవతలచేత కూడా ఆక్రమించ శక్యముకాని ఈ వనము మహాత్ముడైన సుగ్రీవుని తండ్రి తాతలనుండి వచ్చుచున్నది. మధువునందు దురాశాపరులైన ఈ వానరుల ఆయుస్సు క్షీణించినది. స్నేహితులు సహితముగా వీరినందరినీ ఆ సుగ్రీవుడు దండించి చంపించగలడు. రాజాజ్ఞను తిరస్కరించిన ఈ దుర్బుద్ధులు చంపదగినవారు. వీరి పనులు శమించకపోవుటచే కలిగిన మన కోపము సఫలము కాగలదు."(33-35)

ఇట్లు పలికి, వారితో కూడినవాడై, శీఘ్రముగా ఎగిరి వెళ్ళెను. ఆ దధిముఖుడు రెండవ నిమిషములో సూర్యకుమారుడు, ధీమంతుడు, వానరుడు అయిన సుగ్రీవు దున్న చోటికి వెళ్ళెను.(36, 37)

రాముణ్ణి, లక్ష్మణుణ్ణి, సుగ్రీవుణ్ణి చూచి ఆకాశమునుండి చదునైన నేలపై దిగెను. వనపాలకులకు ప్రధానాధిపతియైన మహాపరాక్రమవంతుడైన దధిముఖుడు, దీనమైన ముఖముతో, శిరస్సుపై అంజలి ఘటించి, నేలపై పడి, సుగ్రీవుని మంగళకరములైన పాదములను శిరస్సుతో స్పృశించి నమస్కరించెను.(38-40)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది రెండవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది మూడవ సర్గము

మధువనమును ధ్వంసింపచేసిన వార్త దధిముఖునినుండి విని, హనుమదాదులు కార్యము సాధించి యుందురని సుగ్రీవుడు ఊహించుట.

పిమ్మట తన పాదములపై శిరస్సు ఉంచి నమస్కరించుచున్న దధిముఖుణ్ణి చూడగానే, వానరశ్రేష్ఠుడైన సుగ్రీవుడు దిగులు చెందిన మనస్సుతో, "ఓ! వీరుడా! లెమ్ము లెమ్ము. నీవు నా పాదములపై ఎందుకు పడినావు? నీకు అభయమగుగాక. ఏమి జరిగినదో అంతా చెప్పుము." అని ధైర్యము చెప్పెను.(1, 2)

మహాత్ముడైన సుగ్రీవు డీవిధముగా విశ్వాసము కలిగించగా, చాల బుద్ధిమంతుడైన దధిముఖుడు లేచి, "రాజా! మధువనమును నీ తండ్రియైన ఋక్షరజస్సుగాని, నీవు గాని, వాలిగాని, స్వేచ్ఛగా అనుభవించుటకై పూర్వమెవ్వరికీ అనుజ్ఞ ఇచ్చిఉండలేదు కదా. ఆ మధువనమును వానరులు భక్షించివేసినారు. ఈ వనరక్షకులు వారిని అడ్డుకొనగా ఆ వానరులు వీళ్ళను లెక్కచేయక, మధువులను తినివేయుచున్నారు; త్రాగివేయుచున్నారు.(3-5)

కొందరు త్రాగగా మిగిలిన దానిని పారవేయుచుండగా, మరికొందరు దానిని తీసికొని భక్షించుచున్నారు. మేము వాళ్ళను నివారింపగా కోపముతో కనుబొమ్మలు విరచుచున్నారు. ఈ వనపాలకులు తొందరగా వెళ్ళి వాళ్ళను నివారింపగా, ఆ వానరశ్రేష్ఠులు, కోపముతో వీళ్ళను బెదిరించిరి. ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! అప్పుడు కోపముచేత ఎఱ్ఱనైన నేత్రములతో, అధికసంఖ్యలో ఉన్న వీరులైన, ఆ వానరులు, వనరక్షకులను

తరిమివేసిరి. ఆ వానరులు, ఈ వనరక్షకులలో కొందరిని చేతులతో కొట్టిరి. కొందరిని మోకాళ్ళతో పొడిచిరి. ఇష్టము వచ్చినట్లు ఈడ్చి గుహ్యప్రదేశము కూడా చూపించిరి. (6-9)

నీవు ప్రభువుగా ఉండగా కూడా శూరులైన ఈ వనరక్షకులను ఆ వానరులు ఈ విధముగా కొట్టి, మధువనమును పూర్తిగా భక్షించివేయుచున్నారు" అని చెప్పెను. (10)

దధిముఖు డీవిధముగా సుగ్రీవునకు విజ్ఞాపన చేయుచుండగా, మహాబుద్ధిశాలి, శత్రువీరసంహారకుడు అయిన లక్ష్మణుడు సుగ్రీవుని, "రాజా! వనపాలకుడైన ఈ వానరుడు ఎందుకు వచ్చినాడు? ఇతడు దుఃఖితుడై ఏదో విషయమును గూర్చి చెప్పుచున్నాడు; అది ఏమి?" అని ప్రశ్నించెను. (11, 12)

మహాత్ముడైన లక్ష్మణుని మాటలు విని, మాటలలో నేర్పుగల సుగ్రీవుడు లక్ష్మణున కిట్లు బదులు చెప్పెను. (13)

"పూజ్యుడైన లక్ష్మణా! ఈ దధిముఖుడు - "దక్షిణదిక్కు వెదకి తిరిగి వచ్చిన వానరశ్రేష్ఠులు, వీరులు అయిన అంగదాదివానరులు మధువును తినివేసినారు." అని చెప్పుచున్నాడు. తిరిగి వచ్చిన ఈ వానరులు మధువనమును ఆక్రమించి, దానిని పాడుచేసి, దానినంతనూ అనుభవించినారనగా, తాము వెళ్ళిన పనిని సఫలము చేసికొననిచో వారట్లు ప్రవర్తించరు. (14-16)

ఆ వానరులు మధువనమును ఆక్రమించినా రనగా వానరులు పనిని సాధించియే ఉందురు. దేవి కనబడినది; సందేహము లేదు. మరెవ్వరో కాదు; హనుమంతుడే ఆ దేవిని చూచి ఉండును. హనుమంతుడు తప్ప మరెవ్వరూ ఈ పని సాధించజాలరు. వానరశ్రేష్ఠుడైన ఆ హనుమంతునిలో కార్యసిద్ధి, ఆలోచనాశక్తి, ప్రయత్నము, పరాక్రమము, శాస్త్రజ్ఞానము మొదలైన మంచి లక్షణములు స్థిరముగా ఉన్నవి. (17, 18)

ఏ కార్యసంపాదనమునందు జాంబవంతుడు అధ్యక్షుడుగా ఉండునో, అది తప్పక సఫలమగును గాని, మరొక విధముగా కాజాలదు. అంగదుడు మొదలైన వీరులు మధువనమును భగ్నము చేసినారట. వనపాలకు లందరూ కలసి నివారించగా వాళ్ళను మోకాళ్ళతో పొడిచినారట. ప్రసిద్ధమైన పరాక్రమము గల దధిముఖు డనే వానరుడు ఈవిషయమునే చెప్పుటకై, మనకందరికీ మధురమైన వాక్కు పలుకుచు

ఇక్కడికి వచ్చినాడు.(19-21)

ఓ! మహాబాహూ! లక్ష్మణా! సీత జాడ తెలిసిన దను సత్యము తెలుసుకొనుము. ఎందుచేత ననగా వానరు లందరూ చేరి మధువు త్రాగుచున్నారు. కీర్తిమంతులైన హనుమదాదివానరులు, సీతను చూడకపోయినచో, ఎవ్వరూ చొరగూడదు అను నియమముతో కాపాడబడుచున్న ఆ ఉత్తమమైన మధువనమును ఆక్రమించరు."(22, 23)

అప్పుడు రామసహితుడైన ధర్మాత్ముడైన లక్ష్మణుడు సంతోషించెను. సుగ్రీవుని ముఖమునుండి వెలువడిన, చెవులకు సుఖము కలిగించు ఆ వాణిని విని రాముడు, మహాబలశాలియైన లక్ష్మణుడు సంతోషించిరి.(24,25)

అందమైన కంఠము గల సుగ్రీవుడు దధిముఖుని మాటలు విని, చాలా సంతోషించి, అతనితో మరల ఇట్లు పలికెను.(26)

"వెళ్ళిన పని చేసికొని వచ్చిన ఆ వానరులు మధువనమును అనుభవించి నందుకు నేను సంతోషించుచున్నాను. పని పూర్తిచేసికొని వచ్చిన వాళ్ళు చేసిన ఆ పని(మధువనభంగము) క్షమింపదగినదే గాన క్షమించినాను. పని సఫలము చేసికొని వచ్చినవారు, సింహమువంటి దర్పము గలవారు అయిన హనుమంతుడు నాయకుడుగా ఉన్న ఆ వానరు లందరినీ చూడవలెననీ, సీతను పొందుటకు చేసిన ప్రయత్నము వినవలె ననీ రామలక్ష్మణులు, నేను కూడా కోరుచున్నాము."(27, 28)

సీతాన్వేషణకార్యము సఫలమగుటచే ఆ రామలక్ష్మణులిద్దరు సంతోషముతో వికసించిన నేత్రములు కలవారై, గగుర్పాటు చెందిరి. వారిని చూచి సుగ్రీవుడు శరీరము గగుర్పాటు చెందగా, కార్యసిద్ధి చేతులలో ఉన్నట్లు గ్రహించి చాల సంతోషించెను.(29)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది మూడవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది నాలుగవ సర్గము

హనుమంతుడు రామునకు నమస్కరించి తాను సీతను చూచినట్లు తెలుపుట.

దధిముఖుడు సుగ్రీవుని మాటలు విని, సంతోషించి, రామునకు, లక్ష్మణునకు, సుగ్రీవునకు నమస్కరించెను. అతడు శూరులైన వానరులతో కలిసి, ఆకాశముపైకి ఎగిరెను.(1, 2)

మధువనమునకు వెళ్ళి, అక్కడ మదము తొలగి, మత్తు తగ్గుటచే కొంచెము తూలుచు ఉన్న ఆ వానరనాయకు లందరినీ చూచెను.(3)

అతడు అంజలి ఘటించి వారి వద్దకు వెళ్ళి అంగదునితో సంతోషపూర్వకముగా, "ఓ! సౌమ్యుడా! ఈ వనరక్షకులు, తెలియక, కోపముతో మిమ్ములను నివారించినారు. ఇట్లు నివారించినందుకు కోపించవద్దు. నీవు యువరాజువు. ఈ వనము పై అధికారము కలవాడవు. ఇంతకుముందు మూర్ఖత్వముచే తప్పుచేసినాము. దానిని క్షమింపుము.(4-6)

ఈ వానరులందరు ఇక్కడకు వచ్చినట్లు, నేను వెళ్ళి నీ పినతండ్రికి తెలిపితిని. నీవు, ఈ వానరనాయకులతో కలసి వచ్చి నట్లు విని నీ పినతండ్రి సంతోషించినాడు. మధువనము చెరచబడిన దని విని కూడ అతడు కోపించలేదు. వానరరాజు, రాజ్యాధిపతి, నీ పినతండ్రి అయిన సుగ్రీవుడు సంతోషించి, 'వాళ్ళనందరిని శీఘ్రముగా పంపుము' అని నాతో చెప్పినాడు" అని చెప్పెను.(7-9)

వానరులలో శ్రేష్ఠుడైన అంగదుడు, దధిముఖుని మృదువైన మాటలు విని, ఆ వానరులతో ఇట్లు పలికెను.(10)

"శత్రుసంహారకులైన ఓ! వానరశ్రేష్ఠులారా! ఈ వృత్తాంతము రాముడు విని ఉంటా డని తలచెదను. కార్యము పూర్తిచేసిన పిమ్మట మనము ఇంకా ఇక్కడనే ఉండుట యుక్తము కాదు. వానరులందరు ఇష్టము వచ్చినట్లు త్రాగి విశ్రమించినారు. ఇంక మిగిలినది ఏమి? నా పినతండ్రియైన సుగ్రీవుడు ఉన్న చోటికి వెళ్ళుటయే ఇంక చేయవలసిన పని. వానరనాయకు లందరూ కలసి ఆలోచించి ఏమి చెప్పెదరో అట్లు చెసెదను. ఇపుడేమి చేయవలెను అను విషయమున నేను మీకు అధీనుడను; మీరు చెప్పినట్లు చేసెదను. నేను యువరాజునే అయినను మిమ్ములను ఆజ్ఞాపించజాలను. కార్యమును నిర్వర్తించిన మీ మాట కాదనుట నాకు యుక్తము కాదు." అని పలికెను.(11-14)

అంగదుడు పలికిన ఆ ఉత్తమమైన మాట విని, వానరులు సంతోషించిన మనస్సుతో "వానరశ్రేష్ఠుడవైన ఓ! యువరాజా! ప్రభువై యుండి ఎవడు ఇట్లు పలుకును? ప్రతివాడూ ఐశ్వర్యముచే మదించి "నేను, నేను" అనుకొనుచుండును కదా? ఇట్లు పలుకుట నీకే తగును. ఇతరు డెవ్వడూ ఇట్లు మాట్లాడజాలడు. నీలో ఉన్న వినయము నీకు మున్ముందు మంచి శుభము కలుగనున్న దని, దానికి నీవు యోగ్యుడ వని సూచించుచున్నది.(15-17)

ఇక్కడికి చేరిన మేమందరము కూడ, వానరనాయకుల ప్రభువు, నిత్యాభివృద్ధిమంతుడు అయిన సుగ్రీవుడు ఉన్న స్థానమునకు వెళ్ళుటకు వేచియున్నాము. ఓ! వానరశ్రేష్ఠా! నీ ఆజ్ఞలేకుండా వానరులు అడుగుతీసి అడుగు పెట్టి ఎక్కడికీ వెళ్ళజాలరు. నీకు సత్యముగా చెప్పుచున్నాము" అని పలికిరి.(18, 19)

ఆ వానరుల మాట విని అంగదుడు "తప్పక వెళ్లుదము" అని పలికెను. ఇట్లు పలికిన పిదప మహాబలవంతులైన వానరులు ఆకాశముపైకి ఎగిరిరి. ఆ వానరనాయకు లందరు యంత్రముచేత పైకి ఎత్తబడిన పర్వతములవలె, ఆకాశములో అవకాశము లేకుండ చేయుచు, పైకి ఎగురుచున్న ఆ అంగదుని అనుసరించి ఎగిరిరి. వేగము గల ఆ వానరనాయకులు, అత్యధికముగా ధ్వని చేయుచు గాలికి ఎగురుచున్న మేఘములవలె, శీఘ్రముగా ఆకాశముపై ఎగిరి వెళ్ళిరి.(20-22)

అంగదుడు ఇంకా అక్కడికి చేరక పూర్వము వానరరాజైన సుగ్రీవుడు, శోకముచేత పీడింపబడిన మనస్సుగల పద్మములవంటి నేత్రములు గల రామునితో, "రామా! ఊరడిల్లుము. నీకు క్షేమమగుగాక. దేవి కనబడినది. సందేహము లేదు. మన మిచ్చిన సమయము గడచిన పిమ్మట వాళ్ళు ఇక్కడికి రాజాలరు. మహాబాహువు, వానరులలో శ్రేష్ఠుడు, యువరాజు అయిన అంగదుడు, కార్యము చెడిపోయిన పక్షాన నా దగ్గరికి వచ్చేవాడు కాదు. కార్యము సఫలము చేయకనే ఈ వానరులు ఈ విధముగా ప్రవర్తించినా కూడా (తిరిగి వచ్చినా కూడా) ఈ అంగదుడు దీనమైన ముఖముతో, భ్రాంతిచెంది దుఃఖాక్రాంతమైన మనస్సుతో దిగులుగా ఉండెడివాడు. (23-26)

అంగదుడు సంతోషముతో ఉండకపోయినచో, తండ్రితాతలనాటిది, పూర్వపురుషులచేత రక్షింపబడినదీ అయిన నా మధువనమును నశింపచేసెడివాడుకాదు. కౌసల్య సుపుత్రుడవు, ఉత్తమనియమవంతుడవూ అయిన

ఓ! రామా! ఊరడిల్లుము. హనుమంతుని యందు కార్యసిద్ధి, బుద్ధి, నిరంతరప్రయత్నము, పరాక్రమము అను లక్షణములు, సూర్యునియందు తేజస్సు వలె నిశ్చితముగా ఉండును. ఏ కార్యసంపాదనమునందు అంగదుడు సేనాధిపతిగా ఉండునో, అది తప్పక సఫలమగును గాని, మరొక విధముగా కాజాలదు. ఇపుడు చింతాక్రాంతుడవు అవకుము." అని చెప్పుచుండెను. ఇంతలో హనుమంతుడు చేసిన కార్యముచే గర్వితులై ధ్వని చేయుచు, కార్యసిద్ధిని చెప్పుచున్నారా అన్నట్లున్న ఆ వానరులు కిష్కింధను సమీపించగా, వారి కిలకిలాశబ్దము ఆకాశముమీద దగ్గరగా వినవచ్చెను. (27-32)

పిమ్మట సుగ్రీవుడు వానరుల ధ్వనిని విని, సంతోషించిన మనస్సు కలవాడై తోకను నిలువుగా ఎత్తి నిలచెను. (33)

ఆ వానరులు కూడ, అంగదుని, హనుమంతుని తమ ముందు ఉంచుకొని, రాముని చూడవలెనను ఉత్కంఠతో వచ్చిరి. అంగదుడు మొదలైన ఆ వీరులు సంతోషించుచు, ఆనందభరితులై, రామసుగ్రీవుల ఎదుట దిగిరి. (34, 35)

పిదప, గొప్ప బాహువులు గల హనుమంతుడు శిరస్సు వంచి నమస్కరించి, సీతాదేవి పాతివ్రత్యనియమమును కాపాడుకొనుచు, ఆరోగ్యవంతురాలై ఉన్నట్లు రామునకు తెలిపెను. (36)

లక్ష్మణసమేతుడైన రాముడు, "సీతాదేవి కనబడినది" అని హనుమంతుని ముఖమునుండి వెడలిన వచనమును విని సంతోషించెను. పిమ్మట లక్ష్మణుడు సంతోషించుచు, హనుమంతుడు తప్పక కార్యము సాధించును అను విశ్వాసమును ప్రకటించిన, సంతోషించిన, ఆ సుగ్రీవుని గౌరవభావముతో చూచెను. (37, 38)

శత్రువీరులను సంహరించు రాముడు గొప్ప ఆనందము పొంది, హనుమంతుని అధికమైన గౌరవభావముతో చూచెను. (39)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది నాలుగవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది ఐదవ సర్గము

హనుమంతుడు శ్రీరామునకు సీతావృత్తాంతము చెప్పుట.

ఆ వానరులు యువరాజైన అంగదుని ముందు ఉంచుకొని, విచిత్రమైన అడవులు గల ప్రస్రవణపర్వతమునకు వెళ్ళి, రామునకు, మహాబలశాలియైన లక్ష్మణునకు శిరసా నమస్కరించి, సుగ్రీవునకు నమస్కరించి, పిమ్మట సీతవార్తను చెప్పుటకు ప్రారంభించిరి.(1,2)

ఆ వానరు లందరూ, సీత రావణుని అంతఃపురములో నిరోధింపబడి ఉండుట, రాక్షసస్త్రీలు భయపెట్టుట, ఆమెకు రామునిమీద ఉన్న అనురాగము, రావణు డిచ్చిన రెండుమాసాల గడువు – ఈ విషయము లన్నీ రాముని ఎదుట చెప్పుటకు ప్రారంభించిరి.(3)

సీత క్షేమముగా ఉన్నదను విషయము విని రాముడు– "వానరులారా! సీత ఎక్కడ ఉన్నది? నా విషయమునందు ఏ అభిప్రాయముతో ఉన్నది? సీతకు సంబంధించిన ఈ విషయము లన్నీ నాకు చెప్పుడు." అని ప్రశ్నించెను.(4,5)

ఆ వానరులు రాముని మాటలు విని, సీత వృత్తాంతము తెలిసిన హనుమంతుణ్ణి, "నువ్వు చెప్పుము." అని రాముని ముందుకు త్రోసిరి. మాటలలో నేర్పరి, వాయుపుత్రుడు అయిన హనుమంతుడు ఆ వానరుల మాటలు విని, సీత ఉన్న దిక్కు వైపు తిరిగి ఆమెకు శిరస్సువంచి నమస్కరించి, సీతను తానెట్లు చూచెనో తెలుపుచు ఇట్లు పలికెను.(6, 7)

"రామా! నేను నూరు యోజనములు పొడవైన సముద్రము లంఘించి జనకుని కుమార్తె యైన సీతను వెదకుచు, ఆమెను చూడవలెనను కోరికతో వెళ్ళితిని. అక్కడ, దక్షిణసముద్రతీరమునందు, దురాత్ముడైన రావణుని లంక అను నగర మున్నది.(8,9)

ఆ లంకలో, రావణాంతఃపురములో నేను పతివ్రతయైన సీతను చూచితిని. ఆమె తన మనోరథము లన్నీ నీ మీదనే ఉంచుకొని జీవించుచున్నది. ఉద్యానవనములో, వికృతములైన ముఖములు గల రాక్షసస్త్రీలు ఆ సీతను రక్షించుచున్నారు.మాటి మాటికి ఆమెను భయపెట్టుచున్నారు. అట్టి సీతను నేను రాక్షసస్త్రీల మధ్య చూచితిని.(10, 11)

నీతో కలసి సుఖము లనుభవించుటకు అలవాటుపడిన ఆ దేవి ఇప్పుడు

దుఃఖ మనుభవించుచున్నది. ఆమె నిన్ను గూర్చిన ఆలోచనతోనే నిండినదై, ఒకే జడతో దీనురాలై యున్నది. నేలమీదనే పండుకొనుచు, రంగుమారిన శరీరము గల ఆమె శిశిరఋతువులో పద్మలతవలె ఉన్నది. ఆమె రావణునియందు ఏమాత్రము దృష్టిలేనిదై అతని చేతిలో చచ్చుటకే నిశ్చయించుకొన్నది. నీ మీదనే మనస్సు నిలుపుకొని ఉన్న ఆ సీతను నేను ఎట్లో అన్వేషించగలిగితిని. (12-14)

నేను ఇక్ష్వాకువంశము కీర్తిని మెల్లగా వర్ణించుచు, ఆమెకు నాపై విశ్వాసము కలుగు నట్లు చేసితిని. (15)

పిమ్మట నేను ఆమెతో సంభాషణము చేసి విషయములను తెలిపితిని. రామసుగ్రీవుల మధ్య స్నేహ మేర్పడిన దని తెలిసికొని ఆమె సంతోషించినది. ఆమె సదాచారనిష్ఠతో నీపై స్థిరమైన భక్తితో ఉన్నది. నీయందు అచంచలభక్తితో ఉగ్రమైన తపస్సు చేయుచున్న మహాభాగ్యవంతురాలైన సీతాదేవిని నేను ఇట్టి స్థితిలో చూచితిని. (16-18)

చిత్రకూటపర్వతముమీద, నీదగ్గర జరిగిన కాకవృత్తాంతమును ఆమె ఆనవాలుగా చెప్పినది. 'ఓ! హనుమంతుడా! నీవు ఇక్కడ చూచినది అంతా మనుష్యశ్రేష్ఠుడైన రామునకు చెప్పవలెను'. అని సీత నాతో పలికెను. (19, 20)

'సుగ్రీవుడు దగ్గరనే ఉండి వినుచుండగా నీవు ఈ మాటలన్నీ చెప్పి, నేను ప్రయత్నపూర్వకముగా రక్షించి ఉంచిన ఈ మణిని రామునకు ఇవ్వవలెను. (21)

శోభాయుక్తమైన ఈ చూడామణిని నేను చాల జాగ్రత్తగా సంరక్షించినాను. 'రామా! ఒకనాడు నా నుదుట తిలకము చెరిగిపోయెను. అప్పుడు నీవు మణిశిల తీసి, దానితో నుదుట తిలకము ఉంచుటకు బదులు గండస్థలముపై ఉంచితివి. ఆ విషయమును గుర్తు చేసికొనుము. జలములో పుట్టిన, శోభాయుక్తమైన ఈ చూడామణిని నీకు పంపివేయుచున్నాను. శోకముతో వ్యాకులురాలనైన నేను ఇకపై జీవింపజాలను. నేను ఒక్క మాసము మాత్రమే జీవితము ధరింతును. రాక్షసులకు

వశురాలనైపోయిన నేను మాసము తరువాత జీవింపజాలను.'(22-24)

రావణాంతఃపురములో నిరోధించబడి, శరీరము కృశించి, ధర్మమును ఆచరించుచున్న సీత నాతో ఈ విధముగా చెప్పినది. ఈ విషయము అంతా జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పినాను. లంకను ఆక్రమించుటకై సర్వవిధాల సముద్రోదకము మీద సేతువు బంధింపవలెను." (25,26)

హనుమంతుడు ఆ రామలక్ష్మణులకు ఊరట కలిగిన దని గుర్తించి ఆనవాలుగా తెచ్చిన ఆ చూడామణిని రామునకు ఇచ్చి, సీతాదేవి సందేశము నంతను పూర్తిగా, క్రమము తప్పకుండగా మాటలలో చెప్పెను.(27)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది ఐదవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది ఆరవ సర్గము

రాముడు సీత వృత్తాంతము విని చూడామణిని చూచుచు సీతకొరకు విలపించుట.

లక్ష్మణసహితుడైన ఆ దశరథకుమారుడు, రాముడు,హనుమంతుని మాటలు విని, ఆ చూడామణిని హృదయముమీద ఉంచుకొని ఏడ్చెను. శ్రేష్ఠమైన ఆ మణిని చూడగానే రాముడు శోకముచే పీడితుడై, కన్నీళ్ళతో నిండిన నేత్రములతో, సుగ్రీవునితో ఇట్లు పలికెను.(1, 2)

లేగదూడయందు అధికమైన ప్రేమ ఉన్న ధేనువు దూడపై స్నేహముచేత ఎట్లు ద్రవించునో, నాహృదయము కూడ ఈ శ్రేష్ఠమైన మణిని చూడగానే ద్రవించుచున్నది. వివాహసమయమునందు వధువైన సీత తలపై కట్టగా అధికముగా శోభించు నిమిత్తము ఈ మణిని నా మామగారు సీతకు ఇచ్చినారు.(3, 4)

ఈ మణి జలములో పుట్టినది. సజ్జనులచే పూజింపబడు ఈ మణిని జనకమహారాజు చేసిన ఒక యజ్ఞమునందు చాలా సంతోషించిన, ధీమంతుడైన దేవేంద్రుడు అతని కిచ్చినాడు. ఈ మణిశ్రేష్ఠమును చూడగానే నాకు నా తండ్రిగారిని, పూజ్యుడైన జనకమహారాజును చూచినట్లు అనిపించుచున్నది. ఈ మణి నా ప్రియురాలి శిరస్సుపై అధికముగా శోభించును. ఇప్పుడు ఇది కనబడుటచేత, నా ప్రియురాలే లభించి నట్లు భావించుచున్నాను."(5-7)

హనుమంతుడా! దప్పికొన్న వానిని ఉదకముతో తడిపినట్లు మాటలనే ఉదకముతో తడుపుచు, జనకరాజనందినియైన సీత మాటి మాటికి ఏమన్నదో చెప్పుము."(8)

"లక్ష్మణా! సీత రాకుండగా, ఉదకములో పుట్టిన మణిని మాత్రము చూచుచున్నాను; ఇంతకంటె కష్టము మరేమి ఉండును? సీత ఒక మాసము జీవించగలిగినచో చిరకాలము జీవించుచున్న దనవలెను. ఆ సీత లేనిచో నేను క్షణకాలము కూడా జీవించజాలను. నన్ను కూడా నా ప్రియురాలు కనబడిన ప్రదేశమునకు తీసికొని వెళ్ళుము. ఆమె జాడ తెలిసిన పిమ్మట కూడా ఇంక క్షణకాలమైనా నిలువజాలను."(9-11)

ఎల్లప్పుడూ మిక్కిలి భయపడుచు ఉండే, నా ప్రియురాలు, భయమును కలిగించు, క్రూరులైన రాక్షసుల మధ్య ఎట్లు ఉంటూన్నదో కదా! చీకటినుండి బైటపడిన చంద్రబింబము మేఘములచే కప్పబడి ఎట్లు ప్రకాశించదో అట్లే ఆమె ముఖము, రాక్షసులచేత ఆవరింపబడినదై ప్రకాశించదు; సత్యము.(12, 13)

సీత ఇంకా ఏమన్నదో, ఇప్పుడు, యథార్థముగా చెప్పుము. రోగి ఔషధముచేత జీవించినట్లు ఆమె మాటలు వినుటచే జీవించెదను. మధురమైన స్వభావము కలది, మధురముగా మాటలాడునది, నా వియోగమును అనుభవించుచున్నది అయిన నా ప్రియురాలు ఏమన్నది? నాకు చెప్పుము."(14, 15)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది ఆరవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది ఏడవ సర్గము

హనుమంతుడు రామునకు సీతాసందేశమును చెప్పుట.

మహాత్ముడైన రాముని వచనమును విని హనుమంతుడు సీత పలికిన మాటలన్నీ రామునకు తెలిపెను.(1)

"పురుషశ్రేష్ఠుడా! సీతాదేవి చిత్రకూటమునందు పూర్వము జరిగిన విషయమును ఆనవాలుగా, జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పెను.(2)

నీతో (నీ సమీపమున) సుఖముగా నిద్రించిన జానకి ముందుగా లేచెను.

అప్పుడు ఒక కాకి హటాత్తుగా ఎగిరివచ్చి ఆమెను స్తనముల మధ్య చీల్చెనట. రామా! నీవు నీవంతుగా సీత అంకముమీద తల ఉంచి నిద్రించితివట. ఆ కాకి మరల వచ్చి సీతకు బాధ కలిగించినదట.(3, 4)

ఆ కాకి మాటిమాటికి వచ్చి ఎక్కువగా చీల్చినదట. అప్పుడు నీవు ఆమె రక్తముచేత తడపబడినవాడవై మేల్కొంటివట.(5)

ఆ కాకి ఆవిధముగా ఎడతెగకుండా బాధించగా ఆ దేవి సుఖముగా నిద్రించుచున్న నిన్ను మేల్కొల్పినదట. స్తనమధ్యమునందు చీల్చబడిన ఆ దేవిని చూచి, కోపించినవాడవై, సర్పమువలె బుసలుగొట్టచు, “సీతా! నీ స్తనమధ్యమును ఎవరు చీల్చినారు? కోపముతో కూడిన, ఐదు ముఖముల సర్పముతో ఎవడు ఆడుకొనుచున్నాడు!” అని పలికితివట.(6-8)

నీవు శీఘ్రముగా అటు ఇటు పరికించి చూడగా, రక్తముతో కూడిన తీక్ష్ణమైన గోళ్ళతో ఆ సీతకే అభిముఖముగా ఉన్న ఆ కాకి కనబడినదట. ఆ కాకి దేవేంద్రుని కుమారుడట. పర్వతమధ్యములందు నివసించునట. శీఘ్రగమనములో వాయువుతో సమానమట.(9, 10)

పిమ్మట నీవు కోపముతో కళ్ళు పెద్దవి చేసి, ఆ కాకివిషయమునందు క్రూరమైన ఆలోచన చేసినావట. నీవు దర్భాసనమునుండి ఒక దర్భ తీసికొని దానిపై బ్రహ్మాస్త్రమును సంధించగా ఆ దర్భ ప్రలయాగ్నివలె ఆ పక్షి ఎదుట ప్రజ్వలించినదట. నీవు మండుచున్న ఆ దర్భను కాకిమీదకు విసిరితి వట. అప్పుడు ఆ దర్భ మండుచు ఆ కాకిని తరుముకొని వెళ్ళినదట.(11-13)

ఆ కాకిని తండ్రియైన ఇంద్రుడు, దేవతలు, మహర్షులు కూడ వదిలివేయగా అది మూడు లోకములు చుట్టి తిరిగినను రక్షకుడు ఎవ్వడూ లభించలేదు. ఆ కాకి భయపడినదై మరల నీ దగ్గరికే వచ్చినది. అప్పుడు శరణాగతరక్షకుడవైన నీవు, శరణుజొచ్చి నేలపై పడిన ఆ కాకి చంపదగినదేయైనను దానిని దయతో రక్షించితివట.(14, 15)

అస్త్రము వ్యర్థము కాకూడదు అను అభిప్రాయము మాత్రము చేతనే నీవు ఆ కాకి కుడి కన్ను కొట్టివేసితివట. అప్పుడా కాకి విడువబడినదై, నీకు, నీ తండ్రియైన దశరథునకు నమస్కరించి తన నివాసమునకు వెళ్ళిపోయెనట.(16, 17)

ఈ విధముగ అస్త్రవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడైనను, బలముకలవాడైనను, ఉత్తమశీలము

కలవాడైనను రాముడు రాక్షసులపై అస్త్రమును ఎందువలన ప్రయోగించుటలేదు? నాగులుగాని, గంధర్వులుగాని, అసురులుగాని, దేవతాగణములుగాని వీరందరూ కలసిగాని యుద్ధములో రాముని ఎదుట నిలువజాలరు. పరాక్రమవంతుడైన ఆ రామునకు నావిషయమునందు ఏమైన తొందర ఉన్నచో తీక్ష్ణములైన బాణములచేత యుద్ధములో రావణుడు చంపబడుగాక.(18-20)

శత్రుసంహారకుడు, నరశ్రేష్ఠుడు, రఘువంశాలంకారభూతుడు అయిన లక్ష్మణుడైనా అన్నగారి ఆజ్ఞపొంది నన్ను రక్షించవచ్చును కదా? సమర్థులు, వాయువుతోను అగ్నితోను సమానమైన తేజస్సు కలవారు, దేవతలకు కూడ ఎదిరింపశక్యము కానివారు అయిన ఆ పురుషశ్రేష్ఠులు నన్ను ఎందుచేత ఉపేక్షించుచున్నారు? నేనే ఏదో గొప్ప పాపము చేసియున్నాను. సందేహము లేదు. అందుచేతనే, సమర్థులైయుండి కూడ, శత్రుపీడకులైన ఆ రామలక్ష్మణులు నన్ను ఉపేక్షించుచున్నారు."(21-23)

దీనములు, కన్నీళ్ళతో కూడిన వాక్యములు గల సీతాదేవి మాటలు విని, నేను మరల పూజ్యురాలైన ఆమెతో ఇట్లు పలికితిని. "ఓ! సీతా! నీ వియోగమువలన కలిగిన దుఃఖముచేత రాముడు భోగాదులందు ఆసక్తిలేకుండా ఉన్నాడు. సత్యము మీద ఒట్టుపెట్టి చెప్పుచున్నాను. రాముడు దుఃఖాక్రాంతుడైనపు డల్లా లక్ష్మణుడు కూడ దుఃఖించుచున్నాడు.(24, 25)

అదృష్టవశముచేత నీవు కనబడితివి. ఇక ఇది విలపించుటకు సమయము కాదు. స్వల్పకాలములోనే దుఃఖముల అంతము చూడగలవు. పురుషులలో శ్రేష్ఠులు, మహాబలశాలులు అయిన ఆ రాజపుత్రు లిద్దరూ నిన్ను చూడవలెనని ఉత్సాహముతో ఉన్నారు. వారు లంకను భస్మముచేసి వేయగలరు. రాముడు భయంకరు డైన రావణుని, అతని బంధువులను యుద్ధములో చంపి నిన్ను తప్పక తన అయోధ్యాపురికి తీసికొని వెళ్ళగలడు.(26-28)

రామునకు సంతోషమును కలిగించేది, అతడు గుర్తించగలిగినదీ అయిన ఆనవాలు నేదైనా ఒకటి ఇమ్ము."(29)

ఆమె అన్ని దిక్కులవైపు చూచి, తాను వేణిలో ధరించే ఈ ఉత్తమమైన మణిని బట్టముడినుండి విప్పి నా కిచ్చెను. నేను ఆ దివ్యమైన మణిని నీ కొరకై ఆమెనుండి తీసికొని పూజ్యురాలైన ఆమెకు శిరస్సు వంచి నమస్కరించి తిరిగి వచ్చుతొందరలో ఉంటిని.(30, 31)

ఆ జానకి తిరిగి వచ్చే ఉత్సాహముతో శరీరము పెంచుచున్న నన్ను చూచి ఇట్లు పలికెను. నేను తిరిగి వెళ్ళిపోవుచున్నా నని దిగులు చెందిన ఆ దీనురాలి ముఖము కన్నీళ్లతో నిండియుండెను. దగ్గుత్తికచే ఆమె మాటలు అస్పష్టముగా ఉండెను. ఆమె శోకవేగముచేత పీడితురాలై ఉండెను.(32, 33)

"ఓ! హనుమంతుడా! సింహముల వంటి ఆ రామలక్ష్మణులిద్దరినీ, మంత్రిసమేతుడైన సుగ్రీవుని, అందరినీ కూడ క్షేమ మడిగినా నని చెప్పుము. మహాబాహువైన ఆ రాముడు నన్ను ఈ దుఃఖసముద్రమునుండి ఉద్ధరించు ఉపాయమును చేయుము. నీవు రాముని వద్దకు వెళ్ళి తీవ్రమైన నా ఈ దుఃఖవేగమును గూర్చి, ఈ రాక్షసస్త్రీలు నన్ను భయపెట్టుచున్నారను విషయము ఆయనకు తెలుపుము. నీ మార్గము సుఖకరమగుగాక."(34-36)

రాజాధిరాజా! పూజ్యురాలైన సీత చాలా దుఃఖించుచు నీకు చెప్పమని ఈ మాటలు చెప్పినది. నేను చెప్పిన ఈ మాటలు విని, సీత పరిపూర్ణ క్షేమముతో ఉన్న దను విషయమును నమ్ముము."(37)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది ఏడవ సర్గము సమాప్తము.

అరువది ఎనిమిదవ సర్గము

సీతకు కలిగిన సందేహమును తా నెట్లు నివారించెనో హనుమంతుడు రామునకు చెప్పుట.

"ఓ! నరశ్రేష్ఠుడా! పిమ్మట ఆ సీతాదేవి నీమీద నున్న ప్రేమవలన, సౌహార్దమువలన నాకు అనుమతి ఇచ్చి, తొందరగా మరల ఇట్లు పలికెను.(1)

"దశరథకుమారుడైన రాముడు యుద్ధములో శీఘ్రముగా రావణుని చంపి, నన్ను పొందునట్లుగా ఈ విధముగ అన్ని విషయములు చెప్పవలెను. నీకు అంగీకారయోగ్యమైనచో, ఒక్క రోజుపాటు ఏదైన రహస్యమైన ప్రదేశములో ఉండుము. విశ్రాంతి తీసికొని రేపు వెళ్ళవచ్చును. దురదృష్టవంతురాలైన నాకు, నీవు దగ్గర ఉండుటచే ఈ శోకపరిపాకము నుండి ముహూర్తసమయ మైనను విమోచనము కలుగవచ్చును.(2-4)

పరాక్రమవంతుడవైన నీవు తిరిగి వచ్చుటకై వెళ్ళిపోయిన పిమ్మట నేను

జీవించి ఉందునా అనేది కూడా సందేహాస్పదమే. ఇందులో సందేహము లేదు. ఒక దుఃఖము తరువాత మరొక దుఃఖమును అనుభవించుచు, దీనురాలనై, దుఃఖములు అనుభవించుటకే పుట్టిన నాకు నీవు కనబడకపోవుటచే దుఃఖము ఇంకా అధికమగును.(5, 6)

నీకు సహాయభూతులైన వానరభల్లూకాదుల విషయమునందు ఒక పెద్ద సందేహము నా ఎదుట నిలచి ఉన్నది. ఆ వానరభల్లూకసైన్యములు గాని, ఆ రామలక్ష్మణులు గాని దాటశక్యము కాని మహాసముద్రమును ఎట్లు దాటగలరు? (7,8)

గరుత్మంతుడు, నీవు, వాయుదేవుడు ఈ ముగ్గురు మాత్రమే ఈ సముద్రమును దాట సమర్థులు. ఈ విధముగ ఈ కార్యమును సాధించుట అనేది చాలా కష్టముగా కనబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో నీవేమి ఉపాయము ఆలోచించితివి? కార్యములెట్లు సాధించవలెనో తెలిసిన వారిలో నీవు శ్రేష్ఠుడవు కదా!(9, 10)

శత్రువీరులను నశింపచేయు ఓ హనుమంతుడా! ఈ కార్యమును నీవే ఒంటరిగా సాధించగలవు. నీ కార్యము సఫలమై యశస్సును కలిగించును. కాని రాముడు యుద్ధములో సమస్తసైన్యములతో సహా రావణుని చంపి, విజయవంతుడై నన్ను తన నగరమునకు తీసికొని వెళ్ళినచో అది యశస్కరముగా ఉండును. రావణుడు వీరుడైన రాముని మోసగించి నన్ను హరించినట్లు, రాముడు ఆ రావణునికి భయపడి ఆ విధముగ నన్ను తీసికొని వెళ్లుట యుక్తము కాదు.(11-13)

శత్రుసేనలను సంహరించు రాముడు లంకను బాణములతో నింపి, నన్ను తీసికొనివెళ్ళినచో అది ఆయనకు తగినదై ఉండును. అందుచేత యుద్ధములో శూరుడూ, మహాబుద్ధిశాలీయైన ఆ రాముడు తనకు తగిన విధముగా పరాక్రమము చూపించునట్లు చేయుము."(14, 15)

ఉత్తమమైన అర్థము కలది, వినయసంపన్నము, యుక్తియుక్తము అయిన ఆ మాట విని నేను దానికి ప్రత్యుత్తరముగా ఇట్లు చెప్పితిని.(16)

"ఓ! సీతా! వానరభల్లూకసైన్యముల అధిపతీ, వానరశ్రేష్ఠుడూ, బలశాలీ అయిన సుగ్రీవుడు నిన్నెట్టైన రక్షించవలె నని దృఢనిశ్చయముతో ఉన్నాడు. పరాక్రమవంతులు, కష్టసహనశక్తి కలవారు, మహాబలశాలులు, వెళ్ళదలచిన ఏ ప్రదేశమునకైనా వెళ్ళగలవారు అయిన ఎందరో వానరులు ఆ సుగ్రీవుని ఆజ్ఞకు కట్టుబడిఉన్నారు.(17, 18)

ఆకాశముపైగాని, క్రిందగాని, అడ్డముగా గాని వారి గమనానికి ఎక్కడా అడ్డము ఉండదు. అపరిమితమైన తేజస్సు గల ఆ వానరులు ఎట్టి పెద్ద పనులు చేయవలసివచ్చినను వెనుదీయరు. గొప్పభాగ్యముకలవారైన ఆ వానరులు బలముచే గర్వించి, ఆకాశమార్గమున బయలుదేరి భూమినంతను అనేకపర్యాయములు ప్రదక్షిణముచేసిరి. (19, 20)

ఆ వానరులలో కొందరు వానరులు నాకంటె గొప్పవారు. కొందరు నాతో సమానులు. నాకు తీసిపోయేవాడు ఒక్కడూ సుగ్రీవుని దగ్గర లేడు. నేను ఇక్కడికి వచ్చినానంటే మహాబలవంతులైన వాళ్ళ మాట చెప్పవలెనా! ఏ పనిమీదనైనా సామాన్యులను పంపుదురు కాని శ్రేష్ఠులను పంపరు కదా? అందుచేత నీవు విచారించకుము. నీ దుఃఖము విడిచి పెట్టుము. ఆ వానరసేనానాయకులందరు ఒక్క దుముకులో లంక చేరగలరు. (21-23)

గొప్పబలము గల నరశ్రేష్ఠులైన ఆ రామలక్ష్మణులు, నా భుజములపై ఎక్కి ఉదయించిన సూర్యచంద్రులవలె నీ దగ్గరకు రాగలరు. శత్రువులను సంహరించుటకు దృఢముగా నిశ్చయించుకొనిన శత్రుసంహారకుడైన రాముడు, ధనుస్సు చేతిలో ధరించి లక్ష్మణుడు, లంకాద్వారమునకు శీఘ్రముగా రాగలరు. నీవు వారిని చూడగలవు. వానరులు సింహములూ, పెద్దపులులూ వంటి పరాక్రమము గలవారు. వారి శరీరములు ఏనుగుల వలె ఉన్నతమైనవి. వారికి గోళ్ళూ కోరలే ఆయుధాలు. అట్టి వానరులందరూ కలిసి శీఘ్రముగా రాగలరు. వారిని నీవు చూడగలవు. (24-26)

పర్వతము వంటి, మేఘములవంటి పెద్దదేహము గల కపిశ్రేష్ఠులు, లంకలోను, మలయాద్రిచరియలపైన ధ్వని చేయుచుండగా అచిరకాలములో వినగలవు. శత్రుసంహారకుడైన రాముడు వనవాసము పూర్తిచేసికొని అయోధ్యానగరములో నీతో కలిసి రాజ్యాభిషిక్తుడు అగుటను చూడగలవు. నీవు శోకముతో ఉన్నావు అని వినుటచేత కూడా సీత ఎక్కువ దుఃఖించుచుండెను. అట్టి ఆమెను నేను, దైన్యము లేకుండా మాటలాడుచు, మంగళప్రదములు, ఇష్టములు అయిన మాటలతో ఓదార్చగా ఆమె మనస్సులో శాంతి పొందినది." (27-29)

శ్రీమద్రామాయణమునందలి సుందరకాండలోని అరువది ఎనిమిదవ సర్గము సమాప్తము.

సుందరకాండము సమాప్తము

అనిర్వేదః శ్రియో మూలమనిర్వేదః పరం సుఖమ్,
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః.

(సుందరకాండ. సర్గ. 12.10)

అనిర్వేదము (దిగులు చెందకుండుట) అభివృద్ధికి మూలము. అనిర్వేదమే గొప్ప సుఖహేతువు. ఎల్లప్పుడునూ అనిర్వేదమే మానవుని సర్వకార్యములందును ప్రవర్తింపచేయుచుండును కదా!

కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహూన్యపి సాధయేత్,
పూర్వకార్యావిరోధేన స కార్యం కర్తుమర్హతి.

(సుందరకాండ. సర్గ.41. 5)

ఏదైన ఒక కార్యము చేయవలెనని ఆజ్ఞాపించినపుడు, ఆ కార్యమునకు విరోధము లేకుండా ఇతరములైన అనేక కార్యములను కూడ ఎవడు సాధించునో అతడే కార్యములను సాధింప సమర్థుడు.

న హ్యేకః సాధకో హేతుః స్వల్పస్యాపీహ కర్మణః,
యో హ్యర్థం బహుధా వేద స సమర్థోఽర్థసాధనే.

(సుందరకాండ. సర్గ.41. 6)

ఎంత చిన్న కార్యమైనా, దానిని సాధించుటకు ఒకే ఉపాయముండదు. అనేక ఉపాయములుండవచ్చును. అందుచేత ఒక కార్యమును సాధించుటకు అనేకమైన ఉపాయములు ఎవనికి తెలియునో అతడే కార్యములు సాధించుటకు సమర్థుడు.

TLP PUBLISHERS
9 788192 771519